

DOSSIER 1

WEDUWE ROST VAN TONNINGEN

Ministerie van Binnenlandse Zaken

1

Postadres

Postbus 20011
2500 EA 's-Gravenhage

Telefoon 070-71 79 11
Telex 32109 blza nl

-De voorzitter van de Eerste Kamer en
De Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA 's-Gravenhage

Bijlagen

Uw brief

Ons nummer

Datum

- div.
Onderwerp

- CW86/U1043
Departementsonderdeel

17 november 1986

- rechtmatigheid pensioen-
toekenning aan mevr. Rost
van Tonningen

- CZW

Onlangs zond ik u, ter vertrouwelijke kennisneming door de leden van de Staten-Generaal, een rapport van een ambtelijke werkgroep over bovenvermeld onderwerp. Inmiddels heb ik over het rapport besloten mondeling overleg gehad met de betrokken Vaste Commissies uit beide kamers. Voorts heb ik de heer J. Wolff als vertegenwoordiger van het Centraal Orgaan verzets- en vervolgingsslachtoffers en van de Stichting Samenwerkend Verzet 1940-1945 in gehoor ontvangen, en is het onderwerp in het kabinet besproken.

Thans kan ik u het rapport van de ambtelijke werkgroep als openbaar stuk toezenden, met een uiteenzetting van het kabinetsstandpunt ter zake.

Over het standpunt van het kabinet ten aanzien van het rapport kan ik u het volgende meedelen.

Kernprobleem

Het probleem met de pensioentoekenning aan mevr. Rost van Tonningen is, tot zijn harde kern teruggebracht, het volgende:

Mevrouw Rost van Tonningen geniet thans een pensioen op basis van het Tweede Kamerlidmaatschap van haar man (in 1937 gekozen; op 6 mei 1945 overleden).

Voor de pensioentoekenning in 1950 is haar pensioenaanvraag onderzocht; toekenning kon echter niet geweigerd worden omdat er geen wetsbepaling bestond (en nog steeds niet bestaat), op grond waarvan het recht op pensioen van kamerleden vervallen kan worden verklaard. Betrokkene werd aangemerkt

Bezoekadres

Inlichtingen bij

Doorkiesnummer

Schedeldoekshaven 200
's-Gravenhage

als weduwe van een in actieve dienst overleden kamerlid. Er werd toen aangenomen dat het mandaat van de in 1937 gekozen Tweede Kamer voortduurde voorbij 15 september 1941.

Maar op grond van een wet van 1946 werd de diensttijd van Rost van Tonningen vanaf 15 september 1941 (tot 6 augustus 1945) niet bij de pensioenberekening betrokken, omdat er sprake was geweest van onvaderlandslievend gedrag. Diens diensttijd werd derhalve vastgesteld op: 1937-1941.

Dankzij een bepaald effect van een wet van 1956 is het pensioen van mevrouw Rost van Tonningen verhoogd. In deze wet was nl. het beginsel opgenomen van diensttijddoortelling: voor weduwen van in actieve dienst overleden kamerleden, maar ook voor die van gewezen kamerleden die overleden waren binnen een bepaalde periode aansluitend op hun kamerlidmaatschap, werd (en wordt) de tijd tussen de datum van overlijden en de datum waarop de overledene 65 jaar zou zijn geworden, als diensttijd meegeteld. Bij de herberekening in 1956 van het weduwenpensioen van mevrouw Rost van Tonningen werd zij aangemerkt als weduwe van een gewezen kamerlid, overleden in een bepaalde periode, aansluitend op diens kamerlidmaatschap. De diensttijddoortelling resulteerde in een vermeerdering van de diensttijd voor de pensioenberekening met het tijdvak van 6 augustus 1945 tot 19 februari 1959 (de datum waarop Rost van Tonningen 65 jaar zou zijn geworden).

Maar ook indien - zoals in 1950 - mevrouw Rost van Tonningen zou zijn aangemerkt als weduwe van een in actieve dienst overleden kamerlid, zou diensttijddoortelling hebben plaatsgevonden.

Nederlanderschap van Rost van Tonningen

Rost van Tonningen verloor zijn Nederlandschap - als gevolg van in vreemde krijgsdienst treden - in elk geval op 4 augustus 1944, toen hij werd beëdigd tot "Untersturmführer der Reserve" bij de Waffen-SS. Voor de pensioenaanspraak als zodanig is Nederlander-schap evenwel geen vereiste. Noch Rost van Tonningen zelf, noch zijn weduwe behoefde Nederlander te zijn (en te blijven), om aanspraak te kunnen maken op pensioen.

Voor de hoogte van het pensioen heeft het verlies van Nederlandschap evenmin consequenties. Dit verlies vond namelijk plaats in een periode die toch al niet mocht worden meegerekend als diensttijd voor "foute" kamerleden. Een hierbij gevoegd schematisch overzicht verduidelijkt dit.

Het verlies van Nederlandschap heeft wel consequenties voor de te kiezen pensioencategorie, want Rost van Tonningen moest bij verlies van Nederlandschap worden beschouwd als te zijn afgetreden als kamerlid. Mevrouw Rost van Tonningen moest dus worden aangemerkt als weduwe van een overleden gewezen kamerlid.

In dat licht gezien heeft men in 1950 een foute pensioencategorie gekozen, maar in 1956 een juiste.

Beoordeling

Indien men thans iets zou willen doen aan het pensioen van mevrouw Rost van Tonningen, dan kan dat niet anders dan bij wet, welke wet ingevolge art. 63 Grondwet in elk van beide kamers van de Staten-Generaal met twee derden-meerderheid moet worden aanvaard. Het betreft hier immers een onderdeel van de financiële rechtspositie van (gewezen) kamerleden en hun nabestaanden.

Zo'n wet zou geen terugwerkende kracht mogen hebben in die zin dat reeds uitbetaald pensioen zou mogen worden teruggevorderd, want dat wordt in het algemeen beschouwd als strijdig met algemene beginselen van behoorlijke wetgeving.

De wet zou voorts zeer restrictief moeten worden geformuleerd, om het beoogde effect te sorteren: in het geval dat men de diensttijddoortelling zou willen beëindigen, zou dat betrekking hebben op mevrouw Rost van Tonningen alleen; indien men ook de pensioenrechten over 1937-1941 zou willen aantasten, zou het ook gaan om mevrouw De Marchant et d'Ansembourg.

De ambtelijke werkgroep heeft aan het kabinet drie alternatieven aangereikt:

- volledig verval van pensioenrechten; dan wel:
- wegneming van het effect van de diensttijddoortelling, of
- géén ingreep in de pensioenrechten.

Voor het kabinet was de afweging ten aanzien van de vraag, of aangekoerst zou moeten worden op een wettelijke maatregel bijzonder moeilijk. Het kabinet beseft terdege, dat een beslissing om niet daartoe over te gaan, als bijzonder pijnlijk zal worden ervaren bij grote delen van de Nederlandse samenleving. Met name bij verzetsdeelnemers en oorlogsslachtoffers zal zo'n beslissing hard aankomen. Ook het kabinet meent dat, hoezeer ook de pensioenbeschikkingen ten aanzien van mevrouw Rost van Tonningen op zich regelmatig genomen zijn, twijfel kan ontstaan over de rechtvaardigheid van deze pensioenbeschikkingen.

Niettemin is het kabinet na zorgvuldige afweging uiteindelijk tot de opvatting gekomen, dat geen wettelijke maatregel zou moeten worden voorbereid. Bij de overwegingen speelde een rol, dat zo'n wettelijke maatregel in strijd zou komen met de rechtszekerheid. Van belang daarbij is dat de wetgever die de hierboven genoemde Wet van (11 mei) 1946 maakte, reeds toen te kennen heeft gegeven dat ten aanzien van "foute" kamerleden alleen de tijd na 15 september 1941 (tot 6 augustus 1945) niet mocht meetellen voor pensioen. Terwijl de herinnering aan de oorlog nog vers was, is de wetgever er toch niet toe gekomen om ook hun diensttijd van 1937 tot 15 september 1941 niet te doen meetellen voor pensioen.

Daarna is op basis van opvattingen van rechtvaardigheid die kennelijk in de jaren rondom 1950 en 1956 leefden, pensioen aan mevrouw Rost van Tonningen toegekend, c.q. is het effect van de diensttijddoortelling op haar weduwnpensioen aanvaard. Toenmalige ministers van Binnenlandse Zaken waren zich van de problematiek bewust, maar hebben toen geen aanleiding gezien om anders te beslissen. Ook het kabinet dat er in 1953 was en dat - blijkens desbetreffende notulen van de ministerraad - onderling gesproken heeft over het effect van de diensttijddoortelling op het weduwnpensioen van mevrouw Rost van Tonningen, beseftte wat er toen aan de orde was, en heeft niettemin de consequenties daarvan geaccepteerd.

Er heeft zich kennelijk sindsdien een verschuiving in het rechtsgevoel voorgedaan, op grond waarvan de omstandigheid dat mevrouw Rost van Tonningen thans weduwnpensioen geniet uit hoofde van het kamerlidmaatschap van haar man, de aandacht trok.

Indien echter een bepaalde toestand zo lang gehandhaafd is (36 jaar sinds 1950; 30 jaar sinds 1956), terwijl daarvoor verantwoordelijke bewindslieden van die toestand kennis droegen, en indien zich in deze lange periode op zich geen nieuwe feiten hebben voorgedaan, dan komt het naar het oordeel van het kabinet in strijd met de rechtszekerheid, om in die toestand verandering te brengen door een wettelijke maatregel tot geheel of gedeeltelijk verval van dit weduwnpensioen.

Tenslotte acht het kabinet het niet uitgesloten dat zo'n wettelijke maatregel door betrokkene in rechte zal worden aangevochten bij nationale en internationale rechters.

Daargelaten of daarmee enig succes zou worden behaald, zouden deze processen een langdurige nasleep van deze kwestie kunnen meebrengen waardoor gedurende lange tijd steeds weer oude wonden bij verzetsdeelnemers en oorlogsslachtoffers zouden worden opengereten.

Alles afwegende, stelt het kabinet aan de beide kamers der Staten-Generaal voor, het dossier-Rost van Tonningen te sluiten.

DE MINISTER VAN BINNENLANDSE ZAKEN,

2

De rechtmatigheid van de toekenning van weduwenpensioen aan mevr. Rost van Tonningen op basis van het Kamerlidmaatschap van haar echtgenoot.

Rapport van een ambtelijke werkgroep

13 juni 1986

Ministerie van Binnenlandse Zaken

INHOUDSOPGAVE

	blz. I-VI
Samenvatting	
1. Inleiding	1
2. Enkele feitelijke gegevens	2
2.1. Inleiding	2
2.2. Eigen pensioen	3
2.3. Weduwenpensioen	4
3. De positie van de Staten-Generaal tijdens en vlak na de Tweede Wereldoorlog	5
3.1. Relevante wettelijke bepalingen m.b.t. functioneren Staten-Generaal tijdens en vlak na de Tweede Wereldoorlog	5
3.2. Moet het mandaat van de Tweede Kamer geacht worden verlengd te zijn na 15 september 1941?	8
3.2.1. Inleiding	8
3.2.2. Twee opvattingen mogelijk	8
3.2.3. Hoe dient de Wet van 11 mei 1946 (Stb. G 112) in dit verband te worden uitgelegd?	11
3.2.4. Weging	12
4. Wetgeving pensioenen leden Tweede Kamer en nabestaanden	12
4.1. Pensioenregeling vòòr 1 september 1956	12
4.2. Pensioenregeling van 1 september 1956 tot 1 september 1957	13
4.3. Pensioenregeling van 1 september 1957 tot 1 januari 1970	14
4.4. De Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers (Appa)	15
5. Toepassing pensioenwetgeving op de weduwe Rost van Tonningen	16
5.1. De beoordeling van het recht op pensioen in de jaren 1947-1949	16
5.2. De herberekening van het weduwenpensioen in 1956	19
5.3. Iets over de voorgeschiedenis van de Wet van 1 augustus 1956, Stb. 456	22
5.4. De herberekening van het weduwenpensioen in 1957	24
5.5. Gevolgen aanvaarding van functies door Rost van Tonningen voor Kamerlidmaatschap?	24
5.6. Gevolgen treden in krijgsdienst door Rost van Tonningen voor Nederlanderschap?	26
5.7. Gevolgen ontbinding NSB voor Kamerlidmaatschap Rost van Tonningen?	27
5.8. Conclusie	27

6.	Pensioenpositie weduwe De Marchant et d'Ansembourg	blz. 28
7.	De zuivering van ambtenaren	30
7.1.	Inleiding	30
7.2.	Het Zuiveringsbesluit 1944	30
7.3.	Het Zuiveringsbesluit 1945	30
7.4.	Verzachtende maatregelen t.a.v. vervallen pensioenrechten	32
7.5.	Enkele concrete zuiveringsgevallen	34
7.6.	Het geval-Mussert	35
8.	Welke mogelijkheden staan de Minister van Binnenlandse Zaken thans ten dienste?	36
8.1.	Inleiding	36
8.2.	Denkbare mogelijkheden voor een evt. wettelijke maatregel	36
8.2.1.	Algemene uitgangspunten	36
8.2.2.	Twee systemen denkbaar voor een evt. wettelijke maatregel	37
8.2.3.	Specifieke uitgangspunten bij elk van beide systemen	38
8.3.	Overwegingen	40
8.3.1.	Inleiding	40
8.3.2.	Overwegingen pro enige maatregel	40
8.3.3.	Mogelijke obstakels	42
8.3.4.	Overwegingen contra enige maatregel; mogelijke reactie daarop	42
9.	Advies	45

Bijlagen

A.	Bijlagen, behorend bij par. 8
A.1.	Technisch denkbare systemen voor een eventuele wettelijke maatregel
A.2.	Overzicht van regelingen voor oorlogs- getroffenen welke vallen onder de verantwoordelijkheid van de Minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur

- B. **Relevante wettelijke regelingen Staten-Generaal**
- B.1. Verordening Rijkscommissaris van 21 juni 1940, nr. 22/1940
- B.2. Verordening Rijkscommissaris van 11 augustus 1941, nr. 152/1941
- B.3. Besluit Tijdelijke Staten-Generaal, Stb. F 131
- B.4. Wet van 26 oktober 1945 ter regeling van de voorlopige Staten-Generaal, Stb. F 241
- B.5. KB van 13 oktober 1945, Stb. F 228, tot wijziging van het Besluit Tijdelijke Staten-Generaal
- B.6. Wet van 11 mei 1946, tot regeling van de rechtspositie van eenige burgerlijke gezagsdragers en van de leden der Staten-Generaal in verband met de bezetting, Stb. G 112
- B.7. Artikel 99 Grondwet 1938 (onverenigbare betrekkingen)

- C. **Pensioenregeling Tweede Kamerleden**
- C.1. Artikel 99 Grondwet 1953
- C.2. Wet van 21 november 1924, Stb. 522
- C.3. Wet van 1 augustus 1956, Stb. 456
- C.4. Wet van 1 augustus 1956, Stb. 455
- C.5. Wet van 31 juli 1957, Stb. 324

- D. **Zuivering**
- D.1. Zuiveringsbesluit van 13 januari 1944, Stb. E 14
- D.2. Toelichting van het Militair Gezag op het Zuiveringsbesluit van 1944, dd. 17 mei 1945
- D.3. Instructie voor de documentatie-commissie voor de zuivering van het overheidspersoneel, van 21 april 1945
- D.4. Instructie voor het Centraal Orgaan op de Zuivering van het overheidspersoneel, van 21 april 1944
- D.5. Zuiveringsbesluit van 2 augustus 1945, Stb. F 132
- D.6. Toelichting van het Militair Gezag op het Zuiveringsbesluit 1945, dd. 11 augustus 1945

blz.

- D.7. Richtlijnen dd. 18 september 1945
- D.8. Richtlijnen dd. 16 november 1945
inzake de opheffing van staking of
schorsing van a) provinciaal en
gemeentepersoneel; b) burgemeesters
- D.9. Richtlijnen voor de Zuivering van
het overheidspersoneel, dd. juni 1946
- D.10. Besluit van 10 oktober 1945,
Stb. F 221
- D.11. Rondschriften van de Minister van
Binnenlandse Zaken, dd. 20 mei 1947,
nr. UZ 13529, betreffende het verval
van pensioenrechten krachtens het
Zuiveringsbesluit 1945
- D.12. Rondschriften van de Minister van
Binnenlandse Zaken, dd. 24 oktober 1952,
nr. UZ 19290, betreffende Zuivering;
verval van pensioenrechten
- D.13. Besluit van de Minister van
Binnenlandse Zaken, dd. 17 januari 1956,
nr. UZ 20684, betreffende Zuivering
en verval van pensioenrechten
- D.14. Beschrijving van enkele concrete
zuiveringsgevallen

- E. Ontbinding NSB
- E.1 Besluit van 17 september 1944,
nr. E 102

Samenvatting

Inleiding (par. 1)

Het rapport bevat de bevindingen van een ambtelijke werkgroep met betrekking tot de vraag in hoeverre de toekenning van weduwenpensioenen aan mevr. Rost van Tonningen-Heubel, als weduwe van een (gewezen) Tweede Kamerlid, rechtmatig was.

Onderzocht zijn de relevante wettelijke regelingen over de Staten-Generaal tijdens en vlak na de Tweede Wereldoorlog.

Verder is de ontwikkeling van de pensioenregelingen voor Tweede Kamerleden en hun nabestaanden nagegaan.

Uitgaande van de abstracte regels is onderzocht of deze regels in het concrete geval (mevr. Rost van Tonningen; zijdelings mevr. De Marchant et d'Ansembourg) goed zijn toegepast. Ook wordt aandacht besteed aan de zuivering van ambtenaren na de oorlog, en aan de verzachtende maatregelen t.a.v. die zuivering.

Feitelijke gegevens (par. 2)

Na de Tweede Kamerverkiezingen van 1937 werd een viertal leden van de NSB gekozen verklaard, t.w. G. Dieters, M.V.E.H.J.M. Graaf de Marchant et d'Ansembourg, M.M. Rost van Tonningen en H.J. Woudenberg. Het was de eerste en enige keer dat deze partij in de Tweede Kamer vertegenwoordigd was.

Op het ogenblik genieten alleen de weduwe van de Graaf de Marchant et d'Ansembourg en die van Rost van Tonningen pensioen op basis van het Kamerlidmaatschap van hun echtgenoten.

Dieters overleed op 22 januari 1980. Zijn weduwe had op grond van artikel 60, tweede lid, van de Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers, geen recht op weduwenpensioen: het huwelijk met Dieters was gesloten na het aftreden van Dieters als Kamerlid.

Woudenberg overleed op 4 juli 1967. Zijn weduwe werd een pensioen toegekend als weduwe van een gewezen lid van de Tweede Kamer, te rekenen van 5 juli 1967 af. Zij overleed op 17 juni 1971.

Graaf de Marchant et d'Ansembourg overleed op 24 januari 1975. Zijn weduwe (geboren 9 december 1908) werd pensioen toegekend als weduwe van een gepensioneerd lid van de Tweede Kamer. De Graaf werd nl. op 5 februari 1941 Provinciecommissaris in Limburg, en hield de dag tevoren op lid van de Tweede Kamer te zijn. De berekening van de voor pensioen geldende diensttijd werd daarom gebaseerd op een zittingsduur van de Graaf van 8 juni 1937 tot en met 4 februari 1941.

Rost van Tonningen overleed op 6 juni 1945. Aan zijn weduwe (geboren 14 november 1914) werd in 1950, te rekenen van 27 augustus

1947 af, een pensioen toegekend (KB van 15 mei 1950).

De pensioentoeckenning geschiedde met ingang van 27 augustus 1947, omdat op die datum de pensioenaanvraag het departement bereikte. Op grond van de Wet van 21 november 1924, Stb. 522, gaat een pensioen, wanneer de pensioenaanvraag meer dan twee jaar na de dag waarop het pensioen had kunnen ingaan, is gedaan, pas in met de dag waarop die aanvraag is ingekomen.

Anders dan in persberichten werd vermeld, is het totale bedrag dat de weduwe Rost van Tonningen tot op heden genoten heeft, niet f. 800.000, maar ongeveer f. 375.000 (inclusief het wezenpensioen).

Verlengd mandaat Tweede Kamerleden na 15 september 1941(par. 3)?

T.a.v. de positie van de Staten-Generaal in en vlak na de Tweede Wereldoorlog was voor het onderzoek met name van belang de vraag: moet het mandaat van de in 1937 gekozen Tweede Kamerleden geacht worden verlengd te zijn tot na 15 september 1941?

Die datum is de dag vòòr de derde dinsdag in september 1941, de dag waarop normaliter een nieuw-gekozen Tweede Kamer voor het eerst bijeen zou zijn gekomen.

Hier kunnen twee opvattingen tegenover elkaar worden gesteld. Voor beide zijn argumenten te vinden in de discussie tussen de regering en het "noodparlement" (de Tijdelijke Staten-Generaal), over het wetsontwerp op de "Voorlopige Staten-Generaal".

Van deze twee opvattingen lijkt de opvatting die het parlement zelf indertijd huldigde (en wellicht nog huldigt) de doorslag te geven: het mandaat van de Tweede Kamerleden moet geacht worden verlengd te zijn na 15 september 1941 tot 14 september 1945.

De Wet van 11 mei 1946 (zie met name par. 3.1)

Van belang voor de onderhavige problematiek is o.a. de Wet van 11 mei 1946, Stb. G 112. Daarin staat dat voor Tweede Kamerleden een bepaalde periode niet in aanmerking wordt genomen voor de berekening van het pensioen, als er - kort samengevat - sprake is geweest van onvaderlandslievend gedrag.

Die periode loopt van 15 september 1941 (de datum waarop het mandaat van de in 1937 gekozen Tweede Kamerleden normaliter zou zijn afgelopen) tot 6 augustus 1945 (de datum van inwerkingtreding van het Besluit Tijdelijke Staten-Generaal).

De pensioenberekening in 1950 (par. 5.1)

Hoe werkte een en ander nu uit voor het weduwenpensioen van mevr. Rost van Tonningen?

In 1949 is op het departement de vraag onderzocht of aan de weduwe Rost van Tonningen pensioen kon worden onthouden. Er kon toen geen

bepaling worden gevonden, op grond waarvan pensioenrechten van Kamerleden vervallen konden worden verklaard. Een dergelijke bepaling is er overigens ook nu niet.

Men is indertijd tot de conclusie gekomen dat aan de weduwe pensioen niet kon worden onthouden, tenzij er een wet zou komen om pensioentoekenning te voorkomen.

De toenmalige Minister voelde niet voor zo'n ad hoc-wet. Aan de weduwe is toen pensioen toegekend. Daarbij werd zij aangemerkt als **weduwe van een in actieve dienst overleden Tweede Kamerlid**.

Er werd toen dus aangenomen dat het mandaat van de in 1937 gekozen Tweede Kamer voortduurde voorbij 15 september 1941. Maar de tijd vanaf 15 september 1941 werd niet bij de pensioenberekening betrokken, omdat er sprake was geweest van onvaderlandslievend gedrag, in de zin van de zoëven genoemde Wet van 11 mei 1946.

Of het mandaat voortduurde, is een vraag waarover - zoals zoëven gezegd - verschillend kan worden gedacht.

Maar ook als men zou menen dat het mandaat ophield op 15 september 1941, dan nog zou dat voor het pensioenresultaat niets hebben uitgemakt. Dan zou nl. de weduwe Rost van Tonningen aangemerkt zijn als **weduwe van een gewezen Kamerlid**, met een dienstitijd die eveneens zou zijn geëindigd op 15 september 1941.

Dit is een voorlopige conclusie, die verderop in het rapport getoetst wordt aan nadere gegevens.

De herberekening in 1956 (par. 5.2)

In 1956 komt er een nieuwe wettelijke regeling van het pensioen van nabestaanden van Kamerleden. Dit is een voorloper van de wet van 1957, toen na de grondwetsherziening van 1956 ook het pensioen van Kamerleden zelf, niet meer in de Grondwet zelf stond, maar bij de wet mocht worden geregeld. Op basis van de wet van 1956 moest het weduwenpensioen van mevr. Rost van Tonningen worden herberekend.

Bij die herberekening werd Rost van Tonningen aangemerkt als: gewezen Kamerlid, overleden voor zijn 65e, in een periode die gelijk is aan, en aansluit op het tijdvak waarin hij laatstelijk lid van de Tweede Kamer is geweest, welke periode langer is dan twee jaar, doch korter dan zes jaar.

Voor een goed begrip: deze periode is de periode die ook in de Appa wordt genoemd, binnen welk tijdvak er thans recht is op een wachtgeld-uitkering voor gewezen Kamerleden.

bepaling worden gevonden, op grond waarvan pensioenrechten van Kamerleden vervallen konden worden verklaard. Een dergelijke bepaling is er overigens ook nu niet.

Men is indertijd tot de conclusie gekomen dat aan de weduwe pensioen niet kon worden onthouden, tenzij er een wet zou komen om pensioentoekenning te voorkomen.

De toenmalige Minister voelde niet voor zo'n ad hoc-wet. Aan de weduwe is toen pensioen toegekend. Daarbij werd zij aangemerkt als **weduwe van een in actieve dienst overleden Tweede Kamerlid**.

Er werd toen dus aangenomen dat het mandaat van de in 1937 gekozen Tweede Kamer voortduurde voorbij 15 september 1941. Maar de tijd vanaf 15 september 1941 werd niet bij de pensioenberekening betrokken, omdat er sprake was geweest van onvaderlandslievend gedrag, in de zin van de zoëven genoemde Wet van 11 mei 1946.

Of het mandaat voortduurde, is een vraag waarover - zoals zoëven gezegd - verschillend kan worden gedacht.

Maar ook als men zou menen dat het mandaat ophield op 15 september 1941, dan nog zou dat voor het pensioenresultaat niets hebben uitmaakt. Dan zou nl. de weduwe Rost van Tonningen aangemerkt zijn als **weduwe van een gewezen Kamerlid**, met een dienstdtijd die eveneens zou zijn geëindigd op 15 september 1941.

Dit is een voorlopige conclusie, die verderop in het rapport getoetst wordt aan nadere gegevens.

De herberekening in 1956 (par. 5.2)

In 1956 komt er een nieuwe wettelijke regeling van het pensioen van nabestaanden van Kamerleden. Dit is een voorloper van de wet van 1957, toen na de grondwetsherziening van 1956 ook het pensioen van Kamerleden zelf, niet meer in de Grondwet zelf stond, maar bij de wet mocht worden geregeld. Op basis van de wet van 1956 moest het weduwenpensioen van mevr. Rost van Tonningen worden herberekend.

Bij die herberekening werd Rost van Tonningen aangemerkt als: **gewezen Kamerlid**, overleden voor zijn 65e, in een periode die gelijk is aan, en aansluit op het tijdvak waarin hij laatstelijk lid van de Tweede Kamer is geweest, welke periode langer is dan twee jaar, doch korter dan zes jaar.

Voor een goed begrip: deze periode is de periode die ook in de Appa wordt genoemd, binnen welk tijdvak er thans recht is op een wachtgeld-uitkering voor gewezen Kamerleden.

Als een gewezen Kamerlid in die periode overlijdt, wordt zijn "diensttijd" doorgeteld tot zijn 65e. Bij de herberekening van het weduwenpensioen van mevr. Rost van Tonningen is dat ook gebeurd, en daardoor werd de diensttijd voor de pensioenberekening vermeerderd met ca. 13 1/2 jaar.

Opvallend is, dat in 1956 Rost van Tonningen wordt aangemerkt als gewezen Kamerlid, overleden in een periode die men hedentendage de uitkeringsperiode zou noemen.

In 1950 was Rost van Tonningen nog aangemerkt als Kamerlid, overleden in actieve dienst. Waarom die omslag heeft plaatsgevonden, is niet meer na te gaan.

Maar al zou men Rost van Tonningen in 1956, net als in 1950, hebben aangemerkt als overleden in actieve dienst, dan nog had diensttijddoortelling moeten plaatsvinden. Het uiteindelijke pensioenresultaat zou hetzelfde zijn geweest.

Ook dit is een voorlopige conclusie, die verderop in het rapport getoetst wordt aan nadere gegevens.

De voorgeschiedenis van de pensioenwet 1956 (par. 5.3)

De voorgeschiedenis van de pensioenwet van 1956, op grond waarvan de pensioenbeslissing van 1956 werd genomen, maakt duidelijk dat het aan de overheid bekend was dat de pensioenwet van 1956 zou leiden tot diensttijddoortelling ten aanzien van het weduwenpensioen van mevr. Rost van Tonningen.

Nadere gegevens (par. 5.5 t/m 5.7)

De in het rapport voorkomende voorlopige conclusies over de pensioenbeslissingen van 1950 en 1956 zijn vervolgens getoetst aan de hand van de vraag of de "nevenfuncties" die Rost van Tonningen tijdens de oorlog vervulde (president Nederlandse Bank; wnd. Secretaris-Generaal Financiën; Secretaris-Generaal Departement Bijzondere Economische Zaken) tot de conclusie zouden moeten leiden dat diens Kamerlidmaatschap door de aanvaarding van die functies geacht moet worden een einde te hebben genomen.

Twee redeneringen zijn mogelijk. Bij een materieel-juridische benadering zou kunnen worden gesteld dat het gaan vervullen van een functie die volgens het Incompatibiliteitenbesluit niet gelijktijdig met het Kamerlidmaatschap kan worden waargenomen, voor de betrokkene de verplichting meebrengt ontslag uit zijn Kamerlidmaatschap te vragen. Doet hij dat in feite niet, dan moet hij door aanvaarding van zo'n functie geacht worden zodanig ontslag te hebben genomen.

De hiertegenover staande formeel-juridische benadering - die de werkgroep meent te moeten volgen - houdt in dat de beperkingen op het grondrecht om gekozen te worden tot lid van een vertegenwoordigend orgaan, zo strikt mogelijk geïnterpreteerd moeten worden. Waar artikel 99 van de Grondwet 1938 de functies die Rost van Tonningen in 1941 aanvaardde, niet uitdrukkelijk als onverenigbaar met het Kamerlidmaatschap aanmerkt, kan van onvrijwillig verlies van het Kamerlidmaatschap door aanvaarding van die functies geen sprake zijn.

Evenmin worden de hier vermelde voorlopige conclusies ondergraven door het Londense besluit uit 1944 tot ontbinding van de NSB.

Men moet evenwel aannemen dat Rost van Tonningen door indienst-treding bij de Waffen SS in 1944 zijn Nederlandschap heeft verloren. Dit brengt mee dat hij daarmee ophield Kamerlid te zijn (in de zienswijze dat het mandaat van de Tweede Kamerleden na 15 september 1941 voortduurde).

De pensioenbeslissing van 1950 is in dat licht gezien gebaseerd op een onjuiste keuze van pensioencategorie. Niettemin zou het pensioenresultaat hetzelfde zijn geweest.

De pensioenbeslissing van 1956 was in het licht van het voorgaande wel een op juiste keuze van pensioencategorie gebaseerd. Het effect van de diensttijdtoetsing was echter, zoals boven bleek, ook op deze categorie van toepassing.

Pensioen weduwe De Marchant et d'Ansembourg (par. 6)

Het pensioen dat mevr. De Marchant et d'Ansembourg thans geniet, is gebaseerd op het Kamerlidmaatschap van haar man, die in 1941, toen hij Commissaris in de provincie Limburg werd, geacht werd opgehouden Tweede Kamerlid te zijn, en die op die basis een pensioen kreeg als gewezen Kamerlid. Het pensioenbesluit ten aanzien van mevr. De Marchant et d'Ansembourg genomen na het overlijden van haar man in 1975, is te beschouwen als een terecht genomen besluit.

De zuivering van ambtenaren (par. 7)

Het Zuiveringsbesluit van 1944 bracht automatisch verval van alle pensioenrechten mee. In het Zuiveringsbesluit 1945 werd dit verval van rechten facultatief gesteld.

In 1947, 1952 en 1956 besloten toenmalige kabinetten tot maatregelen, die in toenemende mate tot verzachting van dit verval van pensioenrechten leidden.

"Zware" gevallen bleven evenwel buiten deze verzachtende maatregelen.

Mogelijkheden (par. 8)

Voor de Minister van Binnenlandse Zaken staan twee wegen open: afzien van enige maatregel, dan wel overgaan tot enige maatregel. Indien hij zou willen overgaan tot enige maatregel, kan dat niet anders dan bij wet, omdat de Appa herziening bij ministeriële beschikking van zo "oude" pensioenbeslissingen niet meer toelaat.

Ingevolge de Grondwet is voor de aanvaarding van het voorstel voor zo'n wet een twee-derdenmeerderheid nodig in elk van beide Kamers, omdat het hier een onderdeel van de financiële positie van (gewezen) leden van de Staten-Generaal en hun nabestaanden betreft.

Ingeval besloten zou worden tot een wettelijke regeling zijn twee systemen denkbaar: een waarbij het (geheel of gedeeltelijk) vervallen van pensioenrecht uit kracht van de wet zelf geschiedt, en een waarbij de bevoegdheid tot (geheel of gedeeltelijk) vervallen verklaren in handen wordt gelegd van de Tweede Kamer.

In bijlage A.1 bij het rapport zijn concepten voor wetsvoorstellen voor beide systemen opgenomen, waarbij steeds de mogelijkheid van verval van pensioenrecht gekoppeld is aan een bepaalde categorie van personen.

Na een uiteenzetting over de overwegingen pro enige maatregel, de mogelijke obstakels en de overwegingen contra, komt de werkgroep tot haar advies.

Advies (par. 9)

Ten aanzien van de te volgen procedure adviseert de werkgroep unaniem, om geen definitieve beleidsconclusies te trekken dan in goed overleg met beide Kamers en na sondering van de Raad van State.

Wat de inhoudelijke advisering betreft, zijn er drie stromingen binnen de werkgroep:

- a. Een stroming raadt af om een wettelijke ingreep voor te stellen, met name omdat de overheid een bepaalde toestand, die aan haar kenbaar was, zo lang heeft geduld, dat er geen ruimte is om tot wijziging over te gaan.
- b. Een tweede stroming adviseert tot een wettelijke ingreep, doch alleen ten aanzien van het verwijderen van het effect van de diensttijdtoertelling. Dit effect is onverdiend en had zich waarschijnlijk niet voorgedaan, als betrokkene zichzelf niet aan be-rechting en bestraffing had onttrokken.
- c. Een derde stroming is geporteerd voor de mogelijkheid van algeheel verval of algehele vervallenverklaring van het pensioenrecht. Het gaat hier om misdragingen in zo ernstige mate jegens het Nederlandse volk, dat de ontneming van pensioenrechten ten volle gerechtvaardigd is.

1. Inleiding

Het onderhavige rapport bevat de bevindingen met betrekking tot de vraag in hoeverre de toekenning van weduwenpensioen aan mevr. Rost van Tonningen-Heubel, als weduwe van een (gewezen) Tweede Kamerlid, rechtmatig was. Daarbij zal zijdelings aan de orde komen, in hoeverre de toekenning van weduwenpensioen aan mevr. De Marchant et d'Ansembourg, weduwe van een gewezen Tweede Kamerlid, rechtmatig was.

Een ambtelijke werkgroep, bestaande uit medewerkers van de Stafafdeling Constitutionele Zaken en Wetgevingsaangelegenheden, van de Hoofdafdeling Pensioenen en Wachtgelden van het Directoraat-Generaal voor Overheidspersoneelsbeleid en van de Afdeling Bestuurlijk-Juridische Zaken van het Directoraat-Generaal Binnenlands Bestuur, heeft zich met dit vraagstuk beziggehouden. De werkgroep is er erkentelijk voor, dat vele ambtenaren onderzoek voor haar hebben verricht in verschillende overheidsarchieven.

De werkgroep heeft de relevante wettelijke regelingen over de Staten-Generaal tijdens en vlak na de Tweede Wereldoorlog onderzocht. Verder is de ontwikkeling van de pensioenregelingen voor Tweede Kamerleden en hun nabestaanden nagegaan.

Uitgaande van de abstracte regels is onderzocht of deze regels in het concrete geval goed zijn toegepast. Ook wordt aandacht besteed aan de zuivering van ambtenaren na de oorlog, en aan de mogelijkheden die de Minister van Binnenlandse Zaken thans ten dienste staan.

Het rapport is - meer concreet - als volgt ingedeeld. Na deze inleiding worden enige feitelijke gegevens vermeld (par. 2). Afzonderlijke aandacht wordt gewijd aan de positie van de Staten-Generaal tijdens en vlak na de Tweede Wereldoorlog (par. 3). Aan de orde komen de relevante wettelijke bepalingen met betrekking tot het functioneren van de Staten-Generaal tijdens en vlak na de Tweede Wereldoorlog (par. 3.1). Daarna worden de verschillende opvattingen behandeld over het al dan niet voortduren van het mandaat van de in 1937 gekozen Tweede Kamerleden tijdens de oorlog (par. 3.2).

Vervolgens komt de voor Tweede Kamerleden geldende pensioenwetgeving aan de orde (par. 4). In de desbetreffende paragraaf wordt een onderscheid gemaakt tussen het voor pensioenen van Tweede Kamerleden en hun nabestaanden geldende regiem vòòr 1956, en dat na dat jaar. Uiteengezet zal worden dat in dat jaar het beginsel van diensttijdtoortelling bij overlijden - doortelling van diensttijd tot de datum waarop de betrokkene 65 jaar zou zijn geworden - voor de weduwen- en wezenpensioenen van overleden leden en overleden gewezen leden werd ingevoerd. Diensttijdtoortelling vindt plaats in geval het betrokken Kamerlid in actieve dienst is overleden, en in sommige gevallen ook bij overlijden van een gewezen Kamerlid, nl. indien dat overlijden plaatsvond in een bepaalde periode, aansluitend op zijn lidmaatschap.

Daarna wordt ingegaan op de toepassing van de pensioenwetgeving op de weduwe Rost van Tonningen (par. 5). In die paragraaf zal worden behandeld, in hoeverre de toekenning van weduwenpensioen aan mevrouw Rost van Tonningen in 1950 en de berekening in 1956 volgens de toen geldende wetgeving terecht en op de juiste wijze is geschied (par. 5.1 en 5.2).

Aandacht wordt besteed aan de voorgeschiedenis van de pensioenwet van 1956, waarop de pensioenbeslissing van 1956 ten aanzien van mevr. Rost van Tonningen steunde (par. 5.3).

Vervolgens zal aandacht worden besteed aan de vraag in hoeverre de herberekening van dit pensioen in 1957 terecht is geweest (par. 5.4). Voorts wordt uiteengezet of de aanvaarding door Rost van Tonningen van enige functies in maart/april 1941 zou moeten leiden tot de conclusie dat hij geacht kon worden toentertijd opgehouden lid van de Tweede Kamer te zijn (par. 5.5). Verder wordt onderzocht of het feit dat Rost van Tonningen in 1944 in krijgsdienst trad, gevolgen heeft gehad voor zijn Nederlanderschap (en daarmee voor zijn Kamerlidmaatschap) (par. 5.6), en of het besluit tot ontbinding van de NSB consequenties heeft gehad voor diens Kamerlidmaatschap (par. 5.7). De daaropvolgende paragraaf (par. 5.8) bevat de eindconclusie op dit punt.

De pensioenpositie van mevr. De Marchant et d'Ansembourg komt daarna aan de orde (par. 6). De daarop volgende paragraaf handelt over de zuiveringsmaatregelen na de Tweede Wereldoorlog (par. 7).

Tenslotte zal in een aparte paragraaf worden ingegaan op de vraag of aan de Minister van Binnenlandse Zaken thans mogelijkheden ten dienste staan (par. 8). In de slotparagraaf zal de werkgroep haar advies weergeven (par. 9).

2. Enkele feitelijke gegevens

2.1. Inleiding

Na de Tweede Kamerverkiezingen van 1937 werd een viertal leden van de NSB gekozen verklaard, t.w. G. Dieters, M.V.E.H.J.M. Graaf de Marchant et d'Ansembourg, M.M. Rost van Tonningen en H.J. Woudenberg. Het was de eerste en enige keer dat deze partij in de Tweede Kamer vertegenwoordigd was.

Voor een goed begrip van hetgeen hierna aan de orde komt, volgen hier enige biografische gegevens over Rost van Tonningen.

In de loop van 1940 werd hij door de Rijkscommissaris benoemd tot commissaris voor "de marxistische partijen". Per 26 maart 1941 werd hij door de bezetter benoemd tot president van de Nederlandse Bank, en per 24 april 1941 (een enkel document noemt hier de datum van 22 april 1941) werd hij benoemd tot wnd. Secretaris-Generaal van Financiën en tot Secretaris-Generaal van het departement van Bijzondere Economische Zaken.

Bij de aanvaarding van deze functies nam Rost van Tonningen geen ontslag als Kamerlid.

In de zomer van 1944 volgde hij een officiersopleiding bij de Waffen SS.

In maart 1945 vertrok hij voor actieve dienst aan het front.

2.2. E i g e n p e n s i o e n

Dieters wordt - blijkens een opgave van de Griffier van de Tweede Kamer dd. 4 juni 1970 - v.w.b. de berekening van zijn pensioen geacht zitting te hebben gehad als Kamerlid van 8 juni 1937 tot en met 13 september 1945 (t.w. de dag voorafgaande aan die, waarop de commissie als bedoeld in het Besluit Tijdelijke Staten-Generaal (Stb. F 131), wier taak het was te verklaren wie lid zouden zijn van de Tijdelijke Staten-Generaal, verslag uitbracht; zie nader par. 3 en bijlage B.3).

Hij verkreeg op zijn verzoek, nadat hem was gebleken dat Woudenberg een eigen, en mevr. Rost van Tonningen een weduwenpensioen genoot, in 1970 alsnog een pensioen als gewezen lid van de Tweede Kamer, te rekenen van 14 september 1945 af (beschikking Staatssecretaris van Binnenlandse Zaken van 19 oktober 1970).

Uit de berekeningen, te vinden in betrokkene's pensioendossier blijkt, dat de tijd van 15 september 1941 tot 6 augustus 1945 (de datum van inwerkingtreding van het Besluit Tijdelijke Staten-Generaal; zie nader par. 3) buiten beschouwing is gelaten, op grond van de artt. 11 en 12 van de Wet van 11 mei 1946, Stb. G 112 1), die - kort gezegd - bepalen, dat de periode tussen 15 september 1941 tot 6 augustus 1945 slechts in aanmerking kan worden genomen voor de berekening van het pensioen, indien er geen sprake is geweest van onvaderlandslievend gedrag.

Graaf de Marchant et d'Ansembourg had zitting van 8 juni 1937 tot en met 4 februari 1941. Hij aanvaardde het ambt van Commissaris der Provincie Limburg op 5 februari 1941. Hij verkreeg een pensioen als gewezen Kamerlid m.i.v. 5 februari 1941 (beschikking Secretaris-Generaal van Binnenlandse Zaken dd. 24 februari 1941). Tot en met 1944 is dit pensioen uitbetaald. In 1957 werd op zijn verzoek om alsnog toekenning van pensioen als oud-Kamerlid te verkrijgen, het pensioenbedrag herzien en nader vastgesteld, te rekenen vanaf 6 augustus 1945 - de datum van inwerkingtreding van het Besluit Tijdelijke Staten-Generaal; zie nader par. 3 -, bij KB van 19 september 1957. De pensioenbedragen welke hem ingevolge het pensioen-k.b. vanaf 6 augustus 1945 tot en met 30 september 1957 toekwamen, werden nabetaald. Uit het dossier blijkt niet waarom er geen (na)betaling heeft plaatsgevonden voor de periode van 1 januari 1945 tot 6 augustus 1945.

T.a.v. Rost van Tonningen wordt in 1950 - blijkens de voordracht van de Minister van Binnenlandse Zaken van 6 mei 1950 aan de Koningin - voor de berekening van het pensioen van zijn weduwe (zie par. 2.3) uitgegaan van een zittingsduur van 11 juni 1937 tot en met 14 september 1941 (waarschijnlijk is hier bedoeld op 15 september

1) Wet tot regeling van de rechtspositie van eenige burgerlijke gezagsdragers en van de leden der Staten-Generaal in verband met de bezetting (bijlage B.6).

1941, de dag voor de derde dinsdag in september 1941, op welke datum het mandaat van de in 1937 gekozen Tweede Kamer normaliter zou zijn afgelopen).

Volgens de genoemde voordracht aan de Koningin wordt de tijd van 15 september 1941 tot 6 juni 1945 (datum van overlijden van betrokkene) buiten beschouwing gelaten, op grond van de artt. 11 en 12 van de Wet van 11 mei 1946, Stb. G 112, waarvan de inhoud hierboven onder "Dieters" reeds is weergegeven.

De kwestie van het eigen pensioen is in casu door het overlijden van betrokkene op 6 juni 1945 niet relevant.

Woudenberg wordt - blijkens een opgave van de Griffier van de Tweede Kamer dd. 14 november 1956 - geacht lid te zijn geweest van 8 juni 1937 tot en met 13 september 1945 (voor de verklaring van deze datum zie men hierboven bij Dieters). Aan hem werd met ingang van 14 september 1945 een pensioen toegekend als gewezen lid van de Tweede Kamer (KB van 14 december 1956). In de voordracht aan de Koningin staat vermeld dat ingevolge de - bij Dieters al ter sprake gekomen - Wet van 11 mei 1946, Stb. G 112, de tijd van 15 september 1941 tot 6 juni 1945 buiten beschouwing wordt gelaten voor de pensioenberekening. Hier is - blijkens de minute voor deze voordracht - sprake van een verschrijving; de datum van 6 juni 1945 had moeten zijn 6 augustus 1945 (zie bij Dieters). Kennelijk heeft de opsteller van de minute te zeer de voordracht voor de pensioentoekenning aan de weduwe Rost van Tonningen als voorbeeld genomen. Uit de betaalkaart in het pensioendossier blijkt evenwel, dat bij de berekening is uitgegaan van de juiste "diensttijd" van betrokkene.

2.3. Weduwenpensioen

Dieters overleed op 22 januari 1980. Zijn weduwe had op grond van artikel 60, tweede lid, van de Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers, geen recht op weduwenpensioen: het huwelijk met Dieters was gesloten na het aftreden van Dieters als Kamerlid.

Graaf de Marchant et d'Ansembourg overleed op 24 januari 1975. Zijn weduwe (geb. 9 december 1908) werd pensioen toegekend als weduwe van een gepensioneerd lid van de Tweede Kamer (beschikking van de Minister van Binnenlandse Zaken van 10 mei 1976). De berekening van de voor pensioen geldende diensttijd werd daarom gebaseerd op een zittingsduur van de graaf van 8 juni 1937 tot en met 4 februari 1941.

Rost van Tonningen overleed op 6 juni 1945. Aan zijn weduwe (geb. 14 november 1914) werd in 1950, te rekenen van 27 augustus 1947 af, een pensioen toegekend (KB van 15 mei 1950). Zie hetgeen hierboven, t.a.v. Rost van Tonningen zelf, is gesteld omtrent de berekening van diens "diensttijd" in de voordracht voor het k.b. houdende toekenning van het weduwenpensioen van 1950.

De pensioentoeckenning geschiedde met ingang van 27 augustus 1947, omdat op die datum de pensioenaanvraag het departement bereikte. Op grond van het bepaalde in artikel 11 van de Wet van 21 november 1924, Stb. 522 (bijlage C.2), gaat een pensioen, wanneer de pensioenaanvraag meer dan twee jaar na de dag waarop het pensioen had kunnen ingaan, is gedaan, pas in met de dag waarop die aanvraag is ingekomen.

Anders dan in persberichten is vermeld, is het totale bedrag dat de weduwe Rost van Tonningen tot op heden genoten heeft, niet f. 800.000, maar ongeveer f. 375.000 (inclusief het wezen pensioen).

Woudenberg overleed op 4 juli 1967. Zijn weduwe werd een pensioen toegekend als weduwe van een gewezen lid van de Tweede Kamer, te rekenen van 5 juli 1967 af (beschikking Staatssecretaris van Binnenlandse Zaken, dd. 4 oktober 1967). Zij overleed op 17 juni 1971.

Uit het overzicht blijkt dat op het ogenblik alleen de weduwe van de Graaf de Marchant et d'Ansembourg en die van Rost van Tonningen pensioen genieten op basis van het Kamerlidmaatschap van hun echtgenoten. Aan de pensioentoeckenning aan laatstgenoemde zal in dit rapport de meeste aandacht worden gegeven. Zijdelings komt de pensioentoeckenning aan eerstgenoemde aan de orde.

3. De positie van de Staten-Generaal tijdens en vlak na de Tweede Wereldoorlog

3.1. Relevante wettelijke bepalingen m.b.t. functioneren Staten-Generaal tijdens en vlak na de Tweede Wereldoorlog

Het mandaat van de in 1937 gekozen Tweede Kamer zou in normale omstandigheden een einde genomen hebben op de derde dinsdag van september 1941 (16 september 1941).

Bij verordening van de Rijkscommissaris voor het bezette Nederlandse gebied van 21 juni 1940 (nr. 22/1940; zie bijlage B.1) werd bepaald dat de werkzaamheden der beide Kamers tot nader order zouden blijven rusten en dat Kamerverkiezingen tot nader order niet zouden plaatsvinden. Daaraan werd toegevoegd dat het mandaat van de leden na het tijdstip waarop verkiezingen hadden moeten plaatsvinden, tot nader order geacht werd verlengd te zijn. De schadeloosstelling van f. 4500 per jaar werd aanvankelijk omgezet in een wachtgeld tot hetzelfde bedrag, maar kwam met ingang van 15 september 1941 geheel te vervallen.

Bij verordening van 11 augustus 1941 (nr. 152/1941; bijlage B.2) bepaalde de Rijkscommissaris onder andere, dat de leden der Staten-Generaal ontheven waren van hun verplichtingen welke

voortsproten uit het lidmaatschap, waaraan de consequentie verbonden werd dat aan de leden der Staten-Generaal ook niet meer de uit dat lidmaatschap voortvloeiende aanspraken en bevoegdheden toekwamen.

Aangezien aftredende Kamerleden volgens artikel 92 van de Grondwet naar de tekst van 1938 een recht op direct ingaand pensioen hadden, bestond voor de bij de aanvang van de oorlog zitting hebbende Kamerleden de mogelijkheid om, door in de jaren 1940-1945 ontslag te nemen, een zodanig pensioen te verwerven. Van de zijde van de Kamer voorzitter en de samenwerkende politieke partijen werd er bij de Kamerleden echter op aangedrongen dit niet te doen. Het motief hiervoor was dat niet gezegd moest kunnen worden dat de Tweede Kamer door ontslagneming van de leden had opgehouden te bestaan. Bij het einde van de oorlog zou de Kamer direct weer moeten kunnen functioneren. De meeste Kamerleden hebben aan deze aandrang gevolg gegeven. (Een van de leden die zulks niet gedaan hebben, is de graaf de Marchant et d'Ansembourg. Deze werd met ingang van 5 februari 1941 Commissaris van de provincie Limburg (zie par. 2.2).)

De na-oorlogse regelgeving met betrekking tot het functioneren van de Staten-Generaal begon met het Besluit Tijdelijke Bestuursvoorziening (KB van 31 juli 1944, Stb. E 60). Daarin werd bepaald dat bij koninklijk besluit nadere regelen dienden te worden vastgesteld omtrent de voorlopige voorziening in de vertegenwoordigende lichamen van Rijk, provincie en gemeente. Deze regels zouden mede moeten betreffen de wijze van samenstelling van de vertegenwoordigende lichamen.

In aansluiting hierop kwam tot stand het Besluit Tijdelijke Staten-Generaal (KB van 2 augustus 1945, Stb. F 131; zie bijlage B.3). Dit besluit voorzag in de bijeenroeping van de beide Kamers der Staten-Generaal, die als enige taak zouden hebben de behandeling van een ontwerp van wet tot regeling van een voorlopige Staten-Generaal. Lid van deze "Tijdelijke Staten-Generaal" met beperkte taak zouden zijn degenen die op 10 mei 1940 lid waren van een der Kamers, met uitzondering van hen die na die datum ontslag hadden genomen of - kort samengevat - "fout" waren geweest. Aan een bij het besluit ingestelde commissie werd opgedragen te bepalen wie aldus als lid van de Staten-Generaal dienden te worden aangemerkt.

De "verklaringscommissie" 1) bracht op 14 september 1945 verslag uit van haar werkzaamheden. Men kan deze dag zien als de datum waarop de Tijdelijke Staten-Generaal aantrad.

1) In navolging van Van Welderen Rengers, Schets eener parlementaire geschiedenis van Nederland, deel 5, blz. 55, wordt hier gesproken van de verklaringscommissie, omdat deze commissie niet tot taak had te benoemen of te verkiezen, doch uitsluitend declaratoir had te bepalen, wie er lid zouden zijn van de Tijdelijke Staten-Generaal.

De op deze wijze gevormde Tijdelijke Staten-Generaal zou worden aangevuld (door benoeming door een Commissie) tot het grondwettelijk vereiste aantal ter vorming van de voorlopige Staten-Generaal (Wet van 26 oktober 1945, Stb. F 241; bijlage B.4). De zitting van de voorlopige Staten-Generaal werd op 20 november 1945 geopend. In mei 1946 vonden verkiezingen voor beide Kamers plaats.

Aanvankelijk was in het Besluit Tijdelijke Staten-Generaal bepaald dat de leden van de Tijdelijke Staten-Generaal geen recht op schadeloosstelling hadden. Bij KB van 13 oktober 1945, Stb. F 228 (bijlage B.5), werd op dit punt een wijziging in het besluit aangebracht, er toe strekkende dat de leden alsnog schadeloosstelling zouden genieten vanaf 6 augustus 1945, de datum van inwerkingtreding van het Besluit Tijdelijke Staten-Generaal.

Bij de reeds in par. 2 aan de orde gekomen Wet van 11 mei 1946, Stb. G 112 (bijlage B.6), kwam een regeling tot stand van de rechtspositie van enige burgerlijke gezagsdragers en van de leden der Tweede Kamer in verband met de bezetting. Artikel 11, eerste lid, van die wet bepaalde dat zij die ingevolge het Besluit Tijdelijke Staten-Generaal leden van de Tweede Kamer waren, een schadeloosstelling ontvingen, te rekenen van 15 september 1941 tot het tijdstip van inwerkingtreding van het Besluit Tijdelijke Staten-Generaal (6 augustus 1945), ten bedrage van het pensioen waarop zij aanspraak zouden hebben kunnen maken, indien zij met ingang van eerstgenoemde datum ontslag als lid van de Tweede Kamer zouden hebben genomen.

In het tweede lid van artikel 11 werd bepaald dat zij die op 15 september 1941 lid van de Tweede Kamer waren maar vóór 6 augustus 1945 ontslag hadden genomen, tot de dag van het ontslag eenzelfde uitkering zouden ontvangen. Daarbij werden echter uitgezonderd degenen die vielen onder artikel 3, eerste lid, onder b tot en met e, van het Besluit Tijdelijke Staten-Generaal, dat wil zeggen degenen die "in ernstige mate te kort waren geschoten in het betrachten van de juiste houding in verband met de bezetting". Voorts werd eenzelfde uitkering toegekend aan de nabestaanden van hen die op 15 september 1941 lid waren van de Tweede Kamer maar vóór 6 augustus 1945 waren overleden.

De tijd waarover met toepassing van deze bepalingen een schadeloosstelling werd toegekend, kwam mede in aanmerking voor vergelding met pensioen of wachtgeld (artikel 12).

Krachtens bovengenoemde bepalingen kwam aan de vier op 10 mei 1940 zitting hebbende NSB-kamerleden voor de periode na 15 september 1941 geen schadeloosstelling meer toe. Niettemin is t.a.v. enkelen van hen, t.w. Dieters en Woudenberg, aangenomen dat hun Kamerlidmaatschap, behoudens eerdere ontslagneming of overlijden, voortduurde tot 13 september 1945 (de dag voorafgaand aan die waarop - naar men kan zeggen - de Tijdelijke Staten-Generaal aantrad). Ten aanzien van Rost van Tonningen is kennelijk soms wel (in 1950; zie nader par. 5.1) en soms niet (in 1956; zie hieronder, par. 5.2) ervan uitgegaan dat diens lidmaatschap voortduurde tot zijn overlijden.

Dit roept de vraag op: werd het mandaat van de Tweede Kamerleden die op 15 september 1941 zitting hadden, geacht verlengd te zijn, of bleef uitsluitend het instituut als zodanig bestaan?

Op deze vraag wordt hieronder ingegaan.

3.2. Moet het mandaat van de Tweede Kamer geacht worden verlengd te zijn na 15 september 1941?

3.2.1. Inleiding

Aan het slot van par. 3.1 is de relevantie uiteengezet van het thans te behandelen vraagstuk voor de problematiek waarover dit rapport handelt.

Bij Koninklijk Besluit van 17 september 1944 (nr. E 93) werden regelen gesteld omtrent de verbindende kracht en de rechtsgevolgen van de maatregelen gedurende de vijandelijke bezetting uitgevaardigd. Art. 16 van dit besluit bepaalt, dat de Bezettingsregelingen uitgevaardigd door of vanwege de vijand en vermeld op de aan het besluit gehechte lijst A, geacht worden nimmer van kracht te zijn geweest. De Verordening van 21 juni 1940 (nr. 22/1940) staat op deze lijst vermeld.

Art. 17 van dit besluit bepaalt: "De bezettingsregelingen, uitgevaardigd door of vanwege de bezetter en vermeld op de aan dit besluit toegevoegde lijst B treden, naar gelang het grondgebied van het Rijk in Europa door de vijand wordt ontruimd, in het bevrijde gebied buiten werking, een en ander voorzover zij niet reeds op den dag van inwerkingtreding van dit besluit door of vanwege de vijand waren ingetrokken". De Verordening 152/1941 is op lijst B geplaatst.

Doordat verordening 22/1940 geacht wordt nimmer van kracht te zijn geweest, is het bepaalde in verordening 152/1941 ten aanzien van de leden van de Staten-Generaal zonder object geraakt en derhalve niet langer relevant.

3.2.2. Twee opvattingen mogelijk

Blijft over de vraag wat de rechtskracht van Besluit E 93 is geweest. Twee opvattingen kunnen hier tegenover elkaar worden gesteld:

- a. De bepaling in Besluit E 93, dat verordening 22/1940 van nul en generlei waarde is, heeft als rechtsgevolg dat de mandaten van de leden van de Tweede Kamer geacht moeten worden nimmer verlengd te zijn geweest en dat de mandaten van de leden van de Tweede Kamer geacht moeten worden, in weerwil van hetgeen de Rijkscommissaris had bepaald, op 15 september 1941 vervallen te zijn. Vanaf dat tijdstip zijn er juridisch geen Tweede Kamerleden meer.

- b. De tegenovergestelde opvatting gaat er - eveneens - vanuit, dat de bepaling van Besluit E 93, dat verordening 22/1940 geacht wordt nimmer van kracht te zijn geweest, tot rechtsgevolg heeft dat aan hetgeen door de bezetter t.a.v. de Tweede Kamer is bepaald, achteraf alle rechtskracht is ontnomen. In deze visie wordt vervolgens evenwel uit een andere rechtsbron, nl. ongeschreven staatsnoodrecht, afgeleid, dat het mandaat van de in 1937 gekozen Tweede Kamer onmogelijk op 15 september 1941 kon eindigen. Er waren immers geen verkiezingen gehouden die per 16 september 1941 een nieuwe Kamer hadden kunnen legitimeren.

De standpuntbepaling van de regering in de memorie van antwoord bij het wetsontwerp Voorlopige Staten-Generaal sluit meer aan bij opvatting a. De regering stelde zich in de memorie van antwoord op het standpunt dat de beide Kamers de jure nog bestonden, d.w.z. uitsluitend als instituut.

Vervolgens stelde de Regering:

"De Grondwet gaat er van uit, dat zij, die van dit instituut deel uitmaken, daartoe slechts den noodigen titel bezitten, zolang zij geacht kunnen worden de in het volk levende rechtsovertuigingen tot uiting te brengen. Vandaar het voorschrift dat de mandaten na vier, onderscheidenlijk zes jaar vernieuwd moeten worden.

De eerste vraag, die mitsdien voor de regering rees, was, op welke wijze men het instituut weer inhoud zou kunnen geven, nu het niet mogelijk bleek reeds in dit stadium verkiezingen te houden."

Wat verderop merkt de Regering op:

"Naar de meening van de Regeering verkeerden de leden van de Staten-Generaal van vóór 10 mei 1940 in zooverre in een bijzondere positie, dat zij de laatste wettige representanten van het Nederlandsche Volk waren; de praesumptio iuris et de iure was evenwel in 1941, onderscheidenlijk 1943, uitgewerkt."

In par. 2 van de Memorie van Antwoord wordt door de regering opnieuw haar opvatting over de positie van de Staten-Generaal uiteengezet.

"Voorop zij gesteld dat de Grondwet, naar de mening der Regeering steeds haar kracht heeft behouden. Dit bracht mede dat de Eerste en Tweede Kamer geacht moeten worden alsnog te bestaan zij het, nu ingevolge de bezetting de verkiezingen op het daarvoor voorgeschreven tijdstip niet konden plaatsvinden, als instituten zonder inhoud. In deze gedachtengang past de opvatting dat de Kamers eerst weer kunnen functioneren wanneer zij bestaan uit leden, die representatief geacht kunnen worden voor de in het Nederlandsche volk levende staatkundige meeningen."

Over de Tijdelijke Staten-Generaal merkt zij op blz. 3 op:

"De thans krachtens staatsnoodrecht met een beperkt doel en met beperkte bevoegdheden bijeengeroepen Staten-Generaal, voorzien van het epitheton "tijdelijke" zijn op dezelfde wijze samengesteld als de voór de invoering van de verordening nr. 152/1941 bestaande Staten-Generaal en vormen inderdaad het in de Grondwet voorziene lichaam van dien naam. Of men hier nu van een verlenging of herstel der mandaten, dan wel van een college sui generis wil spreken, is naar de mening der Regeering irrelevant."

In de Tijdelijke Staten-Generaal gingen de gedachten meer in de richting, dat de mandaten geacht moesten worden verlengd te zijn. In het Voorlopig Verslag staat bv. te lezen:

"Hieromtrent was de algemeene opvatting, dat de thans bijeengeroepen Staten-Generaal, al worden deze aangeduid als "tijdelijk", de grondwettelijke Staten-Generaal zijn. Het mandaat van de leden der Kamers, die in Mei 1940 zitting hadden is, zoo meende men vrij algemeen door het Besluit Tijdelijke Staten-Generaal verlengd, althans hersteld, zij het dan ook dat dat besluit een sterke beperking van de taak en de bevoegdheden der Staten-Generaal inhoudt. Deze verlenging of dit herstel der mandaten, waarbij wordt afgeweken van de artikelen 88 en 94 der Grondwet, was een noodzakelijk gevolg van de omstandigheden, waarin ons land door de Duitsche bezetting is komen te verkeeren, omstandigheden, welke beletten, dat op den daarvoor in de Grondwet bepaalden tijd verkiezingen werden gehouden. Men zou gaarne bevestigd zien, dat deze opvatting omtrent het wezen van de "tijdelijke" Staten-Generaal ook die der Regeering is."

Een aantal leden ging verder:

"Sommige andere leden deelden de meening, dat de "tijdelijke" Kamer hetzelfde in de Grondwet geregelde lichaam is als de Tweede Kamer der Staten-Generaal van vóór 1940, doch zij waren het niet eens met de opvatting, dat de mandaten der leden verlengd of hersteld moesten worden om deze Kamer weer bijeen te kunnen roepen. Zij erkenden, dat de zittingstermijnen genoemd in de artikelen 88 en 94 der Grondwet naar de letter verstreken zijn, doch sedert de invoering van een constitutioneel bestel is het in Nederland nooit voorgekomen, dat een Kamer verdwijnt voordat zij een opvolgster heeft. Men had kunnen aannemen, dat de zittingsduur der leden tijdens de bezetting slechts geschorst was en dat deze termijn bij de bevrijding herleefde. Dan was er bij de bevrijding automatisch weer een Volksvertegenwoordiging geweest, die tezamen met de Regeering de wetgevende macht had kunnen uitoefenen. Met dit doel voor ogen hebben toch ook verreweg de meeste leden der beide Kamers gedurende de bezettingsperiode ervan afgezien voor hun lidmaatschap te bedanken; zij bleven op hun post om bij de bevrijding paraat te kunnen zijn."

3.2.3. Hoe dient de Wet van 11 mei 1946 (Stb. G 112) in dit verband te worden uitgelegd?

De Wet van 11 mei 1946 (Stb. G 112) tot regeling van de rechtspositie van enige burgerlijke gezagsdragers en van de leden der Tweede Kamer der Staten-Generaal lijkt in de richting te wijzen, dat de mandaten geacht moeten worden verlengd te zijn. Anders schijnt onbegrijpelijk dat het mogelijk zou zijn in het tijdvak gelegen tussen 15 september 1941 en 6 augustus 1945 ontslag als Kamerlid te nemen, een situatie waarvan artikel 11, tweede lid, van die wet uitdrukkelijk uitgaat.

Aanhangers van de tegenovergestelde opvatting zullen echter aan het hier bepaalde een beperkte strekking willen toekennen. Blijkens de Memorie van Toelichting bij het wetsontwerp dat tot de Wet van 11 mei 1946 leidde, gaat het om de regeling van de toekenning van een financiële tegemoetkoming. Toen als gevolg van de verordening 152/1941 geen schadeloosstelling meer werd betaald is er aandrang uitgeoefend om geen ontslag te nemen. Dit betekende voor vele leden van de Tweede Kamer - die toen nog konden menen lid te zijn - een offer; immers pas bij ontslag zou aanspraak op pensioen ontstaan. De Wet van 11 mei 1946 beoogt in deze zienswijze recht te doen aan hen, die gevolg hebben gegeven aan de oproep geen ontslag te nemen als lid der Staten-Generaal waardoor de toenmalige pensioenregeling niet op hen van toepassing werd.

De Wet van 11 mei 1946 kan in deze zienswijze gezien worden als niet meer, maar ook niet minder dan een financiële regeling, waarbij de wetgever geen enkele uitspraak heeft bedoeld te doen over het evt. voortbestaan van de mandaten gedurende de oorlog. Dat in art. 11 van deze wet de mogelijkheid wordt erkend, dat men ontslag kon nemen als lid van de Tweede Kamer kan gezien worden als een erkenning van de feiten die zich hadden voorgedaan (de verordening 22/1940 was er), maar hieraan behoeft niet de betekenis te worden gehecht dat de mandaten geacht moeten worden te hebben voortbestaan.

Dat de mandaten niet geacht moeten worden verlengd te zijn, zou ook kunnen worden afgeleid uit het bepaalde in artikel 12 van dezelfde wet. Artikel 12 bepaalt dat de tijd waarover ingevolge de bepalingen van deze wet een bezoldiging of schadeloosstelling wordt toegekend, mede in aanmerking komt voor vergelding met pensioen of wachtgeld. Waarom zou deze bepaling zijn opgenomen indien moet worden aangenomen, dat de mandaten hebben voortbestaan? In dat geval is het immers vanzelfsprekend dat het tijdvak van 15 september 1941 tot 6 augustus 1945 meegeteld wordt voor de bepaling van de hoogte van het pensioen. Het is echter noodzakelijk uitdrukkelijk te bepalen dat deze periode voor de vaststelling van het pensioen wordt meegeteld indien van voortzetting van het Kamerlidmaatschap vanaf 15 september 1941 formeel geen sprake is geweest. Dan heeft deze bepaling zin.

3.2.4. Weging

Wat geeft nu t.a.v. de hierboven in extenso weergegeven opvattingen de doorslag? Naar het voorkomt de zienswijze van de Staten-Generaal zelf over dit vraagstuk. De oud-Griffier van de Tweede Kamer, mr. A.F. Schepel (aan wie de Secretaris-Generaal van Binnenlandse Zaken bij brief van 14 april 1986 nadere informatie vroeg, en met wie vervolgens enkele leden van de werkgroep een gesprek hielden) heeft aan de werkgroep verzekerd, dat er bij de leden van de Tijdelijke Staten-Generaal geen twijfel over bestond dat het mandaat van de op 15 september 1941 zittende Kamer door de oorlogsjaren heen voortduurde.

Het ligt in de lijn van deze zienswijze dat de Griffier van de Tweede Kamer, als hij op verzoek van het Ministerie van Binnenlandse Zaken opgave deed van de "diensttijd" van Kamerleden die op 15 september 1941 nog zitting hadden, in voorkomend geval meldde dat de diensttijd voortduurde tot een datum voorbij 15 september 1941.

Hoewel het op het eerste gezicht merkwaardig aandoet dat Rost van Tonningen op een gegeven moment is aangemerkt als Kamerlid, overleden in actieve dienst, past het in de zienswijze die van de zijde van de Tweede Kamer werd (en wellicht nog wordt) gehuldigd. Deze zienswijze heeft ertoe geleid dat t.a.v. Dieters en Woudenberg werd opgegeven, dat zij tot en met 13 september 1945 Kamerlid waren. Maar dit gold niet alleen voor de genoemde personen; de "diensttijd" van veel andere, "goede" Kamerleden, werd aangemerkt als zich uit te strekken voorbij september 1941.

4. Wetgeving pensioenen leden Tweede Kamer en nabestaanden

4.1. Pensioenregeling vòòr 1 september 1956

Tot de wijziging van art. 99 van de Grondwet bij de Wet van 23 augustus 1956 (Stb. 443) was het recht op en het bedrag van het pensioen voor de leden van de Tweede Kamer in art. 99 geregeld (zie bijlage C.1). Het pensioen ging in op het tijdstip van aftreden en bedroeg een in art. 99 vermeld vast bedrag per kamerlidjaar.

De regeling van het pensioen van weduwen en wezen van (gewezen) Kamerleden diende ingevolge art. 99 bij wet te geschieden. Die regeling was neergelegd in de wet van 21 november 1924 (Stb. 522; bijlage C.2). Volgens die wet bedroeg het weduwenpensioen de helft van het Kamerlidpensioen. Het ging in op de dag na overlijden van het Kamerlid, dan wel het gewezen Kamerlid, met dien verstande dat het inging op de dag van ontvangst van de pensioenaanvraag indien die aanvraag meer dan twee jaar na overlijdensdatum werd ingediend (hetgeen, zoals in par. 2.3. werd vermeld, het geval was met de pensioenaanvraag van mevr. Rost van Tonningen).

4.2. Pensioenregeling van 1 september 1956 tot 1 september 1957

Vooruitlopend op de wijziging van art. 99 Grondwet in 1956, bij welke wijziging de regeling van het pensioen zowel van de Kamerleden, als van hun weduwen en wezen aan de wetgever werd opgedragen (hetgeen leidde tot de in par. 4.3 te behandelen Wet van 31 juli 1957), is voor de weduwen en wezen bij de Wet van 1 augustus 1956 (Stb. 456; bijlage C.3) enige wijziging in de pensioenregeling aangebracht 1). Dit geschiedde door wijziging van de in par. 4.1. genoemde wet van 21 november 1924 (Stb. 522).

Voorzover voor de in dit rapport behandelde problematiek van belang, werd het weduwenpensioen als volgt geregeld:

1. Het weduwenpensioen bedraagt de helft van het pensioen, waarop het overleden lid van de Tweede Kamer als zodanig aanspraak zou hebben gehad, indien hij op de dag van zijn overlijden was afgetreden, of waarop het overleden gewezen lid van de Tweede Kamer als zodanig aanspraak had.
2. In afwijking van het bepaalde in het vorig lid, bedraagt het pensioen van de weduwe van hem, die overlijdt als lid van de Tweede Kamer vòòr het bereiken van de leeftijd van 65 jaren, de helft van het pensioen, waarop het lid van de Tweede Kamer aanspraak zou hebben kunnen maken, indien hij bij het bereiken van bovengenoemde leeftijd was afgetreden.
3. In afwijking van het bepaalde in het eerste lid bedraagt het pensioen van de weduwe van hem, die als gewezen lid van de Tweede Kamer vòòr het bereiken van de leeftijd van 65 jaren overlijdt in een periode gelijk aan en aansluitend op het tijdvak, waarin hij laatstelijk lid van de Tweede Kamer is geweest, doch tenminste van twee jaren en ten hoogste van zes jaren, de helft van het pensioen, waarop het gewezen lid van de Tweede Kamer als zodanig ten hoogste aanspraak zou hebben kunnen maken, indien hij bij het bereiken van evengenoemde leeftijd was afgetreden.

Zoals in par. 5 zal blijken, is voor de onderwerpelijke problematiek met name het gestelde onder 2 en 3 relevant. Volgens het bepaalde onder 2 dient er diensttijddoortelling plaats te vinden t.b.v. het weduwenpensioen, indien het betrokken Kamerlid voordat hij 65 jaar werd, is overleden in actieve dienst. Volgens het gestelde onder 3 dient er ook diensttijddoortelling plaats te

1) Zulks in samenhang met de nieuwe pensioenwetgeving voor ministers, staatssecretarissen en hun nabestaanden in de Wet van - eveneens - 1 augustus 1956, Stb. 455 (bijlage C.4).

vinden ingeval een gewezen Kamerlid is overleden in een periode, aansluitend op het Kamerlidmaatschap en gelijk aan het aantal lidmaatschapsjaren (met een bepaald minimum en maximum). 1) Diensttijd-doortelling betekent dat voor de berekening van het weduwenpensioen de werkelijke "diensttijd" dient te worden vermeerderd met een fictieve "diensttijd" vanaf de overlijdensdatum tot aan de dag waarop de overledene 65 jaar zou zijn geworden.

Voorts bepaalde de wet van 1956 dat reeds toegekende weduwenpensioenen die met toepassing van de bepalingen van die wet tot een hoger bedrag zouden zijn toegekend, ambtshalve tot dat bedrag dienden te worden verhoogd.

Bij die herberekening moest echter buiten beschouwing blijven de tijd die krachtens art. 12 van de Wet van 11 mei 1946 (Stb. G 112) niet voor pensioen in aanmerking mocht komen, d.i. de tijd van 15 september 1941 tot 6 augustus 1945, indien daarover geen aanspraak had bestaan op de uitkering bedoeld in artikel 11 van die wet. Deze bepalingen zijn in par. 3 reeds ter sprake gekomen. Kort gezegd schrijven de bepalingen voor, dat het genoemde tijdvak slechts in aanmerking kan worden genomen voor de berekening van het pensioen, indien er geen sprake is geweest van onvaderlandslievend gedrag. 2)

4.3. Pensioenregeling van 1 september 1957 tot 1 januari 1970

Volgens het in 1956 gewijzigde art. 99 Grondwet diende het pensioen van zowel de Kamerleden als van hun weduwen en wezen bij de wet te worden geregeld. Dit leidde tot de wet van 31 juli 1957 (Stb. 324; bijlage C.5). Volgens deze wet ging het Kamerlidpensioen in op 65-jarige leeftijd (tenzij betrokkene op dat tijdstip nog Kamerlid was) en niet meer zoals voorheen direct bij aftreden. Het pensioen bedroeg per kamerlidjaar (met een maximum van 20 jaar) 3,5% van de schadeloosstelling.

Het weduwenpensioen werd in deze wet (voorzover van belang) als volgt geregeld:

1. Het weduwenpensioen bedraagt de helft 3) van het pensioen, waarop het overleden lid van de Tweede Kamer als lid dier Kamer (....) aanspraak of uitzicht zou hebben gehad, indien hij met ingang van de dag van zijn overlijden was afgetreden, of waarop het

- 1) Deze laatste bepaling is aan te merken als voorloopster van art. 17, tweede lid van de in par. 4.3 te behandelen Wet van 31 juli 1957 (Stb. 324) en vervolgens van het huidige art. 67, tweede lid, onder b van de Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers. De periode waarvan in de bovenvermelde bepaling sprake is, is de periode, op grond waarvan krachtens de Wet van 1957 en de Appa een uitkering als gewezen Kamerlid wordt genoten.
- 2) Op de voorgeschiedenis van de Wet van 1 augustus 1956, Stb. 456, wordt ingegaan in par. 5.3.
- 3) Later gewijzigd in 5/8 en naderhand in 5/7, overeenkomstig andere overheidspensioenregelingen.

overleden gewezen lid van de Tweede Kamer, als gewezen lid dier Kamer (....) aanspraak of uitzicht had of zou hebben gehad.

2. In afwijking van het bepaalde in het vorige lid, bedraagt het pensioen van de weduwe van hem, die overlijdt als lid van de Tweede Kamer vòòr het bereiken van de leeftijd van 65 jaren, of als gewezen lid van de Tweede Kamer in de periode, waarover hem een uitkering, als in artikel 1 bedoeld, is toegekend, de helft 1) van het pensioen, waarop het lid van de Tweede Kamer of gewezen lid dier Kamer als lid van de Tweede Kamer of als gewezen lid dier Kamer (....) ten hoogste aanspraak zou hebben kunnen maken, indien hij bij het bereiken van de leeftijd van 65 jaren was afgetreden.

Op grond van de in art. 28 van de wet van 31 juli 1957 vervatte overgangsbepaling moesten reeds toegekende weduwnpensioenen die met toepassing van bepalingen van die wet hoger zouden zijn dan het tot dan genoten pensioen, ambtshalve worden verhoogd. Ook bij deze herberekening diende, zoals bij de herberekening die in par. 4.2 is vermeld, het aldaar genoemde tijdvak van 15 september 1941 tot 6 augustus 1945 buiten beschouwing te blijven.

Bij de Wet van 29 mei 1963 (Stb. 210) werd met ingang van 1 januari 1963 voor alle overheidspensioenen (burgerlijke, militaire en politieke) de welvaartsvastheid en de zgn. inbouw AOW/AWW ingevoerd.

De bestaande pensioenwetten werden daartoe gewijzigd, waarmee de diverse toeslagwetten en de afzonderlijke AOW/AWW-kortingswetten werden vervangen.

4.4. De Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers (Appa)

De vorengenoemde pensioenwetten voor ministers en kamerleden en hun nabestaanden zijn met ingang van 1 januari 1970 vervangen door de wet van 10 december 1969 (Stb. 594), de Appa.

De daarin opgenomen regeling van het pensioen van weduwen van Kamerleden wijkt qua systematiek niet af van de regeling in de voorafgaande pensioenwet.

1) Zie de noot hiervòòr.

5. Toepassing pensioenwetgeving op de weduwe Rost van Tonningen

5.1. De beoordeling van het recht op pensioen in de jaren 1947-1949

In 1947 werd bij BiZa informatie ingewonnen over eventuele aanspraken van mevr. Rost van Tonningen op pensioen als weduwe van een Kamerlid. Uit het pensioendossier blijkt niet of en hoe daarop is gereageerd. Wel blijkt uit een aantekening, dat bij de Pensioenraad geïnformeerd is, of mevr. Rost van Tonningen uit anderen hoofde reeds pensioen genoot. Die vraag werd door de Pensioenraad in 1949 negatief beantwoord: in gevolge het aan Rost van Tonningen op grond van het Zuiveringsbesluit van 1944 verleend ontslag (bij beschikking van de Minister van Financiën van 23 november 1944) waren betrokkene's pensioenrechten uit zijn ambtelijke functies vervallen (artikel 4, vijfde lid, van dat Zuiveringsbesluit; zie bijlage D.1).

In 1949 volgt een verzoek van een advocaat om toekenning van weduwenpensioen aan mevr. Rost van Tonningen. Dat leidde tot overleg tussen de afdelingen Pensioenen en Wachtgelden en Binnenlands Bestuur over de vraag of de weduwe al dan niet recht op weduwenpensioen, afgeleid van het Kamerlidmaatschap van haar man, kon doen gelden. Uit aantekeningen en notities in het dossier blijkt dat men, zij het contre coeur, tot de conclusie moest komen dat er geen beletselen voor toekenning van weduwenpensioen bestonden.

De vraag die men zich ten departemente indertijd klaarblijkelijk gesteld heeft, was: is er enige wettelijke bepaling op grond waarvan het pensioenrecht van Rost van Tonningen of diens weduwe vervallen is, of vervallen kan worden verklaard? Aangezien ten aanzien van het pensioenrecht van Kamerleden geen bepaling waaraan een dergelijke bevoegdheid kon worden ontleend, bestond, bleef er naar het inzicht van de betrokken ambtenaren, geen andere mogelijkheid over dan het pensioen toe te kennen 1).

1) Tot op heden is er geen enkele wetsbepaling, waaraan de bevoegdheid kan worden ontleend tot vervallenverklaring van pensioenrechten van Kamerleden. Men zie de wederwaardigheden van wetsontwerp 9004 (voorloper van de Appa; tijdens de wetgevingsprocedure ingetrokken wegens de te grote tegenstand in het parlement omdat een anticumulatiebepaling bij samenloop van pensioenen ontbrak) en wetsontwerp 9636 (dat uiteindelijk tot de Appa heeft geleid). Tegen de in beide wetsontwerpen voorkomende bepaling op grond waarvan t.a.v. Kamerleden pensioenrechten vervallen konden worden verklaard werd bezwaar gemaakt, omdat daarmee een zeggenschap van de regering zou worden geïntroduceerd over de vraag of Kamerleden al dan niet het pensioen waard zouden zijn. Zie m.n. Hand. TK, 1966-1967, blz. 1166 e.v., over wetsontwerp 9004, alsmede het Verslag van het Mondeling Overleg over wetsontwerp 9636, nr. 12, blz. 2, rechter kolom.

Aan minister Teulings is toen de vraag voorgelegd of hij voorbereiding van een wettelijke maatregel wenste om toekenning van het pensioen te voorkomen. De minister gaf te kennen dat hij het niet opportuun achtte deze kwestie afzonderlijk bij wet te behandelen. Vervolgens is bij Koninklijk Besluit van 15 mei 1950 aan de weduwe Rost van Tonningen op grond van art. 99 Grondwet jo. de wet van 21 november 1924 (Stb. 522) het weduwpensioen toegekend.

In de voordracht van het ontwerp-KB. is uiteengezet dat het pensioen is berekend naar een zittingstijd van Rost van Tonningen van 11 juni 1937 tot 15 september 1941 en dat de tijd van 15 september 1941 (de dag voorafgaand aan die waarop het mandaat van de in 1937 gekozen Tweede Kamer normaliter zou zijn afgelopen) tot 6 juni 1945 (overlijdensdatum) buiten beschouwing moest worden gelaten op grond van de Wet van 11 mei 1946, Stb. G 112 (zie onder andere par. 4.2).

Opvallend is dat in de voordracht uitdrukkelijk wordt vermeld dat deze periode buiten beschouwing wordt gelaten. Vervolgens wordt in de voordracht als rechtsbasis voor de pensioentoekenning genoemd: art. 4, eerste lid, van de wet van 1924. Beide elementen voeren de lezer tot de conclusie, dat men ten departemente mevr. Rost van Tonningen toen aangemerkt heeft als weduwe van een in actieve dienst overleden Kamerlid.

De vraag rijst, waarom betrokkene niet is aangemerkt als weduwe van een overleden gewezen Kamerlid, in de zin van art. 4, derde lid, van de wet van 1924. Aan de keuze voor het eerste lid lijkt een bepaalde gedachtengang ten grondslag te liggen, omtrent het voortduren van het mandaat van de in 1937 gekozen Tweede Kamerleden. In par. 3.2 zijn twee opvattingen daarover beschreven.

In de zienswijze dat het mandaat na 15 september 1941 voortduurde, past dat een Kamerlid in het tijdvak na 15 september 1941 (en vóór 14 september 1945) pas door ontslag als zodanig te nemen, in aanmerking kwam voor het - in de Grondwet naar de tekst van 1938 voorziene - pensioen als gewezen Kamerlid.

Rost van Tonningen heeft geen ontslag als Kamerlid genomen, en kon "dus" naar de toestand op zijn overlijdensdatum niet worden aangemerkt als "gewezen Kamerlid met aanspraak op pensioen" in de zin van art. 4, derde lid van de wet van 1924. Hij moest "derhalve" worden beschouwd als een in actieve dienst overleden Kamerlid in de zin van art. 4, eerste lid.

In par. 3.2 is de tegenovergestelde zienswijze besproken, nl. dat het mandaat van de in 1937 gekozen Tweede Kamer eindigde op 15 september 1941. Die zienswijze zou in casu tot de conclusie leiden dat Rost van Tonningen op de dag van zijn overlijden gewezen Kamerlid was in de zin van art. 4, derde lid van de wet van 1924.

Waarom is het van belang om deze discussie hier weer aan te snijden? Voor het pensioenbedrag dat in het pensioenbesluit t.a.v. de weduwe Rost van Tonningen uit 1950 werd vermeld, maakte het niet uit of het pensioen werd gebaseerd op het eerste, dan wel op het derde lid van art. 4 van de wet van 1924:

- voor de berekening van het pensioen als weduwe van een in actieve dienst overleden Kamerlid - eerste lid - moest het tijdvak van 15 september 1941 tot 6 juni 1945 (overlijdensdatum) toch reeds buiten beschouwing blijven krachtens het bepaalde in de Wet van 11 mei 1946, Stb. G 112;
- voor de berekening van het pensioen als weduwe van een gewezen Kamerlid zou de "diensttijd" zijn geëindigd op - eveneens - 15 september 1941.

Het verschil tussen overlijden als Kamerlid in actieve dienst, en overlijden als gewezen Kamerlid wordt belangrijker indien aan dat verschil, verschil in rechtsgevolgen zou zijn verbonden. Bij de pensioentoekenning in 1950 aan mevr. Rost van Tonningen was dat niet het geval. Pas in 1956 kwam er, zoals in par. 4.2. werd aangeduid, een zodanige wijziging in de pensioenregeling voor weduwen van overleden Kamerleden en overleden gewezen Kamerleden, dat aan het verschil in status in bepaalde gevallen wél rechtsgevolgen worden verbonden.

Vooruitlopend op hetgeen in par. 5.2 aan de orde zal komen, zij hier het volgende daarover vermeld.

- . Voor de berekening van het pensioen van een weduwe van een in actieve dienst overleden Kamerlid, jonger dan 65 jaar, wordt in 1956 het beginsel van diensttijddoortelling geïntroduceerd: de werkelijke diensttijd dient te worden vermeerderd met een fictieve diensttijd vanaf de overlijdensdatum tot de dag waarop de overledene 65 jaar zou zijn geworden.

Dit beginsel van diensttijddoortelling wordt in 1956 in beginsel niet voor de weduwen van overleden gewezen Kamerleden ingevoerd, behoudens voor de weduwen van een bepaalde categorie gewezen leden, welke binnen een bepaalde periode, aansluitend op hun lidmaatschap, zijn overleden. In par. 5.2. zal worden uiteengezet, of dit systeem bij de berekening van het pensioen van mevr. Rost van Tonningen in 1956 gevolgen heeft gehad.

In 1950 had het beschreven verschil in status, als gezegd, t.a.v. het pensioenbedrag dat aan mevr. Rost van Tonningen werd toegekend, geen materiële gevolgen. De vraag die dan rijst is, of de pensioentoekenning welke gebaseerd was op het eerste lid van art. 4 van de wet van 1924, wel op een juiste keuze van de pensioencategorie is

gegrond. Zoals beschreven, kan men hier verschillend over denken, al naar gelang men een aanhanger is van de theorie dat het mandaat van de in 1937 gekozen Tweede Kamerleden voortduurde na 15 september 1941 (in die visie is de gekozen pensioencategorie juist), dan wel voorstander is van de stelling dat dat mandaat juist op die datum eindigde (in die zienswijze is de gekozen pensioencategorie onjuist).

Maar zelfs als men de in 1950 gekozen pensioencategorie onjuist zou vinden, wat voor nuttig effect zou herziening of herstel van het pensioenbesluit van 1950 nog hebben? Op dit punt kan gevoeglijk een exposé over de bevoegdheid tot het nemen van een ministeriële beschikking tot herziening of herstel van pensioenbesluiten (zie art. 122 van de Appa), alsmede over de daarbij behorende (on)mogelijkheid van terugvordering (art. 123 Appa) achterwege blijven, reeds omdat herziening of herstel in casu niet tot onthouden van een pensioen, noch tot een ander pensioenbedrag zou leiden. Daarnaast is het ingevolge artikel 129 Appa onmogelijk om thans nog tot herziening bij ministeriële beschikking van de genomen pensioenbeslissing over te gaan 1).

De voorlopige conclusie uit het voorgaande is, dat in 1950 aan mevr. Rost van Tonningen op basis van de toen geldende wetgeving een weduwnpensioen niet kon worden onthouden. Wel is de daarbij gekozen categorie, waartoe betrokkene zou behoren, voor discussie vatbaar, maar mevr. Rost van Tonningen viel, althans volgens de tot hier toe in dit rapport aan de orde gekomen gegevens, in een van de toen geldende pensioencategorieën. De keuze voor een bepaalde categorie heeft voorts niet tot een ander pensioenresultaat geleid dan ingeval men een andere, in een bepaalde zienswijze: juistere, categorie had gekozen.

Deze conclusie is op deze plaats een voorlopige, omdat in de paragrafen 5.4 en volgende nog zal worden behandeld, of de hier weergegeven redenering staande kan worden gehouden in het licht van de aanvaarding door Rost van Tonningen van enkele functies in maart/april 1941, en zijn dienstneming in de Waffen SS in 1944/1945.

5.2. De herberekening van het weduwnpensioen in 1956

Zoals eerder vermeld, moesten bij de invoering van de gewijzigde pensioenregeling voor weduwen en wezen van overleden Kamerleden en overleden gewezen Kamerleden bij de wet van 1 augustus 1956, Stb. 456, op grond van artikel 2 van die wet de lopende weduwen- en wezenpensioenen ambtshalve worden herberekend met toepassing van de nieuwe bepalingen, als dat zou leiden tot een hoger pensioen dan tot dan genoten.

1) Art. 129 Appa bepaalt namelijk, dat herziening bij ministeriële beschikking van een beslissing die op basis van - voor zover hier relevant - de Wet van 31 juli 1957, Stb. 324, genomen is, niet meer mogelijk is na vijf jaar na inwerkingtreding van de Appa, d.w.z. niet meer mogelijk is sinds 1 januari 1975.

Blijkens het pensioendossier van de weduwe Rost van Tonningen is het ministerie voor de toepassing van art. 2 ervan uitgegaan dat op Rost van Tonningen de hierboven, onder 4.2. reeds geciteerde bepaling van toepassing was m.b.t. het overlijden als gewezen Kamerlid binnen een bepaalde periode. Rost van Tonningen werd beschouwd als een gewezen Kamerlid die vóór het bereiken van de 65-jarige leeftijd overleden is in een periode die gelijk is aan, en aansluit op het tijdvak waarin hij laatstelijk lid van de Tweede Kamer is geweest. Dat leidde tot herberekening van het weduwenpensioen met diensttijddoortelling van 6 juni 1945 (overlijdensdatum) tot 19 februari 1959 (de datum waarop Rost van Tonningen 65 jaar zou zijn geworden). Daarbij werd echter - op grond van art. 2, tweede volzin - de periode van 15 september 1941 tot 6 augustus 1945 weggelaten, t.w. de tijd waarover niet de uitkering ex artikel 11 van de Wet van 11 mei 1946 was, c.q. zou zijn genoten (zie hierboven o.a. in par. 4.2).

Bij de toekenning van het weduwenpensioen in 1950 was de tijd van 15 september 1941 tot 6 juni 1945 reeds buiten beschouwing gelaten. De diensttijddoortelling resulteerde dus tot een vermeerdering van de diensttijd voor de pensioenberekening met het tijdvak van 6 augustus 1945 tot 19 februari 1959, d.i. ca. 13 1/2 jaar.

De vraag rijst, of het weduwenpensioen in 1956 terecht en op de juiste wijze is herberekend.

In de eerste plaats valt op te merken dat, naar het zich laat aanzien, er geen argumenten aan te voeren zijn voor het oordeel dat het in artikel 2 neergelegde voorschrift tot ambtshalve herberekening achterwege had kunnen blijven.

Een volgende vraag is: moest er bij de herberekening vanuit worden gegaan dat Rost van Tonningen viel binnen die ene van die categorieën uit de wet van 1956 t.w.: een gewezen Kamerlid, vóór zijn 65e levensjaar overleden binnen een periode die aansluit op zijn Kamerlidmaatschap en even lang is als zijn Kamerlidmaatschap (welke periode ook nog langer is dan twee jaar en korter dan zes jaar)? Had men Rost van Tonningen niet moeten beschouwen als te behoren tot een van de andere categorieën uit de wet van 1956, en wel als een in actieve dienst overleden Kamerlid?

Gememoreerd zij dat bij de pensioentoeckenning in 1950 Rost van Tonningen nog werd aangemerkt als een in actieve dienst overleden Kamerlid. Bij de herberekening in 1956 wordt opeens een andere pensioencategorie gekozen. Ook hier geldt (althans op basis van de tot nu toe in dit rapport besproken gegevens): welk van beide men ook had gekozen, het materiële effect bleef gelijk: bij beide categorieën vindt diensttijddoortelling plaats. Ook hier geldt, dat het weinig nut heeft om de mogelijkheden van herziening en herstel van het na herberekening genomen pensioenbesluit te bespreken omdat het pensioenresultaat voor mevr. Rost van Tonningen in beide categorieën gelijk blijft.

De werkgroep heeft de betrokken, sinds lang gepensioneerde ambtenaar die belast was met de herberekening in 1956, gevraagd waarom deze omslag in de keuze van pensioencategorieën plaatsgevonden heeft. Deze wist zich daarover niets te herinneren.¹⁾ Uit de pensioendossiers wordt men evenmin iets gewaar van de achtergronden voor deze "breuk" met de vanaf 1950 gevolgde beleidslijn.

Deze omslag is des te opvallender omdat er in de pensioendossiers ten minste één geval is te vinden dat, hoewel in sommige opzichten gelijkend op dat van de weduwe Rost van Tonningen (maar zeker niet v.w.b. het N.S.B.-lidmaatschap van de overleden echtgenoot!), toch anders is behandeld. Het gaat hier om de weduwe van een Kamerlid, dat overleden is in het tijdvak na 15 september 1941 en vòòr 6 augustus 1945.

Deze weduwe werd in 1943 aangemerkt als weduwe van een in actieve dienst overleden Kamerlid, en verkreeg dienovereenkomstig pensioen. Bij de herberekening in 1956 blijft men ervan uitgaan dat zij weduwe is van een in actieve dienst overleden Kamerlid, hoewel op zich ook de mogelijkheid openstond om haar aan te merken als weduwe van een gewezen Kamerlid, overleden in een bepaalde periode aansluitend op zijn Kamerlidmaatschap, binnen de daarbij gestelde grenzen.

Het enige dat men bedenken kan ter verklaring van dit verschil in behandeling en de omslag in de zienswijze t.a.v. de categorie waartoe Rost van Tonningen zou behoren, is het volgende. Bij bovenbedoelde weduwe beschikte het departement over een opgave van de Griffie van de Tweede Kamer, waarin als "diensttijd" van het betrokken Kamerlid een tijdvak wordt opgegeven, waarvan het einde voorbij de datum van 15 september 1941 ligt. Op die opgave is men ten departemente kennelijk "blindgevaren". T.a.v. Rost van Tonningen beschikte het departement niet over zo'n opgave. Kennelijk heeft men toen ten departemente een eigen zienswijze - vergeleken met de hierboven veronderstelde gedachtengang bij de pensioentoekenning 1950: nieuwe zienswijze - omtrent het einde van het mandaat als Kamerlid van betrokkene daarvoor in de plaats gesteld.

Wat hiervan zij, ook bij de herberekening van het pensioen van de weduwe Rost van Tonningen in 1956 kan de voorlopige conclusie luiden dat daarbij niet buiten de kaders is getreden van de toen geldende wetgeving. Aan mevr. Rost van Tonningen kon het herberekenende pensioen niet worden onthouden. Wel is de keuze voor de categorie waartoe betrokkene zou behoren voor discussie vatbaar.

Mevr. Rost van Tonningen viel echter, althans volgens de tot hier toe in dit rapport besproken gegevens, onder één van beide toen geldende pensioencategorieën. De keuze voor een bepaalde categorie heeft voorts niet tot een ander pensioenresultaat geleid dan ingeval men een andere, in een bepaalde zienswijze omtrent het voortduren van het mandaat van de in 1937 gekozen Kamerleden: juistere, categorie had gekozen.

¹⁾ De herberekening t.a.v. de weduwe Rost van Tonningen is opgenomen temidden van een groot aantal herberekeningen van weduwenpensioenen op een grote berekeningsstaat. Daaruit zou men kunnen afleiden dat mevr. Rost van Tonningen niet als speciaal geval is behandeld bij de herberekening.

Evenals de conclusie in par. 5.1 is ook deze conclusie op deze plaats een voorlopige, omdat in de paragrafen 5.4 en volgende nog wordt ingegaan op de vraag of de hier weergegeven redenering staande kan worden gehouden in het licht van het aldaar gestelde.

5.3. Iets over de voorgeschiedenis van de Wet van 1 augustus 1956, Stb. 456

Op dit punt van haar rapportage gekomen, acht de werkgroep het aangewezen om iets van de voorgeschiedenis van de Wet van 1 augustus 1956, Stb. 456, te releveren. Wellicht zou het uit een oogpunt van compositie zuiverder zijn geweest om op die voorgeschiedenis in te gaan in het kader van par. 4.2. Toch valt het navolgende beter te begrijpen, als men eerst de paragrafen 5.1 en 5.2 heeft gelezen. De vraag rijst nl. of aan de overheid tevoren kenbaar was dat de Wet van 1956 het in par. 5.2 beschreven effect op het weduwenpensioen van mevr. Rost van Tonningen zou hebben.

Het wetsvoorstel, dat tot de Wet van 1 augustus 1956, Stb. 456, leidde, had een voorloper die het niet verder gebracht heeft dan het stadium van de ministerraad. Dit ontwerp was opgesteld door de Staatscommissie voor de pensioenwetgeving, die ingesteld was in 1949 en kort gezegd tot taak had moderne, duidelijke pensioenwetgeving te ontwerpen. De Staatscommissie stond onder voorzitterschap van G.A. van Poelje.

In dit ontwerp, dat vervat was in een interimadvies van de Staatscommissie, kwam reeds het beginsel van diensttijdtoertelling voor, doch alleen voor weduwen van in actieve dienst overleden Kamerleden, niet voor die van Kamerleden die korte tijd na hun aftreden overlijden. Dat de weduwe Rost van Tonningen van het effect hiervan zou profiteren (in de toen kennelijk gehuldigde visie dat haar man beschouwd moest worden als een in actieve dienst overleden Kamerlid), is door de Staatscommissie onderkend en uitvoerig besproken (verslag van de vergadering van de Staatscommissie van 24 augustus 1953). Niettemin heeft de Staatscommissie dit effect op de koop toe genomen.

Minister Beel bracht het ontwerp van de Staatscommissie in de ministerraad van 9 november 1953. Tevoren was hem in een nota van de Chef Pensioenen en Wachtgelden, met medeparaaf van de Chef Binnenvlands Bestuur, gemeld dat het ontwerp het voormelde effect zou hebben op het pensioen van mevr. Rost van Tonningen.

In de ministerraad ontmoette het ontwerp vooral het bezwaar dat de weduwe van een Kamerlid vaak een veel hoger pensioen zou ontvangen als hij overleed tijdens zijn lidmaatschap, dan wanneer hij zou zijn afgetreden. Dit leidt ertoe - aldus de toenmalige minister-president - dat een zeer ernstig ziek Kamerlid dat zich moreel verplicht voelt voor het Kamerlidmaatschap te bedanken, hiertoe toch moeilijker zal kunnen besluiten.

Daarnaast kwam het effect van de diensttijddoortelling voor de weduwe Rost van Tonningen aan de orde, maar voor de minister-president vormde dat niet het hoofdbezwaar tegen de regeling.

De toenmalige Minister van Binnenlandse Zaken, Beel, zegde daarop toe de zaak nog eens nader te zullen overwegen. Hij endosseerde deze nadere overweging aan de Staatscommissie-Van Poelje, die aan de hand van de bezwaren uit de ministerraad het probleem van het ernstig zieke Kamerlid besprak, doch niet het geval-Rost van Tonningen.

Ter oplossing van het probleem van het ernstig zieke Kamerlid beval de Staatscommissie aan (bij brief van 14 december 1953 aan de Minister van Binnenlandse Zaken), om voor de toepassing van de door haar ontworpen regeling een Kamerlid dat wegens ernstige ziekte ontslag heeft genomen en overlijdt binnen de periode waarvoor hij is gekozen, te beschouwen als een in actieve dienst overleden Kamerlid.

In de ministerraad van 18 januari 1954 werd de regeling op bepaalde punten onbevredigend geacht. Besloten werd de voorstellen van de Staatscommissie voor de algemene herziening van de politieke pensioenen af te wachten. Het geval-Rost van Tonningen komt niet meer ter sprake.

In juni 1954 bood de Staatscommissie aan de Minister van Binnenlandse Zaken een ontwerp voor een "Appa" aan. Dit ontwerp is op zeker moment in 1955 gesplitst in een ontwerp betreffende de pensioenen van ministers, staatssecretarissen, leden van G.S. en wethouders (welk ontwerp leidde tot de Wet van 1 augustus 1956, Stb. 455), en een ontwerp betreffende de pensioenen van weduwen en wezen van overleden leden en gewezen leden van de Tweede Kamer, welk ontwerp leidde tot de in dit rapport besproken Wet van 1 augustus 1956, Stb. 456.

In het ontwerp van juni 1954 kwam het beginsel van diensttijddoortelling voor, conform hetgeen uiteindelijk in de Wet van 1 augustus 1956, Stb. 456 is verwoord. Voorzover valt na te gaan, kwam het effect daarvan op het weduwenpensioen van mevr. Rost van Tonningen niet meer ter sprake in de Staatscommissie, en evenmin bij de departementale voorbereiding van het desbetreffende wetsvoorstel, noch in het advies van de Raad van State, noch bij de parlementaire behandeling van het ontwerp.

De conclusie uit het voorgaande kan evenwel zijn, dat in het jaar 1953 het mogelijke effect van diensttijddoortelling op het geval-Rost van Tonningen aan het departement en aan het toenmalige kabinet bekend was, terwijl ook de Staatscommissie-Van Poelje ervan op de hoogte was.

5.4. De herberekening van het weduwenpensioen in 1957

Bij de invoering van de nieuwe pensioenregeling voor Kamerleden en hun nabestaanden bij de wet van 31 juli 1957 (Stb. 324) - zie par. 4.3 - moest wederom tot ambtshalve herberekening worden overgegaan, indien volgens de daarbij behorende methode het pensioen hoger zou uitvallen dan het tot dan toe genoten pensioen (art. 28, tweede lid). De vraag of het lopend pensioen terecht was toegekend, kwam daarbij niet aan de orde; de nieuwe wet had eerbiedigende werking t.a.v. lopende pensioenen in die zin, dat lopende pensioenen geacht werden krachtens de nieuwe wet te zijn toegekend.

Uit het pensioendossier van mevr. Rost van Tonningen valt te reconstrueren dat het pensioenbedrag ten opzichte van de situatie in 1956 een lichte verbetering onderging. Dit als gevolg van de toepassing van de nieuwe bepalingen voor het eigen pensioen op het "onderliggende" Kamerlidpensioen, t.w. per dienstjaar 3,5% van de schade-loosstelling i.p.v. het tot dan toe in de Grondwet genoemde vaste bedrag.

5.5. Gevolgen aanvaarding van functies door Rost van Tonningen voor Kamerlidmaatschap?

Ten aanzien van de vraag tot hoelang het Tweede Kamerlidmaatschap van Rost van Tonningen voortduurde, kan ook het volgende in de overwegingen worden betrokken.

Met ingang van 26 maart 1941 werd Rost van Tonningen benoemd tot president van de Nederlandse Bank. Met ingang van 24 april 1941 werd hij benoemd tot waarnemend Secretaris-Generaal van Financiën en tot Secretaris-Generaal van het departement van Bijzondere Economische Zaken. Op grond van het bepaalde in de Non-activiteitswet en het daarop gebaseerde Incompatibiliteitsbesluit zijn dit functies die niet gelijktijdig met het lidmaatschap van de Tweede Kamer kunnen worden waargenomen. Wie een dergelijke functie bekleedt en het lidmaatschap van de Tweede Kamer aanvaardt, wordt van rechtswege op non-activiteit gesteld 1).

In casu deed zich de omgekeerde situatie voor: Rost van Tonningen

1) Voorshands is aangenomen dat de president van de Nederlandse Bank in 1941 aangemerkt kon worden als zijnde "in dienst van een bij de wet geregelde, over het gehele Rijk werkende instelling" (artikel 8, eerste lid, Non-activiteitswet).

bekleedde het Kamerlidmaatschap en aanvaardde vervolgens een functie die niet tegelijk met het Kamerlidmaatschap kon worden waargenomen. Over de juridische gevolgen van deze stap gaf de in 1941 geldende Kieswet van 1896 niet al te duidelijk uitsluitsel. Artikel 140 bepaalde: "Wanneer een lid der Tweede Kamer ophoudt Nederlander te zijn of een der andere in artikel 123 vermelde vereischten verliest, houdt hij op lid te zijn". Deze bepaling sprak niet met zoveel woorden over het gaan bekleden van een onverenigbare betrekking (zoals artikel W 1 van de Kieswet nu wél doet), laat staan van het gaan bekleden van een betrekking die op zichzelf niet onverenigbaar is, maar die alleen op basis van non-activiteit met het Tweede Kamerlidmaatschap gecombineerd kan worden.

Evenmin voorzag de oude Kieswet in een procedure als thans in artikel W 4 is neergelegd om in een geval als bedoeld in artikel 140 tot beëindiging van het lidmaatschap te geraken. Volstaan werd met de algemene regel van artikel 141 dat de Minister van Binnenlandse Zaken aan de voorzitter van het centraal stembureau mededeling diende te doen van een ontstane vacature.

Wat waren nu de juridische gevolgen van het gaan vervullen van bovengenoemde functies door Rost van Tonningen voor zijn Kamerlidmaatschap? Het antwoord op deze vraag is van belang, omdat ingeval men zou moeten concluderen dat door aanvaarding van deze functies in maart en april 1941 het Kamerlidmaatschap een einde nam, Rost van Tonningen niet kon worden aangemerkt (zoals in 1950 gebeurde) als een in actieve dienst overleden Kamerlid. Ook zou hij niet meer kunnen worden aangemerkt (zoals in 1956 het geval was) als een gewezen Kamerlid, overleden in - wat nu zou heten - de uitkeringsperiode, omdat zijn overlijden dan zou hebben plaatsgevonden na "een periode gelijk aan (en aansluitend op) het tijdvak, waarin hij laatstelijk lid van de Tweede Kamer is geweest".

Ten aanzien van de vraag naar de juridische gevolgen van de aanvaarding van bovengenoemde functies zijn twee redeneringen mogelijk.

Gesteld zou kunnen worden dat het gaan vervullen van een functie die volgens het Incompatibiliteitenbesluit niet gelijktijdig met het lidmaatschap van de Tweede Kamer kan worden waargenomen, voor de betrokkene de verplichting meebrengt ontslag uit zijn Kamerlidmaatschap te vragen. Doet hij dat in feite niet, dan moet hij door te handelen zoals hij deed, geacht worden zodanig ontslag te hebben genomen.

In maart 1941 waren de werkzaamheden van de Staten-Generaal al enige tijd op grond van de eerder vermelde verordening van de Rijkscommissaris geschorst. Dit verklaart dat het gaan vervullen door Rost van Tonningen van de genoemde functies niet heeft geleid tot het aanmelden van een opgevallende plaats bij de voorzitter van het centraal stembureau en tot het benoemen van een opvolgend Kamerlid. Desondanks zou op materieel-juridische gronden kunnen worden gesteld dat zijn Kamerlidmaatschap daardoor een einde heeft genomen.

Anderzijds kan ook, uitgaande van de gedachte dat beperkingen op het passief kiesrecht zo strikt mogelijk geïnterpreteerd moeten worden, een meer formele benadering worden gekozen. Deze zou zijn dat het hier, in de zin van artikel 99 van de Grondwet 1938 (zie bijlage B.7), juist gaat om verenigbare betrekkingen (zij het met een verbod van gelijktijdige uitoefening), zodat van onvrijwillig verlies van het Kamerlidmaatschap door aanvaarding van die functies geen sprake kan zijn.

In de praktijk heeft zich, voor zover bekend, de hier aangeduide situatie nooit voorgedaan, zodat niet zeker is of de Tweede Kamer, als zich thans zo'n geval zou voordoen, in een zodanig geval de artikelen W 1 en W 4 toepasbaar zou achten.

Hoewel toegespitst op het geval Rost van Tonningen de redenering dat het Kamerlidmaatschap verviel, het meest aanspreekt, meent de werkgroep deze toch niet te kunnen volgen, wegens de algemene betekenis die een dergelijke interpretatie zou hebben. Waar het gaat om wettelijk verankerde pensioenaanspraken en om de uitleg van de reikwijdte van het grondrecht om gekozen te worden tot lid van een vertegenwoordigend orgaan, is de materieel-juridische benadering te zeer voor discussie vatbaar, dan dat zij met kracht kan worden volgehouden.

De werkgroep acht zich dan ook gehouden in deze de meer formele benadering te kiezen en er mitsdien van uit te gaan dat het Kamerlidmaatschap van Rost van Tonningen door de aanvaarding van de vermelde functies in maart/april 1941 niet een einde nam.

5.6. Gevolgen treden in krijgsdienst door Rost van Tonningen voor Nederlanderschap?

In de zomer van 1944 (om precies te zijn: van 22 juni tot 8 augustus 1944) volgde Rost van Tonningen een officiersopleiding bij de Waffen SS in Den Bosch.

Op 4 augustus 1944 werd hij benoemd tot Untersturmführer der Reserve.

Op 14 maart 1945 werd hij benoemd tot Obersturmführer bij de Landstorm Nederland, een onderdeel van de Waffen SS.

In dit verband rijst de vraag of betrokkene zijn Nederlanderschap op enig moment heeft verloren. Deze vraag is in het kader van dit rapport relevant, waar de Grondwet de eis van Nederlanderschap stelt om lid van de Tweede Kamer te kunnen zijn (en blijven). Naar de voorlopige opvatting van het Ministerie van Justitie (een voorlopig oordeel, omdat de betrokken dossiers in het verkeer tussen dat departement en het RIOD zijn zoekgeraakt), verloor Rost van Tonningen zijn Nederlanderschap in elk geval bij de beëdiging die bij zijn benoeming tot Untersturmführer der Reserve op 4 augustus 1944, vermoedelijk zal hebben plaatsgevonden. Bij zo'n beëdiging is duidelijk sprake van het treden in vreemde krijgsdienst.

Wellicht heeft betrokkene reeds bij de aanvang van de officiersopleiding op 22 juni 1944 een dienstverband aangegaan met de Waffen SS. In dat geval zou het moment van het verlies van het Nederlanderschap op die datum moeten worden gesteld.

Wat hiervan zij, effect op het in 1950 en 1956 berekende pensioenresultaat hebben deze gegevens niet, wèl op de daarbij gevolgde redenering. Als Rost van Tonningen reeds op 22 juni 1944 of anders op 4 augustus 1944 zijn Nederlanderschap verloren heeft, zou zijn weduwe voor de pensioenberekening van 1950 moeten worden aangemerkt als weduwe van een gewezen Kamerlid. In dat licht is de in 1950 gekozen pensioencategorie onjuist te noemen. Het pensioenresultaat zou echter ook bij de keuze voor de juistere categorie gelijk zijn gebleven.

Voor de pensioenberekening van 1956 valt in het licht van het bovenstaande op te merken, dat de toen gekozen pensioencategorie (weduwe van een gewezen Kamerlid, overleden binnen een bepaalde periode na diens Kamerlidmaatschap) juist was.

Uit de archieven van Binnenlandse Zaken blijkt niet dat men zich ten departemente enige rekenschap heeft gegeven van de consequenties van het treden in vreemde krijgsdienst door Rost van Tonningen.

5.7. Gevolgen ontbinding NSB voor Kamerlidmaatschap Rost van Tonningen?

Bij besluit van 17 september 1944, nr. E 102, werden de NSB en enige aanverwante organisaties ontbonden verklaard; zie bijlage E.1. De vraag laat zich stellen of het ontbindingsbesluit rechtsgevolgen heeft gehad voor het - in een bepaalde zienswijze - na 15 september 1941 "verlengde" Kamerlidmaatschap van Rost van Tonningen.

Dit is niet het geval. Het besluit strekte tot ontbinding van de genoemde organisaties en tot regeling van enige vermogensrechtelijke gevolgen daarvan. Ten aanzien van het lidmaatschap van vertegenwoordigende organen bevatte het besluit geen voorziening.

5.8. Conclusie

De slotconclusie van par. 5 kan de navolgende zijn.

Men kan op materieel-juridische gronden stellen dat het Kamerlidmaatschap van Rost van Tonningen door de aanvaarding van enkele ambtelijke functies in 1941 een einde heeft genomen. Men kan echter op minstens even goede gronden, redenerend vanuit het grondrecht om tot lid van een vertegenwoordigend orgaan te worden verkozen, stellen dat hier geen sprake is geweest van uitdrukkelijk door artikel 99 van de Grondwet 1938 met het Tweede Kamerlidmaatschap onverenigbaar verklaarde betrekkingen, waarvan aanvaarding zou impliceren dat er een einde is gekomen aan het Kamerlidmaatschap van betrokkene.

In aanmerking moet wèl worden genomen dat Rost van Tonningen reeds op 22 juni 1944, of anders op 4 augustus 1944 zijn Nederlanderschap verloor door in vreemde krijgsdienst te treden, en daarmee - in de

zienswijze dat het mandaat van de in 1937 gekozen Kamerleden na 15 september 1941 voortduurde - ophield lid van de Tweede Kamer te zijn.

Bij de pensioenberekening van 1950 had zijn weduwe derhalve niet mogen worden aangemerkt als weduwe van een in actieve dienst overleden Kamerlid, maar als die van een gewezen Kamerlid.

Aangezien echter ook in dat geval de "diensttijd" van betrokkene ingevolge de Wet van 11 mei 1946, Stb. G 112, niet verder in aanmerking mocht worden genomen dan tot 15 september 1941, zou het pensioenresultaat hetzelfde zijn geweest als waartoe het departement in 1950 gekomen is.

Bij de pensioenberekening van 1956 is - om overigens onnaspeurbare redenen - wel de - in het licht van het verlies door Rost van Tonningen van het Nederlanderschap - juiste pensioencategorie gekozen. Maar ook op deze pensioencategorie was het effect van diensttijddoortelling van toepassing.

Overigens is herziening van de in 1950 en 1956 genomen pensioenbeslissingen, bij ministeriële beschikking op basis van de Appa (wegens onjuiste feitelijke grondslag, of omdat andere feiten aan de beslissingen ten grondslag dienen te worden gelegd) niet meer mogelijk. In artikel 129 Appa staat nl. dat herziening bij ministeriële beschikking van pensioenbesluiten die genomen zijn op basis van bepaalde "oude" wetten (zoals in casu) sinds 1975 niet meer mogelijk is.

6. Pensioenpositie weduwe De Marchant et d'Ansembourg

Zoals uit par. 2 bleek, is ook de pensioenpositie van de weduwe van de Graaf de Marchant et d'Ansembourg nog actueel. I.v.m. de omstandigheid dat volgens de Voorzitter van de Tweede Kamer op 4 februari 1941 diens Tweede Kamerlidmaatschap geacht werd opgehouden te zijn (door de aanvaarding van de functie van Commissaris in de provincie Limburg, een in artikel 99 van de Grondwet van 1938 wel vermelde, zij het als "Commissaris des Konings in een provincie" aangeduide functie), verkreeg de Graaf m.i.v. 5 februari 1941 het door de Grondwet naar de tekst van 1938 voorgeschreven pensioen als gewezen Tweede Kamerlid.

Voorzover de vraag mocht rijzen of de desbetreffende pensioenbeschikking van het juiste orgaan afkomstig was (de Secretaris-Generaal van Binnenlandse Zaken), zij erop gewezen dat er geen ander gezag aanwezig was op dat moment. Voor zover valt na te gaan is deze pensioenbeschikking, en zijn andere van deze soort, niet na de oorspronkelijk aangemerkt als onbevoegdlijk genomen.

Zoals gesteld in par. 2 zijn de pensioenbetalingen aan de Graaf eind 1944 gestopt. In 1957 deed betrokkene een verzoek, om hem alsnog zijn pensioen als oud-Kamerlid toe te kennen. Het pensioen-KB van 19 september 1957 was evenwel niet een toekennings-KB. Bij dat Koninklijk Besluit werd ervan uitgegaan dat het pensioen aan betrokkene reeds per 5 februari 1941 toegekend was; het reeds toegekende pensioen (gebaseerd op feitelijke diensttijd van 8 juni 1937 tot en met 4 februari 1941) werd slechts herzien en nader vastgesteld i.v.m. de verschillende bij de wet geregelde toeslagen die op het pensioen als gewezen Kamerlid waren gekomen in het tijdvak na 1944.

Naar het voorkomt kan aan de hier beschreven gang van zaken geen argument worden ontleend voor de stelling dat in 1941 en/of in 1957 aan de Graaf pensioen had moeten worden onthouden. Integendeel: betrokkene had in 1941 een in de Grondwet vastgelegd recht op pensioen na aftreden als Kamerlid. Er was (en is) geen bepaling te vinden op grond waarvan pensioenrechten die aan het Kamerlidmaatschap werden (of worden) ontleend, vervallen zijn. Het pensioen-KB van 1957 kon niet anders dan het eenmaal terecht toegekende pensioen voort te laten duren, zij het met een aangepast pensioenbedrag.

Dit tekent ook de pensioenpositie van de weduwe van betrokkene: haar pensioen is een afgeleide van het volgens de toen geldende wetgeving terecht toegekende pensioen van de Graaf. Het pensioenbesluit van 1976, waarin haar een pensioen werd toegekend als weduwe van een gepensioneerd Kamerlid is daardoor te beschouwen als terecht genomen.

7. De zuivering van ambtenaren

7.1. Inleiding

Aan de werkgroep is verzocht bij haar onderzoek aandacht te besteden aan de gevolgen van de besluiten ter zuivering van het ambtenaren-apparaat die aan het eind van de oorlog en vlak daarna zijn uitgevaardigd, en tevens aan de maatregelen ter verzachting van de zuivering die in latere jaren zijn genomen.

7.2. Het Zuiveringsbesluit van 1944

Het Zuiveringsbesluit van 13 januari 1944 (Stb. E 14; bijlage D 1) betrof uitsluitend de zuivering van het overheidsperoneel. Dit besluit kende slechts drie maatregelen, t.w.:

- a. ontslag
- b. schorsing
- c. bevel tot staking van de uitoefening van de functie.

Ontslag werd verleend aan hen, die van ontrouw aan de zaak van het Koninkrijk, aan de Koningin of aan de regering hadden doen blijken, of aan wie op grond van hun houding voor of tijdens de bezetting ingenomen, niet een getrouwe medewerking aan het herstel van het vaderland kon worden verwacht.

Schorsing vond plaats bij ontrouw aan de eigen zaak, of bij samenwerking met de bezetter uit vrije wil en overtuiging.

Staking vond plaats als voorzorgsmaatregel bij personen, tegen wie verdenking bestond, maar waarvoor nog onvoldoende bewijzen voorhanden waren. De staking op zich had geen oneervol karakter.

De zuivering werd onderscheiden in twee fasen. In de eerste fase nam het Militair Gezag zuiveringsmaatregelen, omdat de burgeroverheid nog niet in staat werd geacht dit te kunnen doen. In de tweede fase lag deze bevoegdheid bij de burgeroverheid. De zuiveringsbevoegdheid van het Militair Gezag was een zelfstandige, d.w.z. dat het Militair Gezag te allen tijde bevoegd was maatregelen te nemen.

Voordat tot zuiveringsmaatregelen werd overgegaan, diende eerst een advies van tot oordelen bevoegde personen te worden ingewonnen. Veelal waren dit de zgn. adviescommissies voor de zuivering.

Een krachtens dit besluit genomen maatregel van ontslag had tot gevolg dat de persoon die dit trof alle rechten op pensioen verspeelde.

7.3. Het Zuiveringsbesluit 1945

Het Zuiveringsbesluit E 14 werd bij het besluit van 2 augustus 1945 (Stb. F. 132; bijlage D 5) vervangen door het Zuiveringsbesluit 1945.

Op grond van het Zuiveringsbesluit 1945 konden onder de werking hiervan personen worden ontslagen, indien zij:

- a. van ontrouw aan de zaak van het Koninkrijk of aan de Koningin en aan de regering hadden doen blijken;
- b. door gedragingen of uitlatingen blijk hadden gegeven van een nationaal-socialistische geestesgesteldheid;

- c. voor of tijdens de bezetting een houding hadden aangenomen, welke gegronde reden gaf voor de verwachting, dat zij niet de getrouwe medewerking aan het herstel van het vaderland zouden verlenen;
- d. op enigerlei andere wijze in ernstige mate tekort waren geschoten in het betrachten van de juiste houding in verband met de bezetting.

Ten opzichte van de desbetreffende bepalingen van het Zuiveringsbesluit van 1944 betekende dit dus een uitbreiding van de gronden voor zuivering.

Indien geen aanleiding bestond voor ontslag, konden personen op basis van bovenvermelde gronden worden getroffen door een of meer maatregelen. Deze maatregelen lagen in de sfeer van bezoldiging, terugzetting in rang, achterwege blijven van bevordering, berisping of overplaatsing (disciplinaire maatregelen).

Een verschil met het oude Zuiveringsbesluit was voorts, dat het verval van rechten niet meer van rechtswege plaatsvond. Voortaan kon worden bepaald dat alle bedoelde rechten vervielen. Van geval tot geval moest worden uitgemaakt of deze bijkomende maatregel zou worden opgelegd.

Tevens was het mogelijk dat personen hangende een onderzoek naar hun houding ten tijde van de bezetting werden geschorst of dat zij hun werk dienden te staken.

De wettelijke basis voor de ambtenarenzuivering werd voltooid met het Besluit van 10 oktober 1945 (afwijking van de Ambtenarenwet t.a.v. ontslag), Stb. F 221 (bijlage D 5). Dit besluit voorzag in ontslag of disciplinaire maatregelen tegen ambtenaren die tijdens de bezetting blij hadden gegeven van verregaande slapheid, de zgn. F 221-ers.

In een aantal richtlijnen heeft de regering getracht een kader te geven voor te nemen zuiveringsmaatregelen (zie bijlagen D 7 t/m D 9).

De in deze richtlijnen genoemde maatregelen kunnen in een aantal categorieën worden onderscheiden:

1. ontslag ex art. 2 Zuiveringsbesluit 1945 met verlies van rechten;
2. ontslag ex art. 2 Zuiveringsbesluit 1945 met behoud van rechten;
3. disciplinaire straffen ex art. 2, tweede lid, Zuiveringsbesluit 1945;
4. ontslag krachtens het bovengenoemde Besluit van 10 oktober 1945, Stb. F 221.

Ontslag met verlies van rechten was er o.a. ten aanzien van leden en sympathiserende leden van de NSB of daarmee verwante organisaties, en voor het verheerlijken van Duitsland, het verraden van joden, onderduikers etc.

Ontslag met behoud van rechten was er voor mensen die geen lid waren van, maar toch duidelijk blij hadden gegeven van nationaal-socialistische geestesgesteldheid, of die gewerkt hadden bij of voor de Duitse Weermacht, of hadden laten blijken van een pro-Duitse gezindheid.

Ontslag krachtens het Besluit F 221 kon al dan niet eervol worden verleend. Wie eervol ontslag kreeg, behield recht op wachtgeld, herplaatsing en pensioen; oneervol ontslag kon met geheel of gedeeltelijk verval van deze rechten worden uitgesproken.

7.4. Verzachtende maatregelen t.a.v. vervallen pensioenrechten

Zoals hierboven gesteld, bracht ontslag op grond van het Zuiveringsbesluit van 13 januari 1944, Stb. E 14, automatisch verval van alle pensioenrechten mee.

Na de totstandkoming van het Zuiveringsbesluit 1945, Stb. F 132, werd dit verval van rechten facultatief gesteld. De minister die het ontslag verleende, kon tevens verval van rechten uitspreken. Aanvankelijk leidde dit tot verval van rechten in bijna alle gevallen waarin sprake was van lidmaatschap van de N.S.B. In de uitgesproken lichte gevallen werd hier echter van afgezien.

In 1947 besloot de ministerraad, dat in alle gevallen waarin de vervallenverklaring, mede in verband met het groot aantal voor pensioen geldige dienstjaren, een bijzonder zware straf zou zijn, enige verzachting kon worden toegelaten. In het bijzonder werd hierbij gedacht aan de ambtenaren, die lid of sympathiserend lid van de N.S.B. waren, doch zich voor het overige niet aan politieke misdrijven hebben schuldig gemaakt.

De herzieningsmogelijkheid is door de ministerraad als volgt vastgesteld (zie bijlage D.11):

1. de mogelijkheid van herziening was beperkt tot hen die op 10 mei 1940 ten minste 15 jaar in dienst van de overheid waren 1);
2. terwijl het pensioen uit hoofde van het zuiveringsontslag van N.S.B.ers in geen geval hoger zou mogen worden gesteld dan 70% van het bedrag, waarop zonder de bepaling inzake het verval van rechten aanspraak zou bestaan.

Toch was de Tweede Kamer toentertijd niet erg tevreden met deze verzachting. Bij de behandeling van de begroting voor 1952 wordt opnieuw aandrang op de regering uitgeoefend om enige verzachting aan te brengen in de toen geldende regeling inzake het verval van pensioenrechten bij zuivering. Minister Teulings zegde toen toe dat hij de mogelijkheid om het geldende maximum-percentages van 70 tot 100 te verhogen, wilde onderzoeken. Dit verzoek had dezelfde minister in 1950 nog afgewezen.

In de ministerraad van 6 oktober 1952 werd besloten de richtlijnen per 1 januari 1953 als volgt te wijzigen:

1. de op grond van de regeling van 1947 toegekende percentages zullen met 20% worden verhoogd;
2. aan de personen, die tot dusver geen herstel van hun pensioenrechten hadden verkregen, kan op eigen verzoek worden bepaald, dat het pensioen op maximaal 50% zal worden gesteld, indien:
 - a. zij op 10 mei 1940 tenminste 15 voor pensioen geldige dienstjaren bezaten;
 - b. zij niet door een Tribunaal of Bijzonder Gerechtshof veroordeeld zijn; dan wel

1) Vgl. art. 48 Pensioenwet 1922, zoals die bepaling toen luidde.

- c. zij voorwaardelijk buiten vervolging gesteld zijn, voorwaardelijk zijn geïnterneerd, niet langer in detentie hebben gezeten dan tot 1 juli 1947, of, indien de detentie na 1 januari 1947 is aangevangen, deze niet langer dan een jaar heeft geduurd;
- 3. bij de herziening zullen de bezettingsjaren niet als voor pensioen geldige jaren worden gerekend;
- 4. aan de nieuwe regeling wordt geen terugwerkende kracht verleend.

De ministerraad besloot tevens dat over de nadere uitwerking hiervan nader overleg zou plaatsvinden tussen de Minister van Binnenlandse Zaken, de Minister van Justitie en de Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid. Uit de brief waarbij de toenmalige Minister van Binnenlandse Zaken aan zijn ambtgenoten mededeling doet van de resultaten van dit nader overleg (brief van 24 oktober 1952, nr. U.Z. 19290; zie bijlage D.12), blijkt dat punt 3 van het weergegeven ministerraadsbesluit door hem niet voor verwezenlijking vatbaar werd geacht. De pensioenen zouden zijns inziens, indien de bezettingsjaren niet zouden mogen worden meegerekend, ondanks de verhoging van het percentage zeer laag uitvallen. Dit betekent dat voor hen die onder deze mitigeringsmaatregel vielen, de diensttijd in de bezettingstijd wel bij de berekening van het pensioen meeteelde.

Per 1 januari 1956 werden weer enige wijzigingen met betrekking tot het verval van pensioenrechten vastgesteld (besluit van 17 januari 1956, nr. UZ.20684; zie bijlage D.13).

Deze wijzigingen hielden het volgende in:

- 1. de beperking tot 90% van het pensioenbedrag vervalt;
- 2. voor personen wier pensioen op een lager percentage dan 90 is gesteld, vervalt deze beperking; daarvoor treedt in de plaats de bepaling:
 - a. dat uitsluitend voor wat betreft de berekening van het pensioen, ieder voor pensioen geldige diensttijd of wachtgeldtijd niet verder meetelt dan tot 10 mei 1940. De berekening geschiedt naar de pensioengrondslag, welke de ontslagene als ambtenaar in de zin van de Pensioenwet 1922 laatstelijk vóór 10 mei 1940 had;
 - b. dat voor een op artikel 95 van de Pensioenwet 1922 gegronde verzekering uit hoofde van het krachtens het Zuiveringsbesluit 1945 verleende ontslag, van de datum van het ontslag af, premie is verschuldigd, welke wordt berekend en het uitzicht op gezinspensioen doet behouden blijven naar de pensioengrondslag, welke de ontslagen ambtenaar laatstelijk voor 10 mei 1940 had, doch overigens naar de toestand op de datum van ingang van het ontslag;

3. voor degenen, voor wie is bepaald dat alle rechten vervallen, wordt dit verval van rechten opgeheven; daarvoor treedt de bepaling onder 2. in de plaats;
4. het bovenstaande is niet van toepassing op diegenen die na de bevrijding bij onherroepelijk geworden uitspraak terzake van tijdens de bezetting gepleegde strafbare feiten, zijn veroordeeld tot een vrijheidsstraf van tenminste 10 jaren of tot de doodstraf;
5. voor degenen, voor wie deze wijziging nadelige gevolgen heeft, blijven de reeds bestaande bepalingen van kracht.

7.5. Enkele concrete zuiveringsgevallen

Het is vrijwel ondoenlijk om binnen redelijke tijd na te gaan, hoe in de meer dan 10.000 gevallen van zuiveringsontslag de hierboven geschetste verzachtende maatregelen in concreto hebben uitgewerkt.

De werkgroep heeft daarom enkele gevallen geselecteerd van Provinciecommissarissen, burgemeesters, hoogleraren en een hoge militair, om aan de hand van de pensioendocumenten van betrokkenen, voorzover voorkomend in de archieven van het Algemeen burgerlijk pensioenfonds, te onderzoeken of de verzachtende maatregelen op hen zijn toegepast. Men zie de beschrijving van de onderzochte gevallen, als bijlage D.14 bij dit rapport gevoegd. Voor wat betreft de zuivering van Rost van Tonningen uit zijn ambtelijke functies en diens pensioenaanspraken zie men de aanvang van par. 5.1.

Een specifieke moeilijkheid bij dit onderzoek was, dat de pensioendossiers van pensioengerechtigden die vóór 1964 zijn overleden, zonder nabestaanden met een recht op een afgeleid pensioen, reeds zijn vernietigd. Dan is niet meer na te gaan of, en zo ja hoe de mitigeringsmaatregelen van 1947, 1952 en 1956 in die gevallen zijn toegepast.

Uit het in bijlage D.14 gegeven overzicht vallen in elk geval deze conclusies te trekken:

- a. voorzover pensioenrechten zijn hersteld (mits bij voldoende voor pensioen geldige diensttijd), betreft zulks personen die - overeenkomstig de mitigeringsmaatregel van 1956 - niet waren veroordeeld tot een vrijheidsstraf van meer dan 10 jaar;
- b. eveneens overeenkomstig de mitigeringsmaatregel 1956 werd bij herstel van pensioenrechten de diensttijd, opgebouwd na 10 mei 1940, buiten beschouwing gelaten.

Uit een van de in het overzicht genoemde gevallen, en uit zich in de archieven van Binnenlandse Zaken bevindende notities is de conclusie af te leiden:

- c. dat in sommige gevallen, teneinde tot herstel van pensioenrechten te geraken, een ontslag op grond van het Zuiveringsbesluit van 1944 werd omgezet in een ontslag op basis van het Zuiveringsbesluit 1945, mits de betrokkene overigens wel in aanmerking zou komen voor toepassing van de mitigeringsmaatregel.

7.6. Het geval-Mussert

Ir. A.A. Mussert (geb. 11 mei 1894; gefusilleerd op 6 mei 1946) is geen geval van zuiveringsontslag. Hij kreeg immers met ingang van 1 mei 1934 al ontslag uit zijn functie van hoofdingenieur bij de Provinciale Waterstaat Utrecht. Betrokkene had voor die datum enige voor pensioen geldige diensttijd opgebouwd in overheidsfuncties.

In het pensioendossier van betrokkene bevinden zich geen documenten betreffende enig weduwnpensioen. Wel is in de bundel Administratieve en Rechterlijke Beslissingen 1948 een uitspraak van de Centrale Raad van Beroep (CRvB) van 5 mei 1948 te vinden (blz. 602 e.v.) met betrekking tot het weduwnpensioen.

Mussert had zich na zijn ontslag in 1934 het behoud van uitzicht op pensioen voor zijn weduwe verzekerd overeenkomstig de desbetreffende bepalingen van de Pensioenwet 1922. Tot 1 februari 1945 heeft hij daarvoor premie betaald. Daarna - stelde althans de Pensioenraad (de voorloper van het Abp) - was de verschuldigde bijdrage niet voldaan. Op grond daarvan weigerde de Pensioenraad toekenning van een weduwnpensioen aan mevr. Mussert.

De CRvB oordeelde evenwel, dat volgens de bepalingen van de Pensioenwet 1922 de Pensioenraad bij uitblijven van betaling van de verschuldigde premie, een aanschrijving had behoren te zenden aan belanghebbende, waarna het verschuldigde alsnog had kunnen worden voldaan uiterlijk binnen twee weken na die aanschrijving.

De CRvB besliste dat de Pensioenraad alsnog aan de verplichting tot het zenden van een aanschrijving moest voldoen.

Aan te nemen valt dat deze aanschrijving inderdaad is gezonden en dat de achterstallige premies alsnog zijn betaald, en dat vervolgens de weduwe Mussert wel in aanmerking kwam voor weduwnpensioen. Volgens informatie van het RIOD heeft mevr. Mussert inderdaad dat pensioen gekregen. Zij overleed in 1952; het kan zijn dat haar pensioendossier vernietigd is, net als die van anderen die vóór 1964 zijn overleden zonder pensioenge-rechtigde nagelaten betrekkingen.

8. Welke mogelijkheden staan de Minister van Binnenlandse Zaken thans ten dienste?

8.1. Inleiding

T.a.v. de onderhavige problematiek staan voor de Minister van Binnenlandse Zaken twee wegen open: afzien van enige maatregel, dan wel overgaan tot enige maatregel.

In par. 8.2 wordt eerst ingegaan op de mogelijkheden die - technisch - denkbaar zijn, indien de Minister van Binnenlandse Zaken zou willen besluiten tot het doen van enig voorstel tot een maatregel m.b.t. het pensioen van mevr. Rost van Tonningen.

In par. 8.3 zal de werkgroep aandacht wijden aan de overwegingen voor en tegen enige maatregel. Tenslotte zal in par. 9. het advies van de werkgroepleden worden weergegeven, met de daarbij behorende persoonlijke beleidsopvattingen.

8.2. Denkbare mogelijkheden voor een evt. wettelijke maatregel

8.2.1. Algemene uitgangspunten

Herziening van de in 1950 en 1956 genomen pensioenbesluiten bij ministeriële beschikking op basis van artikel 122 van de Appa (wegens onjuiste feitelijke grondslag, of omdat andere feiten aan de beslissingen ten grondslag dienen te worden gelegd) is reeds op grond van artikel 129 Appa niet meer mogelijk 1), maar zou zelfs indien nog wel mogelijk, geen nuttig effect opleveren, omdat, zo werd in par. 5 geconcludeerd, het pensioenresultaat hetzelfde zou blijven.

Dit betekent, dat, indien de Minister van Binnenlandse Zaken in de situatie iets zou willen veranderen, zulks niet anders dan bij wet zou kunnen gebeuren.

Het voorstel voor een dergelijke wet dient in elk van beide Kamers van de Staten-Generaal met tweederden-meerderheid te worden aangenomen. Artikel 63 van de Grondwet stelt dit vereiste. Het wetsvoorstel zou nl. betrekking hebben op (een onderdeel van) de financiële positie van leden en gewezen leden van de Staten-Generaal en hun nabestaanden. Vroeger was deze positie voornamelijk in de Grondwet zelf geregeld, en diende voor wijziging de zware procedure van grondwetswijziging te worden gevolgd.

1) Zie de noot aan het slot van par. 5.1.

Regeling rechtspositie van eenige burgerlijke gezagsdragers en van de leden der Tweede Kamer in verband met de bezetting.

en 13 van deze wet een uitkering wordt toegekend, wordt aangemerkt als tijd, gedurende welke de desbetreffende functie werd uitgeoefend, geldende voor pensioen en wachtgeld.

2. In geval een persoon, op wien een der bepalingen van deze wet van toepassing is, is overleden, wordt aan zijn weduwe of, in geval van haar overlijden, dan wel na hertrouwen, aan de weduwe of gewettigde kinderen uitgekend hetgeen den overledene tot den dag van zijn overlijden toekomt.

Artikel 15.

Bij de berekening van de krachten deze wet uit te voeren bedragen wordt rekening gehouden met de periodieke verhogingen en andere voordeelen, welke de belanghebbende zou hebben genoten, zoo hij in functie ware gebleven.

Artikel 16.

1. Wij geven, den Raad van State gehoord, voorschriften omtrent de verrekking van hetgeen krachtens deze wet moet of kan worden uitgekend over een tijdvak, gedurende hetwelk de betrokkene zijn functie niet heeft uitgeoefend, met inkomsten, gedurende dat tijdvak genoten, zoodat omtrent de uitbetaling van hetgeen ingevolge de artikelen 3, 9, eerste en tweede lid, 12, eerste en tweede lid, en 13 deze wet moet of kan worden uitgekend.

2. De uitkeringen, krachtens deze wet te doen, komen ten laste van het lichaam, voor welke rekening de bezoldiging van den belanghebbende laatstelijk kwam.

Artikel 17.

Wij kunnen, den Raad van State gehoord, voorschriften geven ter uitvoering van deze wet.

Artikel 18.

1. In geval van twijfel of, en tot welk bedrag, een persoon, waarop deze wet van toepassing is, aanspraak heeft op een uitkering krachtens deze wet, beslist Onze Minister.

2. In alle gevallen, waarin deze wet niet voorziet, beslist Onze Minister met overeenkomstige toepassing, voor zover mogelijk, van de in de vorige artikelen vervatte regelen.

3. Tegen de beslissingen, ingevolge deze wet genomen, kan binnen 30 dagen na dagteekening der beslissing bij Onze Voorziening worden gevraagd. Wij beslissen, den Raad van State, afdeling voor de geschillen van bestuur, gehoord.

Artikel 19.

Deze wet, welke kan worden aangehaald als „Wet rechtspositie burgerlijke gezagsdragers en leden Tweede Kamer“, wordt geacht in werking te zijn getreden met ingang van het in artikel 1, eerste lid, van het Besluit bedoelde tijdstip.

Lasten en bevelen, dat deze in het Staatsblad zal worden geplaatst, en dat alle Ministerieele Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven te

De Minister van Binnenlandsche Zaken,

162. 8.

MEMORIE VAN TOELICHTING.

Het onderhavige wetsontwerp beoogt, zooals de considerans reeds aangeeft, in aansluiting aan de regelen, vervat in het Besluit Tijdelijke Voorziening Bestuur Provinciën en Gemeenten (Staatsblad n°. E 86), hierna te noemen „het Besluit“, en in Staatsblad 1945, n°. F 298, op eenige punten een voorziening te treffen met betrekking tot de rechtspositie van eenige burgerlijke gezagsdragers en van de leden der Tweede Kamer in verband met de bezetting.

Eerstbedoeld besluit regelt wie na de bevrijding het ambt van burgemeester, onderscheidenlijk van Commissaris der Koningin vervult, en uit welke personen de Colleges van burgemeester en wethouders en van Gedeputeerde Staten bestaan.

Daarnevens opent het de mogelijkheid bepaalde personen tijdelijk of blijvend buiten functie te stellen. Het ligt voor de hand, dat het besluit stap voor stap zijn werking gaat verliezen, naar mate ons Staatsbestel weer naar normale verhoudingen terugkeert. Het Besluit Tijdelijke Gemeenteraden, dat voorzorg in het in het leven roepen van tijdelijke gemeenteraden, vormde tot dezen een eerste licht aan den einder. Ook het in Staatsblad n°. F 298 opgenomen Besluit, houdende herziening van tijdens de bezetting verleende ontslagen en andere maatregelen ten aanzien van personen in overheidsdienst, dat in artikel 1, lid 2, voorziet o.a. in de mogelijkheid van geheele of gedeeltelijke van-toepassing-verklaring van de desbetreffende bepalingen op de tijdens de bezetting ontslagen burgemeesters en Commissarissen der Koningin, neemt in den terugkeer naar normale verhoudingen een plaats in. Wordt het daarnaast mogelijk hen, die thans — veelal na afloop van het wettelijk voorgeschreven termijn van benoeming — ingevolge artikel 2, lid 1, van het Besluit Tijdelijke Voorziening, enz. het ambt van burgemeester „vervullen“, hetzij op de normale wijze te ontslaan, hetzij opnieuw als burgemeester te benoemen, dan zal ook to dien aanzien binnen afzienbaren tijd de normale toestand zijn hersteld.

Te regelen blijven dan slechts de financiële aanspraken van hen, die ingevolge „het Besluit“ als burgemeester, wethouder, Commissaris der Koningin of lid van Gedeputeerde Staten optreden, zoodat van hen, die ingevolge dat besluit tijdelijk of blijvend buiten functie gesteld werden. Het „Besluit“ bevat ter zake geen voorschriften en, al heeft de praktijk zich in sommige gevallen weten te behelpen, het trekken van eenige groote lijnen voor de toepassing to dezzer zake, dat ten deele de betekenis zal hebben van een legalisatie van hetgeen de facto reeds heeft plaats gevonden, mag naar de meening van den ondergeteekende niet achterwege blijven.

Tevens kan dan van de gelegenheid gebruik worden gemaakt, de toekenning van een financiële tegemoetkoming te regelen van de leden der Tweede Kamer, wier werkzaamheden ingevolge de Verordening 152/1941 op 1 September 1941 tot rust werden gebracht.

Voor zover de afzonderlijke artikelen na het vorenstaande nog toelichting behoeven, zij het volgende naar voren gebracht.

Artikel 3.

Hoewel, gelijk reeds werd opgemerkt, artikel 1, lid 2, van het in Staatsblad n°. F 298 opgenomen Koninklijk Besluit de mogelijkheid van toepasselijkverklaring op de Commissarissen der Koningin in de onderscheidene provinciën en op de burgemeesters bij Koninklijk Besluit opent, wordt het in verband met den nauwen samenhang tusschen een dergelijke verklaring en het onderwerp van het onderhavige ontwerp zoodat uit wetstechnisch als uit materieel oogpunt gewenscht geacht de van-toepassing-verklaring in deze wet te doen plaats vinden.

Artikel 4.

lid 1: De inhoud van dit lid is in tal van gevallen vanzelfsprekend; niettemin kan het lid naar de meening van den ondergeteekende niet worden ontheerd, al ware het slechts, aangezien het mogelijken twijfel in zake aanvang en einde van de aanspraken op bezoldiging opheft.

lid 4: Dit lid beoogt er rekening mede te houden, dat de ambtstermijn van hen, die ingevolge artikel 2, lid 1, van het Besluit het ambt van burgemeester „vervullen“, in tal van gevallen reeds is verstreken.

Artikel 5.

Dit artikel houdt in een voorziening, welke aansluit bij die, vervat in het — niet van toepassing verklaarde — artikel 6 der in Staatsblad n°. F 298 bekendgemaakte regeling.

Artikel 7.

Deze voorziening is noodig, aangezien na de benoeming van wethouders door den nood-gemeenteraad artikel 84 der gemeentewet zijn werking weer kan doen gelden. Het artikel beoogt elk dubium ter zake weg te nemen.

Artikel 9.

Aangezien de wethouders in het algemeen niet vallen onder de werkingssfeer van het besluit, vervat in *Staatsblad* n^o F 298, is voor de ontslagen wethouders een afzonderlijke voorziening noodig, welke nauw aansluit aan de regeling, voor de ontslagen ambtenaren getroffen. Indien het overleg, dat de ondergetoonde overeenkomstig de aan de Tweede Kamer gedane toezegging pleegt, leidt tot verhooging van het percentage van de schadeloosstelling, waarop de ontslagen ambtenaren recht hebben, zal ook het voor de wethouders aangehouden percentage van 70 pct. verhoogd dienen te worden.

Voor het tijdvak, gelegen na het tijdstip, waarop de wethouders normaliter volgens artikel 87 der gemeentewet hielden moeten aftreden, worden de aanspraken volgens het ontwerp beperkt tot de bedragen, waarop de betrokkenen e.q. recht zouden hebben gehad, indien zij met ingang van dat tijdstip zouden zijn afgetreten.

Artikel 12.

Hetgeen hiervoren ten aanzien van de wethouders is opgemerkt, geldt n.m.m. mede ten aanzien van de leden van Gedeputeerde Staten en de bestuursraden.

Artikel 13.

Ook hier moge in het algemeen worden verwezen naar hetgeen bij de toelichting op artikel 9 is opgemerkt. Het lijkt billijk hen, die, nadat de werkzaamheden van de vertegenwoordigende lichamen tot rust waren gebracht, het als hun plicht hebben beschouwd niet ontslag te nemen, ondanks het vervallen van de mandaten, aanspraak te geven op een schadeloosstelling, berekend naar het pensioen, waarop zij recht zouden hebben gehad, indien zij op 1 September 1941 ontslag zouden hebben genomen.

Artikel 18.

Een bepaling als in het eerste en tweede lid van dit artikel vervat is noodig ten einde met alle bijzondere casusposities, welke zich in de praktijk voordoen, rekening te kunnen houden.

De Minister van Binnenlandse Zaken,

BEEL.

Regeling rechtspositie van eenige burgerlijke gezagsdragers en van de leden der Tweede Kamer in verband met de bezetting.

et de bezetting.

erwezen naar het-
st. Het lijkt billijk
tegenwoordigende
van plicht hebben
het vervallen van
schadeloosstelling,
it zouden hebben
ag zouden hebben

162. 4.

VOORLOOPIG VERSLAG.

Algemeen.

Afdeling I.

Vrij algemeen werd voor wat deze afdeling betreft met de strekking van dit ontwerp van wet instemming betuigd, ook al brengt het niet onbelangrijke uitgaven met zich mede.

Enkele leden waren van meening, dat de behandeling van het hier voorgestelde bezwaarlijk kon plaats vinden, omdat het treedt in de materie van het Koninklijk besluit van 20 November 1915, Stbl. No. F 208, waarvan niet bekend is, of de Regering het zal handhaven. Ook werd in verband met de datering van laatst gemeld Koninklijk besluit — welke datum te zamen valt met dien der opening van de Staten-Generaal — te zamen valt met dien der opening van de Staten-Generaal — gewezen op een uittaling van prof. Meijers, zooals deze voorkomt in het dagblad *De Maandblad* van 19 Februari jl. Zij luidt woordelijk:

„De noodtoestand had opgehouden, zoodra de Staten-Generaal wettig waren samengesteld en zulks was op 12 November 1915 het geval, want op dien datum waren de voorloepige Staten-Generaal volgens artikel 1 van het besluit F 211, houdende regelen omtrent de voorloepige Staten-Generaal samengesteld. Het beledigen doet er niets toe. De Staten-Generaal kunnen op ieder oogenblik, zoodra zij wettig zijn samengesteld, door de Regering worden bijeengeroepen; zoodra dus de Staten-Generaal wettig waren samengesteld, kon niet meer van een noodtoestand om buiten de Staten-Generaal om te regeren, gesproken worden.”

Toch zijn, alhoes verscheidene leden, tusschen 12 en 20 November 1915 en zelfs nog na laatstgenoemden datum nog noodbesluiten afgekondigd.

Van verschillende zijden werd naar voren gebracht, dat de Minister bij dit ontwerp van wet zijn aan de Kamer gedane toezegging¹⁾ tot bevordering van het rechtsherstel en met name tot regeling van de bezetting ontslagen en ondergedoken ambtenaren, gestand had behooren te doen. Hierbij dient echter, naar het oordeel van eenige leden, de noodige voorzichtigheid te worden betracht.

Afdeling II.

Wat deze afdeling betreft, wenschte men zich om begrijpelijke redenen tot sobere beschouwingen te beperken.

In het begin der bezettingsperiode namen eenige leden der Kamer ontslag; hun werd pensioen verleend naar de daarvoor gestelde regelen. Het meerendeel der leden bleef evenwel op zijn post, omdat men de overtuiging was toegedaan, dat het Hooge College intusschen diende te blijven ter voorkoming van vervanging door een ander, ongewenscht orgaan, alsmede omdat er bij den terugkeer van de Regering overeenkomstig de constitutionele eischen zou kunnen worden geregeerd. Dit aanlijven bracht evenwel financiële offers van allerlei aard met zich mede, vooral omdat het verwerven van een anderen, passende werkring voor leden der Kamer in bezettingstijd met haar onoverkomelijke moeilijkheden gepaard ging, voor zover zij al met van hun vrijheid waren beroofd. Vrij algemeen werd het daarom billijk geacht, dat voor deze gezagsdragers een regeling mopenschadeloosstelling over deze periode tot stand wordt gebracht. Enkele leden waren daar-

tegenover de meening toegestaan, dat een dergelijke regeling in verband met den nood van 's lands schatkist ongewenscht moest worden geacht.

Over de voorgestelde regeling werd verschillend geoordeeld. Achtien velen den gekozen vorm juist en logisch, anderen zouden gaarne met handhaving van het totaal aan schadeloosstelling uit te keeren bedrag, een verdeling zien waarbij geen rekening werd gehouden met het aantal zittingsjaren der leden. Om de gedachte te bepalen werd een bedrag aan schadeloosstelling op basis van 30 % van de normale vergoeding voorgesteld.

Sommige leden vroegen zich af op welken grond de regeling van de schadeloosstelling in deze afdeling afweek van die, voorgesteld in afdeling I.

Door vele leden werd bezwaar gemaakt tegen artikel 10; men achtte het onlogisch, dat deze bepaling ook toepassing zou vinden op afdeling II. Volgens art. 13 immers zal den leden der Kamer een schadeloosstelling worden toegekend ten bedrage van het pensioen, waarop zij aanspraak zouden hebben kunnen maken, indien zij ontslag hadden genomen. Zoo zij dit laatste gedaan zouden hebben — hetgeen zij echter uit nationale overwegingen hebben nagelaten — dan zou op het pensioen een verrekking als voorgesteld in art. 16 niet plaats vinden. Men was hier van meening, dat artikel 16 al heel slecht past in het stelsel van den Minister.

Door enkele leden werd opgemerkt, dat eigenlijk alleen de uitkeering van de grondwettelijke schadeloosstelling logisch zou zijn, indien men zich op het — naar de meening van deze leden eenig juiste — standpunt stelt, dat de Kamer bleef bestaan, en de leden er deel van zijn blijven uitmaken. Toch wilden zij, mede met het oog op den toestand van 's lands financien thans voor een volledige uitkeering dezer wettelijke vergoeding niet het pleit voeren.

Artikelen.

Artikel 1.

Gevraagd werd, waarom het eerste hier genoemde besluit niet nader was omschreven.

Artikel 4.

Enkele leden vonden dit artikel onduidelijk van redactie en moeilijk leesbaar. Ook wees men op de storende drukfouten in den Staten en 14den regel van het eerste lid. Men stelde de vraag, hoe de bijzin „indien te zijnen aanzien vóór genoemd tijdstip een vervanging als bedoeld van kracht was” moet worden verstaan.

Artikel 7.

Hier ware het Staatsblad te vermelden, waarin het aangehaalde besluit te vinden is.

Artikelen 9 en 12.

Door vele leden werd aangedrongen op een wijziging in, dezen zin, dat niet onder de regeling zouden vallen die wet-houders en die leden van Gedeputeerde Staten, die na 1 September 1941 zijn ontslagen. Na dezen datum is immers hun functie van karakter veranderd. Zij stelden voor de zinswede: „het tijdstip, waarop hij krachtens artikel 87 der gemeentewet (c.q. artikel 59 der Provinciale Wet) had dienen af te treden” te vervangen door „1 September 1941”. Van andere zijde werd hiertegen bedenking geopperd; men achtte het juist als datum aan te nemen den dag, waarop volksvreemde elementen in deze Colleges zitting erlangden.

Algemeen was men van oordeel, dat bestuursraden geen rechten aan deze regeling zouden mogen kunnen ontleenen. Men sprak de hoop uit, dat de Minister deze artikelen dan ook in diër voege zou wijzigen. Zoo niet, dan zouden deze „raden” in artikel 1 niet onvermeld mogen blijven.

Gevraagd werd nog, of de Minister reeds andere mededeelingen kan doen omtrent den stand van het in de Memorie van Toelichting bij artikel 9 vermeldde overleg. Hoeveel is dit thans gevorderd?

¹⁾ Zie *Handelingen Tweede Kamer 1915/1916*, blz. 386.

Artikel 13.

Opgemerkt werd, dat de schadeaanstelling voor de leden der Kamer blijkens een missive van den Voorzitter van 7 October 1941 op 16 September 1941 geheel is komen te vervallen. De datum 1 September 1941 in het eerste lid van dit artikel dient derhalve gewijzigd te worden.

Naar aanleiding van het tweede lid stelden eenige leden vast, dat het slot duidelijk slaat op die oude leden, die niet meer tot de tijdelijke Staten-Generaal zijn toegelaten, nl. de „uitgezuiverden“. Er is daaromtrent evenwel geen enkel gemotiveerd besluit, vonnis of uitspraak geweest. In dit verband werd nog gevraagd, welke gedragslijn zal worden gevolgd ten aanzien van leden, die vóór het in verking treden van het besluit tijdelijke Staten-Generaal ontslag als lid der Kamer hadden genomen, doch ten aanzien van wie de mogelijkheid van een zuivering, zoo zij zitting waren blijven houden, niet zou zijn uitgesloten geweest. Men meende, dat ook deze oud-leden niet in aanmerking behoorden te komen voor pensioen. Andere leden wezen er op, dat artikel 18 den Minister de bevoegdheid geeft in gevallen als deze in te grijpen.

Artikel 14.

Door vele leden werd met instemming van dit artikel kennis genomen. Gevraagd werd of over den tijd, waarvoor de schadeaanstelling wordt gegeven, op deze ook korting zal plaats vinden voor weduwen- en wezenpensioen.

Eenige leden achtten het onjuist, dat de jaren verlopen sedert 15 September 1941 voor het pensioen zouden medetellen. Verscheidene leden wisten dit aan de opvatting van den Minister als zouden de Kamerleden in de periode na September 1941 niet meer als zoodanig te beschouwen zijn. Nu schadeaanstelling wordt gegeven in den vorm van pensioen, schijnt het logisch, dat de noemens pensioen gestelde regels worden nageleefd en dat derhalve de jaren niet worden medegerekend. Vele andere leden bestreden deze opvatting; de betrokkenen zijn niet gepensionneerd geworden, maar zij ontvangen een schadeaanstelling, gebaseerd op het pensioenbedrag. Vooral voor de leden met weinig zittingsjaren, voor wie de regeling toch al weinig effect oplevert, zou schrapping van dit artikel een verzwakking beteekenen.

Artikel 15.

Onder verwijzing naar wat hieromtrent onder Algemeen werd gezegd, meende men, dat dit artikel slechts van toepassing behoort te zijn op Afdeling I. Enkele leden waren van oordeel, dat het geheel kan worden gemist.

Artikel 17.

Bij verschillende leden bestond onzekerheid over de vraag of de uitbetaling van de vergoeding in vrij of in geblokkeerd geld zou plaats vinden. Hoewel deze leden neigden tot de eerste opvatting, zouden zij toch gaarne hieromtrent een uitspraak van den Minister vernemen. Bij betaling in geblokkeerd geld zouden de betrokkenen, aldus deze leden, achtergesteld worden bij hen, die op normale wijze in bezettingstijd pensioen hebben genomen. Een toezegging van den Minister, dat uitbetaald zal worden in vrij geld, rechte men daarom gewenscht.

In aansluiting hieraan vroegen verschillende leden zich af hoe het met de belastingheffing ten deze gesteld zal zijn. Indien het bedrag der uitkeering beschouwd zou worden als inkomen over het loopende jaar, dan zou dit tot grave onbillijkheid leiden. Van deze zijde werd er dan ook op aangedrongen, dat het om te keeren bedrag zou worden toegevoegd aan het inkomen over het daarvoor in aanmerking komende jaar, tenzij der Regeering een andere, billijke wijze van belastingheffing voor den geest zou staan. Enkele leden merkten op, dat deze uitkeeringen vallen onder artikel 36, lid 1, van het Besluit op de Inkomstenbelasting van 1941, zoodat zij ingevolge het bepaalde van lid 3 van artikel 36 belast worden op den voet van artikel 48 van dit besluit.

Aldus vastgesteld 20 Maart 1946.

SMEENK.
VAN SLEEN.
POSTHUMA.
VAN VELTHOVEN.
GROEN.

Regeling rechtspositie van eenige burgerlijke gezagsdragers en van de leden der Tweede Kamer in verband met de bezetting.

162. 5.

MEMORIE VAN ANTWOORD.

(Ingezonden 20 April 1945.)

Algemeen.

Afdeling I.

Het stemde den ondergeteekende tot voldoening, dat vrij algemeen, voor wat deze afdeling betreft, met de strekking van dit ontwerp van wet instemming werd betuigd.

In gevorderden staat van voorbereiding is een wetsontwerp, waarin de geheele materie, vervat in Staatsblad F 208, zal worden opgenomen. In verband hiermede wordt bij Nota van Wijzigingen voorgesteld artikel 3 en artikel 5 van het onderhavig wetsontwerp te doen vervallen en de daarbetoelde materie te regelen krachtens de evenbedoelde regeling, zoodra deze zal zijn tot stand gekomen. Bij dezen opzet kan mede aan de met betrekking tot dit punt in het Voorloopig Verslag geuite beschouwingen worden voorbijgegaan.

Bij Nota van Wijzigingen wordt tevens voorgesteld, in overeenstemming met de voorstellen, vervat in het in voorbereiding zijnde wetsontwerp, de in de artikelen 9 en 12 (thans 7 en 10) genoemde bedragen van 70 op 100 % te brengen. Ten tijde van de indiening van het onderhavig ontwerp had het Kabinet te dezen zake nog geen beslissing genomen, zoodat het op dat oogenblik voor den ondergeteekende nog niet mogelijk was zijn toezegging aan de Kamer gestand te doen.

Afdeling II.

De ondergeteekende billijkt het, dat men zich, wat deze afdeling betreft, tot sobere beschouwingen wilde beperken. Om de redenen, in het Voorloopig Verslag aangegeven, acht ook de Regeering het billijk, dat voor de leden der Tweede Kamer een regeling nopens schadeloosstelling over de hier bedoelde periode wordt tot stand gebracht. De nood van 's lands schatkist, hoezeer ook tot het betrachten van groote soberheid gebiedende, mag er naar het oordeel van de Regeering niet toe leiden van het treffen van dezen maatregel af te zien.

Het verheugde den ondergeteekende te vernemen, dat vele leden den gekozen vorm juist en billijk achten. Aan de door andere leden in overweging gegeven verdediging kan een element van willekeur niet worden ontzegd. De ondergeteekende meent dan ook het oorspronkelijk voorstel te moeten handhaven.

Wat de regeling van de schadeloosstelling in deze afdeling afwijkt van die, voorgesteld in afdeling I, vindt zijn grond in het bijzonder karakter van het lidmaatschap der vertegenwoordigende lichamen, dat ook in de artikelen 9 en 12 (thans 7 en 10) tot uitdrukking komt. De leden van lichamen als hier bedoeld worden immers slechts voor een bepaalden tijdsduur gekozen.

Bij Nota van Wijziging wordt voorgesteld, artikel 10 (thans 14), eerste lid, aldus te doen luiden, dat geen sprake meer is van verrekening van inkomsten met uitkeringen krachtens de onderhavige wet; zoodanige verrekening blijft dan dus achterwege voor leden der Tweede Kamer, leden van Gedeputeerde Staten en wethouders; voor andere in de wet genoemde belanghebbenden zal zij via de regeling der materies, vervat in Staatsblad F 208, kunnen worden voorgeschreven.

Met betrekking tot de opmerking van enkele leden, dat eigenlijk alleen de uitkering van de grondwettelijke schadeloosstelling logisch zou zijn, veroorlooft de ondergeteekende zich te verwijzen naar het standpunt, door de Regeering bij de behandeling van het wetsontwerp Voorloopige Staten-Generaal ingenomen ter zake van het deel der beide Kamers blijven uitmaken van de vroegere leden. Het getuigt intusschen van besef voor de realiteit, dat ook deze leden niet het pleit wilden voeren voor een volledige uitkering dezer wettelijke vergoeding.

Artikelen.

Artikel 1.

Het hier bedoelde besluit kan volgens artikel 13, eerste lid, van het Koninklijk besluit van 5 September 1944, Staatsblad E 86, worden aangehaald op de wijze als in artikel 1 van het wetsontwerp is geschied.

Artikel 4 (thans artikel 3).

Bij nadere overweging lijkt het aanbeveling te verdienen hem, die ingevolge artikel 2, eerste lid, van het „Besluit“ het ambt van burgemeester zou dienen te vervullen, onafhankelijk van de omstandigheid of zijn ambtstermijn ten tijde van de vervanging al dan niet was verlopen en of hij, voordat hij overoorkomstig de leden 3, 4 en 5 van artikel 2 van het Besluit werd vervangen, nog zijn ambt heeft uitgeoefend; een aanspraak te geven op de volle jaarwedde, totdat aan zijn ambtvervulling definitief een einde zal zijn gemaakt. In verband hiermede wordt bij Nota van Wijzigingen voorgesteld de redactie te wijzigen.

De bijzin „indien te zijnen aanzien vóór genoemd tijdstip een vervanging als bedoeld van kracht was“ is in den pleuwen tekst vervallen, nu wordt voorgesteld de aanspraak op bezoldiging in alle gevallen te doen ingaan met ingang van den dag, waarop de betrokken gemeente bevrijd is, hetgeen het meest in overeenstemming is met de structuur van het Besluit.

Een gelijke wijziging wordt voorgesteld met betrekking tot de artikelen 6, 8 en 9, nieuw. De verandering, bij Nota van Wijzigingen voorgesteld ten aanzien van artikel 8, derde lid, nieuw, heeft ten doel den Minister van Binnenlandse Zaken niet volledig te binden aan de regelen van het Wachtgeldbesluit en hem ter zake van de toekenning van een uitkering den noodigen armalag te geven.

Artikel 7 (thans artikel 5).

Ook dit besluit kan geciteerd worden als in het wetsontwerp is geschied.

Artikelen 9 en 12 (thans artikelen 7 en 10).

De ondergeteekende meent, dat de voorgestelde wijziging geen aanbeveling verdient. Na 1 September 1941 zijn tal van wethouders en leden van Gedeputeerde Staten in het algemeen belang op hun post gebleven en hebben op deze wijze vaak goed werk gedaan. Zijn deze functionarissen na genoemden datum „anders dan op een buiten de bezetting gelegen grond“ ontslagen, dan lijkt het niet billijk hun elke aanspraak op een schadeloosstelling te onthouden. Het stemde den ondergeteekende dan ook tot voldoening, dat van andere zijde tegen de wijziging bedenking werd geopperd.

Uiteraard heeft de ondergeteekende bij het voorstel van wet uitsluitend het oog op de „goede“ leden van Gedeputeerde Staten, die na 1 September 1941 in functie bleven en wier ambt na dien datum als dat van bestuursraad werd aangeduid. In verband met dit laatste moet de vermelding van ontslag als bestuursraad in artikel 12 (thans 10) gehandhaafd blijven. Dat deze bepaling, evenmin als die van artikel 9 (thans 7), aanspraken geeft aan personen, die tot „wethouder nieuwe stijl“ of bestuursraad zijn benoemd, blijkt naar de meening van den ondergeteekende voldoende uit de omstandigheid, dat in genoemde artikelen wordt gesproken van het tijdstip, waarop de betrekkingen krachtens artikel 87 der Gemeentewet, onderscheidenlijk artikel 59 der Provinciale wet, had dienen af te treden. Laatstgenoemde artikelen zijn immers uitsluitend op de vóór 1 September 1941 gekozen wethouders, onderscheidenlijk leden van Gedeputeerde Staten, van toepassing.

In verband met dezen opzet is de vermelding van de bestuursraden in artikel 1 niet noodzakelijk. Omtrent den stand van het in de laatste alinea bedoelde overleg zij verwezen naar hetgeen te dezen aanzien in de algemeene beschouwingen medegedeeld is.

Evenals op andere plaatsen wordt voorgesteld de woorden „door of vanwege den bezetter“ te vervangen door: tijdens de bezetting.

Artikel 13 (thans artikel 11).

In verband met hetgeen in de eerste alinea van de desbetreffende passage van het Voorloopig Verslag wordt opgemerkt, wordt bij Nota van Wijzigingen een verandering voorgesteld.

Inderaand ziet het slot van het tweede lid op de „s.g. „uitgezuiverden“. Of zich ten aanzien van de oude leden een der omstandigheden, bedoeld in artikel 8, eerste lid, onder a, c, d of e van het Besluit Tijdelijke Staten-Generaal heeft voorgedaan, werd beoordeeld door de commissie, bedoeld in artikel 8, lid 2, van het Besluit. Deed zich ten aanzien der hierbedoelde leden niet voor de omstandigheid, bedoeld in artikel 8, lid 3, onder a, van het Besluit, dan staat het vast, dat de niet-toelating haar

Regeling rechtspositie van eenige burgerlijke gezagsdragers en van de leden der Tweede Kamer in verband met de bezetting

grond vond in een der andere, daar genoemde omstandigheden. Praktische moeilijkheden zijn naar het oordeel van den ondergeteekende niet te vrezen.

Het lijkt den ondergeteekende te ver gaan ten aanzien van leden, die vóór het in werking treden van het genoemde Besluit ontslag hebben genomen, alomg een zuiveringsonderzoek in te stellen. Dit zou immers in elk geval dienen te geschieden, zou men den hierbedoelden leden de aanspraak op achadeloosstelling willen ontzeggen. Hoewel het ook den ondergeteekende niet bevreemdt, dat leden, als hierbedoeld, zoo zij zitting blijven houden, wellicht voor zuivering in aanmerking zouden zijn gekomen en in dit geval geen aanspraak op achadeloosstelling zouden hebben kunnen maken, dient hierin naar zijn meening in dit stadium te worden berust.

Artikel 14 (thans artikel 12).

De instemming, welke met dit artikel werd betoogd, atemde den ondergeteekende tot voldoening. De vraag of over den tijd, waarvoor de achadeloosstelling wordt gegeven, op haar ook korting zal plaats vinden voor weduwen- en weezenspensioen, wordt ontkennend beantwoord.

De ondergeteekende sluit zich gaarne aan bij de leden, die de opvatting bestreden van hen, die het onjuist achten, dat de jaren, verlopen sedert 15 September 1941, voor het pensioen zouden medetellen.

Artikel 16 (thans artikel 14).

Zoals reeds hiervoor is aangegeven, wordt bij Nota van Wijzigingen voorgesteld de werkingssfeer van artikel 16 (thans artikel 14) in te perken. Bij nadere overweging is de ondergeteekende van meening, dat ten aanzien van de leden der Tweede Kamer en van de leden der colleges van Gedeputeerde Staten en van burgemeester en wethouders geen aanleiding bestaat tot verrekking van inkomsten met achadeloosstelling.

Wat betreft de wijze van uitbetaling der uitkeeringen kan de ondergeteekende, na raadpleging van zijn ambtgenoot van Financien, geen termen vinden voor afwijking van de aangenomen algemene gedragslijn, welke medebrengt, dat uitkeeringen van dezen aard slechts voor een deel in vrij geld zullen mogen worden uitbetaald.

Artikel 17 (thans artikel 15).

Blijkens van den Minister van Financien bekomen inlichtingen moeten bedoelde uitkeeringen ingevolge artikel 15, eerste lid, van het Besluit op de Inkomstenbelasting 1941 beschouwd worden als te zijn genoten op het tijdstip, waarop zij door den gerechtigde worden ontvangen, zoodat zij voor de heffing van de inkomstenbelasting in aanmerking komen als baten van het jaar, waarin zij zijn uitbetaald. De bedoelde uitkeeringen zijn achadeloosstellingen of toegedane toelagen, toegekend ter vervanging van gedeeltelijke inkomsten, waarop ingevolge artikel 36, derde lid, van genoemd besluit, het gemiddelde tarief, bedoeld in artikel 48 van dat besluit, toepasselijk is.

De Minister van Financien heeft de ambtenaren der belastingen reeds bij aanschrijving van 28 October 1945, n. 1, ingelicht, dat op uitkeeringen van denzelfden aard als de hierbedoelde, doch toegekend uitsluitend aan werknemers het besluit op de inkomstenbelasting in bovenstaanden zin dient te worden toegepast. Hij heeft daarbij verder medegedeeld, dat, indien enkel tengevolge van het gemeten van de uitkeering een aanslag in de inkomstenbelasting zou moeten worden opgelegd, deze achterwege kan blijven in de gevallen, waarin bij een normale uitbetaling van het salaris of het loon geen aanslagen in de inkomstenbelasting zouden zijn opgelegd. In die gevallen wordt dus volstaan met het heffen van de loonbelasting alleen.

Bovenbedoelde aanschrijving zal tot de in het Voorloopig Verdrag bedoelde uitkeeringen worden uitgebreid.

Hoewel de vergoedingen uit fiscaal oogpunt gesocht worden te zijn een bate van het jaar, waarin zij worden uitgekeerd, kan in afwijking van het gestelde in artikel 14, lid 1, sub c, van de Beschikking Deblokkeering 1945 (Staatsblad n. 1832) worden goedgevonden, dat de belasting, verschuldigd ter zake van het ontvangen van deze vergoedingen, wordt betaald ten laste van het deel der vergoeding, dat den begunstigten op geblokkeerde rekening zal worden goedgegerekend. De bestaande goldzuiveringsbeschikkingen toepassende, zal deze goedschrijving op geblokkeerde rekening betrekking hebben op dat deel der uitkeeringen vergoedingen, hetwelk betrekking heeft op de periode, vallende voor 1 Januari 1946.

De Nota van Wijzigingen bevat nog enkele redactiewijzigingen van uitsluitend technische betekenis, zoodat een toelichting van deze wijzigingen hier achterwege moge blijven.

De Minister van Binnenlandse Zaken,

BEEL.

162. 6.

NOTA VAN WIJZIGINGEN.

(Ingezonden 26 April 1946.)

In het wetsontwerp, houdende regeling van de rechtspositie van eenige burgerlijke gezagsdragers en van de leden der Tweede Kamer der Staten-Generaal in verband met de bezetting, worden de navolgende wijzigingen aangebracht:

I. In artikel 1 vervalt de zinade:

„Besluit n. 1 F 208": Ons besluit van 20 November 1945, houdende herziening van tijdens de bezetting verleende ontslagen en andere maatregelen ten aanzien van personen in Overheidsdienst (Stbl. n. 1 F 208);"

II. Artikel 3 vervalt.

III. Artikel 4 wordt genummerd: 3.

Het eerste lid van dit artikel wordt gelezen:

„1. Degene, die ingevolge artikel 2, eerste lid, van het Besluit het ambt van burgemeester vervult, dan wel zou vervullen, indien hij niet overeenkomstig de leden 3, 4 en 5 van dat artikel zou zijn vervangen, geniet, te rekenen van het in artikel 1, eerste lid, van het Besluit bedoelde tijdstip, het volle bedrag zijner bezoldiging tot het tijdstip, met ingang waarvan hij door Ons is ontslagen of de ambtsvervulling ingevolge beschikking van Onzen Minister, gegrond op artikel 2, vijfde lid, van het Besluit, is geëindigd."

In het derde lid van dit artikel worden de woorden: „een wachtgeld wordt toegekend op den voet van Ons besluit van 8 Augustus 1922 (Staatsblad n. 479), zoodat dat sedert is gewijzigd" vervangen door: „voor een daarbij vast te stellen tijdvak een periodieke uitkering zal worden toegekend, welke naar het oordeel van Onzen Minister in verband met de ambtsvervulling en de laatste genoten bezoldiging redelijk is te achten"

IV. Artikel 5 vervalt.

V. De leden 1 en 2 van artikel 8 worden gelezen:

„1. Hij, die ingevolge artikel 4, eerste lid, van het Besluit deel uitmaakt van het college van burgemeester en wethouders — met uitzondering van den burgemeester — geniet, te rekenen van het in artikel 1, eerste lid, van het Besluit bedoelde tijdstip, dan wel, ingeval hij door Onzen Commissaris in de provincie tot lid van het college is benoemd, te rekenen van den datum, waarop de benoeming ingaat, de krachtens artikel 100 der gemeentewet voor de wethouders in de gemeente geldende jaarwedde."

2. Bij toepassing van artikel 4, tweede lid, van het Besluit verliest de betrokkene zijn jaarwedde met ingang van den dag, waarop die maatregel van kracht wordt."

VI. In het eerste lid van artikel 9 worden de woorden: „door of vanwege den bezetter" vervangen door: „tijdens de bezetting" en vervallen de woorden: „70 percent van"

In het derde lid van artikel 9 wordt achter „Besluit" ingevoegd: „van rechtswaag"

VII. In het eerste lid van artikel 10 vervallen de woorden: „dan wel, indien hij in feite de uitoefening van zijn ambt eerst later heeft hervat, van den dag diër hervatting"

In het tweede lid van artikel 10 wordt achter „artikel 7, eerste lid" ingevoegd: „onder a" en worden de woorden: „toddit hij door Ons is ontslagen" vervangen door: „tot het tijdstip, met ingang waarvan hij is ontslagen"

VIII. In het eerste lid van artikel 11 vervallen de woorden: „of, indien hij de uitoefening van zijn ambt eerst later heeft hervat, van den dag diër hervatting"

Regelin

Het t

2. verliest
waarop

IX. „door
bezetting
wel als

In het
gevoegd:

X. In
tember 1

XI. 1

„1. I
cen bez
aangeme
word uit

XII.

„1. W
omtreut
eerste en
moet of k

XIII.

4 tot en

162.

Wu W

NEDERLAND

Allen, d

weten:

Alzoo W

is, in aans

Provinciën

treffen me

lijke gezag

Staten-Gen

Zoo is b

gemeen ove

verstaan, g

Deze wet

„Besluit"

vinciën en t

„Onze Mi

Burgeme

Voor de

van een bu

noeming tij

1. Degene

sluit het an

Regeling rechtspositie van eenige burgerlijke gezagsdragers en van de leden der Tweede Kamer in verband met de bezetting.

Het tweede lid van artikel 11 wordt gelezen:

„2. Bij toepassing van artikel 9, tweede lid, van het Besluit verliest de betrokkene zijn jaarwedde met ingang van den dag, waarop die maatregel van kracht wordt.”

IX. In het eerste lid van artikel 12 wordt in plaats van „door of vanwege den bezetter” gelezen: „tijdens de bezetting”, terwijl de woorden: „70 percent van” en „, dan wel als bestuursraad” komen te vervallen.

In het derde lid van artikel 12 wordt achter „Besluit” ingevoegd: „van rechtswege”.

X. In artikel 13 wordt tweemaal in plaats van „1 September 1941” gelezen: „15 September 1941”.

XI. Het eerste lid van artikel 14 wordt gelezen als volgt:

„1. De tijd, waarover ingevolge de bepalingen van deze wet een bezoldiging of schadeloosstelling wordt toegekend, wordt aangemerkt als tijd, gedurende welke de desbetreffende functie werd uitgeoefend, geldende voor pensioen en wachtgeld.”

XII. Het eerste lid van artikel 16 wordt gelezen:

„1. Wij geven, den Raad van State gehoord, voorschriften omtrent de uitbetaling van hetgeen ingevolge de artikelen 7, eerste en tweede lid, 10, eerste en tweede lid, en 11 dezer wet moet of kan worden uitgeoefend.”

XIII. De artikelen 6 tot en met 10 worden genummerd: 4 tot en met 17.

162. 7.

GEWIJZIGD ONTWERP VAN WET.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRACIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, saluut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat het wenschelijk is, in aansluiting aan het Besluit Tijdelijke Voorziening Bestuur Provinciën en Gemeenten, op eenige punten een voorziening te treffen met betrekking tot de rechtspositie van eenige burgerlijke gezagsdragers en van de leden der Tweede Kamer der Staten-Generaal in verband met de bezetting;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Artikel 1.

Deze wet verstaat onder:

„Besluit”: het Besluit Tijdelijke Voorziening Bestuur Provinciën en Gemeenten;

„Onze Minister”: Onze Minister van Binnenlandsche Zaken.

AFDEELING I.

Burgemeesters, wethouders, Commissarissen der Koningin en leden van Gedeputeerde Staten.

Artikel 2.

Voor de toepassing van deze wet wordt niet-herbenoeming van een burgemeester gelijk gesteld met ontslag en onder benoeming tijdens de bezetting niet begrepen herbenoeming.

Artikel 3.

1. Degene, die ingevolge artikel 2, eerste lid, van het Besluit het ambt van burgemeester vervult, dan wel zou ver-

vullen, indien hij niet overeenkomstig de leden 3, 4 en 5 van dat artikel zou zijn vervangen, geniet, te rekenen van het in artikel 1, eerste lid, van het Besluit bedoelde tijdstip, het volle bedrag zijner bezoldiging tot het tijdstip, met ingang waarvan hij door Ons is ontslagen of de ambtsvervulling ingevolge de benoeming van Onze Minister, gegrond op artikel 2, vijfde lid, van het Besluit, is gesindigd.

2. Vervanging, als bedoeld in het vorig lid, van kracht ge worden na het tijdstip van feitelijke hervatting van het ambt, heeft geen invloed op de in het eerste lid toegekende aanspraken.

3. Wanneer Onze Minister met toepassing van artikel 2, vijfde lid, van het Besluit bepaalt of heeft bepaald, dat de ambtsvervulling van degene, die op 10 Mei 1940 in de gemeente burgemeester was, en einde neemt, kan hij tevens bepalen, dat den betrokkene ten laste van de gemeente voor een daarbij vast te stellen tijdvak een periodieke uitkeering zal worden toegekend, welke naar het oordeel van Onze Minister in verband met de ambtsvervulling en de laatstelijk genoten bezoldiging redelijk is te achten.

4. Hij, die ingevolge artikel 2, eerste lid, van het Besluit het ambt van burgemeester vervult, kan door Ons, zoo noodig met terugwerkende kracht, voor wat den ambtstermijn betreft, opnieuw als burgemeester worden benoemd.

5. Het bepaalde in de voorgaande leden laat onverlet de toepassing van het Zuiveringsbesluit (Stbl. n°. E 14) en het Zuiveringsbesluit 1945 en de aan die toepassing verbonden gevolgen.

Artikel 4.

Hij, die krachtens een der leden van artikel 2 van het Besluit den burgemeester vervangt, geniet een vergoeding met inachtneming van de bepalingen van artikel 23 van het Besluit van 23 Mei 1943 tot vaststelling van een regeling voor de bezoldiging van burgemeesters (Nederlandsche Staatscourant 1943, n°. 107).

Artikel 5.

Met betrekking tot de gemeenten, waarin overeenkomstig artikel 14 van het Besluit Tijdelijke Voorziening Gemeenteraden wethouders zijn gekozen, is artikel 84 van de gemeentewet opnieuw van kracht.

Artikel 6.

1. Hij, die ingevolge artikel 4, eerste lid, van het Besluit deel uitmaakt van het college van burgemeester en wethouders — met uitzondering van den burgemeester — geniet, te rekenen van het in artikel 1, eerste lid, van het Besluit bedoelde tijdstip, dan wel, ingeval hij door Onze Commissaris in de provincie tot lid van het college is benoemd, te rekenen van den datum, waarop de benoeming ingaat, de krachtens artikel 100 der gemeentewet voor de wethouders in de gemeente geldende jaarwedde.

2. Bij toepassing van artikel 4, tweede lid, van het Besluit verliest de betrokkene zijn jaarwedde met ingang van den dag, waarop die maatregel van kracht wordt.

3. Onze Commissaris in de provincie kan, indien zich ten aanzien van een persoon, als bedoeld in het vorig lid, een grond voordoet, als bedoeld in artikel 2, eerste lid, van het Zuiveringsbesluit 1945, bepalen, dat de betrokkene de aanspraken verliest, die hij, met inachtneming van het bepaalde in artikel 101 van de gemeentewet, kan doen gelden op wachtgeld of pensioen.

Artikel 7.

1. Hij, die anders dan op een buiten de bezetting gelegen grond tijdens de bezetting als wethouder is ontslagen voor het tijdstip, waarop hij krachtens artikel 87 der gemeentewet had dienen af te treden, ontvangt tot evenbedoeld tijdstip de voor hem overeenkomstig artikel 100 der gemeentewet vastgestelde jaarwedde en vervolgens tot het tijdstip, bedoeld in artikel 1, eerste lid, van het Besluit, een schadeloosstelling ten bedrage van het wachtgeld of pensioen, dat hij zou hebben genoten, indien hij met ingang van eenbedoeld tijdstip als wethouder zou zijn afgetreden.

2. Heeft een ontslag, als bedoeld in het vorig lid, plaats gevonden na het eerste aldaar bedoelde tijdstip, dan ontvangt de betrokkene tot het tijdstip, bedoeld in artikel 1, eerste lid,

van het Besluit, een schadeloosstelling ten bedrage van het wachtgeld of pensioen, dat hij zou hebben genoten, indien hij met ingang van eerstbedoeld tijdstip als wethouder zou zijn afgetreden.

8. Het bepaalde in de vorige leden van dit artikel geldt niet voor een wethouder, die krachtens artikel 4, eerste lid, van het Besluit van rechtwege geen deel uitmaakt van het college van burgemeester en wethouders.

Artikel 8.

1. Onze Commissaris in de provincie, die ingevolge artikel 7, eerste lid, onder a, van het Besluit het ambt van Commissaris in de provincie vervult, heeft, te rekenen van het in artikel 1, eerste lid, van het Besluit genoemde tijdstip, recht op zijn jaarwedge, de vergoeding voor representatiekosten daaronder begrepen.

2. Onze Commissaris in de provincie, die op 10 Mei 1940 in functie was en niet ingevolge artikel 7, eerste lid, onder a, van het Besluit zijn ambt vervult, heeft, te rekenen van het in artikel 1, eerste lid, van het Besluit genoemde tijdstip, tot het tijdstip, met ingang waarvan hij is ontslagen, recht op zijn jaarwedge, de vergoeding voor representatiekosten daaronder niet begrepen.

3. Hij, die volgens artikel 7, eerste lid, onder b, van het Besluit met de waarneming van het ambt van Commissaris is belast, geniet daarvoor een vergoeding, vast te stellen door Onze Minister.

Artikel 9.

1. Hij, die ingevolge artikel 9, eerste lid, van het Besluit deel uitmaakt van het college van Gedeputeerde Staten — met uitzondering van Onze Commissaris — geniet, te rekenen van het in artikel 1, eerste lid, van het Besluit genoemde tijdstip, dan wel, ingeval hij door Onze Minister tot lid van het college is benoemd, te rekenen van den datum, waarop de benoeming ingaat, de krachtens artikel 82 der provinciale wet voor de leden der Gedeputeerde Staten geldende jaarwedge.

2. Bij toepassing van artikel 9, tweede lid, van het Besluit verliest de betrokkene zijn jaarwedge met ingang van den dag, waarop die maatregel van kracht wordt.

3. Onze Minister kan, indien zich ten aanzien van een persoon, als bedoeld in het vorig lid, een grond voordoet, als bedoeld in artikel 2, eerste lid, van het Zuiveringsbesluit 1945, bepalen, dat de betrokkene de aanspraken verliest, die hij, met inachtneming van het bepaalde in artikel 92a van de provinciale wet, kan doen gelden op wachtgeld of pensioen.

Artikel 10.

1. Hij, die anders dan op een buiten de bezetting gelegen grond tijdens de bezetting hetzij als lid van het college van Gedeputeerde Staten, hetzij als bestuursraad is ontslagen vóór het tijdstip, waarop hij krachtens artikel 59 der provinciale wet had diens af te treden, ontvangt tot evenbedoeld tijdstip de voor hem ingevolge artikel 92 der provinciale wet vastgestelde jaarwedge en vervolgens tot het tijdstip, bedoeld in artikel 1, eerste lid, van het Besluit, een schadeloosstelling, ten bedrage van het wachtgeld of pensioen, dat hij zou hebben genoten, indien hij met ingang van eerstbedoeld tijdstip als lid van het college van Gedeputeerde Staten zou zijn afgetreden.

2. Heeft een ontslag, als bedoeld in het vorig lid, plaats gevonden ná het eerste aldaar bedoelde tijdstip, dan ontvangt de betrokkene tot het tijdstip, bedoeld in artikel 1, eerste lid, van het Besluit, een schadeloosstelling, ten bedrage van het wachtgeld of pensioen, dat hij zou hebben genoten, indien hij met ingang van eerstbedoeld tijdstip als lid van het college van Gedeputeerde Staten zou zijn afgetreden.

3. Het bepaalde in de vorige leden van dit artikel geldt niet voor een lid van Gedeputeerde Staten, dat krachtens artikel 9, eerste lid, van het Besluit van rechtwege niet deel uitmaakt van het college van Gedeputeerde Staten.

AFDEELING II.

Leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

Artikel 11.

1. Zij, die ingevolge het Besluit Tijdelijke Staten-Generaal leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal zijn, ont-

vangen, te rekenen van 15 September 1941, tot het tijdstip van inwerkingtreding van het Besluit Tijdelijke Staten-Generaal, een schadeloosstelling, ten bedrage van het pensioen, waarop zij aanspraak zouden hebben kunnen maken, indien zij met ingang van eerstgenoemden datum als lid van de Tweede Kamer ontslag zouden hebben genomen.

2. Zij, die op 15 September 1941 lid waren van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, doch in het tijdvak, gelegen tusschen de in het eerste lid bedoelde tijdstippen, ontslag als lid van de Tweede Kamer hebben genomen, ontvangen de daar genoemde uitkeering tot den dag van het ontslag, voor zoverre zij niet vallen onder artikel 8, eerste lid, onder b tot en met e, van het Besluit Tijdelijke Staten-Generaal.

AFDEELING III.

Bepalingen, aan de beide afdelingen gemeen.

Artikel 12.

1. De tijd, waarover ingevolge de bepalingen van deze wet een bezoldiging of schadeloosstelling wordt toegekend, komt mede in aanmerking voor vergoeding met pensioen of wachtgeld.

2. In geval een persoon, op wien een der bepalingen van deze wet van toepassing is, is overleden, wordt aan zijn weduwe of, in geval van haar overlijden, dan wel na het trouwen, aan de wettige of gewettigde kinderen uitgekeerd hetgeen den overledene tot den dag van zijn overlijden toekomt.

Artikel 13.

Bij de berekening van de krachtens deze wet uit te keeren bedragen wordt rekening gehouden met de periodieke verhoogingen en andere voordelen, welke de belanghebbende zou hebben genoten, zoo hij in functie ware gebleven.

Artikel 14.

1. Wij geven, den Raad van State gehoord, voorschriften omtrent de uitbetaling van hetgeen ingevolge de artikelen 7, eerste en tweede lid, 10, eerste en tweede lid, en 11 dezer wet moet of kan worden uitgekeerd.

2. De uitkeeringen, krachtens deze wet te doen, komen ten laste van het lichaam, voor welks rekening de bezoldiging van den belanghebbende laststelselijk kwam.

Artikel 15.

Wij kunnen, den Raad van State gehoord, voorschriften geven ter uitvoering van deze wet.

Artikel 16.

1. In geval van twijfel of, en tot welk bedrag, een persoon, waarop deze wet van toepassing is, aanspraak heeft op een uitkeering krachtens deze wet, beslist Onze Minister.

2. In alle gevallen, waarin deze wet niet voorziet, beslist Onze Minister met overeenkomstige toepassing, voor zover mogelijk, van de in de vorige artikelen vervatte regelen.

3. Tegen de beslissingen, ingevolge deze wet genomen, kan binnen 30 dagen na dagtekening der beslissing bij Ons voor zitting worden gevraagd. Wij beslissen, den Raad van State afdeling voor de geschillen van bestuur, gehoord.

Artikel 17.

Deze wet, welke kan worden aangehaald als „Wet rechtspositie burgerlijke gezagsdragers en leden Tweede Kamer“ wordt geacht in werking te zijn getreden met ingang van het in artikel 1, eerste lid, van het Besluit bedoelde tijdstip.

Lasten en bevelen, dat deze in het Staatsblad zal worden geplaatst, en dat alle Ministerieele Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven te

De Minister van Binnenlandsche Zaken,

Regeling rechtspositie van eenige burgerlijke gezagsdragers en van de leden der Tweede Kamer in verband met de bezetting.

162. 8.

VERSLAG.

De Commissie van Rapporteurs voor bovengenoemd wetsontwerp is, na kennis genomen te hebben van de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag nopens dit wetsontwerp, van oordeel, dat door deze gewisselde schrifturen de openbare beraadslaging over het voorstel genoegzaam is voorbereid.

Vastgesteld den 30sten April 1946.

SMEENK.
VAN SLEEN.
POSTHUMA.
VAN VELTHOVEN.
GROEN.

34ste VERGADERING. — 30 APRIL 1946.

189. In overweging nemen vooraf tot verandering Grondwet, strekkende tot wijziging bepalingen betreffende veranderingen.

(Minister Beel e. a.)

ik ook gesproken over een accentverlegging, die heeft plaats gehad. Ik hoop, dat de heer Schouten dit nu ook zal inzien. Nu wil ik nog even een opmerking maken over eventuele schrapping van artikel 192 van de Grondwet. De Regering zou u, Mijnheer de Voorzitter, willen vragen om de behandeling van dit punt en de stemming daarover aan te houden met de beslissing over de Grondwetsherziening tot Donderdag a.s., opdat de Regering zich zal kunnen beraden of zij nog met een voorstel zal komen tot schrapping van artikel 192 der Grondwet en in het bevestigend geval daarover contact zal kunnen opnemen met den Raad van State.

De algemeene beraadslaging over de beide ontwerpen van wet wordt gesloten.

De Voorzitter: Ik stel aan de Kamer voor, de verdere behandeling van de beide ontwerpen van wet aan te houden tot a.s. Donderdag.

Daartoe wordt besloten.

De Voorzitter: Ik geef thans het woord aan den heer Wendelaar, die het gevraagd heeft.

De heer Wendelaar: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou de Kamer verlot willen vragen om aan de Ministers van Binnenlandse Zaken, van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen en van Handel en Nijverheid vragen te stellen over de wijze, waarop de voor de verkiezingen beschikbare hoeveelheid papier over de verschillende politieke partijen verdeeld is; over het aantal zenduren, dat in verband met de verkiezingen aan de verschillende politieke partijen is toegewezen, en over de mate, waarin de Regering er de hand aan doet houden, dat buiten de officiële ten behoeve van de politiek toegewezen uren geen voor andere doeleinden toegewezen zendtijd wordt gebruikt ten behoeve van politieke propaganda.

De Voorzitter: Ik stel voor, over dit verzoek te beslissen in de vergadering van a.s. Donderdag.

Daartoe wordt besloten.

Aan de orde is de behandeling van het ontwerp van wet tot regeling van de rechtspositie van eenige burgerlijke gezagsdragers en van de leden der Tweede Kamer der Staten-Generaal in verband met de bezetting (162).

De Voorzitter: Ik deel aan de Kamer mede, dat het verslag van de Commissie van Rapporteurs voor dit ontwerp van wet gereed is.

Ik verzoek den waarnemenden Griffier dit verslag voor te lezen.

(Zie het Verslag in de Bijlagen.)

Over dit ontwerp van wet wordt geen algemeene beraadslaging gevoerd.

De artikelen 1 tot en met 10 worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Beraadslaging over artikel 11, luidende:

„1. Zij, die ingevolge het Besluit Tijdelijke Staten-Generaal leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal zijn, ontvangen, te rekenen van 15 September 1941, tot het tijdstip van inwerkingtreding van het Besluit Tijdelijke Staten-Generaal, een schadeloosstelling, ten bedrage van het pensioen, waarop zij aanspraak zouden hebben kunnen maken, indien zij met ingang van eerstgenoemden datum als lid van de Tweede Kamer ontslag zouden hebben genomen.

2. Zij, die op 15 September 1941 lid waren van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, doch in het tijdvak,

(Voorzitter e. a.)

gelegen tusschen de in het eerste lid bedoelde tijdstippen, ontslag als lid van de Tweede Kamer hebben genomen, ontvangen de daar genoemde uitkeering tot den dag van het ontslag, voor zover zij niet vallen onder artikel 8, eerste lid, onder b tot en met e, van het Besluit Tijdelijke Staten-Generaal.

De heer Wendelaar verkrijgt het woord tot toelichting van zijn amendement en zegt: Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof, dat er in art. 11 een kleine ommissie is begaan. Ik kan niet aannemen, dat de Regering het bedoeld heeft, zooals het er staat, en ik geloof, dat de Kamer bij het onderzoek van dat artikel aan het puntje, dat ik ter sprake wil brengen, niet gedacht heeft.

Het loopt hier nl. over deze zaak. Er is een aantal Kamerleden, dat in een bepaald tijdvak ontslag heeft genomen als lid van de Kamer. Zij krijgen volgens dit artikel over de periode, waarin zij nog lid van de Kamer waren, een uitkeering. Maar er zijn ook enkele Kamerleden in dat zelfde tijdvak overleden, en nu vallen volgens de woorden van dit artikel die leden er niet onder. Ik zou dus de leden, die in het bedoelde tijdvak overleden zijn, er alsnog onder willen laten vallen. Ik heb daarbij in het bijzonder gedacht aan mijn fractiegenoot den heer Vos, maar er zijn ook enkele andere leden, die daaronder vallen. Ik denk b.v. aan de Kamerleden Wagenaar en Thijssen. Deze personen waren op 15 September 1941 nog lid van de Kamer en zijn vóór het bedoelde tijdstip overleden.

Ik zou daarom aan de Kamer willen voorstellen aan lid 2 van artikel 11 een zinsnede toe te voegen, luidende:

„Eenzelfde uitkeering vindt plaats aan de erfgenamen van hen, die op 15 September 1941 lid waren van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, doch in voormeld tijdvak zijn overleden, tot aan den datum van het overlijden.”

Ik meen, dat de zaak dan loopt en dat dan is bereikt hetgeen ik heb toegelicht.

De Voorzitter: Door den heer Wendelaar wordt een amendement voorgesteld, strekkende om aan het tweede lid toe te voegen de volgende zinsnede:

Eenzelfde uitkeering vindt plaats aan de erfgenamen van hen, die op 15 September 1941 lid waren van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, doch in voormeld tijdvak zijn overleden, tot aan den datum van het overlijden.

Het amendement van den heer Wendelaar wordt ondersteund door de heeren van Kempen, Smeenk, Loorakker, Amelink en Toulings en maakt derhalve een onderwerp van beraadslaging uit.

De heer Beel, Minister van Binnenlandse Zaken: Mijnheer de Voorzitter! Ik acht dit amendement een technische verbetering en neem het derhalve over.

Aangezien het amendement van den heer Wendelaar door de Regering is overgenomen, maakt het geen onderwerp van beraadslaging meer uit.

De Voorzitter: Naar de Commissie van Rapporteurs mij mededeelt, heeft zij tegen deze wijziging geen bezwaar.

De beraadslaging wordt gesloten.

Het gewijzigde artikel 11, waarvan het tweede lid thans luidt:

„2. Zij, die op 15 September 1941 lid waren van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, doch in het tijdvak, gelegen tusschen de in het eerste lid bedoelde tijdstippen, ontslag als lid van de Tweede Kamer hebben genomen,

34ste VERGADERING. — 30 APRIL 1946.
Behandeling en aanneming van verschillende ontwerpen van wet.

(Voorzitter)

ontvangen de daar genoemde uitkeering tot den dag van het ontslag, voor zoverre zij niet vallen onder artikel 3, eerste lid, onder b tot en met e, van het Besluit Tijdelijke Staten-Generaal. Eenzelfde uitkeering vindt plaats aan de erfenamen van hen, die op 15 September 1941 lid waren van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, doch in voorkomende tijdvak zijn overleden, tot aan den datum van het overlijden."

wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De artikelen 12 tot en met 17 en de beweegreden van het ontwerp van wet worden achtereenvolgens zonder berandslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Het ontwerp van wet wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Aan de orde is de behandeling van de ontwerpen van wet:

Regeling betreffende wettelijke maatregelen op het gebied van de prijzen van goederen en diensten (187);

Wijziging en aanvulling van het K.B. van 30 November 1944 (Staatsbl. no. E 150) (178).

Deze ontwerpen van wet worden achtereenvolgens, telkens zonder berandslaging en na goedkeuring der onderdelen, zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Ik stel aan de Kamer voor, het voor de leden ter inzage gelegde gedeelte van het officieele verslag der Handelingen van de vorige vergadering goed te keuren.

Daartoe wordt besloten.

De Voorzitter: Ik stel aan de Kamer voor terug te komen op haar bij den aanvang dezer vergadering genomen besluit tot het houden eener avondvergadering.

Daartoe wordt besloten.

De Voorzitter: Voorts deel ik aan de Kamer mede, dat a.s. Donderdag te één ure zal worden vergaderd.

De vergadering wordt gesloten.

STAATSBLAD

VAN HET

KONINKRIJK DER NEDERLANDEN.

(No. G 112.) **WET** van 11 Mei 1946, tot regeling van de rechtspositie van eenige burgerlijke gezagsdragers en van de leden der Tweede Kamer der Staten-Generaal in verband met de bezetting.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, saluut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat het wenschelijk is, in aansluiting aan het Besluit Tijdelijke Voorziening Bestuur Provinciën en Gemeenten, op eenige punten een voorziening te treffen met betrekking tot de rechtspositie van eenige burgerlijke gezagsdragers en van de leden der Tweede Kamer der Staten-Generaal in verband met de bezetting;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Artikel 1.

Deze wet verstaat onder:

„Besluit”: het Besluit Tijdelijke Voorziening Bestuur Provinciën en Gemeenten;

„Onze Minister”: Onze Minister van Binnenlandsche Zaken.

AFDEELING 1.

Burgemeesters, wethouders, Commissarissen der Koningin en leden van Gedeputeerde Staten.

Artikel 2.

Voor de toepassing van deze wet wordt niet-herbenoeming van een burgemeester gelijk gesteld met ontslag en onder benoeming tijdens de bezetting niet begrepen herbenoeming.

Zie voor de behandeling in de Staten-Generaal:

Bijl. Hand. II 45/46, 162; Hand. II 45/46, bladz. 695/6;

Bijl. Hand. I 45/46, 162; Hand. I 45/46, bladz. 55.

Artikel 3.

1. Degene, die ingevolge artikel 2, eerste lid, van het Besluit het ambt van burgemeester vervult, dan wel zou vervullen, indien hij niet overeenkomstig de leden 3, 4 en 5 van dat artikel zou zijn vervangen, geniet, te rekenen van het in artikel 1, eerste lid, van het Besluit bedoelde tijdstip, het volle bedrag zijner bezoldiging tot het tijdstip, met ingang waarvan hij door Ons is ontslagen of de ambtsvervulling ingevolge beschikking van Onzen Minister, gegrond op artikel 2, vijfde lid, van het Besluit, is geëindigd.

2. Vervanging, als bedoeld in het vorig lid, van kracht geworden na het tijdstip van feitelijke hervatting van het ambt, heeft geen invloed op de in het eerste lid toegekende aanspraken.

3. Wanneer Onze Minister met toepassing van artikel 2, vijfde lid, van het Besluit bepaalt of heeft bepaald, dat de ambtsvervulling van dengene, die op 10 Mei 1940 in de gemeente burgemeester was, een einde neemt, kan hij tevens bepalen, dat den betrokkene ten laste van de gemeente voor een daarbij vast te stellen tijdvak een periodieke uitkeering zal worden toegekend, welke naar het oordeel van Onzen Minister in verband met de ambtsvervulling en de laatstelijk genoten bezoldiging redelijk is te achten.

4. Hij, die ingevolge artikel 2, eerste lid, van het Besluit het ambt van burgemeester vervult, kan door Ons, zoo noodig met terugwerkende kracht, voor wat den ambtstermijn betreft, opnieuw als burgemeester worden benoemd.

5. Het bepaalde in de voorgaande leden laat onverlet de toepassing van het Zuiveringsbesluit (*Stbl.* n°. E 14) en het Zuiveringsbesluit 1945 en de aan die toepassing verbonden gevolgen.

Artikel 4.

Hij, die krachtens een der leden van artikel 2 van het Besluit den burgemeester vervangt, geniet een vergoeding met inachtneming van de bepalingen van artikel 22 van het Besluit van 28 Mei 1943 tot vaststelling van een regeling voor de bezoldiging van burgemeesters (*Nederlandsche Staatscourant* 1943, n°. 107).

Artikel 5.

Met betrekking tot de gemeenten, waarin overeenkomstig artikel 14 van het Besluit Tijdelijke Voorziening Gemeenteraden wethouders zijn gekozen, is artikel 84 van de gemeentewet opnieuw van kracht.

Artikel 6.

1. Hij, die ingevolge artikel 4, eerste lid, van het Besluit deel uitmaakt van het college van burgemeester en wethouders — met uitzondering van den burgemeester — geniet, te rekenen van het in artikel 1, eerste lid, van het Besluit bedoelde tijdstip, dan wel, ingeval hij door Onzen Commissaris in de provincie tot lid van het college is benoemd, te rekenen van den datum, waarop de benoeming ingaat, de krachtens artikel 100 der gemeentewet voor de wethouders in de gemeente geldende jaarwedde.

2. Bij toepassing van artikel 4, tweede lid, van het Besluit verliest de betrokkene zijn jaarwedde met ingang van den dag, waarop die maatregel van kracht wordt.

3. Onze Commissaris in de provincie kan, indien zich ten aanzien van een persoon, als bedoeld in het vorig lid, een grond voordoet, als bedoeld in artikel 2, eerste lid, van het Zuiveringsbesluit 1945, bepalen, dat de betrokkene de aanspraken verliest, die hij, met inachtneming van het bepaalde in artikel 101 van de gemeentewet, kan doen gelden op wachtgeld of pensioen.

Artikel 7.

1. Hij, die anders dan op een buiten de bezetting gelegen grond tijdens de bezetting als wethouder is ontslagen vóór het tijdstip, waarop hij krachtens artikel 87 der gemeentewet had dienen af te treden, ontvangt tot evenbedoeld tijdstip de voor hem overeenkomstig artikel 100 der gemeentewet vastgestelde jaarwedde en vervolgens tot het tijdstip, bedoeld in artikel 1, eerste lid, van het Besluit, een schadeloosstelling ten bedrage van het wachtgeld of pensioen, dat hij zou hebben genoten, indien hij met ingang van eerstbedoeld tijdstip als wethouder zou zijn afgetreden.

2. Heeft een ontslag, als bedoeld in het vorig lid, plaats gevonden ná het eerste aldaar bedoelde tijdstip, dan ontvangt de betrokkene tot het tijdstip, bedoeld in artikel 1, eerste lid, van het Besluit, een schadeloosstelling, ten bedrage van het wachtgeld of pensioen, dat hij zou hebben genoten, indien hij met ingang van eerstbedoeld tijdstip als wethouder zou zijn afgetreden.

3. Het bepaalde in de vorige leden van dit artikel geldt niet voor een wethouder, die krachtens artikel 4, eerste lid, van het Besluit van rechtswege geen deel uitmaakt van het college van burgemeester en wethouders.

Artikel 8.

1. Onze Commissaris in de provincie, die ingevolge artikel 7, eerste lid, onder a, van het Besluit het ambt van Commissaris

in de provincie vervult, heeft, te rekenen van het in artikel 1, eerste lid, van het Besluit genoemde tijdstip, recht op zijn jaarwedde, de vergoeding voor representatiekosten daaronder begrepen.

2. Onze Commissaris in de provincie, die op 10 Mei 1940 in functie was en niet ingevolge artikel 7, eerste lid, onder a, van het Besluit zijn ambt vervult, heeft, te rekenen van het in artikel 1, eerste lid, van het Besluit genoemde tijdstip, tot het tijdstip, met ingang waarvan hij is ontslagen, recht op zijn jaarwedde, de vergoeding voor representatiekosten daaronder niet begrepen.

3. Hij, die volgens artikel 7, eerste lid, onder b, van het Besluit met de waarneming van het ambt van Commissaris is belast, geniet daarvoor een vergoeding, vast te stellen door Onzen Minister.

Artikel 9.

1. Hij, die ingevolge artikel 9, eerste lid, van het Besluit deel uitmaakt van het college van Gedeputeerde Staten — met uitzondering van Onzen Commissaris — geniet, te rekenen van het in artikel 1, eerste lid, van het Besluit genoemde tijdstip, dan wel, ingeval hij door Onzen Minister tot lid van het college is benoemd, te rekenen van den datum, waarop de benoeming ingaat, de krachtens artikel 62 der provinciale wet voor de leden der Gedeputeerde Staten geldende jaarwedde.

2. Bij toepassing van artikel 9, tweede lid, van het Besluit verliest de betrokkene zijn jaarwedde met ingang van den dag, waarop die maatregel van kracht wordt.

3. Onze Minister kan, indien zich ten aanzien van een persoon, als bedoeld in het vorig lid, een grond voordoet, als bedoeld in artikel 2, eerste lid, van het Zuiveringsbesluit 1945, bepalen, dat de betrokkene de aanspraken verliest, die hij, met inachtneming van het bepaalde in artikel 62a van de provinciale wet, kan doen gelden op wachtgeld of pensioen.

Artikel 10.

1. Hij, die anders dan op een buiten de bezetting gelegen grond tijdens de bezetting hetzij als lid van het college van Gedeputeerde Staten, hetzij als bestuursraad is ontslagen vóór het tijdstip, waarop hij krachtens artikel 59 der provinciale wet had dienen af te treden, ontvangt tot evenbedoeld tijdstip de voor hem ingevolge artikel 62 der provinciale wet vastgestelde jaarwedde en vervolgens tot het tijdstip, bedoeld in artikel 1, eerste lid, van het Besluit, een schadeloosstelling, ten bedrage van het wachtgeld of pensioen, dat hij zou hebben genoten, indien hij met ingang van eerstbedoeld tijdstip als lid van het college van Gedeputeerde Staten zou zijn afgetreden.

2. Heeft een ontslag, als bedoeld in het vorig lid, plaats gevonden ná het eerste aldaar bedoelde tijdstip, dan ontvangt de betrokkene tot het tijdstip, bedoeld in artikel 1, eerste lid, van het Besluit, een schadeloosstelling ten bedrage van het wachtgeld of pensioen, dat hij zou hebben genoten, indien hij met ingang van eerstbedoeld tijdstip als lid van het college van Gedeputeerde Staten zou zijn afgetreden.

3. Het bepaalde in de vorige leden van dit artikel geldt niet voor een lid van Gedeputeerde Staten, dat krachtens artikel 9, eerste lid, van het Besluit van rechtswege niet deel uitmaakt van het college van Gedeputeerde Staten.

AFDEELING II.

Leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

Artikel 11.

1. Zij, die ingevolge het Besluit Tijdelijke Staten-Generaal leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal zijn, ontvangen, te rekenen van 15 September 1941, tot het tijdstip van inwerkingtreding van het Besluit Tijdelijke Staten-Generaal, een schadeloosstelling, ten bedrage van het pensioen, waarop zij aanspraak zouden hebben kunnen maken, indien zij met ingang van eerstgenoemden datum als lid van de Tweede Kamer ontslag zouden hebben genomen.

2. Zij, die op 15 September 1941 lid waren van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, doch in het tijdvak, gelegen tusschen de in het eerste lid bedoelde tijdstippen, ontslag als lid van de Tweede Kamer hebben genomen, ontvangen de daar genoemde uitkeering tot den dag van het ontslag, voor zoverre zij niet vallen onder artikel 3, eerste lid, onder *b* tot en met *e*, van het Besluit Tijdelijke Staten-Generaal. Een zelfde uitkeering vindt plaats aan de erfgenamen van hen, die op 15 September 1941 lid waren van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, doch in voormeld tijdvak zijn overleden, tot aan den datum van het overlijden.

AFDEELING III.

Bepalingen, aan de beide afdelingen gemeen.

Artikel 12.

1. De tijd, waarover ingevolge de bepalingen van deze wet een bezoldiging of schadeloosstelling wordt toegekend, komt mede in aanmerking voor vergelding met pensioen of wachtgeld.

2. In geval een persoon, op wien een der bepalingen van deze wet van toepassing is, is overleden, wordt aan zijn weduwe of, in geval van haar overlijden, dan wel na hertrouwen, aan de wettige of gewettigde kinderen uitgekeerd hetgeen den overledene tot den dag van zijn overlijden toekomt.

Artikel 13.

Bij de berekening van de krachtens deze wet uit te keeren bedragen wordt rekening gehouden met de periodieke verhoogingen en andere voordeelen, welke de belanghebbende zou hebben genoten, zoo hij in functie ware gebleven.

Artikel 14.

1. Wij geven, den Raad van State gehoord, voorschriften omtrent de uitbetaling van hetgeen ingevolge de artikelen 7, eerste en tweede lid, 10, eerste en tweede lid, en 11 dezer wet moet of kan worden uitgekeerd.

2. De uitkeeringen, krachtens deze wet te doen, komen ten laste van het lichaam, voor welks rekening de bezoldiging van den belanghebbende laatstelijk kwam.

Artikel 15.

Wij kunnen, den Raad van State gehoord, voorschriften geven ter uitvoering van deze wet.

Artikel 16.

1. In geval van twijfel of, en tot welk bedrag, een persoon, waarop deze wet van toepassing is, aanspraak heeft op een uitkeering krachtens deze wet, beslist Onze Minister.

2. In alle gevallen, waarin deze wet niet voorziet, beslist Onze Minister met overeenkomstige toepassing, voor zoover mogelijk, van de in de vorige artikelen vervatte regelen.

3. Tegen de beslissingen, ingevolge deze wet genomen, kan binnen 30 dagen na dagteekening der beslissing bij Ons voorziening worden gevraagd. Wij beslissen, den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur, gehoord.

Artikel 17.

Deze wet, welke kan worden aangehaald als „Wet rechtspositie burgerlijke gezagsdragers en leden Tweede Kamer“, wordt geacht in werking te zijn getreden met ingang van het in artikel 1, eerste lid, van het Besluit bedoelde tijdstip.

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en dat alle Ministerieele Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven te Amsterdam, den 11den Mei 1946.

WILHELMINA.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
BEEL.

Uitgegeven den een en twintigsten Mei 1946.

De Minister van Justitie,
KOLFSCHOTEN.

4

STAATSBLAD

VAN HET
KONINKRIJK DER NEDERLANDEN.

(No. F 131.) **BESLUIT** van 2 Augustus 1945,
houdende vaststelling van het Besluit
Tijdelijke Staten-Generaal.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER
NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Op de voordracht van Onze Ministers van 17 Juli 1945;

Overwegende, dat ingevolge Ons besluit van 31 Juli 1944
(Sibl. No. F. 60) nadere regelen dienen te worden vastgesteld
omtrent de voorloopige voorziening in het vertegenwoordigend
lichaam van het Rijk in Europa;

Den Raad van State gehoord (advies van 31 Juli 1945, no. 8);

Gelet op het nader rapport van Onze voornoemde Ministers
van 1 Augustus 1945, No. 2939;

Hebben goedgevonden en verstaan:

Artikel 1.

Wij zenden zoo spoedig mogelijk aan de Tweede Kamer,
zooals die wordt samengesteld overeenkomstig artikel 3, een
ontwerp van wet, houdende regelen omtrent de voorloopige
Staten-Generaal.

Artikel 2.

1. Voor het onderzoek van het ontwerp, bedoeld in het
vorig artikel, komt de Tweede Kamer, en, in geval van aan-
neming door die Kamer, de Eerste Kamer, samengesteld op
de wijze, aangegeven in artikel 3, zoo spoedig mogelijk in
vergadering bijeen.

2. Behalve het onderzoek, bedoeld in het vorig lid, kunnen de Kamers uitsluitend de behandeling van interne aangelegenheden aan de orde stellen. Onderzoek van de geloofsbrieven der leden vindt niet plaats.

Artikel 3.

1. Leden van de Eerste, onderscheidenlijk van de Tweede Kamer zijn zij, die op 10 Mei 1940 daarvan deel uitmaakten, dan wel na dien datum op wettige wijze tot lid van een van die Kamers benoemd zijn verklaard, met uitzondering van:

a. hen, die na dien datum hun ontslag hebben genomen, dan wel hun benoeming niet hebben aangenomen of ingevolge de Kieswet geacht moeten worden hun benoeming niet te hebben aangenomen, en hen, die op grond van het bepaalde in artikel 122 of artikel 140 van de Kieswet opgehouden hebben lid te zijn, dan wel zouden hebben opgehouden lid te zijn, ware hun mandaat niet vervallen;

b. hen, die van ontrouw aan de zaak van Ons Koninkrijk of aan Ons hebben doen blijken;

c. hen, die door gedragingen of uitslatingen blijk hebben gegeven van een nationaal-socialistische geestesgesteldheid;

d. hen, die voor of tijdens de bezetting een houding hebben aangenomen, welke gegronde reden geeft voor de verwachting, dat zij niet de getrouwe medewerking aan het herstel van het vaderland zullen verleen;

e. hen, die op eenigerlei andere wijze in ernstige mate te kort zijn geschoten in het betrachten van de juiste houding in verband met de bezetting.

2. Een commissie, bestaande uit:

a. den vice-president van den Raad van State of, bij ontstentenis, diens vervanger, tevens voorzitter.

b. den op 10 Mei 1940 fungerenden Voorzitter van de Eerste Kamer, dan wel bij ontstentenis, een door den vice-president van den Raad van State aan te wijzen lid van de Eerste Kamer, als bedoeld in lid 1, aanhef;

c. den op 10 Mei 1940 fungerenden Voorzitter van de Tweede Kamer, dan wel bij ontstentenis, een door den vice-president van den Raad van State aan te wijzen lid van de Tweede Kamer, als bedoeld in lid 1, aanhef;

d. den Voorzitter van de Nationale Adviescommissie of, bij ontstentenis, diens vervanger;

e. den Voorzitter van de Groote Adviescommissie der Mogaliteit, of, bij ontstentenis, diens vervanger.

bepaalt, welke personen ingevolge het vorig lid leden van de Eerste onderscheidenlijk van de Tweede Kamer zijn. Zij treedt daarbij niet in een onderzoek van de juistheid van de vaststelling van den uitslag der verkiezing of van de juistheid van een benoemdverklaring door het centraal stembureau.

3. De commissie benoemt een secretaris. Deze heeft in de commissie geen stem.

4. De commissie draagt zorg, haar werkzaamheden uiterlijk 25 Augustus 1945 te hebben beëindigd.

5. Voorzitter van de Eerste, onderscheidenlijk van de Tweede Kamer is hij, die op 10 Mei 1940 als Voorzitter van die Kamer fungeerde, dan wel, bij afwezigheid of ontstentenis, het lid, dat ingevolge het reglement van orde het voorzitterschap waarneemt.

Artikel 4.

1. De commissie, bedoeld in artikel 3, lid 2, stelt een reglement vast betreffende haar werkwijze.

2. De commissie stelt hen, die op 10 Mei 1940 lid van de Staten-Generaal waren, dan wel na dien datum op wettige wijze tot lid benoemd zijn verklaard, en de leden van de Nationale Adviescommissie in de gelegenheid binnen een door haar te bepalen termijn klachten bij haar in te dienen.

Artikel 5.

De commissie doet Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken en de Voorzitters van de beide Kamers zoo spoedig mogelijk mededeeling van hetgeen zij ingevolge artikel 3, lid 2, heeft bepaald.

Artikel 6.

Zij, die aan de werkzaamheden van de Kamers op den voet van dit besluit deelnemen, genieten uitsluitend reis- en verblijfkosten volgens door Ons te stellen regelen.

Artikel 7.

Dit besluit, ten aanzien waarvan de bevoegdheid, bedoeld in artikel 9, tweede lid, van het Besluit op den bijzonderen staat van beleg, niet kan worden uitgeoefend, kan worden aangehaald als „Besluit Tijdelijke Staten-Generaal” en treedt in werking met ingang van den tweeden dag na dien der dagteekening van het *Staatsblad*, waarin het zal worden geplaatst.

Onze Minister van Binnenlandse Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, dat in het *Staatsblad* zal worden geplaatst.

Het Loo, den 2den Augustus 1945.

W I L H E L M I N A.

*De Voorzitter van den Raad van Ministers,
terens belast met de Algemeene Oorlogvoering
van het Koninkrijk,*

W. SCHERMERHORN

De Minister van Binnenlandse Zaken,
BEEL.

De Minister van Buitelandse Zaken,
E. N. VAN KLEFFENS.

De Minister van Justitie,
KOLFSCHOTEN.

*De Minister van Onderwijs, Kunsten
Wetenschappen,*
G. VAN DER LEEUW.

De Minister van Financiën,
P. LIEFTINCK.

De Minister van Oorlog,
J. MEYNEN.

De Minister van Marine,
DE BOOY.

De Minister van Openbare Werken,
J. A. RINGERS.

De Minister van Verkeer en Energie,
TH. VAN SCHAIK.

De Minister van Handel en Nijverheid,
H. VOS.

De Minister van Scheepvaart a. i.,
DE BOOY.

*De Minister van Landbouw, Visscherij en
Voedselvoorziening,*
S. L. MANSHOLT.

De Minister van Sociale Zaken,
W. DREES.

De Minister van Overzeesche Gebiedsdeelen,
LOGEMANN.

De Minister zonder Portefeuille,
J. H. VAN ROYEN.

Uitgegeven den vierden Augustus 1945.

De Minister van Justitie,
KOLFSCHOTEN.

(200. 1.)

KONINKLIJKE BOODSCHAP.

Aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

Mijne Heeren!

IN NAAM VAN HAAR MAJESTEIT WILHELMINA, DER
GODIN GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-
NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

WIJ EMMA, Koningin-Weduwe, Regentes van het
Koninkrijk.

Heben U hiernaar ter overweging aan een ontwerp van
wet (en bijlagen) tot regeling van het kiesrecht en de benoe-
ming van afgevaardigden ter Eerste en Tweede Kamer der
Staten-Generaal.

De inlichtende memorie (en bijlagen), die het wetsontwerp
vergeeft, bevat de gronden waarop het rust.

Er laarnde, Mijne Heeren, bevelen Wij U in Godes heilige
beveling.

Igh, den 21sten Juni 1895.

EMMA.

(200. 2.)

ONTWERP VAN WET.

IN NAAM VAN HAAR MAJESTEIT WILHELMINA, ENZ.

WIJ EMMA, ENZ.

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, saluut! doen te
weten:

Alsoo Wij in overweging hebben genomen dat wettelijke be-
palingen, regerende het kiesrecht en de benoeming van afge-
vaardigden ter Eerste en Tweede Kamer der Staten-Generaal,
ter de Grondwet worden gevondend;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord, en met
geen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevoonden en
tenaam, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

EERSTE AFDEELING.

VAN HET KIESRECHT.

§ 1. Van de kiezers.

Art. 1.

De leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal worden
gevoonden door de mannelijke ingezetenen des Rijk, tevens
Nederlander, die den leeftijd van vijf en twintig jaren hebben
bereikt en

a. over het volle laatsteverloopen dienstjaar in eeneder Rijk
deze belastingen zijn aangeslagen, wat de grondbelasting be-
steht tot een bedrag van ten minste één gulden, en het te dier
zake in de vermogens-, bedrijfs- en personeele belastingen ver-
schuldigde voor of op den 1sten Februari hebben voldaan; of

b. indien zij niet overeenkomstig het bepaalde sub a zijn
aangeslagen, voldoen aan eene der volgende voorwaarden:

1°. dat zij als hoofden van gezinnen of als alleen wonende per-
soonen op den 1sten Februari sedert den 1sten Augustus van
het vorige jaar bewonen,

krachtens huur, eenzelfde huis, of een gedeelte van een-
zelfde huis, waarvan, met of zonder bijbehorenden grond of
akalen en bijgebouwen, niet ter bewoning bestemd, de wer-
kelijke huurprijs, per week berekend, ten minste heeft bedragen
de som, voor de gemeente of het gedeelte der gemeente, waar
de huis gelegen is, vermeld in de bij deze wet gevoegde tabel;

of, krachtens eigendom, vruchtgebruik of huur, eenzelfde
woning van ten minste 30 ton;

2°. dat zij op den 1sten Februari sedert den 1sten Januari
van het laatsteverloopen jaar bij dezelfde persoon, onderneming,
openbare of bijzondere instelling in dienstbetrekking zijn en
als zodanig over dat jaar een inkomen hebben genoten, als
voor de gemeente of het gedeelte der gemeente, waar zij wonen,
is vermeld in de bij deze wet gevoegde tabel;

of dat zij op den 1sten Februari in het genot zijn van een
door eene openbare instelling verleend pensioen van gelijk bedrag;

3°. dat zij op den 1sten Februari sedert een jaar den eigen-
dom met recht van vrage beschikking hebben van ten minste
f 100 (nominaal), ingeschreven in de Grootboeken der Nationale
Schuld of van ten minste f 50, ingelegd in de Rijkspostspaar-
bank;

4°. dat zij hebben voldaan aan de eischen van bekwaamheid,
door of krachtens de wet gesteld voor de benoembaarheid tot
eenig ambt, voor de vervulling van eenige betrekking of voor
de uitoefening van eenig bedrijf of beroep.

Art. 2.

Onder hen, die den leeftijd van vijf en twintig jaren hebben
bereikt, verstaat deze wet hen, die dien leeftijd hebben bereikt
voor of op den dag, waarop de kiezerslijst van kracht wordt.

De aanslag der vrouw in de Rijk directe belastingen geldt
voor haren man; die van minderjarige kinderen wegens goederen,
waarvan hun vader het vruchtgenot heeft, voor haren
vader; die eener weduwe voor haren eenigen of oudsten bij
haar inwonenden zoon.

Aanslagen in de grondbelasting wegens onverdeelde onroer-
ende goederen gelden ook voor den mede-eigenaar, wiens naam
niet bij den aanslag in het koker is vermeld, nits zijn aandeel
in dien aanslag ten minste één gulden bedraagt.

Door den aanslag in de grondbelasting, in art. 1 vermeld,
worden de hoofden en de Rijk openen verstaan.

Aanslag in de vermogens- of in de bedrijfsbelasting geeft
geene aanspraak op kiesrecht, indien hij het gevolg is van eene
met de waarheid strijdige aangifte.

Bij de berekening van den werkelijken huurprijs gelden de
bepalingen der wet op de personeele belasting.

Bij de berekening van het inkomen, bedoeld in art. 1 b. 2°,
eerste lid, worden vrage woning of inwoning en vrage kost en
inwoning gerekend op het bedrag, voor de gemeente of het
gedeelte der gemeente, waar zij genoten worden, vermeld in
de bij deze wet gevoegde tabel. Overigens komt alleen het
inkomen in geld in aanmerking.

Indien gedeelten eener gemeente in de bij deze wet gevoegde
tabel afzonderlijk worden genoemd, bepalen Gedeputeerde Staten
der provincie, voor zooveel noodig, de grens tusschen die ge-
deelten.

Art. 3.

Van de uitoefening van het kiesrecht zijn uitgesloten:

zij, wien het kiesrecht ontzegd is bij eene onherroepelijk
geworden rechterlijke uitspraak;

zij, die in gevangenschap of hechtenis zijn;

zij, die bij onherroepelijk geworden rechterlijke uitspraak de
beschikking of het beheer over hunne goederen hebben verloren;

zij, die in het burgerlijk jaar, voortgaande aan de vaststel-
ling der kiezerslijsten onderstand van eene inatelling van wel-
dijghheid of van een gemeentebestuur hebben genoten; en

zij, die hun aanspraak op kiesrecht uitsluitend aan aanslag
in de grondbelasting ontleenen, indien het te dier zake ver-
schuldigde niet voor of op den 1sten Februari is voldaan.

Art. 4.

Onderstand is elke ondersteuning in geld of andere benoe-
digdheden, verstrekt tot leniging van nood.

Art. 5.

De uitoefening van het kiesrecht wordt geschorst voor de
militairen, beneden den rang van officier bij de zee- en de land-
macht voor den tijd, gedurende welken zij zich in werkelijken
dienst onder de wapenen bevinden.

Art. 6.

Voor de bevoegdheid tot het kiezen van leden der Provinciale
Staten gelden dezelfde regelen, als die welke in de artt.
1-5 voor de bevoegdheid tot het kiezen van leden der Tweede
Kamer der Staten-Generaal zijn gesteld, met dien verstande, dat
men bovendien ingezetenen der provincie moet zijn.

Art. 7.

Voor de bevoegdheid tot het kiezen van leden van den gemeente-
raad gelden dezelfde regelen, als die, welke in de artt. 1-5

Regeling van het kiesrecht en de benoeming van afgevaardigden ter Eerste en Tweede Kamer der Staten-Generaal.

voor de bevoegdheid tot het kiezen van leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal zijn gesteld, met dien verstande, dat men bovendien ingezetenen der gemeente moet zijn, en dat zij, die niet vallen onder art. 1 a, over het volle laatstverloopen dienstjaar in de gemeente moeten zijn aangeslagen in een plaatselijke directe belasting tot ten minste het bedrag, voor de gemeente of het gedeelte der gemeente, waar zij wonen, vermeld in de sub art. 1 b, 1°, bedoelde tabel en hun aanslag in die belasting op den 1sten Februari ten volle moeten hebben voldaan.

§ 2. Van de lijsten der kiezers.

Art. 8.

In elke gemeente wordt jaarlijks, naar aanleiding van de opgaven en van het onderzoek in de art. 10 en volgende vermeld, door het gemeentebestuur een lijst opgemaakt, de personen aanwijzende, die tot het kiezen van leden van de Tweede Kamer, van de Provinciale Staten en van den gemeenteraad bevoegd zijn.

Art. 9.

De lijst vermeldt, in alphabetische volgorde, de namen der kiezers en verder hunne voornamen, de plaats en dagteekening hunner geboorte en de dagteekening hunner naturalisatie, zoo die heeft plaats gevonden, de bepaling, waaraan zij het kiesrecht ontleenen en tot welke verkiezing zij bevoegd zijn.

In een gemeente in kiesdistricten of in stembesturen verdeeld, dan wordt daarenboven melding gemaakt van de plaats hunner woning op den 1sten Februari van het jaar der vaststelling, en van het kiesdistrict en het stembestuur, waarheen zij dertengenvolgt behooren.

De kiezers van wie de plaats der woning niet met zekerheid kan worden aangewezen, behooren tot het eerste kiesdistrict en tot het stembestuur, waarin het hoofd-stembureau is gevestigd, of, in de gemeente geen hoofd-stembureau gevestigd, tot het eerste stembestuur der gemeente.

De vorm en de inrichting der kiezerslijst worden vastgesteld bij algemeenen maatregel van bestuur.

Art. 10.

Jaarlijks vóór den 1sten Februari zenden de ontvangers der directe belastingen en der successierechten aan den burgemeester door hen te waarmaken opgaven, waarin alle mannelijke inwoners der gemeente worden opgenomen, die in de gemeente over het volle laatstverloopen dienstjaar in een der Rijks directe belastingen zijn aangeslagen, wat de grondbelasting betreft tot een bedrag van ten minste een gulden, met aanteekening van hen, die het te dier zake verschuldigde op den 1sten Februari niet hebben voldaan.

Art. 11.

De burgemeester moedigt bij kennisgeving de mannelijke inwoners der gemeente af, om zoo zij in een andere gemeente over het volle laatstverloopen dienstjaar in een der Rijks directe belastingen zijn aangeslagen, wat de grondbelasting betreft in een andere gemeente of in meer gemeenten te komen tot een bedrag van ten minste een gulden, daarvan door overlegging der overeenkomstig het bepaalde bij art. 1 a voor voldaan geteekende aanslagbiljetten vóór den 1sten Februari te doen blijken. Deze aanslagbiljetten worden na de vaststelling der kiezerslijsten aan belanghebbenden teruggegeven.

Art. 12.

Bij dezelfde kennisgeving moedigt de burgemeester de mannelijke inwoners der gemeente, die op grond van het bepaalde bij het slot van het tweede lid en bij het derde lid van art. 2 aanspraak meenen te kunnen maken om geplaatst te worden op de kiezerslijst, af, daarvan vóór den 1sten Februari aangifte te doen. Het model dezer aangifte wordt door Ons vastgesteld.

De bewijsstukken, bij zoodanige aangifte over te leggen, waartoe moeten behoren het aanslagbiljet of authentiek afschrift daarvan, en in het geval, voorzien bij het derde lid van art. 2, een opgave van het bedrag van het aandeel in den aanslag en de bescheiden betreffende het gemeenschappelijk bezit, worden na de vaststelling der kiezerslijsten aan belanghebbenden teruggegeven.

Art. 13.

Bij de kennisgeving, in art. 11 vermeld, moedigt de burgemeester tevens de mannelijke inwoners der gemeente, die krachtens art. 1 b aanspraak meenen te kunnen maken om geplaatst te worden op de kiezerslijst af, daarvan vóór den 1sten Februari aangifte te doen.

Art. 14.

De in het voorgaand artikel bedoelde aangiften, waarvan modellen door Ons worden vastgesteld, moeten behelzen een opgave van naam en voornamen en woonplaats van den belanghebbende en een door hem onderteekende verklaring, betreffende de vereischen in art. 1 b onschreven, waarop hij zijn aangifte grondt.

In geval de belanghebbende verklaart niet in staat te zijn zijne handteekening te stellen, kan worden voldaan met de plaatsen van een handmerk in tegenwoordigheid van den secretaris, of van een ander door den burgemeester aangewezen ambtenaar of secretaris der gemeente, die van de verklaring van het plaatsen van het handmerk in zijne tegenwoordigheid aantekening doet op de aangifte.

Vóórts moeten bij die aangiften worden overgelegd de oopenbare bewijsstukken, in de volgende artikelen genoemd.

Art. 15.

In het geval, voorzien bij art. 1 b, 1°, tweede lid, moet worden overgelegd een opgave, zoo mogelijk met aanduiding van straat en nummer, van het huis of gedeelte van het huis, met of zonder bijbehorende grond en lokalen en bijgebouwen, niet ter bewoning bestemd, door den belanghebbende van den 1sten Augustus van het laatstverloopen tot den 1sten Februari van het loopende jaar bewoond, van het bedrag der wettelijke of maandelijksche huren of van het gedeelte der jaarlijksche huurprijs, door hen gedurende dien tijd betaald en van naam en woonplaats van den verhuurder.

Art. 16.

In het geval, voorzien bij art. 1 b, 1°, derde lid, moet worden overgelegd een opgave van den naam van het vaartuig, van den tommeninhoud, van den rechtstitel, krachtens welken het is bewoond en, is deze huur, van naam en woonplaats van den verhuurder.

Art. 17.

In het geval, voorzien bij art. 1 b, 2°, eerste lid, moet worden overgelegd een opgave van den aard der dienstbetrekking van den belanghebbende, van naam en woonplaats van den persoon bij wien, of van naam en plaats van vestiging der onderneming of der bijzondere instelling of van den naam der openbare instelling, waarbij hij van 1 Januari van het laatstverloopen tot den 1sten Februari van het loopende jaar in dienstbetrekking was, van het bedrag van het door hem over het laatstverloopen jaar in die dienstbetrekking genoten inkomen, benevens van vrije kost en vrije woning, voor zoover genoten.

Indien het inkomen geheel of ten deele heeft bestaan uit een onafgebroken genoten vast werk, voortenslaagsch, maand- of jaarloon, kan met de opgave van het periodiek bedrag, en van den tijd, gedurende welken dit werd genoten, worden voldaan.

In het geval, voorzien bij art. 1 b, 2°, tweede lid, moet worden overgelegd een opgave van den naam der openbare instelling en van het bedrag van het pensioen.

Art. 18.

In het geval, voorzien bij art. 1 b, 3°, moet worden overgelegd een door of van wege de directie van de Grootboeken der Nationale Schulde of van den directeur van het postkantoor of van het hulppostkantoor afgegeven verklaring.

Art. 19.

In het geval, voorzien bij art. 1 b, 1°, moet worden overgelegd een opgave van het door den belanghebbende met goed gevolg afgelegde examen en van het jaar en de plaats der aflegging.

Art. 20.

Hij, die krachtens het bepaalde bij art. 1 b, 1°, 2°, tweede

1. 3. of 4. op de kiezerslijst voorkomt, wordt, tenzij hij voor de voor de kiesbevoegdheid gestelde vereischten heeft verzoeken of opgedaand heeft inwoner der gemeente, op welker kieslijst hij geplaatst is, te zijn, op de kiezerslijst voor volgende jaren geplaatst, zonder nadere aangifte, in het geval, waarin hij art. 16, 1°, zoolang hij alomst hetzelve huis of geboorte van hetzelfde huis of hetzelfde jaarling bewoont. Van hen, die krachtens het bepaalde bij art. 16, 2°, eerste lid, op de kiezerslijst voorkomt, wordt, zoo hij nog in de gemeente woont, door den burgemeester voor den 1sten Februari 1892 aangifte bij het invulling toegezonden.

Art. 21.

De burgemeester zendt jaarlijks vóór den 1sten Februari een lijst van hen, die krachtens het bezit van 100 (honderd) gulden, of krachtens de Grootboeken der Nationale Schuld overeenkomstig het bepaalde bij art. 16, 3°, op de kiezerslijst voorkomt, aan de directie der Grootboeken. Deze lijst wordt vóór den 1sten Februari aan het gemeentebestuur opgaaf van hen, die op den 1sten Februari niet meer aan de bij gemeld artikel gestelde voorwaarden voldeden.

De burgemeester zendt jaarlijks vóór den 1sten Februari een lijst van hen, die krachtens het bezit van 150, ingezegd in de Grootboeken der Nationale Schuld, overeenkomstig het bepaalde bij art. 16, 3°, op de kiezerslijst voorkomen, aan den directeur der Rijks-landregisterbank. Deze lijst wordt vóór den 1sten Februari aan het gemeentebestuur opgaaf van hen, die op den 1sten Februari niet meer aan de bij gemeld artikel gestelde voorwaarden voldeden.

Art. 22.

De Minister van Justitie doet jaarlijks vóór den 1sten Februari aan de gemeentebesturen toekomen een gewaarmerkte lijst van de namen in alphabetische volgorde gesteld, en van de voornamen, met vermelding van plaats en dagtekening van geboorte, van de mannelijke personen, die vóór of op den 1sten Maart leeftijd van vijf en twintig jaren zullen hebben bereikt en hij onherroepelijk geworden rechterlijke uitspraak de afwijking of het beheer over hunne goederen hebben verloren, van wie hij onherroepelijk geworden rechterlijke uitspraak de afwijking is ontzegt, en voor wie dat verlies of die ontzegt op den 1sten Februari van hetzelfde jaar voortduurde.

Art. 23.

Jaarlijks vóór den 22sten Februari zendt de burgemeester een lijst van de personen, die krachtens de opgaven vermeld in art. 16, of krachtens de aangiften, bedoeld in de artt. 11, 12, 13 of krachtens het bepaalde bij art. 20 en niet vallende in de namen van art. 21, 22 of 23 voor plaatsing op de kiezerslijst in aanmerking kunnen komen, naar het bestaan van elke een in de gemeente gevestigde instellingen van weldadigheid, overeenkomstig op de lijst, bedoeld in art. 3 der wet van 28 Juni 1849 (Staatsblad no. 100). Deze besturen zijn verplicht voor den 1sten Maart aan het gemeentebestuur opgave te doen van de personen van alle op de toegezonden lijst voorkomende personen, die in het laatstverloopen burgerlijk jaar van huwelijkwege, of anderszins, rechtstreeks of middellijk, hebben gehuwd. Daarbij wordt tevens opgegeven, of de onderkenning niet-lid heeft bestaan in gemeenschappen en of aan de ondersteuning van onderzoek naar hare onbetrouwbaarheid is voorafgegaan.

Art. 24.

De bevelhebbers der in een gemeente aanwezige zee- of landmacht doen, ieder voor zooveel hem aangaat, jaarlijks vóór den 1sten Februari, aan het gemeentebestuur toekomen door hem gewaarmerkte opgaven van de namen, in alphabetische volgorde gesteld, en van de voornamen, met vermelding van plaats en dagtekening van geboorte en van de woonplaats, der mannelijke personen den rang van officier, die vóór of op den 1sten Maart leeftijd van vijf en twintig jaren zullen hebben bereikt en zich op den 1sten Februari van hetzelfde jaar in de gemeente in werkelijken dienst onder de wapenen bevonden.

Zij bepalen deze opgaven telkenmale omtrent zoedanige mannelijke personen, die in werkelijken dienst onder de wapenen waren, en doen insgelijks opgaaf telkenmale wanneer zoedanige mannelijke personen den werkelijken dienst onder de wapenen verlaten. Van deze opgaven wordt door de gemeentebesturen, op de ontvangsten, ten minsten van elk der daarin genoemde personen zoo spoedig mogelijk mededeeling gedaan aan het bestuur der gemeente zijner inwoning.

Art. 25.

De burgemeester stelt naar aanleiding van de ontvangen opgaven, en aangiften, een voorloopig onderzoek in:

1°. of de opgaven der ontvangers personen vermelden, wier aanslag in de vermogens- of in de bedrijfsbelasting grond oplevert tot het vermoeden, dat hij het gevolg is van een met de waarheid strijdige aangifte;

2°. of de feiten, vermeld in de bij de artt. 15, 16, 17 en 19 bedoelde aangiften juist zijn;

3°. of zij, die krachtens art. 16, 1°, op de kiezerslijst voorkomen op den 1sten Februari alsnog aan de daarbij gestelde voorwaarden voldoen;

4°. of er onder hen, die krachtens de opgaven of aangiften in art. 21 vermeld voor plaatsing op de kiezerslijst in aanmerking kunnen komen, zich personen bevinden, die krachtens het bepaalde bij art. 3, vijfde lid, van plaatsing op de kiezerslijst zijn uitgesloten.

Voor den 1sten Maart brengt de burgemeester omtrent de uitkomsten van dit onderzoek een schriftelijk verslag uit aan het gemeentebestuur.

Art. 26.

Indien ten gevolge van het onderzoek, bij het vorig artikel bedoeld, het gemeentebestuur besluit een persoon voorloopig niet op de kiezerslijst te plaatsen, geeft de burgemeester dezen daarvan vóór den 23sten Maart schriftelijk kennis.

Art. 27.

Het gemeentebestuur stelt de kiezerslijst telken jaar opnieuw vast op den 22sten Maart.

Het stelt tegelijkertijd alphabetische lijsten vast der namen en voornamen van hen, die van de kiezerslijst zijn afgevoerd en van hen, die daarop zijn gebracht, met vermelding van de verder omtrent hen in de kiezerslijst voorkomende opgaven.

De kiezerslijst wordt, met de in de voorgaande zinsrede bedoelde lijsten van den 21sten Maart tot en met den 21sten April op de secretarie der gemeente voor een ieder ter inzage nedergelegd en, tegen betaling der kosten, in afschrift verkrijgbaar gesteld. Van dit een en ander geschiedt te gelijkertijd openbare kennisgeving.

Art. 28.

Tot en met den 1sten April is een ieder en elk wettig bestaand lichaam, tot welks bepaalden werkkring het behoort, bevoegd bij het gemeentebestuur verbetering van de door dat bestuur vastgestelde kiezerslijst te vragen, op grond dat hij zelf of een ander, in strijd met de wet, daarop voorkomt, niet voorkomt, of niet behoorlijk voorkomt.

Art. 29.

Indien het verzoek om verbetering van de kiezerslijst niet den verzoeker betreft, wordt den belanghebbende door den burgemeester binnen vier en twintig uren schriftelijk hiervan mededeeling gedaan.

Art. 30.

De verzoeken om verbetering van de kiezerslijst worden, met de bijgevoegde bewijsstukken, dadelijk tot en met den 21sten April voor een ieder op de secretarie der gemeente ter inzage nedergelegd en in afschrift, tegen betaling der kosten, verkrijgbaar gesteld.

Een ieder en elk wettig bestaand lichaam, tot welks bepaalden werkkring het behoort, is tot tegenspraak van het verzoek bevoegd.

De tegenspraak wordt schriftelijk en uiterlijk den 23sten April aan het gemeentebestuur ingediend.

Art. 31.

De burgemeester doet, ingeval verbetering van de kiezerslijst wordt gevraagd, op grond dat de verzoeker of een ander in strijd met de wet daarop niet of niet behoorlijk voorkomt, binnen 21 uren na het inkomen van het verzoek aan de besturen van elk der in art. 23 bedoelde instellingen mededeeling van den naam van degenen, wiens plaatsing op de lijst verlangd wordt.

Deze besturen zijn verplicht binnen 7 dagen aan het gemeentebestuur kennis te geven van het feit, indien het zich voordoet dat de persoon in het burgerlijk jaar, aan de vaststelling der lijst voorafgaande, van hantwege onderstand heeft genoten.

Art. 32.

Na den 23sten April, doch vóór den 15den Mei, beslist het gemeentebestuur over de verzoeken om verbetering en worden de daarbij bevolen wijzigingen in de kiezerslijst aangebracht, met waarneming der wijzigingen door den burgemeester en den secretaris.

De beslissing van het gemeentebestuur is met redenen omkleed en wordt in haar geheel door den burgemeester op de secretarie der gemeente voor een ieder ter inzage nedergelegd en in afschrift, tegen betaling der kosten, verlagbaar gesteld. De burgemeester doet hiervan ten spoedigste, uiterlijk op den achtsten dag na dien der beslissing, openbare kennisgeving en deelt tegelijkertijd de beslissing, is daarbij wijziging van de kiezerslijst bevolen, schriftelijk mede aan hem wien de wijziging betreft. Gelijke mededeeling geschiedt, wanneer het verzoek om verbetering geheel of ten deele niet is toegewezen, aan den verzoeker, zoo de gevraagde verbetering van de kiezerslijst hemzelven betref.

Art. 33.

Van den 15den Mei tot den 15ten Mei van het volgende jaar blijft de door het gemeentebestuur vastgestelde lijst, zooals die door zijne beslissingen al dan niet is gewijzigd, van kracht, behoudens de wijzigingen daarin ten gevolge van rechterlijke uitspraken, welke wijziging der lijst bevelen, te brengen en de aantekeningen omtrent schorsing, daarin te maken overeenkomstig de bepalingen dezer wet.

De kiezerslijst blijft voor een ieder op de secretarie der gemeente ter inzage nedergelegd en in afschrift, tegen betaling der kosten, verkrijgbaar.

Afschrift van de van kracht geworden kiezerslijst wordt gezonden aan den burgemeester der gemeente, die hoofdplaats is van het kiesdistrict of waarin het gehele kiesdistrict gelegen is. Aan hem geschiedt ook mededeeling van de wijzigingen, welke de lijst tengevolge van rechterlijke uitspraken ondergaat en van de krachtens art. 34 daarop gehoudene aantekeningen.

Art. 34.

Op de kiezerslijst wordt aantekening gehouden van de opgaven van de bevelhebbers der zee- en landmacht, in artikel 21 dezer wet bedoeld. Het gemeentebestuur vermeldt bij een door den burgemeester en den secretaris gewaarmerkte aantekening op de lijst, achter de namen der kiezers omtrent wie zoodanige opgaven inkomen, de schorsing van het kiesrecht en de opheffing der schorsing.

Van deze aantekening wordt telkenmale onmiddellijk mededeeling gedaan aan den kiezer, wien zij aangaat. Hij kan, acht hij zich door de schorsing bezwaard, tegen deze aantekening, binnen acht dagen na ontvangst der mededeeling, herstel verzoeken bij het gemeentebestuur, dat daarentrent zoo spoedig mogelijk beslist. De bepalingen van art. 32 zijn hierbij van toepassing.

Art. 35.

Gedurende acht dagen, te rekenen van den dag der in de art. 32 en 34 bedoelde kennisgeving, kan door een ieder en door elk wettig staand lichaam, tot welks bepaalden werkring dit behoort, die niet, in de door het gemeentebestuur genomen beslissing berust, de zaak bij een met redenen omkleed verzoek, vergezeld van de bewijsstukken en van een afschrift der beslissing van het gemeentebestuur, worden onderworpen aan de uitspraak van den kantonrechter, binnen wiens ressort de lijst is opgemaakt.

Art. 36.

De verzoeker laat zijn verzoekschrift met afschrift der bewijsstukken en der beslissing van het gemeentebestuur, binnen drie maal vier en twintig uren na de indiening betekenen aan hem, die bij het verzoek aan het gemeentebestuur partijen zijn geweest. Hij doet het exploit van betekening ter griffie van het kantonrecht nederleggen.

Art. 37.

De wederpartij kan binnen acht dagen een memorie van antwoord aan den kantonrechter indienen, met overlegging van bewijsstukken.

Art. 38.

De kantonrechter is bevoegd partijen te hooren en aan elk van haar bewijsvoering door getuigen of een beslissenden eed op te leggen, een en ander overeenkomstig de bepalingen van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering.

Ingeval van het bepaalde bij het vorig lid geen gebruik wordt gemaakt, doet hij binnen acht dagen uitspraak.

Art. 39.

De vernietiging van de ten gevolge van de artt. 35 tot 38 gedane uitspraak van den kantonrechter, kan, doch alleen wegens zending of verkeerde toepassing der wet gevraagd worden aan den Hoogen Raad, door ieder, die bij die uitspraak partij is geweest.

Art. 40.

Hij legt daartoe, binnen veertien dagen na den dag, waarop het vonnis van den kantonrechter is uitgesproken, ter griffie van den Hoogen Raad een verzoekschrift neder, waarin zijne gronden en eisch tot cassatie worden ontvouwd, met aanwijzing der wetsbepalingen, welke hij beweert te zijn geschonden of verkeerdelijk toegepast.

Hij legt daarbij over een afschrift van het vonnis, waaraan hij de vernietiging verlaagt, en alleen die bewijsstukken, welke hij voor den kantonrechter heeft gebruikt.

Partijen zijn niet gehouden zich van de tusschenkomst van advocaten te bedienen.

Art. 41.

De verzoeker laat binnen acht dagen na het nederleggen van het voormelde verzoekschrift ter griffie van den Hoogen Raad aan de wederpartij betekenen:

1. een afschrift van dat verzoekschrift;
2. een afschrift van het bewijs, door den griffier van den Hoogen Raad afgegeven, van het nederleggen van dit verzoekschrift ter griffie van dien Raad;
- en doet het exploit van betekening ter zelfde griffie nederleggen.

Art. 42.

De wederpartij kan, binnen veertien dagen na het ontvangen der betekening, in het voorgaande artikel vermeld, ter griffie van den Hoogen Raad een verzoekschrift doen nederleggen, waarin hare beantwoording van den ingestelden eisch van cassatie en hare conclusie worden ontvouwd.

Zij mag daarbij geen andere bewijsstukken overleggen, dan die zij voor den kantonrechter heeft gebruikt.

Art. 43.

Binnen vier en twintig uren na afloop van den in art. 42 bedoelden termijn, stelt de griffier van den Hoogen Raad al de te dier zake ontvangen en te zijner griffie nedergelegde stukken in handen van den procureur-generaal bij den Hoogen Raad.

Art. 44.

Deze brengt, binnen veertien dagen daarna, zijn conclusie ter terechtzitting van den Hoogen Raad uit.

De Hoogen Raad doet binnen veertien dagen daarna zijne uitspraak.

Art. 45.

Wanneer de Hooge Raad grond vindt tot vernietiging van het vonnis van den kantonrechter, beslist hij in hetzelfde arrest de hoofdzak, zooals de kantonrechter, die het vernietigde vonnis heeft gewezen, had behooren te doen. Indien de beslissing der hoofdzak afhangt van daadzaken of rechtspunten, welke bij de vroegere behandeling zijn onopgelost gelaten, verwijst de Hooge Raad het geding naar den kantonrechter, ten einde met inachtneming van de uitspraak van den Hoogen Raad, de hoofdzak verder te behandelen en te beslissen.

De procureur der partijen zich ook gevoelen, in het belang de het te wijzen leegen, niet het

Indien er geen kantonrecht is, kan de gemeente, te de gemeente, benoeming der leden van de Provincie.

De rechterlijke uitspraak van den kantonrechter doet, dat het bestuursorgaan behoort overeenkomstig de uitspraak van den kantonrechter.

In de voormelde rechtsbetrekkingen, die mededeeling van de uitspraak van den kantonrechter.

Op den dag van de uitspraak, die de uitspraak van den kantonrechter, die de uitspraak van den kantonrechter.

De uitspraak van den kantonrechter, die de uitspraak van den kantonrechter, die de uitspraak van den kantonrechter, die de uitspraak van den kantonrechter.

De uitspraak van den kantonrechter, die de uitspraak van den kantonrechter, die de uitspraak van den kantonrechter, die de uitspraak van den kantonrechter.

Volledige uitspraak van den kantonrechter, die de uitspraak van den kantonrechter, die de uitspraak van den kantonrechter, die de uitspraak van den kantonrechter.

Bijlagen.

Regeling van het kiesrecht en de benoeming van afgevaardigden ter Eerste en Tweede Kamer der Staten-Generaal.

Art. 46.

De procureur-generaal bij den Hoogen Raad is, wanneer geene partijen zich tegen het vonnis van den kantonrechter, in hare afzetting, in cassatie heeft voorzien, bevoegd die cassatie, al het belang der wet, te vragen.

Het te vragen arrest kan de rechten, door de partijen verkregen, niet benaderen.

Art. 47.

Indien er geene wederpartij is, of deze niet heeft geantwoord, kan de in art. 49 niet bedoelde kosten, voor het verzoek wordt te betalen, ten laste van den Staat, van de provincie, of van de gemeente, naar gelang de zaak het kiesrecht voor de benoeming der leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, van de Provinciale Staten of van den gemeenteraad heeft betrekking.

Art. 48.

Rechterlijke uitspraken, in kracht van gewijsde gegaan, van wijziging van de kiezerslijst bevelen, worden door den voorzitter van het kantonrecht of, van de Hooge Raad eenduidig, door den griffier bij dit rechtscollege medegedeeld aan de bestuur van de gemeente, welker kiezerslijst daardoor wijziging behoeft.

Overeenkomstig deze rechterlijke uitspraken wordt de kiezerslijst, met aantekening van de rechterlijke uitspraak, en de wijziging een gevolg is en met waarmaking door den burgemeester en den secretaris.

Art. 49.

In de vorige artikelen bedoelde verzochtschriften, stukken, en de rechtsverzoeken benoemd, beslissingen, uitspraken en mededeelingen zijn vrij van zegel-, griffie- en registratiekosten, en mededeelingen en kennisgevingen in de artt. 26, 29, 32 en 33 bedoeld, geschieden bij aanstekenden brief.

§ 3. Van het kiezen.

Art. 50.

Op den dag der verkiezing kunnen bij den burgemeester der gemeente, die hoofdplaats is van het kiesdistrict, of waarin het kiesdistrict gelegen is, van des voormiddags negen uur tot des namiddags vier uur opgaven van kandidaten worden ontvangen.

De opgaven moeten om in aanmerking te komen inhouden de naam, de voorletters en de woonplaats van den kandidaat, die schriftelijk zijn door ten minste vijftig kiezers, bevoegd tot deelneming aan de verkiezing, waarvoor de inlevering geschiedt, en de voorzitter en den secretaris eener erkende kiesvereniging met bijvoeging van een door hen ondertekende verklaring dat de opgegeven persoon of personen door de vereniging als kandidaat zijn gesteld bij meerderheid en met ten minste twintig stemmen van kiezers als boven vermeld, leden van de vereniging, of, indien deze eene centrale kiesvereniging is, van de verenigingen, die daarvan deel uitmaken. De vorm en de inrichting der opgaven en verklaringen worden vastgesteld bij algemeen maatregel van bestuur. Deze wijst voorts aan den tijd en de plaats, waarop formulieren kosteloos ter de kiezers verkrijgbaar moeten zijn.

Art. 51.

De inlevering der opgaven geschiedt persoonlijk door een of meerder personen, die haar hebben ondertekend. De kandidaat kan daarbij tegenwoordig zijn. De burgemeester stelt een bewijs van ontvangst ter hand aan de opgeve, die de opgave inlevert.

Art. 52.

Voltoet de opgave niet aan de door of krachtens deze wet gegeven voorschriften, of rijpt er bij den burgemeester tegen de kandidaat gestelde handteekeningen bezwaar, dan wordt daarop, met mededeeling van de redenen in het bewijs van ontvangst, melding gemaakt. Hij is niet bevoegd een opgave te weigeren en wegens het gemis der vereischte ondertekening. De burgemeester doet de bij hem ingeleverde opgaven op de

secretarie der gemeente voor een ieder ter inzage nederleggen. Hij doet haar zoo spoedig mogelijk in afschrift aanpakken en, tegen betaling der kosten, daarvan afschriften verkrijgbaar stellen.

Art. 53.

De overeenkomstig art. 52 ingeleverde opgaven van kandidaten worden, naar de volgorde, waarin zij bij den burgemeester zijn ingeleverd, door hem genummerd. Meerdere opgaven van denzelfden kandidaat verkrijgen hetzelfde nummer als de eerst ingeleverde dezer opgaven.

De namen, de voorletters en woonplaatsen der kandidaten worden door den burgemeester in alphabetische volgorde der namen op een lijst gebracht. Op deze lijst wordt aantekening gehouden van door den burgemeester, overeenkomstig art. 52 gemaakte opmerkingen.

De vorm en de inrichting dezer lijst worden vastgesteld bij algemeen maatregel van bestuur.

Art. 54.

Ten minste drie dagen vóór den tot stemming bepaalden tijd ontvangt elk kiezer, die bevoegd is aan de stemming deel te nemen, van den burgemeester der gemeente, op welker kiezerslijst hij voorkomt, een kaart, bevattende eene oproeping voor de stemming. Op deze kaart worden vermeld zijn naam en de naam, de voorletters, de verandering, waarin een of meer plaatsen moeten voorletters, de verandering, het aantal te vervullen plaatsen, het stemdistrict, waartoe hij behoort, de plaats der stemming in dat district, de tijd der stemming, de namen en voorletters der kandidaten in alphabetische volgorde en de inhoud van art. 125 van het Wetboek van Strafrecht.

De vorm en de inrichting dezer kaart worden vastgesteld bij algemeen maatregel van bestuur.

Aan den tot deelneming aan de stemming bevoegden kiezer, die zijne kaart heeft verloren, of wien geene kaart is toegezonden, wordt, uiterlijk op den aan de stemming voorafgaanden dag, op zijne aanvraag door den burgemeester een kaart uitgereikt, mits hij voldoende van zijne identiteit doe blyken.

Art. 55.

De stemming vangt aan des morgens te acht uren en duurt tot des namiddags te vijf uren.

Art. 56.

Het hoofd of de bestuurder van een bedrijf of eene onderneming, waarin mannelijke personen, die den leeftijd van vijf en twintig jaren hebben bereikt, arbeid verrichten in fabrieken en werkplaatsen is verplicht te zorgen dat ieder van die personen en, die bevoegd is tot de keuze moede te werken, gedurende ten minste twee uren tusschen acht uren des voormiddags en vijf uren des namiddags daartoe gelegenheid vinde.

Art. 57.

Het hoofd of de bestuurder in het voorgaand artikel bedoeld, is verplicht te zorgen dat in zijne fabriek of werkplaats, op eene plaats, waar arbeid wordt verricht, gedurende twee dagen vóór, en op den tot stemming bepaalden tijd op eene zichtbare wijze is opgehangen eene door hem ondertekende lijst de uren, in het voorgaand artikel bedoeld, vermeldende, voor elk afzonderlijk of groepsgewijze af voor allen gezamenlijk.

Art. 58.

De stemming geschiedt ten overstaan van het stembureau in het voor iederen kiezer op de kiezerslijst aangewezen stembureau.

Art. 59.

In elk stembureau is een stembureau. Elk stembureau bestaat uit drie leden, waarvan één voorzitter is. Bovendien worden daarin minstens twee plaatsvervangende leden benoemd.

Art. 60.

De raad der gemeente, waarin het stembureau zitting houdt, benoemt de leden en de plaatsvervangende leden van het stembureau uit zijn midden. De raad evenwel eener gemeente, welke meer dan één stembureau bevat, kan buiten zijn midden inwoners dier gemeente

tevens kiezers in het kiesdistrict, waartoe het stembureau behoort, telkens voor den tijd van twaalf maanden tot leden en plaatsvervangende leden daarvan benoemen.

Art. 61.

De burgemeester is voorzitter van het hoofdstembureau der gemeente, waarin het gevestigd is. Is in een gemeente meer dan één hoofdstembureau gevestigd, dan is de burgemeester der gemeente voorzitter van het hoofdstembureau van het kiesdistrict, waarbinnen het gemeentehuis is gelegen. In dit geval worden de voorzitters der andere hoofdstembureaux door den gemeenteraad uit zijn midden benoemd en wordt voor de stembureaux een der leden bij de benoeming als voorzitter aangewezen.

In gemeenten waarin geen hoofdstembureau is gevestigd, is de burgemeester voorzitter van het stembureau in het eerste stembdistrict.

De voorzitters van alle andere stembureaux worden door den gemeenteraad zoveel mogelijk uit zijn midden benoemd. Is het getal der beschikbare gemeenteraadsleden niet toereikend om daartoe voorzitters voor alle stembureaux in de gemeente aan te wijzen, dan kan de raad daartoe inwoners van de gemeente, tevens kiezers in het kiesdistrict, waartoe het stembureau behoort, benoemen.

De voorgedragen kandidaten kunnen niet zijn voorzitter, lid of plaatsvervangend lid van een stembureau.

Art. 62.

De voorzitter, leden en plaatsvervangende leden der stembureaux, die kiezers zijn in het district waarbinnen het stembureau zitting houdt, kunnen slechts afdaar aan de stemming deelnemen.

Art. 63.

Gedurende de stemming zijn de voorzitter en de leden steeds in het stembureau aanwezig.

Bij ziekte of noodzakelijke verhindering van den voorzitter treden de leden, naar volgorde van benoeming, als zoodanig op. De leden worden op gelijke wijze vervangen door de plaatsvervangende leden, naar volgorde van benoeming.

Zijn geen plaatsvervangende leden beschikbaar, dan worden door den voorzitter van het stembureau, uit de in het lokaal aanwezige kiezers, een of meerdere leden benoemd, voor den tijd der ontstentenis van de plaatsvervangende leden.

Art. 64.

Bij plaatselijke verordening, waarvan afkondiging geschiedt, wordt voor elk stembdistrict een geschikt stemlokaal aangewezen. De burgemeester zorgt voor de inrichting van het lokaal.

Art. 65.

Op de tafel, voor het stembureau staande, ligt een exemplaar dezer wet en der algemeene maatregelen van bestuur, die op de verkiezing betrekking hebben, en de kiezerslijst.

Art. 66.

De tafel is zoodanig geplaatst, dat de kiezers de verlichtingen van het bureau kunnen gadeslaan.

Art. 67.

Nevens of op die tafel staat de stembus, vervaardigd naar het bij algemeenen maatregel van bestuur daarvoor vast te stellen model en gesloten met twee verschillende sluitels, waarvan de ene onder den voorzitter, de andere onder het oudste lid berust.

Art. 68.

Buiten de ruimte voor het publiek bestemd, zijn in het stemlokaal een of meer geheel van elkander afgescheidene lessenaars geplaatst, waarvan de toegang zichtbaar is voor het stembureau en voor het publiek, en waarbij de invulling van het stembiljet in het geheim geschiedt.

De verdere inrichting van het stemlokaal, het aantal, de plaatsing en de inrichting der lessenaars, worden bij algemeenen maatregel van bestuur geregeld.

Art. 69.

De burgemeester der gemeente, die hoofdplaats is van het

kiesdistrict of waarin het geheele kiesdistrict is gelegen, draagt zorg, dat stembiljetten tot een met twintig tot honderd van het getal der kiesbevoegden in het district vermeerderd aantal, tijdig worden in gereedheid gebracht en in een, aan het aantal der kiezers in elke gemeente evenredige, hoeveelheid aan de burgemeesters der gemeenten van het kiesdistrict, zo dit na andere gemeenten omvat, worden toegezonden in een verzegeld pak, waarop het aantal der zich daarin bevindende biljetten vermeld, thans andere stembiljetten mogen bij de stemming worden gebruikt.

Art. 70.

De burgemeester draagt zorg, dat voor den aanvang der stemming bij elk stembureau in zijne gemeente aanwezig 75 stembiljetten tot een met twintig tot honderd van het getal der kiesbevoegden in het kiesdistrict vermeerderd aantal, biljetten worden aan het bureau toegezonden in een verzegeld pak, waarop het aantal der zich daarin bevindende biljetten vermeld.

Art. 71.

Op het stembiljet zijn aan de eene zijde de namen der kandidaten, waarover de stemming geschiedt; aan de andere zijde is de handteekening van den burgemeester der hoofdplaats van het kiesdistrict gestempeld.

De verdere inrichting van het stembiljet wordt geregeld, algemeenen maatregel van bestuur.

Art. 72.

Bij den aanvang der stemming, alvorens iemand tot deelneming daaraan wordt toegelaten, opent het stembureau het pak met stembiljetten, telt de biljetten en sluit de hansen, naamt te hebben overtuigd dat zij volkomen ledig zijn.

Art. 73.

Tot de stemming wordt niemand toegelaten dan die volgens de kiezerslijst bevoegd is tot de keuze mede te werken en is het bezit is van de bij art. 54 vermeld kaart.

Art. 74.

De kiezer overhandigt aan het stembureau de kaart, vermeldt art. 54.

Art. 75.

De kiezer ontvangt daarop uit handen van den voorzitter het stembiljet.

De biljetten mogen niet vroeger en alleen op deze wijze aan de kiezers worden verstrekt.

Een der leden van het stembureau houdt aantekening van het getal der verstrekte biljetten.

Art. 76.

De kiezer begeeft zich onmiddellijk na ontvangst van het stembiljet naar eenen niet in gebruik genomen lessenaar en teekent aldaar zijne stem op het biljet aan door met potlood hetzij een streep of een kruisje te plaatsen achter den naam van den kandidaat zijner keuze, met of zonder doorboring van de namen der overige kandidaten, hetzij de namen der overige kandidaten door te halen. Hij voert het stembiljet dicht naar de zijde, waarop de namen der kandidaten zijn gesticht, en begeeft zich daarmede onmiddellijk naar het stembureau.

De voorzitter van het stembureau, na zich, zonder het stembiljet in handen te nemen, overtuigd te hebben dat het een de binnenzijde den voorgeschreven stempel draagt, doet den kiezer het biljet in de stembus steken.

Art. 77.

Een der leden van het stembureau houdt, door het stellen op de parafie naast den naam van den kiezer op de kiezerslijst, aantekening, dat de kiezer aan de stemming heeft deelgenomen.

Art. 78.

Een kiezer kan, wanneer hij zich bij de invulling van het biljet vergist, eenmaal een nieuw stembiljet aanvragen. Het eerst overhandigde door hem wordt teruggeven.

Wanneer blijkt, ritter van het stem

De kiezer, die daarvan genomen voorschriften omtrent de stembus toegelaten reeds overhandigt. De kiezer, die het biljet in de bus heeft gegeven.

De terug gegeven onmiddellijk onder matriegel van bestuur

Gedurende den de kiezers bevoegd de orde daardoor stemming niet wordt. De kiezers, die wapend.

De in het stem ming niet overeen zen, hiervan worden der stemming niet

De voorzitter v ing der orde in l Niet dan op zijn orde, mag eenige toegangen worden tot en zijn gehoud het stembureau ge

Bevindt het ste one toegangen de mogelijk maakt. De stemming wor genden dag, of, is dag, des voornidd De stembus wor het stemlokaal aan Het proces-verb gemaakt en evena gegeven stembiljet kaarten en de ki Van alle deze ver proces-verbaal met

Onmiddellijk na torgte artikel bed bus en de verzeg bureau, zoo hij anders aan den b lever alles op de voor den aanvang De hervatte stem

Zoodra de in art streken is, wordt aangekondigd en v kondiging in het stemming toegelate Nadat de stem dat blijkens het heeft deelgenomen teruggegeven stem bekend gemaakt bureau, met opga zwaarmedt en w

Art. 79.

Wanneer blijkt dat een kiezer hulpbehoevend is, kan de voorzitter van het stembureau toestaan, dat hij zich des bijstaan.

Art. 80.

De kiezer, die de bij deze wet of de bij den tot uitvoering daarvan genomen algemeenen maatregel van bestuur gegeven voorschriften omtrent de stemming niet opvolgt, wordt niet tot de stembus toegelaten, en is verplicht het stembiljet, zoo hem al reeds overhandigd is, terug te geven.

De kiezer, die tot de stembus toegelaten, weigert het stembiljet in de bus te steken, is eveneens verplicht dit terug te geven.

De terug gegeven stembiljetten worden door het stembureau onmiddellijk onbruikbaar gemaakt, op de wijze bij algemeenen maatregel van bestuur te bepalen.

Art. 81.

Indurende den tijd, dat het stembureau zitting houdt, zijn kiezers bevoegd in het stembureau te verhooven, voorzover zij daarvoor niet wordt verdoord en de voortgang der stemming niet wordt belemmerd.

De kiezers, die geen kringleden zijn, verschijnen daar ongewaagd.

De in het stembureau aanwezige kiezers kunnen, zoo de stemming niet overeenkomstig de wet geschiedt, bezwaren indienen, hiervan wordt door het stembureau in het proces-verbaal de stemming melding gemaakt.

Art. 82.

De voorzitter van het stembureau is belast met de handhaving der orde in het stembureau.

Niet dan op zijne vordering en alleen tot bedwang van wantrouwen, mag eenige gewapende macht in het stembureau of zijne tegeningen worden geplaatst. De burgerlijke en militaire autoriteiten zijn gehouden aan eene daartoe door den voorzitter van het stembureau gedane vordering te voldoen.

Art. 83.

Besluit het stembureau, dat waarde in het stembureau of op de toegangen den behoorlijken voortgang der stemming onmogelijk maakt, dan wordt dit door den voorzitter verklaard. De stemming wordt daarop onmiddellijk geschorst en tot den volgenden dag, of, is deze een Zondag, tot den daarop volgenden der des voormiddags ten acht uren verlaagd.

De stembus wordt onmiddellijk, in tegenwoordigheid der in het stembureau aanwezige kiezers, gesloten en verzegeld.

Het proces-verbaal der gehouden zitting wordt daarna opgemaakt en evenals de stembiljetten, die niet gebruykt en de teruggegeven stembiljetten, elke soort afzonderlijk, de ingeleverde kaarten en de kiezerslijst, in een verzegeld papier gesloten. Van alle deze verrichtingen wordt door het stembureau in het proces-verbaal melding gemaakt.

Art. 84.

Onmiddellijk na ondertekening van het aan het slot van het vorige artikel bedoelde proces-verbaal, wordt dit met de stembiljetten en de verzegelde pakken, door den voorzitter van het stembureau, zoo hij de burgemeester is, in bewaring genomen en anders aan den burgemeester ter bewaring overgebracht. Deze heeft alles op den dag, waarop de stemming wordt hervat, voor den aanvang der stemming, op nieuw aan het stembureau in. De hervatte stemming duurt tot des namiddags vijf uren.

Art. 85.

Zoodra de in art. 55 of 84 voor de stemming bepaalde tijd verstreken is, wordt dit door den voorzitter van het stembureau aangekondigd en worden alleen de op het oogenblik dezer aankondiging in het stembureau aanwezige kiezers nog tot de stemming toegelaten.

Nadat de stemming is afgelopen wordt het aantal kiezers dat blijkens het aantal ingeleverde kaarten aan de verkiezing heeft deelgenomen, en het aantal der niet gebruykte en der teruggegeven stembiljetten opgemaakt en aan de aanwezige kiezers bekend gemaakt. Daarop wordt de kiezerslijst door het stembureau, met opgave van het aantal der daarop gestelde paragrafen getuimeld en worden, zowel deze lijst, als de niet gebruykte

en de teruggegeven stembiljetten, elke soort afzonderlijk, en de ingeleverde kaarten, in een verzegeld papier gesloten.

Art. 86.

Onmiddellijk na de in art. 85 voorgeschreven bekendmaking en verzegeling wordt de stembus geopend.

De stembiljetten worden dooreen gemengd, geteld en vergeleken met het getal kiezers, die aan de stemming hebben deelgenomen.

Art. 87.

De voorzitter opent de stembiljetten. Hij deelt, na opening van elk biljet, den naam mede van den candidaat of de candidaten op wie een stem is uitgebracht.

De onafte der leden van het stembureau ziet het stembiljet na. De beide leden van het bureau houden aantekening van elke uitgebrachte stem.

Art. 88.

Van onwaarde zijn andere stembiljetten dan die, welke volgens deze wet en de tot hare uitvoering gegeven voorschriften mogen worden gebruykt.

Van onwaarde zijn voorts de stembiljetten, waarop:

geen der candidaten is gekozen;

waarop de namen van andere personen dan de candidaten of waarop andere bijvoegingen geplaatst zijn;

waarop meer candidaten zijn gekozen dan plaatsen te vervullen zijn;

waarop de aanwijzing van eenen candidaat is geschied op eene andere wijze, dan is voorgeschreven bij art. 76;

en de stembiljetten, die eene aanduiding van den kiezer bevatten;

of die niet voorzien zijn van den voorgeschreven stempel.

Het stembureau besluit over de waarde van het stembiljet, terstond nadat het biljet is geopend.

De voorzitter maakt de redenen van twijfel en de beslissing onmiddellijk bekend. Van een en ander geschiedt aantekening in het proces-verbaal der stemming.

Art. 89.

Terstond nadat alle stembiljetten zijn geopend en de daarop uitgebrachte stemmen opgenomen, maakt de voorzitter van het stembureau het getal der geldig uitgebrachte stemmen bekend, dat in het geheel en dat op elk der candidaten is uitgebracht.

Art. 90.

Daarop worden de geopende, zowel de geldige als de van onwaarde verklaarde stembiljetten, elke soort afzonderlijk in een verzegeld papier gesloten.

De verzegeling in de artt. 83, 85 en in dit artikel voorgeschreven, wordt geregeld bij algemeenen maatregel van bestuur.

Vervolgens wordt onmiddellijk proces-verbaal opgemaakt van de gehouden stemming.

Art. 91.

Het proces-verbaal der stemming wordt door alle leden van het stembureau geteekend. Het wordt met de verzegelde pakken, in de artt. 85 en 90 bedoeld, door het jongste lid van het stembureau, zoo dit niet is het hoofdstembureau van het kiesdistrict, onmiddellijk naar den voorzitter van het hoofdstembureau overgebracht.

Art. 92.

Zoodra het hoofdstembureau van het kiesdistrict in het bezit is van alle processen-verbaal der stembureaux in het district, houdt het in zijn stembureau een zitting tot het vaststellen van den uitgang der verkiezing.

Zijn niet alle processen-verbaal des namiddags vóór negen uren ingeleverd bij den voorzitter van het hoofdstembureau, dan heeft deze zitting plaats op den volgenden dag des voormiddags te negen uren.

Kunnen de processen-verbaal alomt nog niet alle naar den zetel van het hoofdstembureau zijn overgebracht, dan wordt de zitting door den Minister van Binnenlandsche Zaken, bij een met redenen omkleed besluit, tot een volgenden dag verlaagd.

Regeling van het kiesrecht en de benoeming van afgevaardigden ter Eerste en Tweede Kamer der Staten-Generaal

De artt. 81 en 82 zijn op deze zitting toepasselijk.
De bij den voorzitter van het hoofdstembureau ingeleverde processen-verbaal blijven bij hem in bewaring tot dat de uitslag der verkiezing is vastgesteld.

Art. 93.

De voorzitter van het hoofdstembureau maakt in de bij art. 92 voorgeschreven zitting het getal bekend der bij elk stembureau in het geheel en op elken candidaat ingebrachte geldige stemmen, van onwaarde verklaarde stembiljetten en vervolgens den dienovereenkomstig vastgestellten uitslag der verkiezing.
Door de in het lokaal aanwezige kiezers kunnen bezwaren worden ingebracht.

Zij worden in het proces-verbaal der zitting opgenomen.

Art. 94.

Het hoofdstembureau kan, wanneer bij het opmaken van den uitslag der verkiezing bezwaren rijzen, welke daartoe naar zijn oordeel aanleiding geven, eene nieuwe opening der stembiljetten, zoowel uit alle, als uit één of meer stembureaus, bevelen.

Het neemt daartoe een met redenen omkleed besluit. Het gaat alsdan onmiddellijk tot deze opening over. Het is bevoegd daartoe de verzegelde pakken te openen en den inhoud te vergelijken met de processen-verbaal der stembureaus.

Bij deze opening worden de voorschriften gevolgd der artt. 85-91, eerste zinsrede.

Art. 95.

De vorm en de inrichting der in de artt. 83, 90 en 94 bedoelde processen-verbaal worden vastgesteld bij algemeenen maatregel van bestuur.

Art. 96.

Terstond nadat de uitslag der verkiezing is vastgesteld wordt het daarvan opgemaakte proces-verbaal, met de processen-verbaal der stembureaus en de overeenkomstig de artt. 85 en 90 verzegelde pakken, ingezonden aan het bestuur der gemeente, die hoofdplaats is van het kiesdistrict of waarin het geheele kiesdistrict is gelegen.

Art. 97.

Het gemeentebestuur bewaart het proces-verbaal en doet afschrift daarvan terstond aanplakken en ter secretarie voor een ieder ter inzage nederleggen. Het bewaart de processen-verbaal der stembureaus en de verzegelde pakken tot dat over de toelating van den gekozen is beslist en vernietigt ze vervolgens.

Van deze vernietiging wordt proces-verbaal opgemaakt.

TWEDE AFDEELING.

VAN DE BESOEKING VAN AFGEVAARDIGDEN TER EERSTE EN TWEEDE KAMER DER STATEN-GENERAALE EN VAN HUNNE AFWEZINGEN.

§ 1. Van de afgevaardigden ter Eerste Kamer.

Art. 98.

Leden der Eerste Kamer kunnen alleen zijn mannelijke Nederlanders, die niet bij rechterlijke uitspraak de beschikking of het beheer over hunne goederen hebben verloren, noch van de verkiesbaarheid ontzet zijn, den ouderdom van dertig jaren vervuld hebben en of behooren tot de hoogstaande-lagenen in de Rijks directe belastingen of één of meer hooge en gewichtige openbare betrekkingen, door de wet aangewezen, bekleeden of bekleed hebben.

Art. 99.

In elke provincie wordt door Gedeputeerde Staten eene lijst opgemaakt, hen aanwijzende, die in de op het oogenblik van het vaststellen der lijst tot den loopenden dienst behoorende kabinetten, in de Rijks directe belastingen, zoo in opeenten als in hoofdsom, het hoogst zijn aangeslagen.

Art. 100.

De aanslag der vrouw in de Rijks directe belastingen wordt beschouwd als staande ten name van haren man, die van min-

derjarige kinderen als staande ten name van hinnen vader, voor zoveel betreft de goederen, waarvan hij het vruchtgeest heeft.

Art. 101.

Het opmaken der lijst geschiedt jaarlijks, naar aanleiding der jaarlijks voor 15 Maart van Gedeputeerde Staten, door de ontvangers der Rijks directe belastingen en der successie-rechten, te verzoeken, door hen gewaarmerkte opgaven, waarin alle te belastingplichtige mannen en gehuwde vrouwen op houn tot den loopenden dienst behoorende kabinetten voorkomende en te bedrog waarvoor zij in elke belasting afzonderlijk zijn aangeslagen worden aangewezen.

Gedeputeerde Staten noodigen de inwoners der provincie uit, zoo zij in eene andere provincie dan die hunner woonplaats in de Rijks directe belastingen zijn aangeslagen, daarvan vóór 15 Maart te doen blijken.

Art. 102.

Gedeputeerde Staten brengen op de lijst zoodanig getal personen, binnen de provincie wonende, dat op iedere openbare dienst inwoners der provincie één tot hal der Eerste Kamer at dezen hoofde verkiesbaar zij.

Art. 103.

De lijst vermeldt in alphabetische volgorde de namen der hoogstaande-lagenen en verder houn voornamen, de plaats en dagteekening hunner geboorte, de dagteekening hunner laatste huwte, zoo die heeft plaats gevonden en het laagste gezamenlijke bedrag van aanslagen, dat tot de plaatsing op de lijst heeft geleid. De vorm en de inrichting der lijst worden vastgesteld bij algemeenen maatregel van bestuur.

Art. 104.

De lijst wordt uiterlijk op den laatste April door Gedeputeerde Staten vastgesteld, daarna geplaatst in de *Nederlandsche Staatscourant* van 5 Mei en tot en met 21 Mei voor een ieder op de provinciale griffie ter inzage nedergelegd en in afschrift, tegen betaling der kosten, verkrijgbaar gesteld.

Art. 105.

Tot en met 15 Mei is een ieder en elk wettig bestaand lichaam, tot welks bepaalden werking het behoort, bevoegd bij Gedeputeerde Staten verbetering van de lijst te vragen, op grond dat hij zelf of een ander, in strijd met de wet, daarop voorkomt, niet voorkomt of niet behoorlijk voorkomt.

Art. 106.

Indien het verzoek om verbetering van de lijst een ander persoon dan den verzoeker betreft, wordt die andere persoon of van wege Gedeputeerde Staten, binnen vier en twintig uur, schriftelijk met het verzoek en de gronden van het verzoek in kennis gesteld.

Art. 107.

De verzoeken om verbetering van de lijst worden, met de noodige bewijstokken, uiterlijk tot en met 21 Mei, voor een ieder op de provinciale griffie ter inzage nedergelegd en in afschrift, tegen betaling der kosten, verkrijgbaar gesteld.

Een ieder en elk wettig bestaand lichaam, tot welks bepaalden werking het behoort, is tot tegenspraak van het verzoek bevoegd.

De tegenspraak wordt aan Gedeputeerde Staten schriftelijk en uiterlijk den 25ten Mei ingediend.

Art. 108.

Na 23 Mei, doch vóór 8 Juni, beslissen Gedeputeerde Staten over de verzoeken om verbetering van de lijst. Zij verbeteren de lijst, zooals zij vinden te behooren, met waarmaking der wijzigingen door den voorzitter en den griffier.

De beslissing van Gedeputeerde Staten is met redenen omkleed en wordt in haar geheel op de provinciale griffie voor een ieder ter inzage nedergelegd en in afschrift, tegen betaling der kosten, verkrijgbaar gesteld. Gedeputeerde Staten doen houn openbare kennisgeving en deelen tegelijkertijd de beslissing, te daarbij wijziging van de lijst bevelen, schriftelijk mede aan hen.

Bijlagen.

Regeling van het kiesrecht

wien de wijziging betreft. 1
meer het verzoek om verbetering, aan den verzoeker, de lijst hem zelven betref.

Met 8 Juni wordt de n in de plaats van de bestaand Na dien tijd kan zij afspraken, welke wijziging va

Gedeputeerde Staten do plaatsen in de *Nederlandsche* dadelijk afschrift der lijst an Zaken; doen houn op de p nage nederleggen en in af verkrijgbaar stellen.

Gedurende acht dagen, t het voorgeschreven kennis wettig bestaand lichaam, t behoort, die niet in de de belasting berusten, de za ondertekend verzoekschrift, van een afschrift der besliss den onderworpen aan de n bank binnen wier ressort de Bij de behandeling van aasatie, de bepalingen in de der verzoekschriften tot ver Tweede Kamer, de Provincie voorgeschreven, met dien v ments-rechtsbank het openba wlk binnen acht dagen com ments-rechtsbank binnen veer

Partijen zijn niet gehoud procureurs te bedienen.

De rechterlijke uitspraken welke verbetering van de lijst van het rechtscollégie dat de aan Gedeputeerde Staten der

Overeenkomstig deze recht bevel, met aantekening van de wijziging een gevolg is, en tter van Gedeputeerde State

Verbeteringen, na 8 Juni a terde Staten zoo spoedig mo zontant bekend gemaakt.

De voor de toepassing der v vangers der Rijks directe belast seven uittreksels uit de kolien

De leden der Eerste Kamer gekozen, op de door de provin

De gewone tijd te hunner der maand Juli.

Al-dan wordt voorzien in de leden, die met den volgenden naar den rooster moeten aftred

De verkiezing ter vervulling overleden of om eene andere r nen dertig dagen na dat open Ingeval van ontbinding der l kiezing van de leden der Eer na de dagteekening van het be

Handelingen der Staten-Generaal

wien de wijziging betreft. Gelijke mededeeling geschiedt, wanneer het verzoek om verbetering geheel of ten deele niet is toegewezen, aan den verzoeker, zoo de gevraagde verbetering van de lijst hem zelf betrefte.

Art. 109.

Met 8 Juni wordt de nieuwe lijst van kracht en treedt zij in de plaats van de bestaande.

Na dien tijd kan zij alleen tengevolge van rechterlijke uitspraken, welke wijziging van de lijst bevelen, worden gewijzigd.

Art. 110.

Gedeputeerde Staten doen de van kracht gewordene lijst plaatsen in de *Nederlandsche Staatscourant* van 15 Juni; zenden tegelijk afschrift der lijst aan den Minister van Binnenlandsche Zaken; doen haar op de provinciale griffie voor een ieder ter aangelegenheid en in afschrift, tegen betaling der kosten, verkrijgbaar stellen.

Art. 111.

Gedurende acht dagen, te rekenen van den dag der in art. 108 voorgeschreven kennisgeving, kan door een ieder en elk wettig bestaand lichaam, tot welks bepaalden werkkring het behoort, die niet in de door Gedeputeerde Staten genomen beslissing beruist, de zaak bij een met redenen omkleed en ondertekend verzoekschrift, vergezeld van de bewijsstukken en van een afschrift der beslissing van Gedeputeerde Staten, worden onderworpen aan de uitspraak der arrondissements-rechtbank binnen wier ressort de lijst is opgemaakt.

De behandeling van dit verzoekschrift worden, ook in zake, de bepalingen in acht genomen, voor de behandeling der verzoekschriften tot verbetering der kiezerslijst voor de Tweede Kamer, de Provinciale Staten en den gemeenteraad voorgeschreven, met dien verstande, dat ook bij de arrondissements-rechtbank het openbaar ministerie wordt gehoord, hetwelk binnen acht dagen conclusie neemt, en dat de arrondissements-rechtbank binnen veertien dagen daarna uitspraak doet.

Partijen zijn niet gehouden zich van de tusschenkomst van procureurs te bedienen.

Art. 112.

De rechterlijke uitspraken, in kracht van gewijsde gegaan, welke verbetering van de lijst bevelen, worden door den griffier van het rechtscollegie dat de einduitspraak doet, medegedeeld aan Gedeputeerde Staten der provincie, wier lijst zij betreffen.

Ooreenkomstig deze rechterlijke uitspraak wordt de lijst verbeterd, met aanteekening van de rechterlijke uitspraak, waarvan de wijziging een gevolg is, en met waarneming door den voorzitter van Gedeputeerde Staten en den griffier der Staten.

Verbeteringen, na 8 Juni aangebracht, worden door Gedeputeerde Staten zoo spoedig mogelijk in de *Nederlandsche Staatscourant* bekend gemaakt.

Art. 113.

De voor de toepassing der voorgaande artikelen door de ontvangers der Ryks directe belastingen en der successierechten af te geven uittreksels uit de kolieren zijn vrij van kosten.

Art. 114.

De leden der Eerste Kamer worden door de Provinciale Staten gekozen, op de door de provinciale wet bepaalde wijze.

Art. 115.

De gewone tijd te hunner verkiezing is de tweede Dinsdag der maand Juli.

Abdan wordt voorzien in de vervulling van de plaatsen der leden, die met den volgende derden Dinsdag van September naar den rooster moeten aftreden.

Art. 116.

De verkiezing ter vervulling der plaatsen, die door ontslag, overlijden of om een andere reden openvallen, geschiedt binnen dertig dagen na dat openvallen.

Ingeval van ontbinding der Eerste Kamer, geschiedt de verkiezing van de leden der Eerste Kamer binnen veertig dagen na de dagteekening van het besluit tot ontbinding.

Art. 117.

Gedeputeerde Staten zenden ten spoedigste aan den benoemde een door den voorzitter en den griffier te teekenen uittreksel uit de notulen der Statenvergadering, waarin hij is benoemd.

Dit uittreksel vermeldt het getal der bij de stemming tegenwoordige leden van de Staten, dat der op den benoemde uitgebrachte stemmen, en de omstandigheden, die op de geldigheid der stemmen van invloed geweest zijn. Het strekt den benoemde tot geloofsbrief.

Art. 118.

De benoemde geeft, bij het bekomen van het uittreksel, een bewijs van ontvangst daarvan af en geeft binnen drie weken na de dagteekening van dat bewijs, kennis aan de Gedeputeerde Staten, of hij de benoeming aanneemt.

Hij wordt, laat hij dien tijd zonder kennisgeving voorbijgaan, geacht de benoeming niet aan te nemen.

Art. 119.

Die in meer dan ééne provincie is benoemd, verklaart aan de Gedeputeerde Staten der provincieën, binnen den in het vorig artikel gestelden termijn, welke benoeming hij aanneemt.

Hij wordt, laat hij dien tijd zonder verklaring voorbijgaan, geacht geene der op hem uitgebrachte benoemingen aan te nemen.

Art. 120.

Binnen veertien dagen nadat Gedeputeerde Staten kennis hebben bekomen, dat een benoemde de benoeming niet aanneemt, of nadat de in de art. 118 en 119 bepaalde tijd verstrekken is, doen de Provinciale Staten eene nieuwe keuze.

Art. 121.

De tot lid der Eerste Kamer benoemde legt, indien hij voorkomt op de lijsten der hoogstaangeslagenen, nevens zijn geloofsbrief, aan de Kamer over een uittreksel, voor zooveel zijn persoon betreft, van de provinciale lijst van hoogstaangeslagenen waarop hij gebracht is en eene door hem zelf af te geven verklaring, vermeldende alle openbare betrekkingen die hij bekleedt. Indien hij niet voorkomt op de lijsten der hoogstaangeslagenen, legt hij nevens zijn geloofsbrief en de verklaring, vermeldende alle openbare betrekkingen die hij bekleedt, over een uittreksel uit de geboorteregisters of, bij gemis daarvan, eene akte van bekendheid, waaruit de tijd en plaats zijner geboorte blijken en eene verklaring, vermeldende welke der hoogte en gewichtige openbare betrekkingen, bedoeld in art. 98, hij bekleedt heeft.

Art. 122.

De geloofsbrief moet door den gekozene, binnen vier maanden na zijne dagteekening, bij de Kamer worden ingezonden. De griffier der Kamer doet aan den Minister van Binnenlandsche Zaken mededeeling der ingezonden geloofsbrieven.

Is de geloofsbrief niet binnen den in de vorige zinnede bepaalde termijn ingezonden, dan wordt de plaats geacht opnieuw te zijn opengevallen.

Art. 123.

De leden der Eerste Kamer kunnen te allen tijde hun ontslag nemen. Het wordt door hen ingezonden aan de Kamer, die het ter kennis brengt van den Minister van Binnenlandsche Zaken, of, zoo de zitting der Kamer gesloten is, aan dien Minister.

Art. 124.

Wanneer een lid der Eerste Kamer ophoudt Nederlander te zijn of bij rechterlijke uitspraak de beschikking of het beheer over zijne goederen heeft verloren of van de kiesbaarheid ontzet is of na zijne verkiezing een bezoldigd Staatsambt aanneemt, dat hij niet reeds tijdens die verkiezing vervulde, houdt hij op lid te zijn.

De nieuwe verkiezing geschiedt alsdan binnen dertig dagen na den dag, waarop de Minister van Binnenlandsche Zaken kennis van het feit heeft bekomen.

Regeling van het kiesrecht en de benoeming van afgevaardigden ter Eerste en Tweede Kamer der Staten-Generaal.

§ 2. Van de afgevaardigden ter Tweede Kamer.

Art. 125.

Leden der Tweede Kamer kunnen alleen zijn mannelijke Nederlanders, die niet bij rechterlijke uitspraak de beschikking of het beheer over hunne goederen hebben verloren, noch van de verkiesbaarheid ontzet zijn en den ouderdom van dertig jaren hebben vervuld.

Art. 126.

De leden der Tweede Kamer worden gekozen in de kiesdistricten, waarin het Rijk wordt verdeeld, door hen die op de lijst van kiezers voor deze Kamer zijn gebracht.

Reeds bij deze wet gevoegde tabel regelt de verdeling des Rijks in kiesdistricten.

In elk district wordt één lid der Kamer gekozen.

Art. 127.

De kiesdistricten worden, na ingewonnen advies der Gedeputeerde Staten, door den Minister van Binnenlandsche Zaken verdeeld in stemdistricten. In de gemeente welke hoofdplaats is van het kiesdistrict of in het deel der gemeente, hetwelk een kiesdistrict uitmaakt, wordt tegelijkertijd het stemdistrict aangewezen, waarin het hoofdstembureau zitting heeft.

De verdeling geschiedt in dien voege, dat een stemdistrict in den regel niet meer dan duizend kiezers en in geen geval meer dan eene gemeente of deelen van eene en dezelfde gemeente bevat.

Art. 128.

De gewone tijd ter verkiezing der leden van de Tweede Kamer, is de eerste Dinsdag der maand Juni.

Alsdan wordt voorzien in de vervulling van de plaatsen der leden, die met den volgende Dinsdag van September moeten aftreden.

Art. 129.

De verkiezing ter vervulling der plaatsen, die door ontslag overlijden of om eene andere reden openvallen, geschiedt binnen dertig dagen na dat openvallen.

Ingeval van ontbinding der Tweede Kamer geschiedt de verkiezing van de leden der nieuwe Kamer binnen veertig dagen na de dagteekening van het besluit tot ontbinding.

Art. 130.

De Minister van Binnenlandsche Zaken bepaalt, ter vervulling eener tusschentijds in de Tweede Kamer openvallende plaats, den dag der verkiezing.

Hij bepaalt vóór elke verkiezing voor leden van de Tweede Kamer, de dagen waarop, zoo noodig, de stemming en de herstemming zullen geschieden.

De stemming en de herstemming geschieden in alle stemdistricten van het kiesdistrict op denzelfden dag.

Art. 131.

Op den dag der verkiezing, zodra de door de wet tot het inleveren der opgaven van kandidaten bepaalde tijd is afgelopen, sluit de burgemeester van de gemeente, die hoofdplaats is van het kiesdistrict of waarin het geheele kiesdistrict is gelegen, de lijst der kandidaten.

Is geen kandidaat op die lijst gebracht, dan verklaart de burgemeester dat niemand is gekozen.

Is slechts één kandidaat op die lijst gebracht, dan verklaart de burgemeester dezen kandidaat te zijn gekozen tot lid der Kamer.

De burgemeester maakt van zijne handeling onmiddellijk proces-verbaal op, dat ter secretarie van de gemeente voor een ieder ter inzage wordt ondergelegd, in afschrift wordt aangeplakt en, tegen betaling der kosten, verkrijgbaar gesteld.

De vorm en de inrichting van het proces-verbaal worden vastgesteld bij algemeenen maatregel van bestuur.

Art. 132.

Zijn er meer kandidaten opgegeven, dan geschiedt over hen, uiterlijk binnen veertien dagen, eene stemming.

Bij eerste stemming wordt geen hinner benoemd, dan met volstrekte meerderheid van stemmen.

Bij herstemming, noodzakelijk wanneer die meerderheid bij de

eerste stemming niet is verkregen, wordt men benoemd met de meeste stemmen. Indien de stemmen staken is de oudste in jaren de benoemde. Ingeval van gelijken ouderdom beslist het lot.

De volstrekte en de betrekkelijke meerderheid worden vastgesteld naar het aantal van waarde zijnde in de stembureau gevonden stembiljetten.

Art. 133.

Wanneer bij eene eerste stemming geene volstrekte meerderheid is verkregen, wordt onmiddellijk door den voorzitter van het hoofdstembureau van het kiesdistrict eene lijst opgemaakt bevattende de namen der twee kandidaten, die bij de eerste stemming de meeste stemmen hebben erlangd.

Komen ten gevolge van gelijk aantal stemmen meer dan twee kandidaten voor plaatsing op de lijst in aanmerking, dan worden deze allen daarop geplaatst.

De herstemming heeft plaats uiterlijk binnen veertien dagen na de eerste stemming.

Art. 134.

In het geval, bedoeld in art. 131, derde lid, zendt de burgemeester der gemeente, die hoofdplaats is van het kiesdistrict of waarin het geheele kiesdistrict is gelegen, en, ingeval er eene stemming heeft plaats gehad, de voorzitter van het hoofdstembureau, ten spoedigste aan den benoemde een afschrift van het proces-verbaal, waaruit zijn kandidaatschap en van dat waarin zijne verkiezing blijkt.

Heeft er eene herstemming plaats gehad, dan wordt eveneens het proces-verbaal der eerste stemming toegezonden.

Het afschrift strekt den benoemde tot geloofsbrief.

Art. 135.

De benoemde geeft bij het bekomen van het afschrift een bewijs van ontvangst daarvoor af, en geeft, binnen vier weken na de dagteekening van dat bewijs, kennis aan den burgemeester der gemeente, die hoofdplaats is van het kiesdistrict of waarin het geheele kiesdistrict is gelegen, of hij de benoeming aanvaardt.

Hij wordt, laat hij dien tijd zonder kennisgeving voorbijgaan, geacht de benoeming niet aan te nemen.

Art. 136.

Die in meer dan één kiesdistrict is benoemd, verklaart aan de burgemeesters der gemeenten, die hoofdplaatsen zijn van de kiesdistricten of waarin het geheele kiesdistrict is gelegen, binnen den in het vorig artikel gestelden termijn, welke benoeming hij aanvaardt.

Hij wordt, laat hij dien tijd zonder verklaring voorbijgaan, geacht geene der op hem uitgebrachte benoemingen aan te nemen.

Art. 137.

De burgemeester der gemeente, die hoofdplaats is van het betrokken kiesdistrict of waarin het geheele kiesdistrict is gelegen, geeft onmiddellijk kennis aan den Minister van Binnenlandsche Zaken wanneer een benoemde zijne benoeming heeft aangenomen.

Gelijke kennisgeving geschiedt wanneer een benoemde zijne benoeming niet heeft aangenomen, of de in de art. 135 en 136 bepaalde tijd verstreken is.

Binnen veertien dagen geschiedt eene nieuwe verkiezing op den dag, door den Minister van Binnenlandsche Zaken te bepalen.

Hetzelfde vindt plaats, zoo iemand de benoeming in één district heeft aangenomen en in een ander voorkomt op de lijst der kandidaten over wie eene stemming of herstemming moet geschieden, in het laatstegenoemd district.

Art. 138.

De burgemeesters der gemeenten, die hoofdplaatsen zijn van kiesdistricten of waarin het geheele kiesdistrict is gelegen, geven onmiddellijk aan den Minister van Binnenlandsche Zaken kennis van de lijst van kandidaten over wie eene stemming of herstemming moet geschieden.

Art. 139.

Wanneer het proces-verbaal van den burgemeester aangenomen is gekozen aanwijst, geeft deze daarvan kennis aan den Minister van Binnenlandsche Zaken. Binnen veertien dagen geschiedt

Regel

eene, nieuwe
Binnenlandsche

De tot li
geloofsbrie
registers, bi
en tijd en
advies af t
trekkingen

De geloof
na zijn dag
griffier der
Zaken mede
Is de gelo
paalder term
te zijn open

De leden v
dag nemen,
de het ter l
Zaken, of,
Minister.

Wanneer e
zijn of een d
na zijn v
bij niet reed
te zijn.
De nieuwe
na den dag
kennis van h

§ 3. Van de

Een derde
na de drie ja
Het eerste
den, Gelder
1. Friesland 1
weg 1, te van
Het tweede
had 2, Zuidh
Friesland 1, 6
1, te namen 1
Het derde b
2, Zuidhollan
Overijssel 1, 6

By ontbindin
telkens op nie
dan eerstvolgen
Hij ontbindi
reken na den e

Het lot bepa
na den roost
heeft aangewe

Die ter verv
dag opengeval
is verkozen, tre
plaats hij is ver

Regeling van het kiesrecht en de benoeming van afgevaardigden ter Eerste en Tweede Kamer der Staten-Generaal.

zoo, nieuwe verkiezing op den dag, door den Minister van Binnenlandsche Zaken te bepalen.

Art. 140.

De tot lid der Tweede Kamer benoemde legt, nevens zijn geloofsbrief, aan de Kamer over een uittreksel uit de geboorteregisters, bij kennis daarvan, eene akte van bekendheid, waaruit tijd en plaats zijner geboorte blijken, en eene door hem af te geven verklaring, vermeldende alle openbare beklagen die hij bekleedt.

Art. 141.

De geloofsbrief moet door den gekozenen, binnen vier maanden na zijn dagteekening, bij de Kamer worden ingezonden. De gader der Kamer doet aan den Minister van Binnenlandsche Zaken mededeeling der ingekomen geloofsbrieven.

Inde geloofsbrief met binnen den in de vorige zinsnede bepaalde termijn ingezonden, dan wordt de plaats geacht op nieuw te zijn opengevallen.

Art. 142.

De leden der Tweede Kamer kunnen ten allen tijde hun ontslag nemen. Het wordt door hen ingezonden aan de Kamer, en het ter kennis brengt van den Minister van Binnenlandsche Zaken, of, zoo de zitting der Kamer gesloten is aan dien Minister.

Art. 143.

Wanneer een lid der Tweede Kamer ophoudt Nederlander te zijn of een der andere in art. 125 vermelde vereischten verliest, dan zijne verkiezing een bezoldigd Staatsambt aanneemt, dan hij niet reeds tijdens die verkiezing vervulde, houdt hij op lid te zijn.

De nieuwe verkiezing geschiedt alsdan binnen dertig dagen na den dag, waarop de Minister van Binnenlandsche Zaken kennis van het feit heeft bekomen.

§ 3. Van de aftreding der leden van de Eerste en Tweede Kamer.

Art. 144.

In derde gedeelte van de leden der Eerste Kamer treedt na drie jaren af.

Het eerste aftredende derde bestaat voor Noordbrabant uit 2 leden, Gelderland 2, Zuidholland 4, Noordholland 3, Utrecht 1, Friesland 1, Overijssel 1, Groningen 1, Drenthe 1 en Limburg 1, te zamen 17 leden.

Het tweede bestaat voor Noordbrabant uit 2 leden, Gelderland 2, Zuidholland 3, Noordholland 3, Zeeland 1, Utrecht 1, Friesland 1, Overijssel 1, Groningen 1, Drenthe 1 en Limburg 1, te zamen 17 leden.

Het derde bestaat voor Noordbrabant uit 2 leden, Gelderland 2, Zuidholland 3, Noordholland 3, Zeeland 1, Friesland 2, Overijssel 1, Groningen 1 en Limburg 1, te zamen 16 leden.

Art. 145.

By ontbinding der Eerste Kamer begint de rooster van aftreding af te rekenen op nieuw te werken, over twee jaren, te beginnen met de eerstvolgenden derden Dinsdag in September.

By ontbinding der Tweede Kamer treden de leden af drie maanden na den eerstvolgenden derden Dinsdag in September.

Art. 146.

Het lot bepaalt den tijd, waarop elk lid der Eerste Kamer naar den rooster aftreedt, zooverre deze dien tijd niet zelf heeft aangewezen.

Art. 147.

Inde vervulling eener buiten den gewonen tijd van aftreding opengevallen plaats tot lid der Eerste of Tweede Kamer is verkozen, treedt af op het tijdstip, waarop degene, in wiens plaats hij is verkozen, moest aftreden.

Slotbepalingen.

Art. 148.

Wanneer de in deze wet bepaalde dagteekeningen op eenen Zondag mochten vallen, of de daarin gestelde termijnen op eenen Zondag mochten afloopen, treedt de eerstvolgende Maandag daarvoor in de plaats.

Art. 149.

Hij die in de aangiften bij art. 13 bedoeld, opzettelijk eene valsche opgave doet aangaande een feit, waarvan de plaatsing op de kiezerslijst afhankelijk is, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste één jaar.

Art. 150.

Hij, die bij het onderzoek in art. 25 bedoeld, opzettelijk eene valsche opgave doet aangaande een feit, waarvan de plaatsing op de kiezerslijst van den persoon, dien het onderzoek geldt, afhankelijk is, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste zes maanden.

Art. 151.

De bestuurders van instellingen van weldadigheid, die niet of niet behoorlijk voldoen aan de voorschriften vervat in de artt. 23 en 31 worden gestraft met eene geldboete van ten hoogste honderd gulden.

Art. 152.

Overtreding van de artt. 56 en 57 dezer wet wordt gestraft met hechtenis van ten hoogste veertien dagen of geldboete van ten hoogste vijf en zeventig gulden.

Art. 153.

De voorzitter, de leden en de plaatsvervangende leden van het stembureau, die gedurende de stemming buiten noodzaak afwezig blijven, worden gestraft met eene geldboete van ten hoogste honderd gulden.

Art. 154.

De kiezer die niet voldoet aan de bij art. 80 opgelegde verplichting tot teruggave van het stembillet wordt gestraft met eene geldboete van ten hoogste drie honderd gulden of hechtenis van ten hoogste twaalf dagen.

Art. 155.

De in de artt. 149 en 150 bedoelde strafbare feiten worden als misdrijven, die in de artt. 151, 152, 153 en 154 bedoeld, worden als overtredingen beschouwd.

Art. 156.

Bij veroordeeling wegens een der in de artt. 149 en 150 omschreven misdrijven kan ontzetting van de in art. 28 n°. 3 van het Strafwetboek vermelde rechten worden uitgesproken.

Art. 157.

De wet van 4 Juli 1850 (Staatsblad n°. 37), gewijzigd bij art. VII van de Additionele artikelen der Grondwet, door de wet van 30 December 1887 (Staatsblad n°. 257) en door de wet van 11 Januari 1894 (Staatsblad n°. 5) vervalt.

Art. 158.

Deze wet treedt in werking den 1sten Januari 1897.

Lasten en bevelen, dat deze in het Staatsblad zal worden geplaatst, en dat alle Ministerieel Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven

De Minister van Binnenlandsche Zaken,

6

Aan
de Ministers.

Zuivering; verval van
pensioenrechten.

B.B. (bur. Zuive- UZ 19290.
ring).

24 October 1952.

Met verwijzing naar de beslissing van de Raad van Ministers van 13 October j.l. deel ik U, na overleg met onze Ambtgenoten van Justitie en van Sociale Zaken en Volksgezondheid, mede dat de regeling, vervat in mijn rondschrijven van 20 Mei 1947, No. UZ 13529, afd. B.B., bureau Zuivering, betreffende het verval van pensioenrechten krachtens het Zuiveringsbesluit 1945, als volgt wordt gewijzigd:

- I. In de gevallen, waarin op grond van voornoemde richtlijnen van 1947 is bepaald, dat het pensioen ingevolge de Pensioenwet 1922 zal worden gesteld op een percentage van 50 of hoger, tot een maximum van 70, van het bedrag, waarop zonder de bepaling inzake het verval van pensioenrechten aanspraak zou bestaan, wordt met ingang van 1 Januari 1953 het percentage met 20% verhoogd;
- II. Ten aanzien van hen, die tot dusver niet of slechts voor een gering percentage herstel van hun pensioenrechten konden verkrijgen, kan vanaf 1 Januari 1953 op hun verzoek worden bepaald, dat het pensioen ingevolge de Pensioenwet 1922 zal worden gesteld op maximaal 50% van het bedrag, waarop zonder de bepaling inzake het verval van pensioenrechten aanspraak zou bestaan, indien zij:

- a. op 10 Mei 1940 tenminste vijftien voor pensioen geldige dienstjaren bezaten;
- b. niet door een Tribunaal (of Bijzonder Gerechtshof) veroordeeld zijn: dan wel
- c. voorwaardelijk buiten vervolging zijn gesteld, voorwaardelijk zijn geïnterneerd, niet langer in detentie hebben gezeten dan tot 1 Juli 1947, of, indien de detentie na 1 Januari 1947 is aangevangen, deze niet langer dan een jaar heeft geduurd.

De onder I bedoelde verhoging van het percentage zou kunnen worden vervat in een door elke Minister vast te stellen algemene beschikking. Omtrent de redactie van deze beschikking wordt o. i. l. leg gepleegd met de Pensioenraad. Ik hoop U terzake op korte termijn nader te berichten.

Ten aanzien van de onder II genoemde mogelijkheid tot gedeeltelijk herstel van vervallen verklaarde pensioenrechten merk ik dat het niet de bedoeling is, dat allen, die aan de daar genoemde criteria voldoen, op hun verzoek automatisch tot 50% in hun rechten worden hersteld. Voor elk geval afzonderlijk zal dienen te worden beoordeeld of gelet op de ernst der misdragingen en de door de Regering op het gebied der zuivering gevolgde gedragslijn gedeeltelijk herstel verantwoord is.

De gedachte, bij het (verdergaand) gedeeltelijk herstel van pensioenrechten de jaren, tijdens de bezetting in overheidsdienst doorgebracht, niet voor de berekening van het pensioen te doen medetellen is, nu velen, die reeds gedeeltelijk in hun pensioenrechten zijn hersteld, daardoor, ondanks de verhoging van het toegekende percentage met 20%, uiteindelijk minder aan pensioen zouden ontvangen, reeds hierom niet voor verwezenlijking vatbaar.

Tenslotte vestig ik er de aandacht op, dat de Ministerraad heeft besloten, dat, voor zover zulks nog niet is geschied, de bovenbedoelde regeling van 1947 alsnog door alle Departementen zal worden toegepast. Uiteraard zal daarbij de bovenbedoelde wijziging van deze regeling in acht genomen moeten worden.

Ik moge U verzoeken, met het vorenstaande rekening te houden en te doen houden.

DE MINISTER VAN BINNENLANDSE ZAKEN,

(get.)

BEEL.

MINISTERIE VAN BINNENLANDSE ZAKEN
PENSIOENRECHTEN IN VERBAND MET HET
ZUIVERINGSBESLUIT 1945

17 januari 1956 / No. UZ 20684 / Directie B.B. / Afdeling
Bestuurszaken / Bureau Zuivering

De Minister van Binnenlandse Zaken,

Geler op het Zuiveringsbesluit 1945,

Besluit:

gerekend met ingang van 1 januari 1956, het volgende vast te stellen:

A. Voor degenen, voor wie krachtens het Zuiveringsbesluit 1945 door hem is bepaald, dat het pensioen, waarop de Pensioenwet 1922 (Stb. 240) de ontslagene of diens nagelaten betrekkingen recht geeft, alsmede de toeslagen op dat pensioen worden gesteld op 90 % van het bedrag, waarop zonder deze beperkende bepaling aanspraak zou bestaan, vervalt deze beperking.

B. Voor degenen, voor wie krachtens het Zuiveringsbesluit 1945 door hem is bepaald, dat het pensioen, waarop de Pensioenwet 1922 (Stb. 240) de ontslagene of diens nagelaten betrekkingen recht geeft, alsmede de toeslagen op dat pensioen worden gesteld op een percentage, lager dan 90 van het bedrag, waarop zonder deze beperkende bepaling aanspraak zou bestaan, dan wel de pensioenaanspraken door een op andere wijze geformuleerde bepaling in overeenkomstige mate zijn verminderd, vervalt deze beperking en treedt daarvoor in de plaats de bepaling:

1°. dat, uitsluitend voor wat de berekening van het pensioen betreft, iedere voor pensioen geldige diensttijd of wachtgeldtijd niet verder medetelt dan tot 10 mei 1940 en dat de berekening van het pensioen geschiedt naar de pensioensgrondslag of de som van pensioensgrondslagen, welke de ontslagene als ambtenaar in de zin der Pensioenwet 1922 (Stb. 240) laatstelijk vóór 10 mei 1940 had;

2°. dat voor een op artikel 95 der Pensioenwet 1922 (Stb. 240) ge-gronde verzekering uit hoofde van het krachtens het Zuiveringsbesluit 1945 verleende ontslag, van de datum van ingang van dat ontslag af, premie is verschuldigd, welke wordt berekend en het uitzicht op gezinspensioen behouden doet blijven naar de pensioensgrondslag of de som van pensioensgrondslagen, welke de ontslagene als ambtenaar in de zin der wet laatstelijk vóór 10 mei 1940 had, doch overigens naar de toestand op de datum van ingang van het ontslag.

C. Voor degenen, voor wie krachtens het Zuiveringsbesluit 1945 door hem is bepaald, dat alle rechten, welke de ontslagene of diens nagelaten betrekkingen aan de Pensioenwet 1922 (Stb. 240) zouden kunnen ontleenen, vervallen, wordt dit verval van rechten opgeheven en treedt daarvoor dezelfde bepaling in de plaats, welke onder B is opgenomen.

D. Voor degenen, voor wie krachtens deze beschikking de reeds in-gevolge artikel 95 der Pensioenwet 1922 (Stb. 240) gesloten verzeke-ring voortaan het behoud van een uitzicht op een ander bedrag aan gezinspensioen zou moeten omvatten en/of tot een andere premie zou moeten leiden en/of nog premie over een reeds verzekerden tijdvak zou moeten worden aangezuiverd, blijft die verzekering op de tot dus-verre geldende voorwaarden in stand, indien zij daartoe binnen drie maanden, nadat de Pensioenraad hun een opgave van de nieuwe voor-waarden heeft verstrekt, aan die raad de wens te kennen geven.

E. Waar in deze beschikking gesproken wordt van de ontslagene, wordt hieronder verstaan de persoon, die krachtens het Zuiverings-besluit 1945 is ontslagen en die daarna niet als ambtenaar in de zin der Pensioenwet 1922 (Stb. 240) is of wordt herplaatst.

F. Het bepaalde onder A tot en met E van deze beschikking is niet van toepassing op degenen, daarbedoeld, die na de bevrijding bij on-herroepelijk geworden uitspraak ter zake van tijdens de bezetting ge-pleegde strafbare feiten zijn veroordeeld tot een vrijheidsstraf van ten minste tien jaren of tot de doodstraf.

G. Voor degenen, voor wie deze beschikking aanspraak of uitzicht geeft op een totaal aan pensioen en toeslagen, dat lager is dan dat, waarop voor hen met inachtneming van de te hunnen aanzien thans reeds krachtens het Zuiveringsbesluit 1945 geldende bepalingen aan-spraak of uitzicht zou bestaan, blijven die bepalingen van kracht.

's-Gravenhage, 17 januari 1956.

De Minister van Binnenlandse Zaken,
Boel.

De ontslagen ambtenaren, op wie deze beschikking van toepassing is, worden er voor zoveel nodig op gewezen, dat het met het oog op de mogelijkheid van verzekering van het behoud van uitzicht op pensioen van hun na te laten betrekkingen van belang is, dat zij zich ter zake zo goed mogelijk tot de Pensioenraad wenden.

6

Aan
de Ministers.

Zuivering; verval van
pensioenrechten.

B.B. (bur. Zuive- UZ 19290.
ring).
24 October 1952.

Met verwijzing naar de beslissing van de Raad van Ministers van 13 October j.l. deel ik U, na overleg met onze Ambtgenoten van Justitie en van Sociale Zaken en Volksgezondheid, mede dat de regeling, vervat in mijn rondschriften van 20 Mei 1947, No. UZ 13529, afd. B.B., bureau Zuivering, betreffende het verval van pensioenrechten krachtens het Zuiveringsbesluit 1945, als volgt wordt gewijzigd:

- I. In de gevallen, waarin op grond van voornoemde richtlijnen van 1947 is bepaald, dat het pensioen ingevolge de Pensioenwet 1922 zal worden gesteld op een percentage van 50 of hoger, tot een maximum van 70, van het bedrag, waarop zonder de bepaling inzake het verval van pensioenrechten aanspraak zou bestaan, wordt met ingang van 1 Januari 1953 het percentage met 20% verhoogd;
- II. Ten aanzien van hen, die tot dusver niet of slechts voor een gering percentage herstel van hun pensioenrechten konden verkrijgen, kan vanaf 1 Januari 1953 op hun verzoek worden bepaald, dat het pensioen ingevolge de Pensioenwet 1922 zal worden gesteld op maximaal 50% van het bedrag, waarop zonder de bepaling inzake het verval van pensioenrechten aanspraak zou bestaan, indien zij:

- a. op 10 Mei 1940 tenminste vijftien voor pensioen geldige dienstjaren bezaten;
- b. niet door een Tribunaal (of Bijzonder Gerechtshof) veroordeeld zijn: dan wel
- c. voorwaardelijk buiten vervolging zijn gesteld, voorwaardelijk zijn geïnterneerd, niet langer in detentie hebben gezeten dan tot 1 Juli 1947, of, indien de detentie na 1 Januari 1947 is aangevangen, deze niet langer dan een jaar heeft geduurd.

De onder I bedoelde verhoging van het percentage zou kunnen worden vervat in een door elke Minister vast te stellen algemene beschikking. Omtrent de redactie van deze beschikking wordt o rleg gepleegd met de Pensioenraad. Ik hoop U terzake op korte termijn nader te berichten.

Ten aanzien van de onder II genoemde mogelijkheid tot gedeeltelijk herstel van vervallen verklaarde pensioenrechten merk ik o dat het niet de bedoeling is, dat allen, die aan de daar genoemde criteria voldoen, op hun verzoek automatisch tot 50% in hun rechten worden hersteld. Voor elk geval afzonderlijk zal dienen te worden beoordeeld of gelet op de ernst der misdragingen en de doo de Regering op het gebied der zuivering gevolgde gedragslijn gedeeltelijk herstel verantwoord is.

De gedachte, bij het (verdergaand) gedeeltelijk herstel van pensioenrechten de jaren, tijdens de bezetting in overheidsdienst doorgebracht, niet voor de berekening van het pensioen te doen medetellen is, nu velen, die reeds gedeeltelijk in hun pensioenrechten zijn hersteld, daardoor, ondanks de verhoging van het toegekende percentage met 20%, uiteindelijk minder aan pensioen zouden ontvangen, reeds hierom niet voor verwezenlijking vat ar.

Tenslotte vestig ik er de aandacht op, dat de Ministerraad heeft besloten, dat, voor zover zulks nog niet is geschied, de bovenbedoelde regeling van 1947 alsnog door alle Departementen zal worden toegepast. Uiteraard zal daarbij de bovenbedoelde wijziging van deze regeling in acht genomen moeten worden.

Ik moge U verzoeken, met het vorenstaande rekening te houden en te doen houden.

DE MINISTER VAN BINNENLANDSE ZAKEN,

(get.)

BEEL.

MINISTERIE VAN BINNENLANDSE ZAKEN
PENSIOENRECHTEN IN VERBAND MET HET
ZUIVERINGSBESLUIT 1945

17 januari 1956 / No. UZ 20684 / Directie B.B. : Afdeling
Bestuurszaken / Bureau Zuivering

De Minister van Binnenlandse Zaken,
Gelet op het Zuiveringsbesluit 1945,
Besluit:

gerekend met ingang van 1 januari 1956, het volgende vast te stellen:

A. Voor degenen, voor wie krachtens het Zuiveringsbesluit 1945 door hem is bepaald, dat het pensioen, waarop de Pensioenwet 1922 (Srb. 240) de ontslagene of diens nagelaten betrekkingen recht geeft, alsmede de toeslagen op dat pensioen worden gesteld op 90 % van het bedrag, waarop zonder deze beperkende bepaling aanspraak zou bestaan, vervalt deze beperking.

B. Voor degenen, voor wie krachtens het Zuiveringsbesluit 1945 door hem is bepaald, dat het pensioen, waarop de Pensioenwet 1922 (Srb. 240) de ontslagene of diens nagelaten betrekkingen recht geeft, alsmede de toeslagen op dat pensioen worden gesteld op een percentage, lager dan 90 van het bedrag, waarop zonder deze beperkende bepaling aanspraak zou bestaan, dan wel de pensioenaanspraken door een op andere wijze geformuleerde bepaling in overeenkomstige mate zijn verminderd, vervalt deze beperking en treedt daarvoor in de plaats de bepaling:

1°. dat, uitsluitend voor wat de berekening van het pensioen betreft, iedere voor pensioen geldige diensttijd of wachtgeldtijd niet verder medetelt dan tot 10 mei 1940 en dat de berekening van het pensioen geschiedt naar de pensioensgrondslag of de som van pensioensgrondslagen, welke de ontslagene als ambtenaar in de zin der Pensioenwet 1922 (Srb. 240) laatstelijk vóór 10 mei 1940 had;

2°. dat voor een op artikel 95 der Pensioenwet 1922 (Srb. 240) gepronke verzekering uit hoofde van het krachtens het Zuiveringsbesluit 1945 verleende ontslag, van de datum van ingang van dat ontslag af, premie is verschuldigd, welke wordt berekend en het uitzicht op gezinspensioen behouden doet blijven naar de pensioensgrondslag of de som van pensioensgrondslagen, welke de ontslagene als ambtenaar in de zin der wet laatstelijk vóór 10 mei 1940 had, doch overigens naar de toestand op de datum van ingang van het ontslag.

C. Voor degenen, voor wie krachtens het Zuiveringsbesluit 1945 door hem is bepaald, dat alle rechten, welke de ontslagene of diens nagelaten betrekkingen aan de Pensioenwet 1922 (Srb. 240) zouden kunnen ontleenen, vervallen, wordt dit verval van rechten opgeheven en treedt daarvoor dezelfde bepaling in de plaats, welke onder B is opgenomen.

D. Voor degenen, voor wie krachtens deze beschikking de reeds ingevolge artikel 95 der Pensioenwet 1922 (Srb. 240) gesloten verzekering voortaan het behoud van een uitzicht op een ander bedrag aan gezinspensioen zou moeten omvatten en/of tot een andere premie zou moeten leiden en/of nog premie over een reeds verstreken tijdvak zou moeten worden aangezuiverd, blijft die verzekering op de tot dusverre geldende voorwaarden in stand, indien zij daartoe bladen drie maanden, nadat de Pensioenraad hun een opgave van de nieuwe voorwaarden heeft verstrekt, aan die raad de wens te kennen geven.

E. Waar in deze beschikking gesproken wordt van de ontslagene, wordt hieronder verstaan de persoon, die krachtens het Zuiveringsbesluit 1945 is ontslagen en die daarna niet als ambtenaar in de zin der Pensioenwet 1922 (Srb. 240) is of wordt herplaatst.

F. Het bepaalde onder A tot en met E van deze beschikking is niet van toepassing op degenen, daarbedoeld, die na de bevrijding bij onherroepelijk geworden uitspraak ter zake van tijdens de bezetting gepleegde strafbare feiten zijn veroordeeld tot een vrijheidsstraf van ten minste tien jaren of tot de doodstraf.

G. Voor degenen, voor wie deze beschikking aanspraak of uitzicht geeft op een totaal aan pensioen en toeslagen, dat lager is dan dat, waarop voor hen met inachtneming van de te hunnen aanzien thans reeds krachtens het Zuiveringsbesluit 1945 geldende bepalingen aanspraak of uitzicht zou bestaan, blijven die bepalingen van kracht.

's-Gravenhage, 17 januari 1956.

De Minister van Binnenlandse Zaken,
Boel.

De ontslagen ambtenaren, op wie deze beschikking van toepassing is, worden er voor zoveel nodig op gewezen, dat het met het oog op de mogelijkheid van verzekering van het behoud van uitzicht op pensioen van hun na te laten betrekkingen van belang is, dat zij zich ter zake zo spoedig mogelijk tot de Pensioenraad wenden.

STAATSBLAD VAN HET KONINKRIJK DER NEDERLANDEN

456

WET van 1 augustus 1956 tot wijziging van de regeling van het pensioen van weduwen en wezen van overleden leden en overleden gewezen leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

WIJ JULIANA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Allen, die deze zullen zien of horen lezen, saluut! doen te weten:

Alzo Wij in overweging genomen hebben, dat het wenselijk is in de regeling van het pensioen van weduwen en wezen van overleden leden en overleden gewezen leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal wijziging te brengen;

Zo is het, dat Wij, de Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Artikel 1. De Wet van 21 November 1924. *Stb.* 522¹⁾, wordt gewijzigd als volgt:

I. Artikel 4 wordt gelezen als volgt:

1. Het weduwenpensioen bedraagt de helft van het pensioen, waarop het overleden lid van de Tweede Kamer als zodanig aanspraak zou hebben gehad, indien hij op de dag van zijn overlijden was afgetreden, of waarop het overleden gewezen lid van de Tweede Kamer als zodanig aanspraak had.

2. In afwijking van het bepaalde in het vorig lid, bedraagt het pensioen van de weduwe van hem, die overlijdt als lid van de Tweede Kamer vóór het bereiken van de leeftijd van 65 jaren, de helft van het pensioen, waarop het lid van de Tweede Kamer als zodanig ten hoogste aanspraak zou hebben kunnen maken, indien hij bij het bereiken van bovengenoemde leeftijd was afgetreden.

3. In afwijking van het bepaalde in het eerste lid bedraagt het pensioen van de weduwe van hem, die als gewezen lid van de Tweede Kamer vóór het bereiken van de leeftijd van 65 jaren overlijdt in een periode gelijk aan en aansluitend op het tijdvak, waarin hij laatstelijk lid van de Tweede Kamer is geweest, doch ten minste van twee jaren en ten hoogste van 7½ jaren, de helft van het pensioen, waarop het gewezen lid in de Tweede Kamer als zodanig ten hoogste aanspraak zou hebben kunnen maken, indien hij bij het bereiken van evengenoemde leeftijd was afgetreden.

4. Indien wegens een zelfde sterfgeval voor een weduwe recht ontstaat zowel op een weduwenpensioen krachtens deze wet als op een weduwenpensioen krachtens of op de voet van de Wet, houdende nadere regeling tot het toekennen van een uitkering en een pensioen aan gewezen ministers, staatssecretarissen, leden van Gedeputeerde Staten en/of provincie en wethouders en/of gemeente, zomede van een pensioen aan hun weduwen en wezen, wordt tijd, welke zowel voor de regeling van eerstbedoeld pensioen als voor de regeling van het andere pensioen medetelt en niet daadwerkelijk gelijktijdig in de verschillende ambten is doorgebracht, slechts medegerekend voor de regeling van het pensioen waarbij die tijd het hoogste bedrag oplevert.

5. Het pensioen van de wezen bedraagt:

a. voor elk kind, welks moeder aan het overlijden van de vader aanspraak op pensioen ontloent, 1/5 van het bedrag van dat weduwenpensioen;

b. voor elk ander kind 2/5 van het overeenkomstig het bepaalde in de vorige leden berekend weduwenpensioen.

6. De pensioenen worden naar boven in guldens afgerond.

¹⁾ Gewijzigd bij de wet van 12 december 1929 (*Stb.* 530)

II. Het eerste lid van artikel 5 wordt gelezen als volgt:

Het gezamenlijk bedrag aan weduwen- en wezenpensioen of aan wezenpensioen gaat het tweevoud van het bedrag van het in het vijfde lid van het vorig artikel onder a onderscheidenlijk onder b bedoelde weduwenpensioen niet te boven.

III. Artikel 6 wordt gelezen als volgt:

Het wezenpensioen wordt ambtshalve gebracht van 1/5 op 2/5 van het bedrag, waarvan het is afgeleid, als het weduwenpensioen van de moeder is beëindigd.

Artikel 2. Pensioenen van weduwen en wezen van overleden leden en van overleden gewezen leden van de Tweede Kamer, welke met toepassing van de bepalingen van de Wet van 21 November 1924, *Stb.* 522, zoals deze ingevolge deze wet zijn komen te luiden, tot een hoger bedrag zouden zijn toegekend, worden, voor zover het recht op pensioen niet is vervallen, te rekenen van de dag van inwerkingtreding dezer wet, ambtshalve tot bedoeld bedrag verhoogd.

De tijd, welke krachtens het bepaalde in artikel 12 van de Wet van 11 Mei 1946, *Stb.* G 112, niet in aanmerking komt voor vergelding met pensioen, blijft ook voor de toepassing van dit artikel buiten toepassing.

Artikel 3. Deze wet treedt in werking met ingang van de dag, na die van uitgifte van het *Staatsblad*, waarin zij wordt geplaatst.

Lasten en bevelen, dat oorde in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en dat alle Ministerieel Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven ten Paleize het Loo, 1 augustus 1956

JULIANA.

De Minister van Binnenlandse Zaken a.i.,

J. C. VAN OVEN.

Uitgegeven de eenendertigste augustus 1956.

De Minister van Justitie,

J. C. VAN OVEN.

Zie voor de behandeling in de Staten-Generaal

Bijl. Hand. II 55/56, 4317; Hand. II 55/56, bladz. 1014—1099.

Bijl. Hand. I 1956, 4317; Hand. I 1956, bladz. 13—15.

9
STAATSBLAD

VAN HET

KONINKRIJK DER NEDERLANDEN.

(N^o. E 14.) *BESLUIT van 13 Januari 1944, houdende vaststelling van het Zuiveringsbesluit.*

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Op de voordracht van Onze Ministers voor Algemeene Oorlogvoering van het Koninkrijk, van Algemeene Zaken, van Buitenlandsche Zaken, van Justitie, van Binnenlandsche Zaken, van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen, van Financiën, van Oorlog, van Marine, van Waterstaat, van Handel, Nijverheid en Scheepvaart, van Landbouw en Visscherij, van Sociale Zaken en van Koloniën en Onze Ministers zonder portefeuille, van 11 Januari 1944, Kab. E. VII, No. 1235;

Overwegende, dat het noodzakelijk is de Hooge Colleges van Staat, de Nederlandsche Administratie, de Rechterlijke Macht en andere organen, diensten en instellingen zoo spoedig mogelijk te zuiveren van personen, door den bezetter in het belang van den vijand, van zijn oorlogvoering en ter bevordering van de aan den Nederlandschen zin voor recht en vrijheid vreemde opvattingen aangewezen voor het bekleeden van ambten of het uitoefenen van functies, alsmede van andere verraderlijke en ontrouwe elementen;

Den Buitengewonen Raad van Advies gehoord;

Hebben goedgevonden en verstaan :

Artikel 1.

1. Dit besluit is van toepassing op :

- a. hen, die ambtenaar zijn in den zin van artikel 1, eerste en tweede lid, der Ambtenarenwet 1929, of artikel 1 der Militaire Ambtenarenwet 1931, waaronder begrepen hen, die lid zijn van de Rechterlijke Macht;

- b. de personen, genoemd onder *a* tot en met *n* in artikel 4 van de Pensioenwet 1922 (*Staatsblad* No. 240) of bedoeld in artikel 5 dier wet, voor zoover niet vallende onder *a*;
- c. diplomatieke en consulaire ambtenaren, ambtenaren van den tolkendienst en kanseliers;
- d. hen, die in dienst genomen zijn op den voet van het Arbeidsovereenkomstenbesluit of het Gewijzigd Crisis-Arbeidsreglement, dan wel op den voet van andere bepalingen op arbeidsovereenkomst bij het Rijk of een der Staatsbedrijven of Rijksinstellingen werkzaam zijn en voor zoover niet vallende onder *a*, *b* of *c*;
- e. hen, die op arbeidsovereenkomst naar burgerlijk recht werkzaam zijn bij een provincie, gemeente, waterschap, veenschap of veenpolder, dan wel daartoe behorende diensten, bedrijven, commissies of rechtspersoonlijkheid bezittende lichamen, voor zoover niet vallende onder *a*, *b*, *c*, of *d*;
- f. bestuurders, beambten en bedienden, als bedoeld in de Spoorwegwet.

2. De bepalingen van het eerste lid zijn mede van toepassing op hen, die door of vanwege den bezetter zijn aangesteld of met wie een arbeidsovereenkomst naar burgerlijk recht, ter uitoefening van welke openbare functie dan ook, is gesloten. In geval van twijfel of een functie openbaar is, beslist Onze Minister van Binnenlandsche Zaken.

Artikel 2.

1. In afwachting van een onderzoek omtrent de noodzakelijkheid van schorsing of ontslag, bedoeld in de artikelen 3 en 4 van dit besluit, kan den in artikel 1 bedoelden personen zonder opgave van redenen worden bevolen de uitoefening van hun functie te staken.

2. Het in het eerste lid van dit artikel bedoelde bevel tot staking van de uitoefening van de functie wordt gegeven door:

- a. Onzen betrokken Minister, ten aanzien van de personen, die ressorteeren onder zijn Departement en de daarbij behorende diensten, instellingen of bedrijven, of die werkzaam zijn bij diensten, instellingen of bedrijven,

waarover, krachtens wettelijk voorschrift, door hem of onder zijn verantwoordelijkheid toezicht wordt uitgeoefend, of voor wie op de begrooting van zijn Departement de jaarwedden en belooningen zijn geraamd, met uitzondering van hen, ten aanzien van wie in dit besluit anders is bepaald;

- b. Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken, tevens ten aanzien van de Commissarissen der Koningin, de burgemeesters en de personen, in dienst van de provincies en de daartoe behorende diensten, instellingen en bedrijven, met inbegrip van de commissies en rechtspersoonlijkheid bezittende lichamen, belast met de behartiging van gemeenschappelijke belangen van gemeenten of van provincies en gemeenten, alsmede ten aanzien van de personen, niet vallende onder een der andere letters van dit lid.
 - c. Onzen Minister van Justitie, tevens ten aanzien van de leden van de Rechterlijke Macht, van notarissen, van deurwaarders en van personen, behorende tot het wapen der Koninklijke Marechaussee en tot de gemeente-politie, met inbegrip van de gemeente-veldwachters;
 - d. Onzen Minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen, tevens ten aanzien van personen, die werkzaam zijn bij het gemeentelijk onderwijs;
 - e. den Commissaris der Koningin, ten aanzien van de personen in dienst van de gemeenten, gelegen in zijn provincie, of de daartoe behorende diensten, instellingen of bedrijven, zulks echter met uitzondering van de onder c en d bedoelde personen;
 - f. den Commissaris der Koningin, ten aanzien van de personen, in dienst van de waterschappen, veenschappen en veenpolders, gelegen in zijn provincie, zoomede van dezulke, welke mede in een andere provincie zijn gelegen, doch waarvan de zetel van het bestuur op 10 Mei 1940 binnen zijn provincie was gevestigd.
3. In geval van twijfel, onder welke letter van lid 2 een persoon valt, beslist Onze Minister van Binnenlandsche Zaken.
4. Onze Ministers en Onze Commissarissen der Koningin zijn, ieder voor zooveel hem betreft, bevoegd door hen aan te

wijzen functionarissen te machtigen namens hen het bevel als bedoeld in het eerste lid van dit artikel te geven.

5. De in het eerste lid bedoelde bevoegdheid komt voor den duur, dat het grondgebied krachtens Ons besluit van 11 September 1943 No. 1 in bijzonderen staat van beleg verkeert, mede toe aan het militair gezag, dat van zijn beslissing onder vermelding van de redenen, die tot het nemen van de beslissing hebben geleid, zoo spoedig mogelijk mededeeling doet aan Onzen betrokken Minister en aan den betrokken Commissaris der Koningin. Indien naar het oordeel van Onzen betrokken Minister de ten deze door het militair gezag ten aanzien van een bepaald persoon genomen maatregel niet voldoende gegrond is, is dat oordeel beslissend en worden, voor zooveel noodig, de gevolgen verbonden aan de door het militair gezag genomen beslissing door Onzen betrokken Minister geregeld.

6. Het in het eerste lid bedoelde bevel tot staking van de uitoefening van de functie heeft mede staking van de uitoefening van andere eventueel door den betrokkene bekleede openbare functies ten gevolge.

7. Het bevel tot staking van de uitoefening van de functie is niet van invloed op aan de uitoefening van de functies verbonden inkomsten en voordeelen.

Artikel 3.

1. In afwachting van de beslissing omtrent ontslag, bedoeld in artikel 4 van dit-besluit, kunnen al dan niet na een bevel, als bedoeld in het vorige artikel, de in artikel 1 bedoelde personen in hun functies worden geschorst, indien zij van ontrouw aan de zaak van Ons Koninkrijk, aan Ons, of aan Onze Regeering hebben doen blijken, of van hen, op grond van hun houding vóór of tijdens de bezetting, niet de getrouwe medewerking aan het herstel van het vaderland kan worden verwacht.

2. De in het eerste lid bedoelde schorsing geschiedt door;

a. Onzen Minister van Algemeene Zaken, ten aanzien van de door Ons benoemde functionarissen, deel uitmakende van de Hooge Colleges van Staat;

- b. Onzen betrokken Minister, ten aanzien van de personen, bedoeld in artikel 2, tweede lid onder *a*, met uitzondering van de onder artikel 3, tweede lid onder *a*, genoemde functionarissen;
 - c. Onzen Minister van Binnenlandse Zaken, tevens ten aanzien van de personen, bedoeld in artikel 2, tweede lid onder *b* en *e*;
 - d. Onzen Minister van Justitie, tevens ten aanzien van de personen, bedoeld in artikel 2, tweede lid onder *c*;
 - e. Onzen Minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen, tevens ten aanzien van de personen, bedoeld in artikel 2, tweede lid onder *d*;
 - f. Onzen Minister van Waterstaat, tevens ten aanzien van de personen, bedoeld in artikel 2, tweede lid onder *f*.
3. Het derde, vierde, vijfde en zesde lid van artikel 2 zijn op de schorsing van overeenkomstige toepassing.
4. Schorsing heeft verlies van alle aan de uitoefening van de functie verbonden inkomsten en voordeelen ten gevolge. Bij opheffing van de schorsing, anders dan als gevolg van op grond van dit besluit verleend ontslag, worden de sinds den aanvang der schorsing niet uitbetaalde inkomsten alsnog uitgekeerd.
5. De in het tweede lid bedoelde autoriteiten en eventueel het militair gezag zijn echter bevoegd te bepalen, dat in daarvoor in aanmerking komende gevallen ten behoeve van de geschorsten of hun gezinnen voorloopig wekelijks een bedrag voor hun noodzakelijk levensonderhoud, ten laste van de administratie, welke de bezoldiging dier personen betaalde, zal worden uitgekeerd. Bij opheffing der schorsing, anders dan als gevolg van ontslag op grond van dit besluit, wordt genoemd bedrag bij de uitbetaling van de achterstallige, aan de functie verbonden inkomsten, ingehouden.

Artikel 4.

1. De in artikel 1 bedoelde personen kunnen op grond van de redenen, aangegeven in het slot van het eerste lid van

artikel 3, al dan niet na een bevel, bedoeld in artikel 2, of een schorsing, bedoeld in artikel 3, uit hun functie worden ontslagen.

2. Het in het eerste lid bedoelde ontslag wordt verleend door:

- a. Ons, op voordracht van Onzen Minister van Algemeene Zaken, ten aanzien van de personen, bedoeld in artikel 3, tweede lid onder a;
- b. Onzen in artikel 3, tweede lid onder b, c, d, e en f bedoelden Minister, ten aanzien van de aldaar bedoelde personen.

3. De betrokken Minister wint, alvorens de in het tweede lid bedoelde voordracht in te dienen of het aldaar bedoelde ontslag te verlenen, advies in van de daartoe in te stellen Commissie van Advies, waarvan de samenstelling en werkwijze bij gemeenschappelijke beschikking van Onzen Minister, Voorzitter van den Raad van Ministers, en Onze Ministers van Justitie en van Binnenlandsehe Zaken worden geregeld.

De Commissie is bevoegd bij Onzen betrokken Minister eigener beweging voorstellen tot ontslag in te dienen, welke door dezen Minister steeds ter kennis worden gebracht van Onzen Minister, Voorzitter van den Raad van Ministers.

4. Het zesde lid van artikel 2 is op ontslag van overeenkomstige toepassing.

5. Alle rechten op dadelijk of uitgesteld pensioen en alle andere rechten, welke de op grond van dit besluit ontslagenen, krachtens wettelijk voorschrift of arbeidsovereenkomst, zouden kunnen doen gelden, alsmede alle rechten op pensioen en alle andere rechten, welke de nagelaten betrekkingen van de ontslagenen, krachtens wettelijk voorschrift of arbeidsovereenkomst, zouden kunnen doen gelden, vervallen.

6. Wij behouden Ons voor nadere regelen te stellen met betrekking tot de toekenning van rechten in de plaats van die, welke ingevolge het bepaalde bij het vorige lid zijn vervallen, met betrekking tot het behoud van reeds toegekend pensioen, wachtgeld of non-activiteitswedde, alsmede tot de toekenning van onderstand aan de gezinnen van de ontslagenen.

In afwachting van deze nadere regelen of van de toekenning van pensioen, wachtgeld, non-activiteitswedde of onderstand, is het vijfde lid van artikel 3 van overeenkomstige toepassing.

Artikel 5.

Elk ontslag uit het ambt of de functie, na den datum van inwerkingtreding van dit besluit, hetzij door anderen dan de in artikel 4 aangewezen autoriteiten verleend, hetzij door belanghebbenden na dien datum genomen, wordt, voor zooveel de rechtsgevolgen in dit besluit geregeld betreft, als niet verleend of genomen beschouwd, indien dit wordt vervangen door een ontslag op grond van evengenoemd artikel.

Artikel 6.

De bepalingen van wettelijke voorschriften of arbeidsovereenkomsten, voor zooveel zij betrekking hebben op de wijze, waarop het bevel tot staking van uitoefening van de functie moet geschieden, dan wel de schorsing of het ontslag moet worden verleend, dan wel krachtens welke de genomen beslissing gewijzigd of ongedaan gemaakt zou kunnen worden, worden voor de toepassing van dit besluit buiten werking gesteld.

Artikel 7.

Zoo spoedig mogelijk wordt van de maatregelen, bedoeld in de artikelen 2, eerste lid, 3, eerste lid, en 4, eerste lid, aan het militair gezag en in de *Staatscourant* mededeeling gedaan, terwijl de betrokkenen zoo mogelijk afzonderlijk schriftelijk ingelicht worden.

Artikel 8.

In de deelen van het grondgebied, welke in bijzonderen staat van beleg verkeerden, rust op het militair gezag de taak, zorg te dragen, dat de functionarissen, die ingevolge de bovenstaande bepalingen een bevel tot staking van hun werkzaamheden hebben verkregen, dan wel zijn geschorst of ontslagen, inderdaad ten volle de uitoefening van hun ambt beëindigen.

Artikel 9.

Dit besluit, ten aanzien waarvan de bevoegdheid, bedoeld in artikel 9, tweede lid, van het Besluit op den bijzonderen

staat van beleg, niet kan worden uitgeoefend, kan worden aangehaald als "Zuiveringsbesluit" en treedt in werking met ingang van den dag zijner afkondiging.

Onze Ministers voor Algemeene Oorlogvoering van het Koninkrijk, van Algemeene Zaken, van Buitenlandsche Zaken, van Justitie, van Binnenlandsche Zaken, van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen, van Financien, van Oorlog, van Marine, van Waterstaat, van Handel, Nijverheid en Scheepvaart, van Landbouw en Visscherij, van Sociale Zaken en van Koloniën zijn, ieder voor zooveel hem betreft, belast met de uitvoering van dit besluit, dat in het *Staatsblad* zal worden geplaatst.

Londen, den 13den Januari 1944.

WILHELMINA.

*De Minister voor Algemeene Oorlogvoering
van het Koninkrijk,*

P. S. GERBRANDY.

De Minister van Algemeene Zaken, a.i.,
VAN BOEIJEN.

De Minister van Buitenlandsche Zaken,
E. N. VAN KLEFFENS.

De Minister van Justitie,
VAN ANGEREN.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
VAN BOEIJEN.

De Minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen,
G. BOLKESTEIN.

*BESLUIT van 2 Augustus 1945 houdende
vaststelling van het Zuiveringsbesluit 1945*

WJ. WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER
NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Op de voordracht van Onze Ministers voor Algemeene Oorlogvoering van het Koninkrijk, van Binnenlandse Zaken, van Buitenlandse Zaken, van Justitie, van Oudewijs, Kunsten en Wetenschappen, van Financiën van Oorlog, van Marine, van Openbare Werken, van Verkeer en Energie, van Handel en Nijverheid, van Scheepvaart, van Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening, van Sociale Zaken, van Overzeesche Gebiedsdeelen en van Onzen Minister zonder portefeuille van 17 Juli 1945:

Overwegende, dat het wenschelijk is gebleken, nieuwe regelen te stellen aangaande de voor Hooge Colleges van Staat, de administratieve en andere openbare diensten, instellingen en lichamen te treffen zuiveringsmaatregelen;

Den Raad van State gehoord (advies van 26 Juli 1945 no. 3);
Gelet op het nader rapport van Onzen Minister van Binnenlandse Zaken, mede namens Zijne Ambtgenooten van 31 Juli 1945, Binnenlandsch Bestuur Bureau Wetgeving;

Hebben goedgevonden en verstaan

Artikel 1.

1. Dit besluit is van toepassing op hen, die behooren tot dan wel op of na 10 Mei 1940 hebben behoord tot de navolgende categorieën van personen:

a. ambtenaren in den zin van artikel 1 eerste en tweede lid, der Ambtenarenwet 1929, of artikel 1 der Militaire Ambtenarenwet 1931, met uitzondering van de met rechtspraak belaste leden van de rechterlijke macht en van den Procureur-Generaal bij den Hogen Raad;

b. personen, genoemd onder a tot en met n, in artikel 4 van de Pensioenwet 1922 (*Staatsblad* no. 240) of bedoeld in artikel 5 dier wet, voor zover niet vallende onder a;

10

c. bijzonder en kerkelijke hoogleraren, hoogleraren aan bijzondere universiteiten en hogescholen en privaatdocenten;

d. personen, werkzaam bij bijzondere scholen, voor zoover niet vallende onder b of c;

e. diplomatieke en consulaire ambtenaren, ambtenaren van den lolkendienst en kanseliers;

f. zij, die in dienst genomen zijn op den voet van het Arbeidsovereenkomstenbesluit of het Arbeidsreglement Voedselvoorziening, dan wel op den voet van andere bepalingen op arbeidsovereenkomst bij het Rijk of een der Staatsbedrijven of Rijksinstellingen werkzaam zijn, voor zoover niet vallende onder a, b of d;

g. zij, die op arbeidsovereenkomst naar burgerlijk recht werkzaam zijn bij een provincie, gemeente, waterschap, veen-schap of veenpolder, dan wel daartoe behoorende diensaten, be-drijven, commissies of rechtspersoonlijkheid bezittende licha-men, voor zoover niet vallende onder a, b, d of e;

h. bestuursdienaren, beambten, en bedienden, als bedoeld in de Rpoorwegwet.

2. De bepalingen van het eerste lid zijn mede van toepassing op hen, die door of vanwege den bezetter zijn aangesteld of niet wie door of vanwege den bezetter een arbeidsovereenkomst naar burgerlijk recht ter uitoefening van welke openbare functie dan ook is gesloten, met uitzondering van de met rechtspraak be-laste leden van de rechterlijke macht. In geval van twijfel be-slist onze Minister van Binnenlandse Zaken.

3. Onze Minister van Binnenlandse Zaken kan, voor zoo-veel nodig in overleg met Onzen betrokken Minister bepalen, dat dit besluit mede geheel of gedeeltelijk van toepassing is op:

a. door hem aangewezen groepen van personen, die bij wijze van hoofd- of nevenberoep belast zijn met een taak, welke krachtens wettelijk voorschrift moet worden vervuld, dan wel bij of krachtens een door een publiekrechtelijk orgaan ge-nomen beslissing is opgedragen;

b. door hem aangewezen groepen van personen, wier werk-zaamheden in aard overeenstemmen met die van degenen, ge-noemd in lid 1.

Met betrekking tot de onder a bedoelde groepen van personen wijst hij daarbij tevens de functionarissen aan, die bevoegd zijn de in dit besluit genoemde of overeenkomstige maatregelen te treffen.

De ingevolge dit lid genomen beschikking wordt in de Neder-landse Staatscourant bekend gemaakt.

Artikel 2.

1. De in artikel 1 genoemde personen kunnen ontlagen worden, indien zij:

1. van ontrouw aan de zaak van Ons Koninkrijk of aan Ons hebben doen blijken, of

2. door gedragingen of uitslatingen blij hebben gegeven van een nationaal-socialistische geestesgesteldheid, of

3. vóór of tijdens de bezetting een houding hebben aange-nomen, welke gegronde reden geeft voor de verwachting, dat zij niet de getrouwe medewerking aan het herstel van het vaderland zullen verleenen, of

1. op eenigerlei andere wijze in ernstige mate te kort zijn geschoten in het betrachten van de juiste houding in verband met de bezetting.

2. Zij kunnen op een der in het eerste lid genoemde gronden, indien geen termen aanwezig zijn voor ontslag en overigens op grond, dat zij anderszins te kort zijn geschoten in het betrachten van de juiste houding in verband met de bezetting, getroffen worden door een of meer der maatregelen van:

a. terugzetting in rang of aanwijzing van een andere functie;

b. inhouding van gehele of gedeeltelijke bezoldiging;

c. tijdelijke of bestendige uitsluiting van bevordering;

d. stilstand van periodieke verhooging van bezoldiging;

e. mondelinge of schriftelijke berisping met of zonder openbaarmaking;

f. overplaatsing.

3. In afwachting van een onderzoek omtrent de noodzake-lijkheid van ontslag of een maatregel, als bedoeld in het tweede lid, kan den betrokkene zonder opgave van redenen worden aangezegd, de uitoefening van zijn functie te staken. Indien een der gronden uit het eerste of tweede lid aanwezig is, kan de betrokkene in afwachting van een nadere beslissing worden geschorst.

Artikel 3.

1. De samenzegging, bedoeld in artikel 2, derde lid, eerste zin, wordt aan de personen in openbaren dienst gedaan door:

a. Onzen betrokken Minister ten aanzien van de personen, die ressorteren onder zijn Departement en de daartoe behoo-rende diensten, instellingen of bedrijven, waarover, krachtens wettelijk voorschrift, door hem of onder zijn verantwoordelijk-heid is zield wordt uitgeoefend, of voor wie op de begroting

van zijn Departement de jaarwedde en belooningen zijn gewaard, niet uitzondering van hen, ten aanzien van wie in dit besluit anders is bepaald;

b. Onze Minister van Binnenlandsche Zaken tevens ten aanzien van Onze Commissarissen in de provincie, de Burgemeesters en de personen, in dienst van de provincie en de daartoe behorende diensten, instellingen en bedrijven, met inbegrip van de commissie en rechtspersoonlijkheid bezittende lichamen, behalve met de behartiging van gemeenschappelijke belangen van gemeenten of van provincie en gemeenten, alsmede ten aanzien van de personen, niet vallende onder een der andere letters van dit lid;

c. Onze Minister van Justitie tevens ten aanzien van notarissen, van deurwaarders en van personen, behoorende tot het wapen der Koninklijke Marechaussee en tot de gemeente-politie, met inbegrip van de gemeente-veldwachters;

d. Onze Minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen tevens ten aanzien van personen, die werkzaam zijn bij het gemeentelijk onderwijs;

e. Onze Commissaris in de provincie ten aanzien van de personen in dienst van de gemeenten, gelegen in zijn provincie, of de daartoe behorende diensten, instellingen of bedrijven, zulke echter niet uitzondering van de onder c en d bedoelde personen;

f. Onze Commissaris in de provincie ten aanzien van de personen in dienst van de waterschappen, veenschappen en veenpolders, gelegen in zijn provincie, zoodra van dezulke, welke mede in een andere provincie zijn gelegen, doch waarvan de zetel van het bestuur op 10 Mei 1940 binnen zijn provincie was gevestigd.

2. In geval van twijfel of een persoon in openbaren dienst is dan wel onder welke letter van lid 1 een persoon valt, beslist Onze Minister van Binnenlandsche Zaken.

3. Onze Ministers en Onze Commissarissen in de provincie zijn, ieder voor zooveel hem betreft, bevoegd door hen aan te wijzen functionarissen te machtigen namens hen de aangezeggd te doen.

4. De aanzegging wordt aan hen, die niet in openbaren dienst zijn, gedaan door de in hoogste instantie over hen gestelde personen of heaturen.

Indien in de daarvoor naar zijn oordeel in aanmerking komende gevallen van deze bevoegdheid geen gebruik wordt gemaakt, gelaat Onze Minister of Onze Commissaris in de pro-

vincie, genoemd in lid 1, hem, de aanzegging te doen. Het bevoegd in het derde lid is van overeenkomstige toepassing.

5. De in artikel 2, derde lid, eerste zin, bedoelde bevoegdheid en die tot het gelasten van de aanzegging uit het vierde lid komen van den duur, dat het grondgebied krachtens Ons besluit van 11 September 1914, no. 1, in bijzonderen staat van beleg verkeert, mede toe aan het militair gezag, dat van zijn beslissing onder vermelding van de redenen, die tot het nemen van de beslissing hebben geleid, zoo spoedig mogelijk mededeeling doet aan Onze betrokken Minister en aan Onze betrokken Commissaris in de provincie. Indien naar het oordeel van Onze betrokken Minister de ten deze door het militair gezag ten aanzien van een bepaald persoon genomen maatregel niet voldoende gegrond is, is dat oordeel beslissend en worden, voor zooveel nodig, de gevolgen, verboden aan de door het militair gezag genomen beslissing, door Onze betrokken Minister geregeld.

6. De aanzegging aan personen in openbaren dienst tot staking van de door hen als hoofdbetrekking bekleede functie sluit in aanzegging tot staking van alle andere door den betrokkene bekleede openbare functies, met uitzondering van rechtspreekende functies in de rechterlijke macht.

7. Zij is niet van invloed op aan de functies verboden inkomsten en voorderen.

8. Onverminderd het bepaalde aan het slot van het vijfde lid, kan de aanzegging ongedaan worden gemaakt door hem, die haar heeft verricht. Is zij geschied krachtens het vijfde lid, dan kan de aanzegging tevens ongedaan gemaakt worden door hem, die bevoegd is haar te verrichten. Is zij geschied op een last, als bedoeld in het vierde lid, dan is een machtiging van den lastgever noodig.

9. De aanzegging verliest haar kracht door een beslissing ten principale. De ongedaanmaking sluit niet uit een behandeling van de zaak ten principale.

Artikel 4.

1. De schorsing, bedoeld in artikel 2, derde lid, tweede zin, geschiedt ten aanzien van personen in openbaren dienst door:

a. Onze betrokken Minister ten aanzien van de personen, bedoeld in artikel 3, eerste lid, onder a;

b. Onze Minister van Binnenlandsche Zaken tevens ten aanzien van de personen, bedoeld in artikel 3, eerste lid, onder b en c;

c. Onze Minister van Justitie tevens ten aanzien van de personen, bedoeld in artikel 3, eerste lid, onder c;

d. Onzen Minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen tevens ten aanzien van de personen, bedoeld in artikel 3, eerste lid, onder d;

e. Onzen Minister van Openbare Werken tevens ten aanzien van de personen, bedoeld in artikel 3, eerste lid, onder f.

2. Zij wordt aan den getroffen schriftelijk medegedeeld.

3. Het tweede, derde, vierde, vijfde, zesde, achtste en negende lid van artikel 3 zijn op de schorsing van overeenkomstige toepassing.

4. Schorsing heeft verlies van alle aan de functie verbonden inkomsten en voordeelen ten gevolge. Bij opheffing van de schorsing, anders dan als gevolg van op grond van dit bes uit verleend ontslag, worden de sinds den aanvang van de schorsing niet uitbetaalde inkomsten alsnog uitgekeerd. Bij opheffing van de schorsing, gepaard gaande met toepassing van een der maatregelen, als bedoeld in artikel 2, tweede lid, beslist Onze betrokken Minister over al of niet uitkeering van de niet uitbetaalde inkomsten en toekenning van de niet genoten voordeelen.

5. De autoriteiten of personen, die de schorsing hebben uitgesproken, kunnen in daarvoor in aanmerking komende gevallen te allen tijde met inachtneming van de door Onzen Minister van Binnenlandse Zaken te geven richtlijnen bepalen, dat ten behoeve van de geschorsten of hun gezinnen voorloopig wekelijks een bedrag voor hun noodzakelijk levensonderhoud, ten laste van degenen, welke de bezoldiging dier personen betaalde, zal worden uitgekeerd, alsmede dat de geschorste tijdens de schorsing in het genot blijft van zekere voordeelen onder nader te stellen voorwaarden.

Artikel 5.

1. Het in artikel 2 bedoeld ontslag wordt aan personen in openbaren dienst verleend door Onzen Minister, voor hen als bevoegd tot schorsing aangewezen in artikel 4, en aan hen, die niet in openbaren dienst zijn, door de in hoogste instantie over hen gestelde personen of besturen. Het bepaalde in den tweeden zin van het vierde lid van artikel 3 is van overeenkomstige toepassing, met dien verstande, dat alleen Onze betrokken Minister tot het geven van een last bevoegd is. Het ontslag kan worden verleend met ingang van een datum, liggende vóór dien dor beslissing. Het ontslag wordt bij aangetekend schrijven aan den betrokkene medegedeeld; in de beslissing genomen in afwijking van het advies van de in het vierde lid bedoelde commissie, dan wordt zulks in het schrijven vermeld. Hetzelfde geldt voor de mededeeling van den last aan het betrokken lichamen.

2. Het tweede en zesde lid van artikel 3 zijn op het ontslag van overeenkomstige toepassing.

3. Onze Minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen trekt de toelating als privaat-docent in van hem, die valt onder artikel 2, eerste lid. Het bepaalde in den voorlaatsten zin van het eerste lid is van overeenkomstige toepassing.

4. Onze betrokken Minister wint, alvorens het ontslag te verleenen, de toelating, bedoeld in het derde lid, in te trekken of een last, als bedoeld in het eerste lid, te geven, advies in van een daartoe in te stellen commissie van advies, waarvan de samenstelling en werkwijze worden geregeld bij gemeenschappelijke beschikking van Onzen Minister, Voorzitter van den Raad van Ministers, en Onzen Minister van Binnenlandse Zaken.

De commissie is bevoegd, eigener beweging voorstellen tot het nemen van maatregelen, als bovenbedoeld, bij Onzen betrokken Minister in te dienen.

5. Bij het ontslag kan worden bepaald, dat alle rechten op dadelijk of uitgesteld pensioen en alle andere rechten, welke de op grond van dit besluit ontslagenen, krachtens wettelijk voorschrift of arbeidsovereenkomst zouden kunnen doen gelden, alsmede alle rechten op pensioen en alle andere rechten, welke de ontslagenen betrekkingen van de ontslagenen, krachtens wettelijk voorschrift of arbeidsovereenkomst zouden kunnen doen gelden, vervallen.

6. Wij behouden Ons voor om, in geval van toepassing van het vorige lid van dit artikel, andere regelen te stellen met betrekking tot de toekenning van rechten in de plaats van die, welke zijn vervallen, met betrekking tot het behoud van reeds toegekend pensioen, wachtgeld of nonactiviteitswedde, alsmede tot de toekenning van onderstand aan de gezinnen of de ontslagenen betrekkingen van de ontslagenen.

7. In afwachting van deze nadere regelen of van de toekenning van pensioen, wachtgeld, nonactiviteitswedde of onderstand, is het vijfde lid van artikel 4 van overeenkomstige toepassing.

8. De rechtsgevolgen, verbonden aan een beëindiging der dienstbetrekking vóór een ontslag van den betrokkene krachtens dit besluit, worden vervangen door de aan dit ontslag verbonden rechtsgevolgen, voorzover deze niet eerstgenoemde rechtsgevolgen onverenigbaar zijn.

Artikel 3.

1. De in het tweede lid van artikel 2 bedoelde maatregelen worden ten aanzien van de personen in openbaren dienst ge-

nommen door Onzen Minister, voor hen als bevoegd tot schorsing aangewezen in artikel 4, of de door hem daartoe gemachtigde functionarissen, en ten aanzien van de personen, die niet in openbaren dienst zijn, door de in hoogste instantie over hen gestelde personen of besturen.

2. Indien laatstgenoemden niet den naar zijn oordeel noodzakelijke maatregelen treffen, geeft Onze betrokken Minister of de daartoe door hem gemachtigde functionaris hun den last daartoe.

Artikel 7.

1. Indien geen gevolg wordt gegeven aan een last als bedoeld in artikel 3, lid 4, artikel 4 lid 3, artikel 5, lid 1, of artikel 6, lid 2, is Onze Minister, aangewezen in artikel 8, lid 1, artikel 4, lid 1, artikel 5, lid 1, of artikel 6, lid 1, bevoegd, zoo noodig in afwijking van wettelijke voorschriften, ieders aan het betrokken lichaam door de Overheid verleende medewerking in den vorm van vergoeding, dispensatie, toestemming, toelating, subsidie of anderszins, te verbreken.

2. Is de medewerking verleend door een niet onder zijn Departement ressorteerend overheidsorgaan, dan geschiedt de verbreking niet dan in overleg met dat orgaan.

Artikel 8.

De bepalingen van wettelijke voorschriften of arbeidsovereenkomsten, voor zooveel zij betrekking hebben op de wijze, waarop een aanzegging tot staking van werkzaamheden wordt gedaan, een schorsing of ontslag wordt verleend of een der andere in dit besluit genoemde maatregelen wordt getroffen, dan wel krachtens welke de genomen beslissingen gewijzigd of ongedaan gemaakt kunnen worden, worden voor de toepassing van dit besluit buiten werking gesteld.

Artikel 9.

1. Van een ontslag, als bedoeld in het eerste lid van artikel 5, verleend door of op last van Onzen Minister en van de intrekking, als bedoeld in het derde lid van dat artikel, staat den getroffene en het bestuur van het lichaam, dat den last ontving, indien deze maatregelen zijn genomen in afwijking van het advies, bedoeld in het vierde lid van genoemd artikel, beroep open op Ons, den Raad van State, afdeling voor de geschillen van bestuur, gehoord.

2. Het beroep wordt bij gemotiveerd beroepschrift ingesteld binnen een en twintig dagen, nadat het schrijven, be-

doeld in het eerste lid van artikel 5, ter post is bezorgd. Het beroep tegen een op last verleend ontslag sluit in beroep tegen dien last.

3. Wordt op een ingesteld beroep het ontslag gehandhaafd, dan kunnen Wij een verval van rechten krachtens het bepaalde in artikel 5 lid 5, ongedaan maken.

4. De beslissing wordt schriftelijk aan den betrokkene medegedeeld.

Artikel 10.

1. Indienststelling van personen, die krachtens dit besluit zijn ontslagen, in een functie, als bedoeld in artikel 1, is verboden zonder voorafgaand verlof van Onzen Minister, door of vanwege wien de maatregel is toegepast of die bevoegd was, den last daartoe te geven.

2. In geval van overtreding van dit verbod bepaalt Onze Minister, dat de betrokkene onmiddellijk op zoo kort mogelijken termijn moet worden ontslagen.

3. Wordt hierna geen gevolg gegeven, dan is Onze Minister bevoegd, zelf het ontslag aan de betrokken personen in openbaren dienst te verleenen. Betroft de beschikking bedoeld in lid 2, personen, niet in openbaren dienst, dan is het bepaalde in artikel 7 van overeenkomstige toepassing.

Artikel 11.

Zoo spoedig mogelijk wordt van een schorsing of een ontslag of een uitspraak in ingesteld beroep aan het militair gezag en in de *Nederlandsche Staatscourant* mededeeling gedaan.

Artikel 12.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken stelt de ter uitvoering van dit besluit noodige voorschriften vast.

Artikel 13.

1. Hij, die, opgeroepen als getuige door een autoriteit of een commando, bij of krachtens dit besluit behaft met een tank ter uitvoering hiervan, niet verschijnt, of weigert een verklaring af te leggen of haar desgevraagd met een eed, of een daarmee gelijk gestelde belofte of bevestiging te bekrachtigen, wordt gestraft met een gevangenisstraf van ten hoogste vier maanden of een geldboete van ten hoogste zes honderd gulden.

2. Het feit wordt beschouwd als misdrijf.

8. De tot oproeping bevoegde instantie kan na het verstrijken van den gestelden termijn bevelen, dat de getuige door de openbare macht voor haar wordt gebracht.

Artikel 14.

1. Hij, die een functie uitoefent, met betrekking tot, welke een hem godane aanzegging tot staking, als bedoeld in artikel 3, geldt of waarin hij is geschorst, wordt gestraft met hechtenis van ten hoogste drie maanden of geldboete van ten hoogste driehonderd gulden.

2. Het feit wordt beschouwd als overtreding.

Artikel 15.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken stelt de in verband met de vervanging van het Zuiveringsbesluit *Stbl.* 1944, E 14, zooals dat is aangevuld bij Onze besluiten van 12 April 1945, no. F 56 en van 12 Mei 1945, no. F 68, door dit besluit zoodanige overgangsbepalingen vast.

Artikel 16.

1. Dit besluit, ten aanzien waarvan de bevoegdheid, bedoeld in artikel 9, tweede lid, van het Besluit op den bijzonderen staat van beleg, niet kan worden uitgeoefend, kan worden aangehaald als „Zuiveringsbesluit 1945” en treedt in werking met ingang van den tweeden dag na dien zijner afkondiging.

2. Met ingang van hetzelfde tijdstip wordt ingetrokken Ons Besluit van 13 Januari 1944, *Stbl.* E 14, zooals dat is aangevuld bij Onze besluiten van 12 April 1945, no. F 50 en van 12 Mei 1945, no. F 68.

Onze Ministers voor Algemeene Oorlogvoering van het Koninkrijk, van Binnenlandsche Zaken, van Buitenlandsche Zaken, van Justitie, van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen, van Financien, van Oorlog, van Marine, van Openbare Werken, van Verkeer en Energie, van Handel en Nijverheid, van Scheepvaart, van Landbouw, Visscherij en Voedselvoorziening, van Sociale Zaken, van Overzeesche Gebiedsdelen en Onze Minister zonder Portefeuille zijn, ieder voor zooveel hem betreft, belast met de uitvoering van dit besluit, dat in het Staatsblad zal worden geplaatst, en waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State.

Het Loo, den 2den Augustus 1945.

WILHELMINA.

De Minister voor Algemeene Oorlogvoering
van het Koninkrijk,

W. SCHERMERHORN.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
BIELE.

De Minister van Buitenlandsche Zaken,
E. N. VAN KLEFFENS.

De Minister van Justitie,
KOLFSCHOTEN.

De Minister van Onderwijs, Kunsten
en Wetenschappen,
G. VAN DER LEEUW.

De Minister van Financien,
P. MEETINGCK.

De Minister van Oorlog,
J. MEYEN.

De Minister van Marine,
DE BOOY.

De Minister van Openbare Werken,
J. A. RINGERS.

De Minister van Verkeer en Energie,
TH. VAN SCHAIK.

De Minister van Handel en Nijverheid,
H. VOS.

De Minister van Scheepvaart o. i.,
DE BOOY.

De Minister van Landbouw, Visscherij
en Voedselvoorziening,
S. L. MANSHOLT.

De Minister van Sociale Zaken,
W. DREES.

De Minister van Overzeesche Gebiedsdelen,
LOGEMANN.

De Minister zonder Portefeuille,
J. H. VAN ROYEN.

Uitgegeven den vierden Augustus 1945.

De Minister van Justitie,
KOLFSCHOTEN.

TOELICHTING.

Aangezien zich in de praktijk bij de toepassing van het Zuiveringsbesluit (*Stbl.* E 14) verschillende bezwaren deden gevoelen, is indertijd een kleine commissie onder voorzitterschap van prof. mr. R. P. Cleveringa ingesteld, aan welke de vraag is voorgelegd, welke veranderingen in het Zuiveringsbesluit zouden moeten worden aangebracht, ten einde aan de geruzen bezwaren tegemoet te komen.

Deze commissie heeft een nieuw ontwerp Zuiveringsbesluit opgesteld, dat de basis heeft gevormd voor het nieuwe besluit. Dit besluit (*Staatsblad* F 182) wijkt in hoofdzaak op de navolgende punten af van het oude Zuiveringsbesluit, zooals dat is aangevuld bij Koninklijk besluit van 12 Mei 1945, *Staatsblad* F 64.

1. In verband met de voorbereiding van een afzonderlijk Zuiveringsbesluit voor de niet rechtspraak belaste leden van de rechterlijke macht (dat inmiddels in het *Staatsblad* is verschenen), worden deze personen in artikel 1 van de toepassing van het onderhavige besluit uitgezonderd.

2. De groep van personen, op wie het Zuiveringsbesluit van toepassing is, werd met twee categorieën uitgebreid. In de eerste plaats werden in artikel 1, onder c, opgenomen de bijzondere en kerkelijke hoogleeraren, hoogleeraren aan bijzondere universiteiten en hogescholen en privaatdocenten. Te dezen werd het volgende overwogen: Hun arbeid komt in aard en uitkomsten *zoozeer* overeen met dien van gewone en buitengewone hoogleeraren, dat zij hiernaar voor het onderzoek van hun zuiverheid op één lijn dienen te worden gesteld. Hoewel hun opdrachtgevers hen ook veelal uit eigen beweging wel naar eenzelfde maatstaf zullen behandelen, bestaat toch dienaangaande geen zekerheid. Het schijnt daarom wenschelijk, dat de Overheid hier eenig toezicht, desnoods eenigen aandrang, uitoefent.

In de tweede plaats werd gedacht aan diensten en inatellingen als de tram, het gas- of elektriciteitsbedrijf, het waterleidingbedrijf, dat in de eene gemeente of provincie een zuivere gemeentelijke resp. provinciale dienst is en in de andere of een particuliere onderneming met een concessie, of wel een gemengd bedrijf. De mogelijkheid dient te worden geopend het personeel van zulke diensten, dat maatschappelijk en wat zijn positie ten opzichte van het publiek betreft, gelijk staat met dat van de strikt-gemeentelijke of provinciale diensten, op gelijken voet daarmee te behandelen. Aangezien het noodzakelijk is elk geval op zich zelf te bezien, is in een nieuw 3e lid van artikel 1 neergelegd, dat omtrent de toepassing van het besluit op der-

gelijke groepen van personen een voorafgaand besluit van den Minister van Binnenlandsche Zaken noodig is.

3. In verband met de omstandigheid, dat, naar mag worden aangenomen, onder de personen, bedoeld in het derde lid van artikel 1, van het vroeger geldende Zuiveringsbesluit, ook de gekozen leden van openbare colleges vallen, is, aangezien voor deze personen niet a priori de tot het nemen van de in het Besluit genoemde maatregelen bevoegde instantie kan worden aangewezen, een en ander ter bepaling aan den Minister van Binnenlandsche Zaken overgelaten.

4. In artikel 2 zijn twee nieuwe gronden, te weten de onder 2 en onder 1 genoemde, voor het nemen van maatregelen opgenomen.

5. Het Zuiveringsbesluit in zijn vroegere lezing, dat ook personen omvat, die niet in openbaren dienst zijn (Spoorwegpersoneel), maakt voor deze categorie geen onderscheid en doet de verschillende te kunnen aanzien te treffen maatregelen nemen door de voor alle categorieën bevoegde Overheidsinstanties. Dit schijnt, nu het nieuwe artikel 1 een uithreiding van niet in openbaren dienst zijnde personen inhoudt, niet gewenscht. Hierin moet een onnodige inbreuk op de vrijheid der onderlinge regeling der betrekkingen worden gezien. Noodig is slechts te bewerkstelligen, dat de zuivering ten aanzien van de niet personen in Overheidsdienst gelijkgesteld niet minder krachtig worde uitgevoerd dan die van de Overheidsdiensten in engeren zin. Dit wordt bereikt, wanneer men enerzijds de verschillende maatregelen voor de niet in openbaren dienst zijnde personen laat nemen door de over hen gestelde personen of besturen en anderzijds de Overheid (den Minister of Commissaris der Koningin, die krachtens het besluit bevoegd zou zijn) de bevoegdheid geeft deze personen of besturen, wanneer zij in gebreke zouden blijven, te gelasten tot het nemen van een maatregel over te gaan.

Deze oplossing is o.a. neergelegd in het nieuwe 4e lid van artikel 3 (oud 2).

6. In artikel 9 is de mogelijkheid geopend van beroep tegen ontslag etc. op grond van het Zuiveringsbesluit, verleend in afwijking van het advies der Commissie van Advies. Als beroepsinstantie is na rijp beraad de Kroon, den Raad van State gekozen.

7. In artikel 10 is een regeling getroffen, welke voorkomt, dat een door een der maatregelen van het Zuiveringsbesluit getroffen door indiensttreding bij een ander lichaam aan de gevolgen van de hem opgelegde straf ontkomt.

Minister van het Openbaar Onderwijs op de Zitting van Openbare Functionarissen, bevestigende instructies zijn v. hand.

Door het betrekken der autoriteiten, die bevoegd zijn, en gezamenlijk met de staking te doen en een bepaalde Functionaris te aanstellen, is in het eerste besluit bedoeld de staking te doen de betrokkenen te aanstellen. In het tweede besluit en degeen die niet in openbare dienst zijn. Ten aanzien van hen, die in openbare dienst zijn, zijn dezelfde personen tot het treffen van de maatregelen bevoegd, die daartoe op grond van het openbare besluit bevoegd waren (Minister, Commissarissen der Koningin en het Ministerie van Oorlog). Ten aanzien van hen, die niet in openbare dienst zijn, kunnen de maatregelen worden genomen door de in het eerste besluit onder de betrokkenen gestelde personen of bureaus.

Indien de instantsie, welke bevoegd is tot het treffen van de maatregelen van staking en schorsing tegen personen, die niet in openbare dienst zijn, naar het oordeel van den betrokken Minister of Commissaris der Koningin dan wel naar het oordeel van het M.O., daarmede in gebreke blijft, kan de betrokken Minister, Commissaris der Koningin of het M.O. des instantie gelasten, degen maatregel te treffen.

Ingeval aan dezen maatregel geen gevolg wordt gegeven is de instantie, die den maatregel heeft gegeven, niet bevoegd, de maatregelmaatregel zelf te nemen.

Voor de beantwoording van de vraag, of iemand al of niet in openbare dienst is, wordt door het Ministerie van Binnenlandse Zaken als criterium aangenomen, of betrekking al of niet in dienst is van een openbaar lichaam (b.v. Rijk, provincie, gemeentelijk ambtenaar, gemeentelijk tramwegbedrijf, gemeentelijk waterleiding enz.). Spoorwegpersoneel dat alsmede personen, b.v. in dienst van het Bijzondere Oorlogs, zijn niet in openbare dienst.

6. Een bijzonderheid is, dat staking, schorsing of ontslag van personen, niet in openbare dienst zijnde, niet tegenvolgt heeft automatische staking, schorsing of ontslag uit andere functies welke betrekken bezielden.

7. Evenzins zullen in het vorige Zilveringsbesluit bepaald was, kunnen de Ministers en de Commissarissen der Koningin de hun toekomende bevoegdheden tot het treffen van maatregelmaatregelen dalgevoeren aan daartoe door hen aan te wijzen Functionarissen, die de maatregelen dan waarna den betrokken Minister o.g. Commissaris der Koningin bezien nemen.

8. Ontslag van personen in openbare dienst kan worden gegeven door den Minister en den door dezen gemachtigde Functionarissen, ontslag aan personen, niet in openbare dienst, door de instantie, bevoegd tot het treffen van voorlopige maatregelmaatregelen tegen betrokkenen, hetgeen een belangrijke wijziging betekent. Het ontslag kan worden verleend met ingang van een datum, liggende voor den dag van beslissing. Indien het ontslag verleend wordt in afwijking van het advies van de Commissie van Advies (welke te allen tijde door den betrokken Minister moet worden gehoord indien het voornemen tot het verleenen van ontslag bestaat, staat den betrouwen beriep open bij de Kroon, gehoord de afwijking voor te stellen van bestuur van den Raad van State.

9. Als die strafzaken het Zilveringsbesluit ontlaten zijn, kunnen onder toezichting van den betrokken Minister niet meer in een openbare functie treden.

10. Stakingen worden niet meer gepubliceerd. Publicaties van schorsing en ontslag worden geschieden in de Nederlandse Staatscourant.

11. Bij, also ordende het feit dat bij gevaar of gevaar is, toch de werkzaamheden worden aan de betrokken functie, blijft uitmonnen is strafbaar met eenmaal 3 maanden bestrafte of Fl. 300.- boete. De bepaling van artikel 8 van het oude Zilveringsbesluit, welke de controle van de naleving van staking- en schorsingmaatregelen aan het M.O. gaf, is in het nieuwe besluit vervallen. Men moet namelijk aannemen, dat de opvoeringsambtenaren, bedoeld in art. 141 Wetboek van Strafrecht, thans belast zijn met de opvoering van deze oortredingen. Aangezien stakingmaatregelen niet bevoeren te worden gepubliceerd, zal men echter ook van andere zijde bleroep attent moeten zijn. Aangezien het niet geheel duidelijk is, hoe anders de bedoelde opvoeringsambtenaren een oortreding kunnen constateren; tenzij men aan hen mededeeling doet van de geene aanwijzingen tot staking, geldende in hun ressort.

Het oude zuiveringsbesluit bepaalt, dat ingeval van schorsing op grond van het zuiveringsbesluit alle rechten op dadelijk of uitgesteld pensioen en alle andere rechten, aan betrokkene krachtens wetmatig voorschrift of overeenkomst toevallende, alsmede alle rechten op pensioen etc., toekomende aan hem nagelaten betrekkingen, vervallen. Het nieuwe zuiveringsbesluit heeft een andere regeling, waaraan "kan worden bepaald", dat alle bedoelde rechten vervallen. Dit zal dus van geval tot geval moeten worden uitgemaakt. Schorsing heeft, evenals conform het oude zuiveringsbesluit, automatisch verlies van alle aan de functie verbonden inkomen en voorsalen tegevolge; in geval van schorsing kan krachtens het nieuwe zuiveringsbesluit, conform door den Minister van Binnenlandse Zaken te geven richtlijnen, door de tot schorsing gevoegde instanties ten behoeve van de geschorsten of hun gezinnen voorloopig welk bedrag naar noodzakelijkheid levensonderhoud worden vastgesteld, "ten laste van degenen, welke andere de bespeldiging diar personen betaalde"; daartoe kan tevens worden bepaald, "dat de geschorsten tijdens de schorsing in het geest blijft van zekere voordeelen onder nader te stellen voorwaarden".

Medere berichten volgen zoo spoedig mogelijk.

Chef Staf Militair Gezag.
Voor dezen:
De Sous-Chef van den Staf,
De Kolonel,

Mr. F.J.H. Snijders.

S-H-I-1149.

Het oude zuiveringsbesluit bepaalt, dat ingeval van schorsing op grond van het zuiveringsbesluit alle rechten op dadelijk of uitgesteld pensioen en alle andere rechten, aan betrokkenen krachtens wetmatig voorschrift of anderszins voortvloeiende, alsmede alle rechten op pensioen etc., toekomende aan hen nagelaten betrekkingen, vervallen. Het nieuwe zuiveringsbesluit heeft een andere regeling, waaraan "kan worden bepaald", dat alle bedoelde rechten vervallen. Dit zal dus van geval tot geval moeten worden uitgemaakt. Schorsing heeft, evenals conform het oude zuiveringsbesluit, automatisch verlies van alle aan de functie verbonden inkomen en voorsalen tengevolge; in geval van schorsing kan krachtens het nieuwe zuiveringsbesluit, conform door den Minister van Binnenlandse Zaken te geven richtlijnen, door de tot schorsing gevoegde instanties behoefte van de geschorsten of hun gezinnen voorloopig welklijks een bedrag voor noodzakelijk levensonderhoud worden vastgesteld, "ten laste van degenen, welke anderszins de bespeldiging diar personen betaalde"; daartoe kan tevens worden bepaald, "dat de geschorsten tijdens de schorsing in het geest blijft van zekere voordeelen onder nader te stellen voorwaarden".

Medere berichten volgen zoo spoedig mogelijk.

Chef Staf Militair Gezag.
Voor desen:
De Sous-Chef van den Staf,
De Kolonel,

Mr. F.J.H. Snijders.

S-H-I-1149.

De Regering heeft een nieuw Zuiveringsbesluit uitgewerkt, welk wordt afgekondigd in Staatsblad No. 7. (X) en waarbij wordt ingetrokken het oude Zuiveringsbesluit van 13 Januari 1944 (Stbl. No. 8. 14), opzake dit is aangevuld bij de L.R. van 12 April 1945 (Stbl. No. 7. 56) en van 12 Mei 1945 (Stbl. No. 7. 68). De tekst van het nieuwe besluit is eerst thans ter kennis van mijn Staf gebracht, opdat nog geen gelegenheid bestond, dit grondig te bestudeeren, den wel daarover met de Regering nader van gedachten te wisselen. Wel is het eerste ontwerp voor dit besluit, opgesteld door de afd. Omzettele Overzichten, destijds ter kennis gebracht van Hoofd Sectie I van mijn Staf, doch de definitieve tekst wijkt in enkele opzichten van genoemd ontwerp af.

Het besluit bepaalt, dat de Minister van Binnenlandse Zaken de ter uitvoering van dit besluit noodige voorschriften alsnede de in verband met de vervanging van het oude Zuiveringsbesluit noodige overgangsmatregelen vaststelt. Zoodra deze voorschriften en bepalingen mij bereiken, zal ik u daarvan mededeeling doen.

Het Staatsblad, waarin het nieuwe besluit wordt afgekondigd, is nog niet afgedrukt; ik zal er voor zorgdragen, dat de noodige exemplaren u zoo spoedig mogelijk bereiken.

Thans volsta ik met de volgende voorloopige opmerkingen:

Het besluit is niet langer van toepassing op de met rechtspraak belaste leden van de Rechterlijke Macht en van den Procureur-Generaal bij den Hoogen Raad. Mij is medegedeeld, dat de Regering voornemens is, voor de zuivering van bedoelde leden van de Rechterlijke Macht een separate wettelijke regeling vast te stellen. Zoolang deze regeling nog niet is afgekondigd, zullen ingevolge het nieuwe besluit derhalve geen zuiveringsmaatregelen tegen deze leden van de Rechterlijke Macht kunnen worden genomen. De positie van de met rechtspraak belaste leden van de Rechterlijke Macht, die op grond van het oude Zuiveringsbesluit in de uitoefening van hun functie zijn gestaat dan wel zijn geschorst, is thans, naar zij wil voorkomen, ongewijzigd. Dit zal echter n.l. niet mogen inhouden, dat bedoelde leden thans zonder meer hun functie weer zullen mogen uitoefenen. Ik acht het wettig, dat teraank op korten termijn nadere mededeelingen van Regeringswege zullen volgen.

Het besluit strekt zich uit over personeel in dienst van het Bijzonder Onderwijs, bijzondere en kerkelijke hoogleraren daaronder begrepen, terwijl voorts de werkingssfeer van het besluit tot enkele verdere categorieën is uitgebreid.

2. Op grond van dit Zuiveringsbesluit kunnen de onder de werking daarvan vallende personen worden ontslagen indien zij:

1a. van ontrouw aan de zaak van Ons Koninkrijk of aan Ons hebben doen blijken, of

2a. door gedragingen of uitspraken blij hebben gegeven van een nationaal socialistische gezindte, of

3a. voor of tijdens de bezetting een houding hebben aangenomen, welke gegronde reden geeft voor de verwachting, dat zij niet de getrouwe medewerking aan het herstel van het vaderland zullen verleenen, of

4a. op eenigerlei andere wijze in ernstige mate te kort zijn geschoten in het betrachten van de juiste houding in verband met de bezetting.

Gezien de desbetreffende bepalingen van het oude Zuiveringsbesluit beoogt het nu dus een uitbreiding van de gronden voor zuivering.

3. Indien geen termen aanwezig zijn voor ontslag kunnen bedoelde personen, op een der sub 2 genoemde gronden, en overigens op grond, "dat zij anderszins te kort zijn geschoten in het betrachten van de juiste houding in verband met de bezetting" worden getroffen door een of meer der maatregelen van:

- terugzetting in rang of aanwijzing van een andere functie;
- inhouding van geheele of gedeeltelijke bezoldiging;
- tijdelijke of bestendige uitsluiting van bevordering;
- stilstand van periodieke verhoging van bezoldiging;
- mondelinge of schriftelijke berisping met of zonder opbeveling;
- voorspelling

3-H-1146 (13/8).

- Dit betrekking -

... het wettelijke voorschrift van de wet van 12 Mei 1945 houdende afwijking van het bepaalde in de Ambtenarenwet ten aanzien van van disciplinaire straffen" (Stblid. No. 5, 69) niet is ingetrokken en dus blijft-
baar gehandhaafd blijft. Hieruit zou men wellicht kunnen afleiden, dat naast
bovenbedoelde maatregelen nog de toepassing van disciplinaire straffen, op
grond van de Ambtenarenwet en de krachtens deze wet vastgestelde voorschriften,
mogelijk is. Prima vista doet dit eigenaardig aan; het is te hopen, dat zulks
niet tot verwarring aanleiding zal geven.

Mijnerzijds bestaat er geen bezwaar tegen, dat voortaan de door het
M.G. ingestelde adviescommissies, voor zover deze thans nog een enkele instan-
tie van het M.G. hun adviezen uitbrengen, in voorkomende gevallen adviseeren
tót het treffen van een maatregel als hierboven sub a tot en met f bedoeld.
In de meeste gevallen hebben tot nu toe de adviescommissies in den regel vol-
staan met adviseeren tot staking of schorsing; de beoordeling van het feit,
of oplegging van een disciplinaire straf al of niet gewenst was, plachten
deze adviescommissies meestal over te laten aan de ter zake competente di-
vise instanties. Zoodra over dit punt nader overleg met o.a. de betrokken
Ministers en het Centraal Orgaan heeft plaats gehad, zullen hierover nadere
instructies kunnen uitgaan. Daarbij zal dan tevens moeten worden aangegeven,
in hoeverre van staking c.q. schorsing nog sprake dient te zijn, wanneer de
betrokken adviescommissie van oordeel is, dat de zaak niet door ontslag doch
door oplegging van een der bovenbedoelde maatregelen dient te worden afgedaan.
Het komt mij voor, dat in dezen het Centraal Orgaan een belangrijke coördine-
rende taak zal hebben te vervullen.

Het is U bekend, dat het de wensch is van den Minister van Binnenland-
sche Zaken, dat tot staking en schorsing in dit stadium, voor zover betreft
de zuivering van het Binnenlandsch Bestuur, nog slechts wordt overgegaan, in-
geval men van oordeel is, dat daarop een ontslag moet volgen (zie echter
sub 4). Ook met name met dezen Minister zal over dit punt nader overleg wor-
den gepleegd. Tenslotte vermeld ik daarbij, dat voortaan dus blijkbaar maatrege-
len als bovenbedoeld (voor zover praktisch uitvoerbaar) nu ook mogelijk zijn
tegen burgemeesters, tegen wie het opleggen van een disciplinaire straf op
grond van Art. 10 van het K.B. van 18 November 1932 (Stblid. No. 540), houdende
onkele voorschriften omtrent de rechtspositie van de burgemeesters, tot nu toe
niet mogelijk was.

In afwachting van een onderzoek omtrent de noodzaak van ontslag of een
maatregel als hierboven onder 3 sub a tot en met f bedoeld, kan nu betrokkenen
zonder opgave van redenen worden "aangesegd" de uitoefening van hun functie
te staken. Indien een der hierboven onder 2, sub 1c tot en met 1e aangegeven
gronden aanwezig is, of indien de betrokkene "anderszins te kort geschoten is
in het betrachten van de juiste houding in verband met de besetting", kan hij
tevens worden geschorst, "in afwachting van een nadere beslissing".

Voor wat de staking betreft wordt er de aandacht op gewezen, dat dus
voortaan niet meer sprake zal zijn van een "bevel tot staking", maar veelmeer
van een "aansegging tot staking". Niet is aangegeven, op welke wijze deze aan-
segging dient te geschieden, doch ik zou voorschans willen aannemen, dat deze
op dezelfde wijze kan geschieden als tot nu toe gold ten aanzien van een bevel
tot staking.

Ten aanzien van de staking en schorsing is voorts bepaald, dat deze
maatregelen hun kracht verliezen door een beslissing ten principale en voorts,
dat de ongedaanmaking van een van deze maatregelen niet uitsluit, dat de zaak
alsnog ten principale behandeld wordt. Omtrent de te volgen procedure ten aan-
zien van ongedaanmaking van de maatregelen van staking en schorsing is ook in
dit zuiveringsbesluit niets naders bepaald, behalve, dat de maatregelen onge-
daan gemaakt kunnen worden door hem, die bevoegd is, deze te nemen.

Het zal dienstig zijn, dat te dien aanzien dezelfde procedure blijft gele-
den als volker laatstelijk is vastgesteld onder vigour van het oude zuiverings-
besluit, d.w.z. dat zoodanige ongedaanmaking niet zal mogen geschieden, dan na
S-H-I-1147.

- voortaan -

STAATSBLAD
VAN HET
KONINKRIJK DER NEDERLANDEN.

(N°. 522.) *WET van den 21sten November 1924, tot
uitvoering van artikel 90, laatste lid, der
Grondwet.*

WIL WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER
NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen
te weten:

Alsoo Wij in overwëging genomen hebben, dat het
wettelijk is regelen vast te stellen tot uitvoering van
artikel 90, laatste lid der Grondwet;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met
gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden
en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Artikel 1.

Waar in deze wet gesproken wordt van „kamerlid“ wordt
daarmede bedoeld lid van de Tweede Kamer der Staten-
Generaal.

§ 1. OVER HET RECHT OP PENSIOEN.

Artikel 2.

Recht op weduwnpensioen hebben:

a. de weduwe van hem, die als Kamerlid overlijdt, tenzij
het huwelijk was gesloten, nadat hij den leeftijd van 60 jaar
had bereikt;

b. de weduwe van hem, die na het inwerkingtreden dezer
wet als Kamerlid is afgetreden, tenzij het huwelijk is ge-
sloten, nadat hij als Kamerlid is afgetreden of nadat hij den
leeftijd van 60 jaar had bereikt.

Artikel 3.

Recht op weezenspensioen hebben:

a. de minderjarige wettige of gewettigde kinderen van
hem, die als Kamerlid overlijdt, tenzij zij geboren zijn uit

522

een huwelijk, gesloten nadat hun vader den leeftijd van
60 jaar had bereikt, of tenzij zij na dat tijdstip zijn ge-
wettigd;

b. de minderjarige wettige of gewettigde kinderen van
haar, die als Kamerlid overlijdt;

c. de minderjarige wettige of gewettigde kinderen van
overleden gewezen mannelijke Kamerleden, die na het inwer-
kingtreden dezer wet als Kamerlid zijn afgetreden, tenzij
zij geboren zijn uit een huwelijk, gesloten nadat hun vader
als Kamerlid was afgetreden of nadat hij den leeftijd van
60 jaar had bereikt, of tenzij zij na dat tijdstip zijn ge-
wettigd;

d. de minderjarige wettige of gewettigde kinderen van
overleden gewezen vrouwelijke Kamerleden, die na het
inwerkingtreden dezer wet als Kamerlid zijn afgetreden,
tenzij zij geboren zijn uit een huwelijk, gesloten nadat hun
moeder als Kamerlid was afgetreden of tenzij zij na dat tijd-
stip zijn gewettigd.

§ 2. OVER HET BEDRAG VAN HET PENSIOEN.

Artikel 4.

1. Het pensioen van de weduwe van hem, die als Kamerlid
overlijdt, bedraagt de helft van het pensioen, dat het over-
leden Kamerlid zoude hebben genoten, indien hij niet
gestorven, maar als Kamerlid ware afgetreden.

2. Het pensioen van de half-weezen en weezen van
degenen, die als Kamerlid overlijdt, bedraagt voor elk kind
onderscheidenlijk $\frac{1}{10}$ en $\frac{1}{5}$ van het pensioen, dat het
overleden Kamerlid zoude hebben genoten, indien dit lid niet
gestorven, maar als Kamerlid ware afgetreden.

3. Het pensioen van de weduwe van een overleden gewezen
Kamerlid bedraagt de helft van het pensioen, waarop dat
Kamerlid aanspraak had.

4. Het pensioen van de half-weezen en weezen van een
overleden gewezen Kamerlid bedraagt voor elk kind onder-
scheidenlijk $\frac{1}{10}$ en $\frac{1}{5}$ van het pensioen, waarop dat Kamer-
lid aanspraak had.

5. De pensioenen worden naar boven in guldens afgerond.

Artikel 5.

Het gezamenlijk bedrag aan weduwen- en weezenspensioen

of aan weezenpensioen kan niet overschrijden het bedrag van het pensioen, dat het Kamerlid en hebben genoten indien hij niet gestorven, maar als Kamerlid ware agetreden of het bedrag van het pensioen, waarop het overleden gewezen Kamerlid aanspraak had.

Indien, in verband met dit voorschrift, de pensioenen een vermindering moeten ondergaan, geschiedt deze in evenredigheid van de bedragen dier pensioenen.

Artikel 6.

Het weezenpensioen wordt ambtshalve van 1/10 op 1/5 van het in lid 2 en 4 van artikel 4 bedoeld pensioen gebracht, als het weduwnpensioen van de moeder is geëindigd of zoolang dit op grond van eenige bepaling dezer wet niet mag worden genoten.

Artikel 7.

Indien een kind aan het overlijden van elk zijner ouders aanspraak op pensioen ontleent, wordt het hoogste der pensioenen toegekend.

§ 3. OVER AANVRAGE EN TOEKENNING VAN PENSIOEN

Artikel 8.

De pensioenen worden verleend op schriftelijke aanvraag van of vanwege den belanghebbende. Die aanvraag moet, met overlegging van de voor de regeling van het pensioen benodigde stukken, worden ingediend bij Onzen Minister van Financiën.

Artikel 9.

De pensioenen worden op voordracht van den Minister van Financiën bij Koninklijk besluit ten laste van den Staat toegekend.

Artikel 10.

1. Het weezenpensioen voor de gezamenlijke kinderen uit één huwelijk gesproten, wordt als een eenheid toegekend.
2. Zijn de kinderen uit verschillende huwelijken gesproten, dan wordt het weezenpensioen voor de gezamenlijke kinderen uit elk dier huwelijken als een afzonderlijke eenheid toegekend.

3. In afwijking van de vorige leden kan bij het besluit tot toekenning of bij een later besluit in het belang der rechtzittenden een pensioen worden gesplitst.

§ 4. OVER INGANG EN EINDE DER PENSIOENEN.

Artikel 11.

1. Het pensioen gaat in met den dag volgende op dien van het overlijden van dengene, aan wien het werd ontleend.
2. Wordt het pensioen toegekend op grond van een aanvraag, gedaan meer dan twee jaar na den dag waarop het volgens het vorige lid zou ingaan, dan gaat het echter eerst in met den dag waarop de aanvraag bij Onzen Minister van Financiën is ingekomen.

Artikel 12.

1. Het weduwnpensioen eindigt met het einde van de maand, waarin het overlijden plaats heeft.
2. Het weezenpensioen eindigt met het einde van de maand, waarin de rechtzittende overleden is of meerderjarig werd.
3. Het weduwnpensioen eindigt voorts bij een volgend huwelijk der weduwe, en wel met den dag, waarop het huwelijk is voltrokken.
4. Wordt dat huwelijk, anders dan door opvolgend huwelijk met rechterlijk verlof, ontbonden, dan wordt aan de vrouw op haar schriftelijke aanvraag haar oude pensioen weder toegekend. Zou haar echter ter zake van het latere huwelijk eveneens pensioen toekomen op grond van deze wet, dan wordt slechts het hoogste van die beide bedragen toegekend. Het pensioen gaat in met den dag volgende op dien van de ontbinding van het huwelijk, mits aan Onzen Minister van Financiën desverlangd van die ontbinding het schriftelijk bewijs wordt overgelegd.

§ 5. OVER DE UITBETALING DER PENSIOENEN.

Artikel 13.

De pensioenen worden driemaandelijks voldaan.

§ 6. OVER BESLAG EN INHOUDING OP- EN OVER VERVREEMDBAARHEID VAN PENSIOEN.

Artikel 14.

1. De pensioenen kunnen niet worden ingehouden en zijn

niet voor beslag vatbaar dan ten beloope van een vijfde gedeelte.

2. Geenerlei beperking geldt ten aanzien van inhouding of beslag tot verhaal van:

- a. onderhoud, waarop hij, die om de inhouding verzoekt of de beslaglegger volgt, de wet aanspraak heeft.
- b. belastingschuld, voor zover hij een wet of verordening en andere regeling is getroffen.

3. De inhouding geschiedt door Onzen Minister van Financiën. Op het beslag zijn van toepassing de bepalingen van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering.

Artikel 15.

De artikelen 116, 119, 120, 121, 122, 123 en 124 der Pensioenwet 1922 (*Staatsblad* n°. 246) zijn van overeenkomstige toepassing.

17. OVER DE BIJDRAGE VOOR PENSIOEN.

Artikel 16.

1. Voor de pensioenen van hun weduwen en weezen betalen de Kamerleden jaarlijks aan het Rijk een bijdrage van 8 percent der in artikel 90, eerste lid, der Grondwet bedoelde schadeloosstelling.

2. De bijdrage wordt met de schadeloosstelling verrekend.

OVERGANGSBEPALING.

Artikel 17.

1. Deze wet is mede toepasselijk ten aanzien van weduwen en weezen van gewezen Kamerleden, die vóór de inwerkingtreding dezer wet, doch ná 31 December 1920 zijn afgetreden.

2. Voorts wordt aan de eventuele weduwen en weezen van hen, die vóór de inwerkingtreding dezer wet, doch ná 31 December 1920 als Kamerlid zijn overleden, zoodra van hen, die ná 31 December 1920 als Kamerlid zijn afgetreden, is daarna vóór de inwerkingtreding dezer wet zijn overleden, met ingang van den datum van de inwerkingtreding dezer wet een pensioen toegekend als hun zou zijn toegekend, indien deze wet reeds ten tijde van het overlijden in werking ware geweest.

SLOTBEPALINGEN.

Artikel 18.

Bepalingen ter uitvoering van deze wet worden vastgesteld bij algemeenen maatregel van bestuur.

Artikel 19.

Deze wet wordt geacht in werking te zijn getreden met ingang van 1 Mei 1924.

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en dat alle Ministerieele Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven te 's-Gravenhage, den 21sten November 1924.

WILHELMINA.

De Minister van Financiën,
H. COLIJN.

De Minister van Binnenlandsche Zaken
en Landbouw,
CH. ROYS DE BEERENBROUCK.

Uitgegeven den *derden* December 1924.

De Minister van Justitie,
HEEMSKERK.

12

VERSLAG
VAN DE
HANDELINGEN DER
STATEN-GENERAAL

TIJDELIJKE ZITTING 1945

'S GRAVENHAGE
TER ALGEMEENE LANDSDRUKKERIJ
1945

ALPHABETISCHE NAAMLIJSTEN

VAN DE LEDEN DER STATEN-GENERAAL EN DE MINISTERS, HOOFDEN VAN
DEPARTEMENTEN VAN ALGEMEEN BESTUUR, GEDURENDE DE
TIJDELIJKE ZITTING 1945

LEDEN VAN DE EERSTE KAMER

Namen der leden	Bijzonderheden	Namen der leden	Bijzonderheden
Anema, (Mr. A.) Asch van Wijck, (Jhr. Mr. H. A. M. van) Bargo, (Dr. J. A. J.) Blonjous, (H. M. J.) Briët, (Mr. P. K.) Bruijn, (A. C. de) Diepenhorst, (Dr. P. A.) Embden, (Dr. D. van) Flekens, (A. N.) Gehleman, (J.) Heldring, (Dr. F.) Hiemstra, (P.) Janssen, (Mr. F. I. J.) Janssen de Limpens, (Mr. C. H. J. A.) Kieft, (J. van de) Kolff, (Mr. G.) Kraenburg, (Mr. R.) Kropman, (Mr. G. C. J. D.)	Wordt toegelaten als lid der Kamer 18 October 1945.	Michiels van Kessenich, (Jhr. Mr. G. A. H.) Mortel, (Mr. J. G. A. M. van de) Nijkamp, (H. C.) Pollema, (Mr. R.) Rappard, (Mr. A. G. A. Ridder van) Reinalda, (M. A.) Ribbius Peletier, (Mej. Mr. A. E.) Savornin Lohman, (Jhr. Mr. B. C. de) Schoemaker, (A. J.) Silkes, (P.) Veld, (Mr. J. in 't) Vorrink, (J. J.) Vos van Steenwijk, (Mr. W. I. Baron de) Vijlbrief, (N.) Woltjer, (Dr. R. H.) Zwaan, (Dr. J. de)	(Voorzitter sedert 17 September 1920).

Griffier: Mr. A. L. de Block. — *Commissie-Griffier*: Mr. J. van Andel Gzn.

LEDEN VAN DE TWEEDE KAMER

Namen der leden	Bijzonderheden	Namen der leden	Bijzonderheden
Algera, (Mr. J.) Amelink, (H.) Andriessen, (W. J.) Baas Kzn., (G.) Bachg, (Mr. F. J. H.) Bajetto, (M. L. F.) Beaufort, (Dr. L. J. C.) Bierema, (Dr. S. E. B.) Bommer, (J.) Bongers, (Ir. M. C. E.) Born, (H. J. van den) Brasmebeck, (H. J. van) Brugmans, (Dr. H.) Brulo, (H. E. van den) Bijlma, (Mr. K.) Deckers, (Mr. L. N.) Diopenhorst, (Mr. G. A.) Donker, (Mr. L. A.) Droosen, (Dr. Ir. W. J.) Duymaer van Twint, (L. F.) Dijken, (Mr. T. A. van) Ebels, (P. E. H.) Effendi, (R.) Goes van Naters, (Jhr. Mr. M. van der) Groen Azn., (J.) Heuvel, (C. van den) Jookeu, (Mr. A. M.) Kempen, (C. J. van) Kievit, (A.) Kortenhorst, (Mr. L. G.) Krol, (Tj.) Krijger Jr., (J. M.) Kupers, (E.) Lienden, (C. J. van) Looraker, (A. J.) Maarsveen, (Mr. J. H. van) Mes, (Mr. A. J. J. M.) Meijerink, (H. J. W. A.) Ploeg Jr., (H.)	Wordt toegelaten als lid der Kamer 25 September 1915.) Wordt toegelaten als lid der Kamer 25 September 1915.)	Poll, (M. J. M. van) Posthuma, (H.) Roolvink, (Mr. E. G. M.) Roosjen, (Mr. A. B.) Rutgers van Rozenburg, (Jhr. Mr. J. W. H.) Ruijs de Heerenbrouck, (Jhr. Mr. G. A. M. J.) Ruijter, (H.) Schaeppman, (Th. F. M.) Schaik, (Mr. J. H. H. van) Schilthuis, (J.) Schouten, (J.) Serrarens, (P. J. S.) Sleen, (H. van) Sluis, (W. van der) Smeenk, (C.) Steinmetz, (W.) Stokvis, (J. E.) Stumpel, (E. J. M.) Suurhoff, (J. G.) Sweens, (Mr. J. C. M.) Terpstra, (Mr. J.) Teulings, (Mr. F. G. C. J. M.) Tilanus, (H. W.) Tjalma, (J.) Truijen, (Mr. P. W. H.) Vries, geb. Bruins, (Mevr. A. E. J. de) Weitkamp, (J.) Wendelaar, (Mr. W. G.) Weijden, (M. P. van der) Wilde, (Mr. J. A. de) Wijkamp, (B. J. J.) IJsselmuiden, (J. J. W.) Ijzerman, (A. W.) Zaal, (C. van der) Zandt, (P.) Zwijnenberg, (Dr. H. A.) Zijlstra, (A.)	(Voorzitter sedert 11 November 1937.) Wordt toegelaten als lid der Kamer 25 September 1915.)

Griffier: Mr. A. P. Schopel. — Commiza-Griffier: Mr. M. F. P. A. de Née tot Babberich.

Directeur van de Stenographische Inrichting der Staten-Generaal: W. J. Bastiaan; Onderdirecteur: J. van Zwijndragt.

MI

Beel, (Dr.
Booy, (J.

Drees, (V
Kleffens,

Kolfschot
Leeuw, (I
Liefstuck
Logemann
Mansholt,

Meynen, (I
Ringera, (I
Roven, (I

Schaik, (I
Schermerl

Vos, (Ir.

MINISTERS, HOOFDEN VAN DEPARTEMENTEN VAN ALGEMEEN BESTUUR

Beel, (Dr. L. J. M.)

Booy, (J. M. de)

Drees, (W.)

Kleffens, (Mr. E. N. van)

Kolfschoten, (Mr. H. A. M. F.)

Leeuw, (Prof. Dr. G. van der)

Lieftinck, (Prof. Mr. P.)

Logemann, (Prof. Dr. J. H.)

Mansholt, (S. L.)

Meynen, (Mr. J.)

Ringers, (Dr. Ir. J. A.)

Royen, (Dr. J. H. van)

Schaik, (Ir. S. G. van)

Schermerhorn, (Prof. Ir. W.)

Vos, (Ir. H.)

Minister van Binnenlandse Zaken van 24 Juni 1945.

Minister van Marine van 24 Juni 1945, Minister van Scheepvaart a.i. van 24 Juni 1945.

Minister van Sociale Zaken van 24 Juni 1945.

Minister van Buitenlandse Zaken van 10 Augustus 1939 tot 1 Maart 1945.

Minister van Justitie van 24 Juni 1945.

Minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen van 24 Juni 1945.

Minister van Financiën van 24 Juni 1945.

Minister van Overzeese Gebiedsdeelen van 24 Juni 1945.

Minister van Voedselvoorziening, Landbouw en Visserij van 24 Juni 1945.

Minister van Oorlog van 24 Juni 1945.

Minister van Openbare Werken en Wederopbouw van 24 Juni 1945.

Minister zonder Portefeuille van 24 Juni 1945 tot 1 Maart 1946, Minister van Buitenlandse Zaken van 1 Maart 1946.

Minister van Verkeer en Energie van 24 Juni 1945.

Voorzitter van den Raad van Ministers, Minister van Algemeene Oorlogvoering van 24 Juni 1945.

Minister van Handel en Nijverheid van 24 Juni 1945.

Bijzonderheden

(Voorzitter sedert 11 November 1937.)

Wordt toegelaten als lid der Kamer 25 September 1945.)

re tot Babberich.
derdirecteur: J. van Zwijndregt.

13 STAATSBLAD

VAN HET
KONINKRIJK DER NEDERLANDEN.

(No. D 61.) **BESLUIT** van 22 December 1943,
houdende vaststelling van het Besluit
Buitengewoon Strafrecht.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER
NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Op de voordracht van Onze Ministers voor Algemeene Oorlogvoering van het Koninkrijk, van Algemeene Zaken, van Buitenlandsche Zaken, van Justitie, van Binnenlandsche Zaken, van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen, van Financiën, van Oorlog, van Marine, van Waterstaat, van Handel, Nijverheid en Scheepvaart, van Landbouw en Visscherij, van Sociale Zaken, van Koloniën en van Onze Ministers zonder Portefeuille van 10 December 1943, No. 2722/G.92(a);

Overwegende, dat de veiligheid van den Staat het dringend noodzakelijk maakt buitengewone bepalingen van strafrecht vast te stellen voor de berechting van zekere gedurende den tijd van den huidige oorlog begane feiten, welke in zoo ernstige mate strafwaardig zijn, dat hun strafbaarheid daarmede in overeenstemming dient te worden gebracht, zonder dat een beroep op het bepaalde in artikel 1 van het Wetboek van Strafrecht bij die berechting dient te worden toegelaten;

Den Buitengewonen Raad van Advies gehoord;

Hebben goedgevonden en verstaan:

Artikel 1.

De bepalingen van dit besluit zijn van toepassing op de misdrijven, gedurende den tijd van den huidige oorlog begaan, welke zijn omschreven in:

1°. een der Titels I en II van het Tweede Boek of een der artikelen 137a, 137b, 179, 205, 278, 363 en 365 van het Wetboek van Strafrecht, een der Titels I en II van het Tweede Boek of artikel 150 van het Wetboek van Militair Strafrecht of een der artikelen 26 en 27 van dit besluit;

2°. een der artikelen 141, 145, 148—151, 157, 159, 161, 161bis, 162, 164, 166, 168, 170, 172, 242—250, 250ter, 279, 281—283, 284, eerste lid, onder 1°, 287—289; 300—304 van het Wetboek van Strafrecht, indien de schuldige gebruik heeft gemaakt of heeft gedreigd te maken van macht, gelegenheid of middel, hem door den vijand of door het feit der vijandelijke bezetting geboden;

3°. een der artikelen 131—134bis, 189 en 416—417bis van het Wetboek van Strafrecht of een der artikelen 143 en 146 van het Wetboek van Militair Strafrecht, met dien verstande, dat, waar in die artikelen van strafbaar feit of misdrijf wordt gesproken, daaronder ten deze alleen wordt verstaan een misdrijf, als hiervoor onder 1°. of 2°. bedoeld.

Artikel 2.

Voor zoover in dit besluit niet anders wordt bepaald, vinden ten aanzien van de in het voorgaande artikel bedoelde misdrijven de bepalingen van het Wetboek van Militair Strafrecht en die ter uitvoering daarvan, alsmede, behoudens de afwijkingen bij dat Wetboek vastgesteld, de bepalingen van het gemeene strafrecht toepassing, met dien verstande, dat, waar in het Wetboek van Militair Strafrecht gesproken wordt van den militairen rechter of de militaire rechtsmacht, daaronder de bij het Besluit op de Bijzondere Gerechtshoven aangewezen rechter onderscheidenlijk diens rechtsmacht wordt begrepen.

Artikel 3.

Het bepaalde in artikel 1 van het Wetboek van Strafrecht blijft voor de werking van dit besluit buiten toepassing.

Artikel 4.

1. Onverminderd het bepaalde in de artikelen 2—8 van het Wetboek van Strafrecht en in de artikelen 4 en 5 van het Wetboek van Militair Strafrecht is de Nederlandsche strafwet toepasselijk op een ieder, die zich buiten het Rijk in Europa schuldig heeft gemaakt of maakt aan:

1°. een misdrijf, omschreven in een der artikelen 179, 278 en 365 van het Wetboek van Strafrecht of een der artikelen 26 en 27 van dit besluit, of een misdrijf, als bedoeld in artikel 1, onder 2°, van dit besluit, indien het feit is gepleegd tegen of met betrekking tot een Nederlander of een Nederlandsch rechtspersoon of indien eenig Nederlandsch belang daardoor is of kon worden geschaad;

2°. een misdrijf, omschreven in een der artikelen 131—134bis, 189 en 416—417bis van het Wetboek van Strafrecht, met dien

verstande, dat, waar in die artikelen van strafbaar feit of misdrijf wordt gesproken, daaronder ten deze alleen wordt verstaan een misdrijf, omschreven in een der artikelen 92—96, 97a, onder 1°, 105 en 108—110 van het Wetboek van Strafrecht, of een misdrijf als hiervoor onder 1°. bedoeld.

2. De Nederlandsche strafwet is insgelijks toepasselijk op den Nederlander, die zich buiten het Rijk in Europa schuldig heeft gemaakt of maakt aan eenig misdrijf, in artikel 1 genoemd.

Artikel 5.

1. Het bepaalde in artikel 9 van het Wetboek van Militair Strafrecht blijft voor de werking van dit besluit buiten toepassing.

2. Nochtans wordt ter zake van een misdrijf, waarop de doodstraf is gesteld, die straf niet opgelegd dan ingeval de rechter met eenparigheid van stemmen dat misdrijf bewezen en den verdachte deswege strafbaar acht. Deze bepaling geldt niet voor het rechtsgeding in cassatie.

Artikel 6.

Het bepaalde in artikel 17 van het Wetboek van Militair Strafrecht blijft voor de werking van dit besluit buiten toepassing.

Artikel 7.

In alle gevallen van veroordeeling tot vrijheidsstraf, vervangende hechtenis daaronder begrepen, kan de rechter bepalen, dat de schuldige, zoo hij tot werken in staat is, de straf geheel of gedeeltelijk in een rijkswerkinrichting zal ondergaan.

Artikel 8.

1. In afwijking in zooverre van het bepaalde in de artikelen 28 en 29 van het Wetboek van Strafrecht en in artikel 35 van het Wetboek van Militair Strafrecht kan ontzetting van de rechten, vermeld in artikel 28, eerste lid, onder 1°, 2°, 3° en 4°, van eerstgenoemd Wetboek, worden uitgesproken in alle gevallen van veroordeeling wegens eenig misdrijf, in artikel 1 genoemd.

2. In al deze gevallen kan de schuldige insgelijks worden ontzet van het recht om bepaalde beroepen of groepen van beroepen uit te oefenen of bepaalde functies of groepen van functies te bekleeden, waarvoor hij naar het oordeel van den rechter de in het algemeen belang vereischte waardigheid of betrouwbareheid mist.

Artikel 9.

In afwijking van het bepaalde in artikel 31, eerste lid, van het Wetboek van Strafrecht bepaalt de rechter, wanneer ontzetting van rechten wordt uitgesproken, den duur als volgt:

1°. bij veroordeeling tot de doodstraf of tot levenslange gevangenisstraf, voor het leven;

2°. bij veroordeeling tot tijdelijke gevangenisstraf, tot militaire detentie of tot hechtenis, voor een tijd den duur der hoofdstraf ten minste vijf jaren te boven gaande en ten hoogste voor het leven;

3°. bij veroordeeling tot geldboete, voor den tijd van ten minste drie jaren en ten hoogste voor het leven.

Artikel 10.

In geval van eenig misdrijf, waarop de bepalingen van dit besluit van toepassing zijn, omdat de schuldige gebruik heeft gemaakt of heeft gedreigd te maken van macht, gelegenheid of middel, hem door den vijand of door het feit der vijandelijke bezetting geboden, kan de rechter bepalen, dat geen straf wordt toegepast, indien blijkt, dat de schuldige het feit heeft begaan om den vijand te benadeelen of door of vanwege den vijand of diens helpers beraamde maatregelen te beletten, belemmeren of verijdelen.

Artikel 11.

1. De schuldige aan een misdrijf, waarop de bepalingen van dit besluit van toepassing zijn, kan worden veroordeeld:

1°. indien op dat misdrijf bij het Wetboek van Strafrecht gevangenisstraf van vijftien jaren of meer is gesteld, tot de doodstraf, levenslange gevangenisstraf of tijdelijke van ten hoogste twintig jaren;

2°. indien op dat misdrijf bij het Wetboek van Strafrecht gevangenisstraf van minder dan vijftien jaren doch meer dan zeven jaren en zes maanden is gesteld, tot levenslange gevangenisstraf of tijdelijke van ten hoogste twintig jaren;

3°. indien op dat misdrijf bij het Wetboek van Strafrecht gevangenisstraf van niet meer dan zeven jaren en zes maanden doch meer dan twee jaren en zes maanden is gesteld, tot het dubbele der daarop gestelde straf;

4°. indien op dat misdrijf bij het Wetboek van Strafrecht gevangenisstraf van twee jaren en zes maanden of minder of hechtenis is gesteld, tot gevangenisstraf van ten hoogste vijf jaren;

5°. indien op dat misdrijf bij het Wetboek van Strafrecht geldboete is gesteld, tot het tienvoud der daarop gestelde geldboete;

een en ander onverminderd de mogelijkheid van oplegging van een zwaardere straf, welke bij het Wetboek van Militair Strafrecht op het misdrijf mocht zijn gesteld.

2. Het bepaalde in artikel 45 van het Wetboek van Militair Strafrecht blijft buiten toepassing.

Artikel 12.

In afwijking van het bepaalde in de artikelen 45, tweede en derde lid, en 49, eerste en tweede lid, van het Wetboek van Strafrecht en de artikelen 49 en 50 van het Wetboek van Militair Strafrecht kunnen bij poging tot of medeplichtigheid aan een misdrijf dezelfde hoofdstraffen tot dezelfde maxima worden opgelegd als op het misdrijf zijn gesteld.

Artikel 13.

1. De samenspanning tot enig misdrijf, in artikel 1 genoemd, wordt gestraft gelijk het misdrijf.

2. Nochtans is de strafvervolgning uitgesloten tegen den deelnemer aan eenige samenspanning, die, vóórdat de overheid met het bestaan daarvan bekend is, haar op zoodanige wijze daarvan kennis geeft, dat diensengevolge het plegen van het voorgenomen misdrijf wordt voorkomen. Deze bepaling geldt niet voor hem, van wien blijkt, dat hij de aanlegger is.

Artikel 14.

In afwijking van het bepaalde in artikel 60, onder 1°, van het Wetboek van Strafrecht worden in de daar bedoelde gevallen de straffen van ontzetting van dezelfde rechten opgelost in ééne straf, in duur de opgelegde hoofdstraf of hoofdstraffen ten minste vijf jaren te boven gaande en ten hoogste voor het leven, of indien geene andere hoofdstraf dan geldboete is opgelegd, in ééne straf van ten minste drie jaren en ten hoogste voor het leven.

Artikel 15.

1. Het bepaalde in artikel 68, eerste lid, van het Wetboek van Strafrecht blijft buiten toepassing, tenzij het gewijsde van een bij het Besluit op de Bijzondere Gerechtshoven aangewezen rechter of een Nederlandschen rechter buiten het Rijk in Europa afkomstig is.

2. Het bepaalde in artikel 68, tweede lid, van dat Wetboek is niet toepasselijk dan voor zoover de vervolging strijdig zou

zijn met den inhoud of de strekking van een overeenkomst, door Ons met een vreemde mogendheid gesloten.

3. Nochtans kan in de gevallen, waarin het bepaalde in artikel 68 van het Wetboek van Strafrecht voor de werking van dit besluit buiten toepassing blijft, bij de rechterlijke uitspraak worden bepaald, dat de tijd der vrijheidsstraf of het bedrag der geldboete, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van die uitspraak ondergaan of betaald ingevolge diens eerdere veroordeeling wegens hetzelfde feit, bij de uitvoering van de hem opgelegde tijdelijke vrijheidsstraf of geldboete geheel of gedeeltelijk in mindering zal worden gebracht; wat de geldboete betreft, volgens den zoo noodig in de uitspraak te bepalen maatstaf.

Artikel 16.

Bij veroordeeling tot de doodstraf wordt de termijn, bedoeld in artikel 59 van het Wetboek van Militair Strafrecht, tot vijf jaren verlengd.

Artikel 17.

Waar in eenige wettelijke bepaling van misdrijf in het algemeen of van eenig misdrijf in het bijzonder wordt gesproken, wordt daaronder voor de toepassing van dit besluit samenspanning tot dat misdrijf mede begrepen, voor zoover dit met de strekking dier bepaling niet onvereinigbaar is; onverminderd het bepaalde in artikel 78 van het Wetboek van Strafrecht.

Artikel 18.

Waar in het Wetboek van Strafrecht gesproken wordt van „grondwettigen regeeringsvorm”, worden daarmede gelijkgesteld de bestuursorganen, genoemd in de zevende afdeeling van het Tweede Hoofdstuk en in het Vierde, Vijfde, Zesde en Elfde Hoofdstuk der Grondwet.

Artikel 19.

Onder openbaar gezag wordt verstaan het Nederlandsch souverein gezag, waaronder deszelfs organen mede worden begrepen.

Artikel 20.

Onder een Nederlandsch rechtspersoon wordt verstaan een rechtspersoon, welker plaats van vestiging in het Koninkrijk is gelegen, welke uitsluitend of mede door een of meer Nederlanders wordt bestuurd of tot welker vermogen een of meer Nederlanders geheel of gedeeltelijk gerechtigd zijn.

Artikel 21.

Waar in de artikelen 44, 249 en 365 van het Wetboek van Strafrecht van ambtenaar wordt gesproken, wordt daarmee gelijkgesteld ieder ambtenaar, beambte of ander persoon, werkzaam voor het burgerlijk of militair gezag van een vijandelijke mogendheid, hetzij in vasten of tijdelijken dienst, hetzij in eenig ander dan dienstverband; onverminderd het bepaalde in artikel 84 van het Wetboek van Strafrecht.

Artikel 22.

Onder den vijand hulp verleenen wordt mede begrepen het bevorderen of verspreiden van vijandelijke propaganda, het aan den vijand ter beschikking stellen van eenig geld of goed, het verrichten van eenige daad ten voordeele van den vijand en het beletten, belemmeren of vrijdelen van eenigen tegen den vijand gericht maatregel.

Artikel 23.

1. Onder den tijd van huidigen oorlog wordt verstaan de tijd van den huidigen oorlog tegen het Koninkrijk en mede begrepen de tijd, waarin die oorlog dreigende was.

2. Onder een misdrijf gedurende den tijd van den huidigen oorlog gepleegd, wordt mede begrepen het geval, dat de schuldige het misdrijf heeft gepleegd met het oog op den door hem aanstaand geachten huidigen oorlog tegen het Koninkrijk.

Artikel 24.

1. Waar in de artikelen 101 en 205 van het Wetboek van Strafrecht van krijgsdienst wordt gesproken, wordt daarmee eenige Staats- of publieke dienst gelijkgesteld.

2. Voor zoover betreft artikel 205 van dat Wetboek, wordt voor de toepassing van dit besluit dienst bij een bondgenoot van den Staat in den huidigen oorlog onder vreemden krijgs-, staats- of publieken dienst niet begrepen.

Artikel 25.

1. Onder een bondgenoot van den Staat in den huidigen, gemeenschappelijken oorlog wordt verstaan elke niet-vijandelijke mogendheid, elk ander niet-vijandelijk, door Ons erkend bewind en elke niet aan het gezag van een vijandelijke mogendheid onderworpen, georganiseerde krijgsmacht, oorlog voerende of vijandelijkheden verrichtende tegen een vijandelijke mogendheid.

2. In afwijking in zooverre van het bepaalde in artikel 75 van het Wetboek van Militair Strafrecht wordt de werking van

dat artikel niet beperkt door de voorwaarde, dat bij wet of traktaat wederkeerigheid gewaarborgd zij.

Artikel 26.

1. Hij, die gedurende den tijd van den huidige oorlog opzettelijk een ander blootstelt aan opsporing, vervolging, vrijheidsberooving of -beperking, eenige straf of eenigen maatregel door of vanwege den vijand, diens helpers of een persoon, als in artikel 21 bedoeld, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste vijf jaren.

2. De schuldige wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste tien jaren, indien het feit vrijheidsberooving van langer dan een maand ten gevolge heeft gehad.

3. De schuldige wordt gestraft met levenslange gevangenisstraf of tijdelijke van ten hoogste twintig jaren, indien het feit zwaar lichamelijk letsel ten gevolge heeft gehad.

4. De schuldige wordt gestraft met de doodstraf, levenslange gevangenisstraf of tijdelijke van ten hoogste twintig jaren, indien het feit den dood ten gevolge heeft gehad.

5. Niet strafbaar is hij, die een feit heeft gepleegd met het oogmerk om aan door Ons gegeven wettelijke voorschriften te beantwoorden of om het algemeen belang te dienen.

Artikel 27.

Hij, die gedurende den tijd van den huidige oorlog opzettelijk gebruik maakt of dreigt te maken van macht, gelegenheid of middel, hem door den vijand of door het feit der vijandelijke bezetting geboden, om een ander in zijn vermogen wederrechtelijk te benadeelen of om zich of een ander wederrechtelijk te bevoordeelen, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste vijftien jaren.

Artikel 28.

De bij de beide voorgaande artikelen strafbaar gestelde feiten worden beschouwd als misdrijven.

Artikel 29.

1. Dit besluit, ten aanzien waarvan de bevoegdheid, bedoeld in artikel 9, tweede lid, van het Besluit op den bijzonderen staat van beleg, niet kan worden uitgeoefend, treedt in werking op den dag zijner afkondiging.

2. Het kan worden aangehaald onder den titel: Besluit Buitengewoon Strafrecht.

Onze Minister van Justitie is belast met de uitvoering van dit besluit, dat in het *Staatsblad* zal worden geplaatst.

Londen, den 22sten December 1948.

WILHELMINA.

*De Minister voor Algemeene Oorlogvoering
van het Koninkrijk,*

P. S. GERBRANDY.

De Minister van Algemeene Zaken a.i.,

VAN BOEIJEN.

De Minister van Buitenlandsche Zaken,

E. N. VAN KLEFFENS.

De Minister van Justitie,

VAN ANGEREN.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,

VAN BOEIJEN.

*De Minister van Onderwijs, Kunsten
en Wetenschappen,*

G. BOLKESTEIN.

De Minister van Financiën,

J. VAN DEN BROEK.

De Minister van Oorlog,

VAN LIDTH DE JEUDE.

De Minister van Marine,

J. TH. FURSTNER.

De Minister van Waterstaat,

J. W. ALBARDA.

14 STAATSBLAD

VAN HET

KONINKRIJK DER NEDERLANDEN.

(N^o. E 101.) *BESLUIT* van 17 September 1944,
houdende vaststelling van het Tribunaal-
besluit.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER
NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Op de voordracht van Onze Ministers voor Algemeene Oorlogvoering van het Koninkrijk, van Algemeene Zaken, van Buitenlandsche Zaken, van Justitie, van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen, van Financiën, van Oorlog, van Marine, van Waterstaat, van Handel, Nijverheid en Landbouw, van Scheepvaart en Visscherij, van Sociale Zaken, van Koloniën en van Onzen Minister zonder Portefeuille van 15 September 1944, N°. 1640/G 92 (D);

Overwegende, dat de veiligheid van den Staat het dringend noodzakelijk maakt de mogelijkheid te scheppen om Nederlanders en Nederlandsche onderdanen uit anderen hoofde, die zich gedurende de vijandelijkheden in, of tijdens de vijandelijke bezetting van het Rijk in Europa hebben gedragen in strijd met de belangen van het Nederlandsche volk of afbreuk hebben gedaan aan het verzet tegen den vijand en diens handlangers, ten aanzien van hun persoon en hun vermogen aan bijzondere maatregelen te onderwerpen en tevens regelen te stellen omtrent de behandeling van verzoeken om invrijheidstelling van personen, die ingevolge het bepaalde in het Besluit op den bijzonderen staat van beleg of in het Buitengewoon Politiebesluit in bewaring worden gehouden;

Overwegende, dat zich hier dringende omstandigheden voordoen, waarin de Buitengewone Raad van Advies niet kan worden gehoord;

Hebben goedgevonden en verstaan :

TITEL I.

Van de oplegging van bijzondere maatregelen.

Artikel 1.

1. Aan Nederlanders, die op het tijdstip van het in werking treden van dit besluit den leeftijd van achttien jaren hebben bereikt en gedurende de vijandelijkheden in, of tijde. de vijandelijke bezetting van het Rijk in Europa,

hetzij op eenige wijze hulp of steun hebben verleend of getracht hebben te verleenen aan den vijand of diens handlangers of medewerkers,

hetzij als leden, begunstigers of anderszins zich aangesloten hebben of aangesloten zijn gebleven bij de Nationaal Socialistische Beweging der Nederlanden of eenige daaraan verwante of andere nationaalsocialistische of fascistische organisatie of instelling, voor deze Beweging of een zoodanige organisatie of instelling werkzaam zijn geweest, haar propaganda hebben bevorderd of verspreid dan wel door woord of daad van instemming met het streven van die Beweging of een zoodanige organisatie of instelling of in het algemeen van nationaalsocialistische of fascistische gezindheid blijk hebben gegeven,

hetzij voordeel hebben getrokken of getracht hebben te trekken uit door of vanwege den vijand of diens handlangers genomen maatregelen of den door den oorlog of de vijandelijke bezetting geschapen feitelijken toestand,

hetzij niet gevolg hebben gegeven aan door Ons of van Onzentwege in verband met de oorlogvoering uitgevaardigde wettelijke maatregelen,

kunnen, indien zij op grond van hun handelen of nalaten geacht moeten worden zich desbewust te hebben gedragen in strijd met de belangen van het Nederlandsche volk of desbewust afbreuk te hebben gedaan aan het verzet tegen den vijand en diens handlangers, bij uitspraak van door Ons in te stellen Tribunalen als bijzondere maatregelen worden opgelegd:

1°. interneering;

2°. ontzetting van bepaalde rechten;

3°. verbeurdverklaring van hun vermogen.

2. Op gelijke gronden, als in het voorgaande lid genoemd, kan bij wijze van bijzonderen maatregel de nalatenschap verbeurd worden verklaard van overleden Nederlanders, die op het tijdstip van het in werking treden van dit besluit of, indien zij voordien overleden zijn, op het tijdstip van hun overlijden den leeftijd van achttien jaren hadden bereikt.

3. Ten aanzien van de oplegging van de bijzondere maatregelen, in dit besluit bedoeld, worden met Nederlanders gelijkgesteld Nederlandsche onderdanen uit anderen hoofde en zij, die den staat van Nederlander of Nederlandsch onderdaan uit anderen hoofde sedert 10 Mei 1940 hebben verloren.

Artikel 2.

1. De interneering geschiedt voor tien jaren, te verminderen met twee derden van den tijd, gedurende welken de tenuitvoerlegging mocht zijn geschorst, doordat de schuldige een vrijheidsstraf ondergaat ingevolge zijn veroordeeling wegens eenig strafbaar feit, vóór het in werking treden van dit besluit begaan.

2. Volgens door Ons nader te stellen regelen kunnen geïnterneerden, die -mede gelet op den ernst der gedraging of gedragingen, ter zake waarvan de interneering is opgelegd- op grond van hun gedrag en vlijt, tijdens de interneering betoond, hiervoor in aanmerking komen, vóór afloop van den termijn, in het voorgaande lid bedoeld, al dan niet voorwaardelijk uit de interneering worden ontslagen.

Artikel 3.

1. Omtrent de tenuitvoerlegging der interneering worden door Ons nadere regelen vastgesteld.

2. De geïnterneerden zullen gehouden zijn werk te verrichten ten behoeve van de gemeenschap. De interneering zal, voor zoover mogelijk, tevens strekken tot opvoeding en op'eiding der geïnterneerden tot nuttige leden van het Nederlandsche volk.

3. De interneering belet niet de tenuitvoerlegging van eenige aan den schuldige bij rechterlijke uitspraak opgelegde vrijheidsstraf. Gedurende den tijd, dat de schuldige een zoodanige straf ondergaat, wordt de tenuitvoerlegging der interneering geschorst.

Artikel 4.

1. De rechten, waarvan de schuldige bij wijze van bijzonderen maatregel kan worden ontzet, zijn de rechten genoemd in artikel 28, onder 1°., 2°., 3°. en 4°., van het Wetboek van Strafrecht, alsmede de uitoefening van bepaalde beroepen of groepen van beroepen en het bekleeden van bepaalde functies of groepen van functies, waarvoor de schuldige geacht moet worden de in het algemeen belang vereischte waardigheid of betrouwbareheid te missen.

2. De ontzetting van een recht bij wijze van bijzonderen maatregel, als in dit besluit bedoeld, wordt voor de toepassing van artikel 195 van het Wetboek van Strafrecht met ontzetting bij rechterlijke uitspraak gelijkgesteld.

Artikel 5.

1. De ontzetting van rechten gaat in op den dag, waarop op de uitspraak het fiat executie wordt verleend, en geschiedt
 - a. indien aan den schuldige niet de maatregel van interneering wordt opgelegd: voor tien jaren;
 - b. indien aan den schuldige de maatregel van interneering wordt opgelegd: tot tien jaren na het einde van zijn interneering.

2. Volgens door Ons nader te stellen regelen kunnen niet of niet langer geïnterneerde personen, die bij wijze van bijzonderen maatregel van bepaalde rechten zijn ontzet en die — mede gelet op den ernst der gedraging of gedragingen, ter zake waarvan de maatregel is opgelegd — op grond van hun gedrag hiervoor in aanmerking komen, in deze rechten geheel of gedeeltelijk worden hersteld, voor zoover zij niet bij rechterlijke uitspraak van dezelfde rechten zijn ontzet.

Artikel 6.

1. Vatbaar voor verbeurdverklaring is:
 - a. indien de schuldige ten tijde van de uitspraak in leven is: zijn geheele vermogen op den dag der uitspraak, met uitzondering van de goederen, bedoeld in artikelen 447, onder 2°. — 5°, en 448, eerste lid, van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering;
 - b. indien de schuldige vóór de uitspraak overleden is: zijn geheele nalatenschap.
2. Het Tribunaal bepaalt bij zijn uitspraak, hoever de verbeurdverklaring zich uitstrekt.

Artikel 7.

1. Voor de toepassing van dit besluit wordt het vermogen onderscheidenlijk de nalatenschap van den schuldige geacht mede te omvatten:
 - a. eenig voordeel, dat te eeniger tijd door de vermenging van goederen en schulden bij eenige gemeenschap van de zijde van den schuldige is opgekomen of bij huwelijksche voorwaarden door den schuldige is besproken aan diens

echtgenoot of gewezen echtgenoot, waarmede hij hetzij op het tijdstip van het in werking treden van dit besluit of, indien hij voordien is overleden, op het tijdstip van zijn overlijden was gehuwd, zonder van tafel en bed te zijn gescheiden, hetzij na het in werking treden van dit besluit een huwelijk heeft aangegaan;

- b. al hetgeen, waarover de schuldige sedert de vijandelijke bezetting om niet heeft beschikt, alsmede eenig voordeel, van de zijde van den schuldige aan een ander opgekomen ingevolge eenige sedert de vijandelijke bezetting door den schuldige aangegane overeenkomst, waarbij de waarde der verbintenis aan de zijde van den schuldige aanmerkelijk die der verbintenis aan de andere zijde overtrof;
- c. pensioenen en andere al dan niet periodieke uitkeeringen in verband met het leven of den dood van den schuldige, welke hetzij aan dezen zelf, hetzij aan een derde sedert de vijandelijke bezetting zijn opgekomen of alsnog zullen opkomen ingevolge een vóór de uitspraak door den schuldige verrichte of, met inachtneming van het onder a en b gestelde, uit diens vermogen afkomstige prestatie.

2. Voor zoover de verbeurdverklaring zich uitstrekt over een voordeel, als in het voorgaande lid bedoeld, kan, onverminderd het verhaal op derden, degeen aan wien dat voordeel is opgekomen, persoonlijk aansprakelijk worden gehouden voor de teruggave daarvan.

3. Insgelijks kunnen, onverminderd het verhaal op derden, de erfgenamen en andere rechthebbenden van den overleden schuldige persoonlijk aansprakelijk worden gehouden voor de teruggave van aan hen opgekomen, tot diens nalatenschap behorende zaken, waarover de verbeurdverklaring zich uitstrekt.

Artikel 8.

1. Omtrent de tenuitvoerlegging der verbeurdverklaring worden door Ons nadere regelen vastgesteld. Daarbij zal mede worden geregeld de bevoegdheid der met de tenuitvoerlegging te belasten instantie tot het doen van uitkeeringen ter voorziening in het levensonderhoud van den schuldige en zijn gezin.

2. Het verbeurdverklaarde zal rechtstreeks of middellijk worden besteed tot vergoeding of herstel van door den oorlog en de vijandelijke bezetting in het Rijk in Europa veroorzaakte schade.

TITEL II.

Van de Tribunalen.

Artikel 9.

1. Voor ieder arrondissement wordt door Ons een Tribunaal ingesteld om te beslissen omtrent de oplegging van de in den voorgaanden Titel bedoelde maatregelen.

2. De Tribunalen beslissen tevens, ook in zaken, waarvan zij niet reeds uit hoofde van het bepaalde in het voorgaande lid kennis nemen, omtrent verzoeken tot invrijheidstelling, aan de bevoegde autoriteit ingediend door personen, die ingevolge het bepaalde in het Besluit op den bijzonderen staat van beleg of in het Buitengewoon Politiebesluit in bewaring worden gehouden.

Artikel 10.

1. Elk Tribunaal is samengesteld uit een of meer kamers, waarvan het aantal door Ons wordt bepaald.

2. Voor elke kamer wordt door Ons een voorzitter benoemd. Wij benoemen voorts bij elk Tribunaal zooveel plaatsvervangende voorzitters en gewone leden als noodig zullen blijken, alsmede een secretaris, aan wien door den president van het Tribunaal een of meer adjunct-secretarissen worden toegevoegd.

3. Alvorens door Ons tot een benoeming, als in het voorgaande lid bedoeld, wordt overgegaan, winnen Wij ter zake het advies in van Onzen commissaris in de provincie, die dit advies uitbrengt na zich zooveel mogelijk te hebben doen voorlichten door kantonrechters in het betrokken arrondissement.

4. De in de volgorde van het benoemingsbesluit eerst benoemde voorzitter fungeert tevens als president van het Tribunaal. Bij belet of afwezigheid wordt hij als zoodanig vervangen door den voorzitter, die hem in die volgorde opvolgt, of, bij gebreke van een voorzitter, door den eerst benoemden plaatsvervangenden voorzitter.

5. De leden der Tribunalen worden telkens tot het einde van een loopend of van een eerstvolgend kalenderjaar benoemd en kunnen tusschentijds alleen op eigen verzoek of om dringende redenen door Ons worden ontslagen. De secretarissen en adjunct-secretarissen worden tot wederopzeggens toe benoemd.

Artikel 11.

1. Tot leden van een Tribunaal kunnen alleen worden benoemd Nederlanders en Nederlandsche onderdanen uit anderen hoofde; zij moeten ingezetenen zijn van het Koninkrijk en den vollen ouderdom van dertig, doch niet dien van zeventig jaren hebben bereikt. Ten aanzien van den secretaris en zijn adjuncten gelden dezelfde vereischten, behouders dat reeds benoembaar zijn zij, die den vollen ouderdom van vijftientwintig jaren hebben bereikt.

2. De voorzitters en hunne plaatsvervangers, alsmede de secretaris en zijn adjuncten moeten aan eene Rijks- of daarmede gelijkgestelde universiteit hebben verkregen:

hetzij den graad van doctor in de rechtswetenschap,

hetzij den graad van doctor in de rechtsgeleerdheid of de hoedanigheid van meester in de rechten, mits deze graad of deze hoedanigheid is verkregen op grond van het afleggen van een examen in het Nederlandsch burgerlijk- en handelsrecht, staatsrecht en strafrecht.

3. Bij de benoeming van de gewone leden zal door Ons worden gestreefd naar een zoodanige samenstelling van elk Tribunaal uit personen, behoorende tot verschillende beroepen en bedrijfstakken en verschillende kringen der bevolking van de binnen het arrondissement gelegen plaatsen, dat het Tribunaal in staat is van de door hetzelfde te behandelen zaken met een zoo groot mogelijk inzicht in de feitelijke omstandigheden en verhoudingen kennis te nemen.

4. Tusschen de leden van een Tribunaal mag geen bloedverwantschap of zwagerschap tot en met den derden graad bestaan; noch mogen zij met elkander in het huwelijk verbonden zijn. De zwagerschap houdt op door het overlijden van hem, die haar veroorzaakte.

Artikel 12.

1. Alvorens in bediening te treden, leggen de leden der Tribunalen, de secretarissen en hunne adjuncten, elk naar de wijze zijner godsdienstige gezindheid, den eed (belofte) af, dat zij hun taak naar plicht en geweten, nauwgezet, onpartijdig en als goede vaderlanders zullen vervullen.

2. Deze eed (belofte) wordt door de presidenten afgelegd in handen van Ons of van Onzen Minister van Justitie, daartoe door Ons gemachtigd, door de andere leden der Tribunalen

alsmede door de secretarissen en hunne adjuncten in handen van den president van het Tribunaal, waartoe zij behooren.

3. Van de eedsaflegging wordt proces-verbaal opgemaakt.

Artikel 13.

Omtrent de aan de leden der Tribunalen, de secretarissen en hunne adjuncten ter zake van hun werkzaamheden toe te kennen vergoedingen worden door Ons nadere regelen vastgesteld.

Artikel 14.

1. Voor zoover in dit besluit niet anders is bepaald, geschiedt de behandeling der zaken, waarvan het Tribunaal kennis neemt, door den voorzitter van een kamer en twee, tot die kamer behorende, gewone leden, die met eenparigheid of bij meerderheid van stemmen beslissen, in tegenwoordigheid van den secretaris, die daarbij de pen voert.

2. Bij belet of ontstentenis wordt de voorzitter vervangen door een plaatsvervangenden voorzitter en kan een gewoon lid worden vervangen door een gewoon lid, behorende tot een andere kamer. De functies van den secretaris kunnen door een adjunct-secretaris worden waargenomen.

Artikel 15.

De president van het Tribunaal bepaalt de volgorde, waarin bij belet of ontstentenis van een voorzitter de plaatsvervangende voorzitters als zoodanig zullen fungèeren; zoo er meer dan een kamer is, bepaalt hij tevens, in welke kamer de gewone leden zitting zullen nemen, en regelt hij de verdeling der werkzaamheden onder de kamers; hij treft voorts, met inachtneming van zoodanige regelen of aanwijzingen als te dien aanzien door Onzen Minister van Justitie mochten worden gesteld of gegeven, alle verdere beschikkingen, rakende den dienst van het Tribunaal, welke mochten worden noodig gevonden; een en ander zooveel mogelijk in overleg met de overige leden van zijn college.

Artikel 16.

1. Van elk onderzoek door het Tribunaal wordt proces-verbaal opgemaakt.

2. Ten aanzien van deze processen-verbaal vindt het bepaalde in artikel 25 van het Wetboek van Strafvordering en ten aanzien van alle beslissingen van het Tribunaal het be-

paalde in artikel 22 van dat Wetboek overeenkomstige toepassing.

3. Insgelijks is ten aanzien van de Tribunalen van overeenkomstige toepassing het bepaalde in de artikelen 22-28 der Wet op de Rechterlijke Organisatie en het Beleid der Justitie.

TITEL III.

Van de aangifte.

Artikel 17.

1. Een ieder, die kennis draagt of gegronde reden heeft om te vermoeden, dat een Nederlander of een daarmede bij artikel 1, derde lid, gelijkgesteld persoon zich gedurende de vijandelijkheden in, of tijdens de vijandelijke bezetting van het Rijk in Europa heeft gedragen op een wijze, welke volgens het bepaalde in dat artikel tot de oplegging van bijzondere maatregelen aanleiding kan geven, is bevoegd daarvan aangifte te doen.

2. Openbare colleges en ambtenaren—de Tribunalen, hun leden, secretarissen en adjunct-secretarissen daaronder begrepen—, die van een zoodanige gedraging in de uitoefening van hun bediening kennis hebben gekregen of krijgen op andere wijze dan door de behandeling van een aangifte, welke ten aanzien van denzelfden persoon reeds is gedaan, zijn verplicht daarvan onverwijld aangifte te doen en de op de zaak betrekkelijke stukken daarbij over te leggen, tenzij die gedraging tevens oplevert een strafbaar feit, waarvan de kennisneming aan de Bijzondere Gerechtshoven behoort, en zij te dier zake reeds overeenkomstig het bepaalde in het Besluit Buitengewone Rechtspleging aangifte hebben gedaan of hetzij met de berechting, hetzij anders dan als procureur-fiscaal met de opsporing van dat feit zijn belast; in dat geval geschiedt de aangifte door den procureur-fiscaal.

3. Hij, die een aangifte doet, als bedoeld in dit artikel, wetende, dat de beschuldigde zich niet op de aangegeven wijze heeft gedragen, wordt als schuldig aan een misdrijf gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste een jaar.

Artikel 18.

1. De aangifte wordt hetzij schriftelijk ingediend bij het Departement van Justitie, hetzij mondeling of schriftelijk gedaan aan een ambtenaar, die tot het ontvangen van zoodanige aangiften door Onzen Minister van Justitie bevoegd

en verplicht is verklaard. Zij geschiedt hetzij door den aan-
gever in persoon, hetzij door een ander, daartoe door hem van
een bijzondere schriftelijke volmacht voorzien.

2. De aangifte houdt zoo nauwkeurig mogelijke gegevens
in omtrent de gedraging of gedragingen, waarop zij betrekking
heeft, en omtrent den persoon, die daarvan wordt beschuldigd,
alsmede een opgave van de namen en adressen of, bij onbe-
kendheid van een en ander, een aanduiding, zoo nauwkeurig
mogelijk, van de personen, die ter zake getuigenis zouden
kunnen afleggen.

3. Ten aanzien van iederen beschuldigde dient een afzon-
derlijke aangifte te worden gedaan.

4. Het bepaalde in artikel 163, tweede tot en met vierde
lid, van het Wetboek van Strafvordering is van overeen-
komstige toepassing.

5. De ambtenaar, die de aangifte heeft ontvangen, doet
deze met de op de zaak betrekkelijke stukken onverwijld
toekomen aan Onzen Minister van Justitie.

6. Uiterlijk drie maanden na het in werking treden van
dit besluit zal door Ons een termijn worden gesteld, na afloop
waarvan nieuwe aangiften niet meer kunnen worden in-
gediend.

Artikel 19.

1. Nadat, indien hem dit ter voorbereiding van de behan-
deling der zaak geraden mocht voorkomen, ter zake nadere
inlichtingen zijn ingewonnen, stelt Onze Minister van Justitie
de aangifte met de op de zaak betrekkelijke stukken in handen
van het Tribunaal, dat uit hoofde van de woon- of verblijf-
plaats van den beschuldigde, van de plaats, waar deze zich op
de aangegeven wijze heeft gedragen, of om andere redenen
naar zijn oordeel het meest in aanmerking komt om van de
zaak kennis te nemen, zulks met dien verstande, dat alle aan-
giften tegen denzelfden beschuldigde bij hetzelfde Tribunaal
worden aangebracht.

2. Indien aan het Tribunaal blijkt, dat van de zaak beter
door een ander Tribunaal kennis zou kunnen worden genomen,
doet het daarvan aan Onzen Minister van Justitie een gemo-
tiverde schriftelijke mededeeling. Deze is alsdan bevoegd de
zaak naar een ander Tribunaal te verwijzen.

TITEL IV.

Van de behandeling der zaak door het Tribunaal.

Artikel 20.

1. De behandeling van aangiften, welke tegen denzelfden beschuldige zijn gericht, wordt door het Tribunaal zooveel mogelijk gevoegd.

2. De voeging kan door het Tribunaal te allen tijde worden opgeheven.

Artikel 21.

Indien onder de behandeling der zaak tegen den beschuldige verdenking rijst van een of meer andere gedragingen dan waarop een tegen hem gericht aangifte betrekking heeft, welke grond kunnen opleveren voor de oplegging van bijzondere maatregelen, kan het onderzoek zich mede tot deze gedraging of gedragingen uitstrekken en is het Tribunaal bevoegd zonder nadere aangifte daarvan kennis te nemen.

Artikel 22.

1. Indien het Tribunaal, in welken stand der zaak ook, oordeelt, dat niet blijkt van een gedraging van den beschuldige, welke de oplegging van een bijzonderen maatregel zou wetigen, beslist het de aldus ongegrond bevonden aangifte of aangiften te seponeren.

2. Een aangifte, welke uitsluitend betrekking heeft op een of meer gedragingen van den beschuldige waaromtrent het Tribunaal reeds eerder een eindbeslissing heeft gegeven, wordt geseponereerd, tenzij uit de aangifte blijkt van nieuwe feiten, omstandigheden of bewijsmiddelen ten bezware van den beschuldige, welke bij het geven dier beslissing aan het Tribunaal niet bekend zijn geweest en, indien zij alstoen bekend waren geweest, tot een andere beslissing aanleiding hadden gegeven.

3. Insgelijks wordt geseponereerd een aangifte, welke gericht is tegen een beschuldige, aan wien reeds eerder een of meer bijzondere maatregelen zijn opgelegd, doch welke betrekking heeft op een of meer andere gedragingen dan ter zake waarvan die oplegging is geschied, indien het Tribunaal oordeelt, dat geen der in de nieuwe aangifte vermelde gedragingen grond zou opleveren voor de oplegging van een of meer andere dan de reeds opgelegde maatregelen, zulks mits ten aanzien van de reeds opgelegde maatregelen het fiat executie is verleend.

4. Een aangifte kan ook worden gesepondeerd op gronden aan het algemeen belang ontleend.

Artikel 23.

1. Indien de beschuldigde ter zake van een misdrijf wordt vervolgd, kan het Tribunaal in elken stand der zaak haar verdere behandeling voor een bepaalden tijd schorsen, ten einde de uitspraak van den rechter of den uitslag van eenig rechterlijk onderzoek af te wachten.

2. Insgelijks kan de verdere behandeling van een zaak voor bepaalden tijd worden geschorst, zoolang nog niet is beslist omtrent de verleening van het fiat executie ten aanzien van een of meer bijzondere maatregelen, welke aan den beschuldigde reeds zijn opgelegd, of indien het Tribunaal om andere gewichtige redenen tot de schorsing termen aanwezig acht.

3. De schorsing kan door het Tribunaal telkens voor een bepaalden tijd worden verlengd en te allen tijde worden opgeheven.

Artikel 24.

1. Van eenige beslissing, als in de beide voorgaande artikelen bedoeld, geeft de secretaris onverwijld schriftelijk kennis aan Onzen Minister van Justitie. Gelijke kennisgeving geschiedt aan den beschuldigde, tenzij een voorbereidend onderzoek aan de beslissing niet is voorafgegaan of deze in zijn tegenwoordigheid wordt gegeven.

2. Nadat de behandeling der zaak ter zitting van het Tribunaal is aangevangen, kan in dezelfde zaak een beslissing, als in de beide voorgaande artikelen bedoeld, alleen als uitspraak der zitting worden gegeven.

Artikel 25.

1. Voor een beschuldigde, die overleden is, benoemt het Tribunaal, wanneer in de zaak eenig onderzoek wordt ingesteld of voortgezet, zoo spoedig mogelijk een bijzonderen vertegenwoordiger.

2. Tenzij het Tribunaal termen aanwezig acht de behandeling der zaak te schorsen of deze aanstonds of bij opheffing der schorsing door seponering der aangifte beëindigt, wordt een bijzondere vertegenwoordiger voor den beschuldigde ook benoemd, indien en voor zoolang hetzij omtrent het verblijf van den beschuldigde niets bekend is, hetzij de beschuldigde zich bevindt in vijandelijk of door den

vijand bezet gebied dan wel anderszins door zijn verblijf buitenslands niet in staat blijkt tot behartiging van zijn belangen bij de behandeling der zaak.

3. In alle gevallen, waarin bij dit besluit eenige mededeeling of kennisgeving dan wel de oproeping, dagvaarding, toestemming of het hooren van den beschuldigde wordt gevorderd of aan dezen eenig recht of eenige bevoegdheid is toegekend, vinden de desbetreffende bepalingen, indien de beschuldigde een bijonderen vertegenwoordiger heeft, ten aanzien van dien vertegenwoordiger overeenkomstige toepassing.

Artikel 26.

1. Het Tribunaal kan, indien het termen vindt tot de instelling van een voorbereidend onderzoek, dat onderzoek hetzij, als raadkamer vergaderende, zelf verrichten, hetzij geheel of gedeeltelijk opdragen aan den secretaris of een adjunct-secretaris, dien het in de zaak tot commissaris benoemt.

2. Onder voorbereidend onderzoek wordt verstaan elk onderzoek, dat aan de behandeling ter zitting voorafgaat.

Artikel 27.

1. De commissaris gedraagt zich naar de instructies, welke hem door het Tribunaal mochten worden verstrekt. Het Tribunaal waakt tegen noodelooze vertraging van het onderzoek door den commissaris.

2. De leden van het Tribunaal zijn bevoegd eenig onderzoek door den commissaris bij te wonen en bij de verhooren, welke door dezen worden gehouden, vragen te stellen.

3. De commissaris maakt zelf proces-verbaal op van al hetgeen bij zijn onderzoek is verklaard, verricht en voorgevallen of door hem is waargenomen. Hij kan zich daarbij van de hulp van een schrijver bedienen, aan wien hij geheimhouding oplegt.

4. Indien de commissaris zijn onderzoek heeft beëindigd, brengt hij omtrent het resultaat daarvan onverwijld mondeling of schriftelijk een summier verslag uit aan het Tribunaal. Het Tribunaal kan te allen tijde aan denzelfden of een anderen commissaris het verrichten van bepaalde handelingen tot nader onderzoek opdragen.

5. De bevoegdheden, bij dezen Titel aan den commissaris toegekend, gelden alleen voor den tijd, gedurende welken hij door het Tribunaal met een voorbereidend onderzoek in de

zaak is belast, en alleen binnen de grenzen van, of in verband met de hem door het Tribunaal verstrekte opdracht.

Artikel 28.

Van de instelling van een voorbereidend onderzoek en de benoeming van een commissaris wordt aan den beschuldigde onverwijld schriftelijk kennis gegeven. Bij deze kennisgeving wordt aan den beschuldigde, indien zijn dagvaarding ter zitting nog niet is bevolen, tevens mededeeling gedaan van de gedraging of gedragingen, waarvan hij voorloopig wordt beschuldigd.

Artikel 29.

1. De beschuldigde is bevoegd zich door een gekozen of toegevoegden raadsman te doen bijstaan.

2. Als raadslieden worden toegelaten advocaten, binnen het Rijk de praktijk uitoefenende. De president van het Tribunaal kan voorts aan een ieder, die een graad of hoedanigheid bezit als in artikel 11, tweede lid, bedoeld, en niet een ambt bekleedt, dat krachtens eenig wettelijk voorschrift met het beroep van advocaat onverenigbaar is, op diens hiertoe strekkend verzoek verlof verleen en om hetzij voor bepaalde of onbepaalde tijd, hetzij in een of meer bepaalde zaken als raadsman bij dat Tribunaal op te treden; het verlof kan door den president te allen tijde worden ingetrokken. De leden van een Tribunaal, alsmede de secretaris en zijn adjuncten zijn niet bevoegd bij het college, waarbij zij zijn aangesteld, als raadsman op te treden.

3. Ten aanzien van de keuze van een raadsman is het bepaalde in artikel 38 van het Wetboek van Strafvordering van overeenkomstige toepassing. De gekozen raadsman geeft van zijn optreden als zoodanig schriftelijk kennis aan den secretaris. Door deze mededeeling neemt de werkzaamheid van den vervangen toegevoegden of vroeger gekozen raadsman een einde.

Artikel 30.

1. Aan den beschuldigde, die nog een geen raadsman heeft en wiens onvermogen voldoende gestaafd wordt geoordeeld, wordt door den secretaris op zijn verzoek een raadsman toegevoegd.

2. Omtrent zijn bevoegdheid om toevoeging van een raadsman te verzoeken wordt de beschuldigde bij de kennisgeving van de instelling van een voorbereidend onderzoek, bij zijn eerste verhoor gedurende dat onderzoek en bij de dagvaarding ter zitting van het Tribunaal ingelicht.

3. Bij verhindering of ontstentenis van den toegevoegden raadsman wordt door den secretaris aan den beschuldigde een andere raadsman toegevoegd. De secretaris kan ook op verzoek van den toegevoegden raadsman of van den beschuldigde aan dezen een anderen raadsman toevoegen.

4. Van elke toevoeging geeft de secretaris onverwijld schriftelijk kennis aan den toegevoegden raadsman en aan den beschuldigde.

5. Het bepaalde in artikel 46 van het Wetboek van Strafvordering is van overeenkomstige toepassing.

6. De toegevoegde raadsman heeft ter zake van zijn verichtingen recht op een toelage uit 's Rijks kasmiddelen volgens door Ons nader te stellen regelen.

Artikel 31.

1. Ten aanzien van het verkeer tusschen den raadsman en den beschuldigde, die zich in verzekerde bewaring bevindt, is het bepaalde in artikel 50, eerste lid, van het Wetboek van Strafvordering van overeenkomstige toepassing.

2. Een bevel, als bedoeld in het tweede lid van dat artikel, kan hetzij door het Tribunaal, hetzij door den commissaris worden gegeven, met dien verstande, dat het bevel van den commissaris niet langer dan zes dagen van kracht en het derde lid van dat artikel te dien aanzien van overeenkomstige toepassing is. Alle door het Tribunaal of den commissaris bevolen belemmeringen in het vrij verkeer tusschen raadsman en beschuldigde nemen een einde, zoodra de beschuldigde ter zitting van het Tribunaal is gedagvaard.

3. Het bepaalde in het eerste lid laat onverlet de belemmeringen in het verkeer tusschen raadsman en beschuldigde, welke door den rechter of het openbaar ministerie mochten zijn bevolen, indien de beschuldigde tevens ter zake van eenig strafbaar feit wordt vervolgd. Nochtans zal de beschuldigde, zoolang hem het vrij verkeer met zijn raadsman is belet, niet ter zitting van het Tribunaal worden gedagvaard.

Artikel 32.

Het bepaalde in artikel 29 van het Wetboek van Strafvordering is ten aanzien van den beschuldigde van overeenkomstige toepassing.

Artikel 33.

1. Tijdens het voorbereidend onderzoek staat de secretaris zoowel aan den beschuldigde als aan diens raadsman op hun verzoek toe van de processtukken kennis te nemen.

2. Niettemin kan het Tribunaal of de commissaris, indien het belang van het onderzoek dit vordert, bepalen, dat den beschuldigde en diens raadsman de kennisgeving van bepaalde processtukken, met uitzondering van de stukken, bedoeld in artikel 31 van het Wetboek van Strafvordering, zal worden onthouden. In dit geval wordt den beschuldigde onderscheidenlijk diens raadsman schriftelijk medegedeeld, dat de hem ter inzage gegeven processtukken niet volledig zijn.

3. Tegen een beschikking van den commissaris, als in het voorgaande lid bedoeld, kan de beschuldigde onderscheidenlijk diens raadsman binnen drie dagen na de daar vermelde mededeeling een bezwaarschrift indienen bij het Tribunaal, dat zoo spoedig mogelijk beslist.

4. De kennisneming van alle processtukken in het oorspronkelijk of in afschrift mag den beschuldigde en diens raadsman niet worden onthouden, zoodra de beschuldigde ter zitting van het Tribunaal is gedagvaard.

5. Het bepaalde in de artikelen 51a, 51b en 51d van het Reglement van Openbaar Bestuur No. 1 ter voldoening aan artikel 19 der Wet op de Rechterlijke Organisatie en het Beleid der Justitie is van overeenkomstige toepassing.

Artikel 34.

Het Tribunaal en de commissaris zijn te allen tijde bevoegd, voor zoover het belang van het onderzoek dit vordert, tot kennisneming en tot het bekomen van kosteloos afschrift van alle processtukken, welke bij eenig Nederlandsch gerecht of openbaar ministerie dan wel bij een ander Tribunaal berusten.

Artikel 35.

1. Het Tribunaal en de commissaris zijn bevoegd door tusschenkomst van den procureur-generaal bij het gerechtshof of van den officier van Justitie aan de politie een onderzoek op te dragen en bevelen te geven.

2. De procureur-generaal en de officier van Justitie verleenen aan het Tribunaal en den commissaris de noodige medewerking.

3. De ambtenaren der politie maken proces-verbaal op van hetgeen door hen tot onderzoek is verricht of bevonden. Het bepaalde in artikel 153 van het Wetboek van Strafvordering is van overeenkomstige toepassing.

4. Het Tribunaal en de commissaris hebben gelijke bevoegdheid als in artikel 147 van het Wetboek van Strafvordering aan het openbaar ministerie is toegekend.

Artikel 36.

1. Het Tribunaal, diens leden en de commissaris zijn bevoegd in de uitoefening hunner ambtsverrichtingen de hulp in te roepen van de openbare burgerlijke en gewapende macht. Deze zijn verplicht aan de vordering onmiddellijk gevolg te geven.

2. Het bepaalde in de artikelen 124 en 125 van het Wetboek van Strafvordering is van overeenkomstige toepassing.

Artikel 37.

1. Indien tegen den beschuldigde ernstige bezwaren blijken te bestaan en diens vrijheidsbeneming in het belang van het onderzoek of van de openbare orde of veiligheid dan wel wegens gevaar voor vlucht geboden blijkt te zijn, geeft het Tribunaal aan de hetzij krachtens het Besluit op den bijzonderen staat van beleg, hetzij krachtens het Buitengewoon Politiebesluit ter zake bevoegde autoriteit schriftelijk of mondeling kennis, dat de beschuldigde in bewaring dient te worden gesteld of gehouden. De kennisgeving is met redenen omkleed en wordt, indien zij mondeling is gedaan, ten spoedigste schriftelijk bevestigd.

2. In spoedeisende gevallen kan de kennisgeving, in het voorgaande lid bedoeld, ook door den commissaris worden gedaan, onder gehoudenheid om daarvan aan het Tribunaal onverwijld mondeling of schriftelijk mededeeling te doen.

3. De autoriteit, tot welke de in het eerste lid bedoelde kennisgeving is gericht, geeft daarop een met redenen omkleede beschikking; zij doet van deze beschikking ten spoedigste schriftelijk mededeeling aan het Tribunaal en aan den beschuldigde, alsmede, indien de beschikking door een andere autoriteit dan Onzen Minister van Justitie is gegeven, aan dien Minister.

4. Indien de beschuldigde op grond van het bepaalde in het Besluit op den bijzonderen staat van beleg of in het Buitengewoon Politiebesluit in bewaring is gesteld en naar het

oordeel van het Tribunaal niet van genoegzame gronden blijkt om hem nog langer in bewaring te houden, geeft het Tribunaal van deze beslissing onverwijld schriftelijk kennis aan Onzen Minister van Justitie en, indien de beschuldigde op last van het militair gezag in bewaring wordt gehouden, tevens aan dat gezag. Gelijke kennisgeving geschiedt aan den beschuldigde. De beslissing is met redenen omkleed.

5. Onze Minister van Justitie onderscheidenlijk het militair gezag geeft aan de in het voorgaande lid bedoelde beslissing van het Tribunaal onverwijld gevolg, tenzij deze Minister of dat gezag het in zeer bijzondere gevallen in het belang van de veiligheid van den Staat of van de openbare orde of rust dringend noodzakelijk acht, dat de beschuldigde in bewaring blijft gehouden. Van zijn naar aanleiding van de beslissing van het Tribunaal gegeven beschikking, welke binnen een week na ontvangst der in het voorgaande lid bedoelde kennisgeving moet worden genomen en die zooveel mogelijk met redenen is omkleed, doet Onze Minister van Justitie of het militair gezag schriftelijk mededeeling aan den beschuldigde en aan het Tribunaal; indien het betreft een beschikking van het militair gezag, doet dat gezag daarvan tevens schriftelijk mededeeling aan Onz'n genoemden Minister.

6. Door Ons wordt, zoodra de Staten-Generaal zullen zijn bijeengekomen, onverwijld aan dezen ter beoordeeling voorgelegd de vraag, of de regeling, in het voorgaande lid vervat, kan worden gehandhaafd, dan wel door een andere dient te worden vervangen.

Artikel 38.

1. Indien het Tribunaal of de commissaris het, na hieromtrent het oordeel van een of meer deskundigen te hebben ingewonnen, noodzakelijk acht, dat een onderzoek naar de geestvermogens van den in bewaring gestelden beschuldigde zal worden ingesteld, en dit niet voldoende op een andere wijze kan plaats hebben, kan het Tribunaal onderscheidenlijk de commissaris de in het voorgaande artikel bedoelde autoriteit verzoeken den beschuldigde te dien einde voor een termijn van ten hoogste zes weken te doen overbrengen naar een inrichting tot verpleging en genezing bestemd.

2. Dit verzoek kan worden gedaan tegelijk met een kennisgeving, als bedoeld in het eerste of tweede lid van het voorgaande artikel.

Artikel 39.

1. Indien in het beheer van het vermogen of de nalatenschap van den beschuldigde overeenkomstig het Besluit Vijandelijk Vermogen niet reeds uit anderen hoofde daadwerkelijk is voorzien, terwijl van gegronde vrees voor verduistering of verwaarloozing daarvan en tevens van ernstige bezwaren tegen den beschuldigde blijkt, kan het Tribunaal in elken stand der zaak diens vermogen of nalatenschap onder bewind stellen met opdracht aan de hiervoor bij het Besluit Vijandelijk Vermogen aangewezen instantie om het bewind overeenkomstig de desbetreffende bepalingen van dat besluit te voeren.

2. Het in het voorgaande lid bedoelde bewind kan door het Tribunaal te allen tijde worden opgeheven, tot een gedeelte van het vermogen of de nalatenschap van den beschuldigde worden beperkt of na zoodanige beperking wederom worden uitgebreid. Het eindigt van rechtswege, zoodra de zaak is geëindigd, in welke het Tribunaal de in het voorgaande lid bedoelde beslissing heeft gegeven, voor zoover het vermogen of de nalatenschap van den beschuldigde niet is verbeurd verklaard.

Artikel 40.

1. Het Tribunaal en de commissaris zijn bevoegd elk voorwerp in beslag te nemen of te doen nemen, dat kan dienen om de waarheid aan den dag te brengen.

2. Het Tribunaal of de commissaris kan ook bevelen, dat hij, die redelijkerwijs moet worden vermoed houder te zijn van eenig bepaald voor inbeslagneming vatbaar voorwerp, dit ter inbeslagneming zal uitleveren of op de secretarie van het Tribunaal overbrengen, een en ander binnen den termijn en op de wijze bij het bevel te bepalen.

3. Het bepaalde in de artikelen 98, 99, 103, eerste en tweede lid, 105, tweede en derde lid, 106, 107, eerste lid, 108, 109, 116, 117 en 119 van het Wetboek van Strafvordering is van overeenkomstige toepassing.

4. Nadat de zaak is geëindigd, draagt de secretaris zorg, dat de inbeslaggenomen voorwerpen worden afgegeven aan dengeen, bij wien zij inbeslaggenomen zijn, tenzij het Tribunaal anders mocht bepalen.

Artikel 41.

1. Het Tribunaal kan, teneinde eenigen plaatselijken toestand of eenig voorwerp te schouwen, om ter inbeslagneming

een onderzoek in te stellen of huiszoeking te doen of om den beschuldigde of een getuige of deskundige te hooren, met de personen, welke het macht aanwijzen, elke plaats betreden.

2. Gelijke bevoegdheid komt toe aan den commissaris, met dien verstande, dat voor het binnentreden van een woning, waarvan de toegang door den bewoner wordt geweigerd, de toestemming van het Tribunaal of, in spoedeisende gevallen, van den voorzitter is vereischt.

3. Het bepaalde in de artikelen 120, tweede lid, en 123 van het Wetboek van Strafvordering is van overeenkomstige toepassing.

Artikel 42.

Voor zoover het belang van het onderzoek dit niet verbiedt, wordt van een voorgenomen schouw aan den beschuldigde en diens raadsman mondeling of schriftelijk kennis gegeven en worden deze toegelaten de schouw geheel of gedeeltelijk bij te wonen. Zij kunnen verzoeken, dat zij aanwijzingen mogen doen of inlichtingen mogen geven of dat bepaalde opmerkingen in het proces-verbaal worden vermeld.

Artikel 43.

1. Ten aanzien van de verhooren van den beschuldigde en van getuigen en deskundigen door het Tribunaal of den commissaris tijdens het voorbereidend onderzoek vinden de artikelen 173, 174, 186 en 188-191 van het Wetboek van Strafvordering overeenkomstige toepassing.

2. Het Tribunaal en de commissaris kunnen een beschuldigde of getuige, die zich in verzekerde bewaring bevindt, voor zich doen verschijnen en een beschuldigde of getuige, die in vrijheid is, of een deskundige mondeling of schriftelijk oproepen, doen oproepen of dagvaarden, zoo noodig onder bijvoeging van een bevel tot medebrenging. Het verhoor van een beschuldigde, getuige of deskundige kan ook geschieden ter plaatse, waar hij zich bevindt.

3. Indien dit in het belang van het onderzoek dringend noodzakelijk is, kan het Tribunaal of de commissaris bevelen, dat een aanwezige beschuldigde of getuige, die in vrijheid is, gedurende ten hoogste tweemaal vierentwintig uren in eene bij dat bevel aan te wijzen plaats in verzekering zal worden gesteld. Ten aanzien van den beschuldigde kan het bevel ook op de overige gronden, als bedoeld in artikel 37, eerste lid, worden gegeven. Het bevel vermeldt de redenen, welke tot

de inverzekeringstelling hebben geleid. Het kan door het Tribunaal éénmaal voor ten hoogste tweemaal vierentwintig uren worden verlengd.

Artikel 44.

1. Aan een verzoek van den beschuldigde om tijdens het voorbereidende onderzoek te worden gehoord, wordt door het Tribunaal of den commissaris zooveel mogelijk gevolg gegeven.

2. Ten aanzien van het verhoor van den beschuldigde is het bepaalde in de artikelen 208, eerste en tweede lid, en 209 van het Wetboek van Strafvordering, alsmede, indien het verhoor door den commissaris geschiedt, het bepaalde in het derde lid van eerstgemeld artikel van overeenkomstige toepassing.

Artikel 45.

1. De getuige, die door het Tribunaal of den commissaris wordt gehoord, wordt vóór zijn ondervraging door den voorzitter onderscheidenlijk den commissaris beëdigd, dat hij de gehele waarheid en niets dan de waarheid zal zeggen. Artikel 216, tweede lid, van het Wetboek van Strafvordering, betreffende de vervanging der beëdiging door een aanmaning, is van overeenkomstige toepassing.

2. Met betrekking tot het hooren van den getuige en diens recht van verschooning vinden de artikelen 217-220, alsmede, voor zoover betreft het hooren als getuige van een lid van Ons huis, artikel 226 van dat Wetboek overeenkomstige toepassing.

3. De getuige moet bij zijne verklaring zooveel mogelijk uitdrukkelijk opgeven zijne redenen van wetenschap.

4. Een getuige, die bij zijn verhoor zonder wettigen grond weigert op de hem gestelde vragen te antwoorden of wel den eed of de belofte, die van hem gevorderd wordt, af te leggen, kan deswege overeenkomstig het bepaalde in het derde lid van artikel 43 in verzekering worden gesteld. Indien de getuige daarna bij zijn weigering blijft volharden, kan het Tribunaal aan eene hetzij krachtens het Besluit op den bijzonderen staat van beleg, hetzij krachtens het Buitengewoon Politiebesluit hiertoe bevoegde autoriteit op de in artikel 37, eerste lid, genoemde wijze kennis geven, dat de getuige in bewaring dien te worden gesteld. Zoodra de dienvolgens in bewaring gestelde getuige aan zijne verplichting heeft voldaan, zijne getuigenis niet meer noodig is of de zaak is geëindigd, handelt het Tribunaal overeenkomstig het bepaalde in het vierde lid van artikel 37. Het bepaalde in het derde en vijfde lid van dat artikel is mede van overeenkomstige toepassing.

Artikel 46.

1. Het Tribunaal of de commissaris kan een of meer deskundigen benoemen, teneinde bij het onderzoek der zaak voorlichting of bijstand te verleenen, een bepaald onderzoek in te stellen en daaromtrent een met redenen omkleed verslag uit te brengen.

2. De in het tweede lid van het voorgaande artikel genoemde bepalingen zijn ook ten aanzien van deskundigen en hun verhoor van overeenkomstige toepassing. Insgelijks is van overeenkomstige toepassing het bepaalde in de artikelen 227, tweede en vierde lid, 228, 229, 230, tweede en derde lid, 231—behalve voor zoover daarin van den officier van justitie wordt gesproken—235, eerste zin, en 236 van het Wetboek van Strafvordering.

Artikel 47.

1. Het Tribunaal beveelt, zoodra het dit geraden oordeelt, de dagvaarding van den beschuldigde om op een bij dat bevel te bepalen plaats, dag en uur ter zitting van het Tribunaal te verschijnen, teneinde zich ter zake van de bij het bevel zoo nauwkeurig mogelijk te omschrijven gedraging of gedragingen, waarvan hij beschuldigd wordt, te verantwoorden.

2. Het Tribunaal kan daarbij de medebrenging van den beschuldigde ter zitting gelasten.

3. De secretaris draagt zorg, dat de dagvaarding aan den beschuldigde tijdig wordt beteekend. Hij geeft voorts van het bevel tot dagvaarding onverwijld schriftelijk kennis aan diens raadsman.

Artikel 48.

1. Indien overeenkomstig het bepaalde in het Besluit Vrijandelijk Vermogen het vermogen of de nalatenschap van den beschuldigde onder beheer of bewind is gesteld, wordt de beheerder of bewindvoerder door de zorg van den secretaris tot dezelfde zitting als de beschuldigde schriftelijk opgeroepen of gedagvaard om hetzij in persoon, hetzij bij gemachtigde te verschijnen, teneinde inlichtingen te verstrekken omtrent het vermogen of de nalatenschap van den beschuldigde.

2. De secretaris draagt tevens zorg voor de schriftelijke oproeping of dagvaarding van den echtgenoot of gewezen echtgenoot van den beschuldigde, waarmede deze op het tijdstip van het in werking treden van dit besluit of, indien hij voordien is overleden, op het tijdstip van zijn overlijden was gehuwd, zonder van tafel en bed te zijn gescheiden, teneinde

ter zitting, in het eerste lid bedoeld, in verband met de mogelijke verbeurdverklaring van het vermogen of de nalatenschap van den beschuldigde omtrent zijne belangen te worden gehoord.

Artikel 49.

De termijn, welke tusschen den dag, waarop de dagvaarding aan den beschuldigde is beteekend en dien der zitting, waartoe hij is gedagvaard, moet verstrijken, bedraagt:

- 1°. indien de beschuldigde in het Rijk in Europa een bekende woon- of verblijfplaats heeft, tenminste zeven dagen;
- 2°. indien de beschuldigde in het Rijk in Europa geen bekende woon- of verblijfplaats noch een bijzonderen vertegenwoordiger heeft:
 - a. ingeval hij een bekende woonplaats heeft in België, Denemarken, Duitschland, Frankrijk, Groot-Brittannië en Ierland, Liechtenstein, Luxemburg, Monaco, Oostenrijk of Zwitserland, tenminste één maand,
 - b. ingeval hij elders in Europa een bekende woonplaats heeft, tenminste twee maanden,
 - c. in alle andere gevallen tenminste drie maanden.

Artikel 50.

1. Zoolang het onderzoek der zaak ter zitting nog niet is aangevangen, kan het Tribunaal aan den beschuldigde de instrekking der dagvaarding doen beteekenen.

2. De secretaris draagt zorg, dat de raadsman van den beschuldigde en de ingevolge het bepaalde in artikel 48 opgeroepen of gedagvaarde personen tijdig met de intrekking bekend worden gemaakt.

Artikel 51.

1. De zitting van het Tribunaal wordt in het openbaar gehouden, voor zoover het Tribunaal niet om gewichtige, in het proces-verbaal der zitting te vermelden redenen mocht bevelen, dat het onderzoek geheel of gedeeltelijk met gesloten deuren zal plaats hebben.

2. Het bepaalde in de artikelen 269, 273, laatste lid, 274, 275, 277 en 303 van het Wetboek van Strafvordering is ten aanzien van de behandeling der zaak ter zitting van het Tribunaal van overeenkomstige toepassing.

3. Indien de beschuldigde niet ter zitting tegenwoordig is, kan het Tribunaal zoowel bij den aanvang als gedurende den loop van het onderzoek bevelen, dat hij op een bepaald tijdstip ter zitting aanwezig zal zijn en kan het daartoe tevens zijne medebrenging gelasten. Van elke afwezigheid van den beschuldigde wordt in het proces-verbaal melding gemaakt.

4. Indien de beschuldigde zich in vrijheid bevindt en ter zitting aanwezig is, kan het Tribunaal op de in artikel 37, eerste lid, vermelde gronden overeenkomstig het bepaalde in artikel 43, derde lid, een bevel tot zijn in verzekeringstelling geven.

5. De behandeling der zaak ter zitting van het Tribunaal geschiedt voorts met inachtneming der volgende artikelen van dezen Titel, met dien verstande, dat elke bevoegdheid, ingevolge deze artikelen aan den beschuldigde toegekend, ook toekomt aan diens raadsman en dat in de gevallen, waarin ingevolge deze artikelen de toestemming of het hooren van den beschuldigde of diens raadsman wordt gevorderd, dit alleen geldt ten aanzien van den op de zitting aanwezigen beschuldigde.

Artikel 52.

1. Het onderzoek ter zitting wordt begonnen overeenkomstig het bepaalde in artikel 278 van het Wetboek van Strafvordering.

2. De voorzitter doet daarop den secretaris de beschuldiging voorlezen, ter zake waarvan de beschuldigde zich volgens de dagvaarding heeft te verantwoorden.

3. Vervolgens worden processen-verbaal, verslagen van deskundigen en andere schriftelijke bewijsstukken voorgelezen, waarna de beschuldigde door den voorzitter wordt verhoord.

Artikel 53.

1. Op last van den voorzitter worden alle schriftelijke bewijsstukken voorgelezen, waarvan een der leden van het Tribunaal, de beschuldigde of zijn raadsman dit verlangt.

2. De voorlezing van eenig bewijsstuk kan worden vervangen door een mededeeling van den korten inhoud door den voorzitter.

3. Ten bezware van den beschuldigde wordt op geene bewijsstukken acht geslagen den voor zoover deze ter zitting zijn voorgelezen of hun korte inhoud door den voorzitter is medegedeeld.

4. De voorzitter geeft aan den beschuldigde op diens verzoek de gelegenheid om tegen de bewijsstukken en hun inhoud in te brengen, wat tot verdediging kan dienen.

Artikel 54.

1. Ten aanzien van het verhoor van den beschuldigde is het bepaalde in de artikelen 301 en 309 van het Wetboek van Strafvordering van overeenkomstige toepassing.

2. Nadat de beschuldigde door den voorzitter is verhoord, kunnen achtereenvolgens de overige leden van het Tribunaal en de raadsman hem vragen doen.

3. Gedurende den verderen loop van het onderzoek kunnen den beschuldigde opnieuw vragen worden gedaan. Ook kunnen aan den beschuldigde reeds vóór zijn verhoor vragen worden gedaan, voor zoover de voorzitter niet met goedvinden van het Tribunaal bepaalt, dat eenige ondervraging van den beschuldigde tot diens verhoor zal worden aangehouden.

4. De raadsman is bevoegd met betrekking tot eenige vraag opmerkingen te maken, voordat deze beantwoord wordt.

Artikel 55.

1. Na het verhoor van den beschuldigde en diens ondervraging, bedoeld in het tweede lid van het voorgaande artikel, kunnen op den voet van artikel 53 opnieuw schriftelijke bewijsstukken worden voorgelezen en worden de in artikel 48 bedoelde personen, voor zoover zij aanwezig zijn, gehoord.

2. De echtgenoot of gewezen echtgenoot van den beschuldigde, bedoeld in artikel 48, tweede lid, is bevoegd zich te doen bijstaan door een advocaat of door een ander persoon, die overeenkomstig het bepaalde in artikel 29, tweede lid, als raadsman bij het Tribunaal is toegelaten. Bij ontstentenis of afwezigheid van een zoodanigen echtgenoot wordt daarvan in het proces-verbaal melding gemaakt.

3. Door de leden van het Tribunaal en den beschuldigde kunnen aan de in de beide voorgaande leden genoemde personen vragen worden gedaan. Het Tribunaal kan evenwel beletten, dat aan eenige vraag, door den beschuldigde of diens raadsman gedaan, gevolg wordt gegeven.

Artikel 56.

Indien de beschuldigde of een der personen, in artikel 48 bedoeld, de Nederlandsche taal niet verstaat of niet of slechts

zeer gebrekkig hooren of spreken kan, vindt artikel 191 van het Wetboek van Strafvordering overeenkomstige toepassing, met dien verstande, dat het daar ten aanzien van den rechter-commissaris bepaalde ten deze voor den voorzitter geldt.

Artikel 57.

1. Nadat overeenkomstig de artikelen 52-55 is gehandeld, kan de beschuldigde het woord voeren.

2. Daarna kunnen opnieuw schriftelijke bewijsstukken worden voorgelezen en aan den beschuldigde en de in artikel 48 bedoelde personen vragen worden gedaan. Aan den beschuldigde wordt echter het recht gelaten om het laatst te spreken.

Artikel 58.

1. Het Tribunaal is bevoegd de beschuldiging tijdens het onderzoek ter zitting aan te vullen of te wijzigen.

2. De inhoud van de aangebrachte aanvullingen en wijzigingen wordt in het proces-verbaal der zitting opgenomen.

3. Het bepaalde in artikel 314 van het Wetboek van Strafvordering is van overeenkomstige toepassing. Indien evenwel de beschuldiging ingevolge de daarin aangebrachte aanvullingen en wijzigingen een of meer andere gedragingen dan tevoren inhoudt, kan het onderzoek alleen bij aanwezigheid van den beschuldigde aanstonds worden voortgezet en wordt deze, indien hij afwezig is, ter zitting voor de nadere behandeling te bepalen opnieuw gedagvaard.

4. Het Tribunaal kan zoowel bij den aanvang als gedurende den loop van het onderzoek, indien hiertoe termen aanwezig zijn, de nietigheid der dagvaarding uitspreken.

Artikel 59.

1. Indien aan het Tribunaal bij afwezigheid van een persoon, als in artikel 48 bedoeld, blijkt, dat diens dagvaarding of oproeping niet of niet tijdig is geschied, of wel indien aan het Tribunaal de noodzakelijkheid blijkt van de overlegging van schriftelijke bewijsstukken of stukken van overtuiging, die niet ter zitting aanwezig zijn, beveelt het tegen een bepaald tijdstip de dagvaarding of schriftelijke oproeping van dien persoon of de overlegging van die stukken.

2. Indien eenig nader onderzoek buiten de zitting noodig blijkt, schorst het Tribunaal, onder aanduiding van het onderwerp van dat onderzoek, de behandeling der zaak ter zitting

tot den afloop daarvan. Het onderzoek geldt als voorbereidend onderzoek en wordt overeenkomstig de desbetreffende bepalingen van dezen Titel gevoerd.

Artikel 60.

1. In alle gevallen, waarin het onderzoek wordt onderbroken of voor een bepaalden tijd geschorst, wordt door den voorzitter aan den aanweziger, beschuldigde en aan de aanwezige personen, in artikel 48 bedoeld, mondeling aangezegd, wanneer en waar het onderzoek ter zitting zal worden hervat. Die aanzegging geldt als dagvaarding. Indien een der personen, in artikel 48 bedoeld, bij de aanzegging niet aanwezig is, wordt bij, ingeval van schorsing, voor de nadere behandeling opnieuw gedagvaard of schriftelijk opgeroepen.

2. In alle gevallen, waarin het onderzoek voor eenen onbepaalden tijd is geschorst, wordt, zoodra de oorzaak der schorsing is vervallen, de zaak opnieuw overeenkomstig het bepaalde in de artikelen 47-49 ter zitting aanhangig gemaakt. Het Tribunaal, de dagvaarding van den beschuldigde tot de nadere zitting bevelende, is daarbij bevoegd de beschuldiging aan te vullen of te wijzigen.

3. De in de beide voorgaande leden vermelde aanzegging, oproeping of dagvaarding kan ten aanzien van de in artikel 48 bedoelde personen achterwege blijven, voor zoover deze reeds zijn gehoord en het Tribunaal bepaalt, dat hun tegenwoordigheid bij de nieuwe behandeling niet meer is vereischt.

4. Ook in alle andere gevallen van schorsing dan in het tweede lid van het voorgaande artikel bedoeld, is het Tribunaal bevoegd gedurende den tijd der schorsing het onderzoek buiten de zitting te hervatten. Het bepaalde in den tweeden zin van dat lid is alsdan van toepassing.

5. In alle gevallen, waarin schorsing van het onderzoek plaats heeft, wordt de zaak op de nadere zitting hervat in den stand, waarin zij zich op het tijdstip der schorsing bevond, voor zoover het Tribunaal niet mocht bepalen, dat de behandeling geheel of gedeeltelijk opnieuw worde aangevangen.

Artikel 61.

Na afloop van het onderzoek ter zitting wordt gehandeld overeenkomstig het bepaalde in artikel 345 van het Wetboek van Strafvordering.

Artikel 62.

1. Indien onder de beraadslaging blijkt, dat het onderzoek niet volledig is geweest, kan het Tribunaal op de zitting bepalen, dat het onderzoek buiten de zitting zal worden hervat. Het bepaalde in den tweeden zin van het tweede lid van artikel 59 is van toepassing.

2. Het Tribunaal kan ook op de zitting bevelen, dat het onderzoek op eene bij dat bevel te bepalen nadere zitting hetzij op de bestaande, hetzij op een aangevulde of gewijzigde beschuldigde worde hervat.

3. In de gevallen, in de beide voorgaande leden bedoeld, wordt gehandeld, als ware het onderzoek ter zitting voor onbepaalden tijd geschorst.

Artikel 63.

1. Ingeval het Tribunaal oordeelt, dat de dagvaarding nietig behoort te worden verklaard, spreekt het deze nietigheid uit.

2. Indien het Tribunaal, de dagvaarding geldig oordeelende, op grond van hetgeen bij het onderzoek ter zitting is gebleken en den inhoud der schriftelijke bewijsstukken bewezen acht, dat de beschuldigde zich op de in de beschuldiging aangegeven wijze heeft gedragen, en oordeelt, dat het bewezen verklaarde de oplegging van een of meer bijzondere maatregelen aan den beschuldigde wettigt, legt het den maatregel of de maatregelen op, welke het—gelet op den ernst dier gedraging of gedragingen, den persoon en de persoonlijke omstandigheden van den beschuldigde—in het algemeen belang geraden acht.

3. Voor zoover het Tribunaal het in het voorgaande lid bedoelde bewijs niet aanneemt of indien het oordeelt, dat het bewezen verklaarde de oplegging van bijzondere maatregelen aan den beschuldigde niet wettigt, verklaart het de beschuldiging vervallen en beslist het de aangifte of aangiften, waarmee de beschuldiging verband houdt, te seponeren.

4. De beschuldiging kan ook vervallen worden verklaard op een der gronden, in artikel 22, tweede tot en met vierde lid, vermeld.

Artikel 64.

1. De uitspraak behelst, voor zooveel mogelijk, naam, voornamen, dag en plaats van geboorte en beroep van den beschuldigde, alsmede diens woon- of verblijfplaats onderscheidenlijk, indien de beschuldigde overleden is, diens laatste woon- of verblijfplaats en dag en plaats van zijn overlijden. Tevens

worden, voor zooveel mogelijk en van belang, opgegeven naam en voornamen van eenigen echtgenoot of gewezen echtgenoot van den beschuldigde.

2. De uitspraak, waarbij de dagvaarding nietig wordt verklaard, is met redenen omkleed.

3. De uitspraak, waarbij de beschuldiging vervallen wordt verklaard, bevat den inhoud der beschuldiging en is insgelijks met redenen omkleed.

4. In geval van oplegging van een of meer bijzondere maatregelen bevat de uitspraak den inhoud der beschuldiging, de op redengevende feiten en omstandigheden steunende bewezenverklaring, dat de beschuldigde zich op de in de beschuldiging aangegeven wijze heeft gedragen, met den ter zake doenden inhoud of een aanduiding van de bewijsmiddelen, welke tot dat bewijs dienen, benevens de beslissing, dat het bewezen verklaarde de oplegging van een of meer bijzondere maatregelen wettigt, en de redenen, welke tot de opgelegde maatregelen hebben geleid. De beslissing, dat de beschuldigde geacht moet worden zich desbewust te hebben gedragen in strijd met de belangen van het Nederlandsche volk of desbewust afbreuk te hebben gedaan aan het verzet tegen den vijand en diens handlangers, behoeft op geen bepaalde bewijsmiddelen te steunen en alleen in zooverre met redenen te zijn omkleed, als die beslissing wordt gegeven in strijd met een te dien aanzien door den beschuldigde uitdrukkelijk voorge dragen en met redenen omkleed verweer.

Artikel 65.

1. De uitspraak wordt door den voorzitter of door een der gewone leden, die dezelve hebben gewezen, in eene openbare zitting van het Tribunaal gegeven. Zij wordt zoo spoedig mogelijk onderteekend.

2. Het Tribunaal bevordert zooveel mogelijk, dat de beschuldigde, die zich in verzekerde bewaring bevindt, ter zitting, waarop de uitspraak wordt gegeven, tegenwoordig is. Het kan de medebrenging van den beschuldigde, die in vrijheid is, gelasten. Het bepaalde in artikel 51, vierde lid, is van toepassing.

3. Ingeval van afwezigheid van den beschuldigde wordt hem door de zorg van den secretaris onverwijld van de uitspraak kennis gegeven.

4. Elke uitspraak, houdende de oplegging van een of meer bijzondere maatregelen, doet de secretaris met de processtukken ten spoedigste aan Onzen Minister van Justitie toekomen.

5. Een uitspraak, waarbij de beschuldiging vervallen is verklaard, wordt door den secretaris onverwijld aan Onzen Minister van Justitie schriftelijk medegedeeld.

TITEL V.

Van het fiat executie.

Artikel 66.

1. Een bijzondere maatregel is niet vatbaar voor tenuitvoerlegging dan nadat ten aanzien van dien maatregel op de uitspraak, houdende de oplegging daarvan, het fiat executie is verleend.

2. Te dien einde stelt Onze Minister van Justitie alle ingevolge artikel 65, vierde lid, bij hem ingekomen uitspraken met de processtukken onverwijld in handen van den Raad van State.

Artikel 67.

1. Behoudens het bepaalde in het volgende lid neemt de vice-president van den Raad van State of diens plaatsvervanger kennis van de uitspraken, gewezen door de Tribunalen der arrondissementen, behoorende tot het rechtsgebied van het gerechtshof te Amsterdam, en nemen de overige leden van de afdeeling voor de geschillen van bestuur of hunne plaatsvervangers naar de orde van hun rang van ouderdom van dienst kennis van de uitspraken, gewezen door de Tribunalen der arrondissementen, behoorende tot het rechtsgebied onderscheidenlijk van het gerechtshof te 's-Gravenhage, van het gerechtshof te 's-Hertogenbosch, van het gerechtshof te Arnhem en van het gerechtshof te Leeuwarden.

2. Van de uitspraak in een zaak, waarin het fiat executie reeds eenmaal is geweigerd, neemt, nadat de zaak opnieuw door het Tribunaal is behandeld, de afdeeling voor de geschillen van bestuur van den Raad van State in haar geheel kennis. De afdeeling beslist met meerderheid van stemmen. Haar beslissing brengt de zaak tot een einde.

3. De afdeeling voor de geschillen van bestuur beraadslaagt telkens, wanneer de voorzitter dit geraden acht, over de richtlijnen, welke door de leden der afdeeling bij de door ieder hunner te nemen beslissingen dienen te worden gevolgd, teneinde daarbij tot de noodige eenheid te geraken.

Artikel 68.

1. Omtrent de verleening van fiat executie wordt zoo spoedig mogelijk beslist.

2. Daarbij wordt uitsluitend op de uitspraak en de processtukken acht geslagen, zonder dat ter zake eenig verhoor wordt gehouden. Nochtans kan de beschuldigde een bezwaarschrift tegen de uitspraak bij den Raad van State indienen en kunnen aan het Tribunaal schriftelijk inlichtingen worden gevraagd.

Artikel 69.

1. Het fiat executie kan worden geweigerd op grond, dat het onderzoek der zaak door het Tribunaal niet deugdelijk is geweest of de uitspraak om een of meer andere gewichtige redenen niet behoort in stand te blijven.

2. De weigering van het fiat executie kan hetzij op de uitspraak in haar geheel, hetzij op een doel der opgelegde bijzondere maatregelen betrekking hebben. In geval van ontzetting van bepaalde rechten wordt de ontzetting van elk dier rechten als een afzonderlijke maatregel aangemerkt.

3. Ingeval de uitspraak, waarbij de bijzondere maatregel van verbeurdverklaring is opgelegd, tot de kennisneming van de afdeeling voor de geschillen van bestuur in haar geheel behoort, is deze bevoegd ten aanzien van de uitgestrektheid der verbeurdverklaring bij de verleening van het fiat executie beperkingen te stellen.

Artikel 70.

1. Het fiat executie wordt verleend door het stellen op de uitspraak van een desbetreffende gedagteekende aanteekening, welke door den verleenen den Staatsraad onderscheidenlijk alle leden der afdeeling voor de geschillen van bestuur van den Raad van State wordt onderteekend. Voor zoover uit den inhoud dier aanteekening niet het tegendeel blijkt, wordt het fiat executie geacht op de geheele uitspraak betrekking te hebben.

2. De weigering van het fiat executie wordt bij een afzonderlijk geschrift gedaan en met redenen omkleed.

Artikel 71.

Nadat omtrent de verleening van het fiat executie is beslist, worden alle op de zaak betrekkelijke stukken onverwijld wederom toegezonden aan Onzen Minister van Justitie, die

deze doet toekomen aan het Tribunaal, dat de uitspraak heeft gewezen.

Artikel 72.

1. Een zaak, waarin bij beslissing van een Staatsraad het fiat executie geweigerd is, zal door het Tribunal opnieuw in behandeling worden genomen.

2. Aan de nieuwe behandeling door het Tribunaal nemen geen leden noch een secretaris of adjunct-secretaris deel, die bij de oorspronkelijke behandeling aan het onderzoek deelgenomen of de uitspraak hebben gewezen.

3. De nieuwe behandeling geschiedt overeenkomstig de bepalingen van den Vierden Titel van dit besluit en wordt begonnen, evenals ware het onderzoek ter zitting van het Tribunaal voor onbepaalden tijd geschorst. Nochtans is eenige aanvulling of wijziging der beschuldiging alleen toegelaten, indien de weigering van het fiat executie op de uitspraak in haar geheel betrekking heeft, en is ook in dat geval niet toegelaten eenige aanvulling of wijziging, als gevolg waarvan de beschuldiging niet langer dezelfde gedraging of gedragingen van den beschuldigde zou inhouden.

4. Na beëindiging van het nieuwe onderzoek doet het Tribunal opnieuw uitspraak met bevestiging of geheele of gedeeltelijke vernietiging der oorspronkelijke uitspraak. Indien de weigering van het fiat executie alleen op een deel der opgelegde bijzondere maatregelen betrekking heeft gehad, kan de oorspronkelijke uitspraak alleen ten aanzien van de gewraakte maatregelen worden vernietigd. In geen geval kan aan den beschuldigde een bijzondere maatregel worden opgelegd, welke in de oorspronkelijke uitspraak niet was vervat; het bepaalde in artikel 69, derde lid, is van overeenkomstige toepassing.

TITEL VI.

Van verzoeken om invrijheidstelling.

Artikel 73.

De bepalingen van dezen Titel zijn van toepassing op alle verzoeken en invrijheidstelling, door ingevolge het bepaalde in het Besluit op den bijzonderen staat van beleg of het Buitengewoon Politiebesluit in bewaring gestelde personen ingediend aan de autoriteit, op welker last zij in bewaring worden gehouden.

Artikel 74.

Indien de verzoeker op last van een andere autoriteit aan Onzen Minister van Justitie in bewaring wordt gehouden, doet de betrokken autoriteit, tenzij zij den verzoeker aanstonds in vrijheid doet stellen, het verzoekschrift onverwijld toekomen aan dien Minister, onder schriftelijke mededeeling van de gronden, waarop de verzoeker in bewaring is gesteld en wordt gehouden.

Artikel 75.

Indien de verzoeker in bewaring blijft gehouden, te wijl nog geen drie maanden zijn verstreken, sedert een Tribunaal te dien aanzien een beslissing heeft gegeven, doet Onze Minister van Justitie, tenzij hij termen aanwezig mocht achten om het verzoek desondanks ter kennis te brengen van dat Tribunaal, van de niet-ontvankelijkheid daarvan schriftelijk mededeeling aan den verzoeker of, indien de verzoeker op last van een andere autoriteit in bewaring wordt gehouden, aan de betrokken autoriteit, die van deze mededeeling aan den verzoeker schriftelijk kennis geeft.

Artikel 76.

1. Buiten het in het voorgaande artikel genoemde geval van niet-ontvankelijkheid van het verzoek handelt Onze Minister van Justitie, indien de verzoeker in bewaring blijft gehouden, met het verzoekschrift overeenkomstig het bepaalde in artikel 19, waarbij hij aan het Tribunaal steeds schriftelijk mededeeling doet van de gronden, waarop de verzoeker in bewaring is gesteld en wordt gehouden.

2. Het Tribunaal beslist zoo spoedig mogelijk op het verzoek, na ter zake het noodig geachte onderzoek te hebben ingesteld. Ten aanzien van deze beslissing is het bepaalde in artikel 37, vierde lid, en, indien het Tribunaal tot invrijheidstelling van den verzoeker beslist, het bepaalde in het vijfde lid van dat artikel van overeenkomstige toepassing.

3. Op het onderzoek, in het voorgaande lid bedoeld, vinden de in den Vierden Titel vervatte bepalingen betreffende het voorbereidend onderzoek voor zoover mogelijk overeenkomstige toepassing. In geen geval beslist het Tribunaal, zonder dat de verzoeker is gehoord.

4. Indien onder de behandeling van het verzoek tegen den verzoeker verdenking rijst van een of meer gedragingen, welke grond kunnen opleveren voor de oplegging van bijzondere maatregelen, is het Tribunaal zonder eenige aangifte bevoegd daarvan kennis te nemen.

TITEL VII
Slotbepalingen.

Artikel 77.

Ten aanzien van de ingevolge dit besluit voorgeschreven beteekeningen en andere mededeelingen is het bepaalde in de artikelen 585-589 van het Wetboek van Strafvordering van overeenkomstige toepassing.

Artikel 78.

In alle gevallen, waarin ingevolge de bepalingen van dit besluit bij de behandeling van zaken door het Tribunaal de inachtneming van bepaalde vormen of termijnen is voorgeschreven, heeft verzuim van den voorgeschreven vorm of niet-inachtneming van den gestelden termijn, ook indien daarop bij eenig toepasselijk verklaard artikel van het Wetboek van Strafvordering nietigheid is gesteld, alleen dan nietigheid ten gevolge, indien het Tribunaal, gelet op de omstandigheden en de belangen van den ter zake betrokken persoon, tot de nietigverklaring termen aanwezig acht. Zooveel mogelijk draagt het Tribunaal zorg voor het herstel van het verzuim onder aanwijzing van de verrichtingen, welke daartoe opnieuw zullen geschieden.

Artikel 79.

De bepalingen der wet van 18 April 1874 (*Staatsblad*, No. 66) tot vaststelling der tarieven van gerechtskosten in strafzaken, waarvan de gewone rechter kennis neemt, zooals deze wet sedert is gewijzigd, alsmede de bepalingen tot uitvoering dier wet zijn ten aanzien van de kosten in zaken, waarvan de Tribunalen kennis nemen, voor zooveel mogelijk en voor zoover door Ons niet anders mocht worden bepaald, van overeenkomstige toepassing.

Artikel 80.

1. Dit besluit, ten aanzien waarvan de bevoegdheid, bedoeld in artikel 9, tweede lid, van het Besluit op den bijzonderen staat van beleg, niet kan worden uitgeoefend, treedt in werking op den dag zijner afkondiging.

2. Het kan worden aangehaald onder den titel: Tribunaal-besluit.

Onze Minister van Justitie is belast met de uitvoering van dit besluit, dat in het *Staatsblad* zal worden geplaatst.

Londen, den 17den September 1944.

WILHELMINA.

STAATSBLAD

¹⁵
VAN HET

KONINKRIJK DER NEDERLANDEN.

(No. E 133.) **BESLUIT** van 20 October 1944, houdende vaststelling van het Besluit *Vijandelijk Vermogen*.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Op de voordracht van Onze Ministers voor Algemeene Oorlogvoering van het Koninkrijk, van Algemeene Zaken, van Buitenlandsche Zaken, van Justitie, van Binnenlandsche Zaken, van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen, van Financiën, van Oorlog, van Marine, van Waterstaat, van Handel, Nijverheid en Landbouw, van Scheepvaart en Vischerij, van Sociale Zaken, van Koloniën en van Onzen Minister zonder Portefeuille van 16 October 1944, No. 1805/G 20 (P);

Overwegende, dat het noodzakelijk is bijzondere voorzieningen te treffen omtrent vermogen van vijandelijke staten en van vijandelijke onderdanen, omtrent het beheer daarvan en van vermogen van zekere landverraderlijke personen, zoodat omtrent de aangifte van zoodanig vermogen en van vermogen van zekere categorieën van andere personen;

Overwegende, dat zich hier een geval voordoet van spoedeischeden aard, als voorzien in artikel 50 der Surinaamsche Staatsregeling en in artikel 50 der Curaçaosche Staatsregeling, waarin de Staten van Suriname en de Staten van Curaçao niet kunnen worden gehoord;

Hebben goedgevonden en verstaan:

HOOFDSTUK I.

Algemeene Bepalingen.

Artikel 1.

Voor de toepassing van bij of krachtens dit besluit uitgevaardigde bepalingen:

1. wordt verstaan onder „Koninkrijk”:
het Rijk in Europa, Nederlandsch-Indië, Suriname en Curaçao;

STAATSBLAD

15
VAN HET

KONINKRIJK DER NEDERLANDEN.

(No. E 133.) **BESLUIT** van 20 October 1944, houdende vaststelling van het Besluit Vijandelijk Vermogen.

Wij WILHELMINA, bij de GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Op de voordracht van Onze Ministers voor Algemeene Oorlogvoering van het Koninkrijk, van Algemeene Zaken, van Buitenlandsche Zaken, van Justitie, van Binnenlandsche Zaken, van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen, van Financiën, van Oorlog, van Marine, van Waterstaat, van Handel, Nijverheid en Landbouw, van Scheepvaart en Vischerij, van Sociale Zaken, van Koloniën en van Onze Minister zonder Portefeuille van 16 October 1944, No. 1903/020 (P);

Overwegende, dat het noodzakelijk is bijzondere voorzieningen te treffen omtrent vermogen van vijandelijke onderdanen, omtrent vermogen van zekere landverraders en personen, mede omtrent de aangifte van vermogen en vermogen van zekere categorieën van andere personen;

Overwegende, dat zich hier op spoedeischeden aard, als voorzien in de naamse Staatsregeling en in de Staatsregeling, waarin de Staten van Curaçao niet kunnen

Hebben goedgevonden en verstaan:

HOOFT

Algemeene

Art. 1

Voor de toepassing van bijgevoegde bepalingen:

1. wordt verstaan onder „Koninkrijk” het Rijk in Europa, en Curaçao;

2. worden verstaan onder „Onze Ministers”:
de Ministers, die met de uitvoering van dit besluit zijn belast;
3. wordt verstaan onder „Beheersinstituut”:
het instituut bedoeld in artikel 33;
4. worden verstaan onder „rechtspersonen”:
maat- en vennootschappen, vereenigingen, stichtingen, fondsen en privaatrechtelijke instellingen, in den ruimsten zin, ook indien de rechtspersoonlijkheid daaraan in andere wettelijke maatregelen niet mocht zijn toegekend of daaraan uitdrukkelijk mocht zijn onthouden; als rechtspersoon wordt mede beschouwd een in het Koninkrijk gevestigd filiaal of bijkantoor van een niet in het Koninkrijk gevestigde rechtspersoon of onderneming; het Beheersinstituut kan bepalen, dat een ander privaatrechtelijk lichaam of een aan één persoon toebehoorende onderneming of een onderdeel daarvan voor de toepassing van dit besluit of van een deel daarvan als rechtspersoon dient te worden aangemerkt;
5. worden verstaan onder „vijandelijke staten”:
Duitschland, Italië, Japan en de staten, die door Ons voor de toepassing van dit besluit met vijandelijke staten gelijk worden gesteld; onder vijandelijke staten worden mede begrepen: derzelver Regeeringen, departementen van openbaar bestuur, provincies, gemeenten, lichamen en instellingen, zoo in den vorm van rechtspersonen als anderszins, belast met eenigerlei bestuurlijke functie;
6. wordt verstaan onder „vijandelijk gebied”:
grondgebied van een vijandelijken staat;
7. wordt verstaan onder „bezet gebied”:
grondgebied na den eersten Januari 1938 geannexeerd of bezet door een vijandelijken staat, met uitzondering van het van den vijand bevrijde grondgebied van het Koninkrijk, onverschillig of het zich ten tijde van het in werking treden van dit besluit nog in de feitelijke macht van den vijandelijken staat bevindt of niet;
8. wordt verstaan onder „vermogen”:
alle vermogensrechtelijke rechten en bevoegdheden in den ruimsten zin, die bestanddeelen van vermogen kunnen vormen, waaronder begrepen:
 - a) alle roerende en onroerende goederen en andere zaken, met inbegrip van concessies, fabrieksgeheimen en handelsnamen,

- b) alle rechten en aanspraken op of in verband staande met de onder a) bedoelde roerende en onroerende goederen en zaken,
- c) alle verbintenisrechtelijke rechten en aanspraken, die hetzij zich binnen het gebied van het Koninkrijk bevinden, tot de rechtssfeer van het Koninkrijk behooren of binnen het Koninkrijk kunnen worden geldend gemaakt, hetzij — onverschillig waar zij zich bevinden of waar zij kunnen worden geldend gemaakt — toebehooren aan Nederlanders, Nederlandsche onderdanen of personen, die binnen het Koninkrijk hun woon- of verblijfplaats hebben of zich aldaar bevinden, of, zoo het rechtspersonen betreft, die opgericht zijn of bestaan onder het recht van het Koninkrijk, wier maatschappelijke zetel, plaats van vestiging of hoofdkantoor gelegen is, of wier eigenlijke zaak of hoofdbedrijf gevestigd is binnen het Koninkrijk,
- d) alle bewijzen van eigendom, onderhandsche en authentieke akten, bewijsstukken, documenten, boeken en bescheiden, op de onder a), b) en c) bedoelde goederen, zaken, rechten en aanspraken betrekking hebbende of daarmee verband houdende.

Artikel 2.

Voor de toepassing van bij of krachtens dit besluit uitgevaardigde bepalingen worden als vijandelijke onderdanen aangemerkt:

1. ambtenaren, beambten, agenten, vertegenwoordigers en gemachtigden van een vijandelijken staat, zoomede personen, die als zoodanig te eeniger tijd tusschen den tienden Mei 1940 en den dag van het in werking treden van dit besluit zijn opgetreden;
2. natuurlijke personen, die onderdanen zijn of te eeniger tijd na den tienden Mei 1940 zijn geweest van een vijandelijken staat;
3. rechtspersonen,
 - a) die opgericht zijn of bestaan krachtens of beheerscht worden door het recht van een vijandelijken staat,
 - b) wier maatschappelijke zetel, plaats van vestiging of hoofdkantoor gelegen is of te eeniger tijd na den tienden Mei 1940 gelegen was in vijandelijk gebied, of

- c) wier eigenlijke zaak of hoofdbedrijf gevestigd is of te eeniger tijd na den tienden Mei 1940 gevestigd was in vijandelijk gebied;
4. personen, die ingevolge het bepaalde bij het Koninklijk besluit van 7 Juni 1940 (*Staatsblad* No. A 6) tot vijandelijke onderdanen zijn verklaard;
5. personen, niet Nederlanders of Nederlandsche onderdanen zijnde, die door of vanwege den Minister van Justitie tot vijandelijke onderdanen worden verklaard.

Artikel 3.

1. Vermogen, toebehoorende aan een vijandelijken staat of aan een vijandelijken onderdaan, gaat met het in werking treden van dit besluit van rechtswege in eigendom over op den Staat, behoudens het bepaalde in de artikelen 25 tot en met 28 van dit besluit.

2. Vermogen, hetwelk na het in werking treden van dit besluit aan een vijandelijken staat of een vijandelijken onderdaan opkomt, gaat alsdan van rechtswege in eigendom over op den Staat, behoudens het bepaalde in de artikelen 25 tot en met 28 van dit besluit.

3. De bestemming van het aldus aan den Staat opgekomen vermogen zal nader bij de Wet, met inachtneming van de te dezen aanzien in de wapenstilstandsvoorwaarden of vredesverdragen op te nemen bepalingen, worden geregeld.

4. Overal, waar in de volgende Hoofdstukken sprake is van vermogen van vijandelijke staten en van vijandelijke onderdanen, wordt daaronder verstaan vermogen dat ingevolge het bepaalde in dit artikel op den Staat in eigendom is overgegaan.

Artikel 4.

Onze Ministers kunnen regelen stellen nopens de uitvoering en het toezicht op de naleving van het bij of krachtens dit besluit bepaalde, met inachtneming van de bij dit besluit gestelde bepalingen.

HOOFDSTUK II.

Van aangifte van vermogen.

Artikel 5.

1. Binnen de door het Beheersinstituut vast te stellen termijnen en op de door dit Instituut te bepalen wijze moet bij

het Beheersinstituut aangifte worden gedaan van vermogen van vijandelijke staten en van vijandelijke onderdanen.

2. Tot het doen van aangifte zijn verplicht:

- a) alle vijandelijke onderdanen;
- b) alle zich binnen het bevrijde gebied van het Koninkrijk of in de overzeesche gebiedsdeelen bevindende personen en alle zich in het buitenland bevindende Nederlanders en Nederlandsche onderdanen, die, hetzij zelf, hetzij door of met derden, vermogen van vijandelijke staten of vijandelijke onderdanen, in eigendom, in bezit, in bewaring of onder hun berusting hebben of die in geld uitgedrukte of op geld waardeerbare verplichtingen jegens vijandelijke staten of vijandelijke onderdanen hebben.

3. Tot het doen van aangifte zijn mede verplicht alle zich binnen het bevrijde gebied van het Koninkrijk of in de overzeesche gebiedsdeelen bevindende personen en alle zich in het buitenland bevindende Nederlanders en Nederlandsche onderdanen, die inlichtingen met betrekking tot vermogen van vijandelijke staten en van vijandelijke onderdanen kunnen verschaffen.

Artikel 6.

1. Binnen de door het Beheersinstituut vast te stellen termijnen en op de door dit Instituut te bepalen wijze moet bij het Beheersinstituut mede aangifte worden gedaan van vermogen van:

- a) Nederlanders en Nederlandsche onderdanen, die tijdens de vijandelijke bezetting van het Rijk in Europa als leden, begunstigers of anderszins zich aangesloten hebben of na 1 Juli 1942 aangesloten zijn gebleven bij de Nationaal Socialistische Beweging of eenige daaraan verwante of andere nationaal-socialistische of fascistische organisatie of instelling, welke daarmede voor de toepassing van dit besluit door het Beheersinstituut is gelijkgesteld;
- b) personen, die op grond van veroordeeling wegens of verdenking van een der misdrijven, genoemd in het Besluit buitengewoon strafrecht, dan wel krachtens het bepaalde in het Besluit op den bijzonderen staat van beleg of het Tribunaalbesluit van hun vrijheid zijn beroofd.

2. Tot het doen van aangifte zijn verplicht de onder a) en b) van het vorige lid bedoelde personen, zoomede alle zich

binnen het bevrijde gebied van het Koninkrijk of in de overzeesche gebiedsdeelen bevindende personen en alle zich in het buitenland bevindende Nederlanders en Nederlandsche onderdanen, die, hetzij zelf hetzij door of met derden, vermogen van de onder a) en b) van het vorige lid bedoelde personen in eigendom, in bezit, in bewaring of onder hun berusting hebben, of die in geld uitgedrukte of op geld waardeerbare verplichtingen jegens hen hebben.

3. Tot het doen van aangifte zijn mede verplicht alle zich binnen het bevrijde gebied van het Koninkrijk of in de overzeesche gebiedsdeelen bevindende personen en alle zich in het buitenland bevindende Nederlanders en Nederlandsche onderdanen, die inlichtingen met betrekking tot het vermogen van de in het eerste lid bedoelde personen kunnen verschaffen.

Artikel 7.

1. Het Beheersinstituut kan, binnen de door dit Instituut vast te stellen termijnen en op de door dit Instituut te bepalen wijze, aangifte vorderen van vermogen van:

a) met name te noemen personen, die hun woon- of verblijfplaats hebben of zich bevinden, dan wel te eeniger tijd na den tienden Mei 1940 hun woon- of verblijfplaats gehad hebben of zich bevonden hebben in vijandelijk gebied, in bezet gebied of in gebied van een staat, die niet behoort tot de Vereenigde Volken;

b) personen, niet Nederlanders of Nederlandsche onderdanen zijnde, die te eeniger tijd vóór den tienden Mei 1940 onderdanen zijn geweest van een vijandelijken staat, voor zoover zij niet vallen onder de begripsomschrijving van artikel 2 onder 2);

c) rechtspersonen:

1) wier maatschappelijke zetel, plaats van vestiging of hoofdkantoor gelegen is of te eeniger tijd na den tienden Mei 1940 gelegen was in bezet gebied dan wel in gebied van een staat, die niet behoort tot de Vereenigde Volken,

2) wier eigenlijke zaak of hoofdbedrijf gevestigd is of te eeniger tijd na den tienden Mei 1940 gevestigd was in zoodanig gebied, of

3) die een filiaal of bijkantoor hebben in vijandelijk gebied;

d) andere, met name te noemen personen, ten aanzien van wie het Beheersinstituut heeft verklaard, dat hun vermogen moet worden aangegeven.

2. Deze aangifte kan, voorzover betreft het vermogen van de onder b) en c) van het vorige lid genoemde personen en rechtspersonen, gevorderd worden ten aanzien van alle deze personen en rechtspersonen, van bepaalde groepen daarvan of van met name te noemen personen en rechtspersonen.

3. Tot het doen van aangifte zijn verplicht de personen en rechtspersonen, wier vermogen krachtens het in het eerste lid bepaalde moet worden aangegeven, zoomede alle zich binnen het bevrijde gebied van het Koninkrijk of in de overzeesche gebiedsdeelen bevindende personen en alle zich in het buitenland bevindende Nederlanders en Nederlandsche onderdanen, die hetzij zelf hetzij door of met derden, vermogen van zoodanige personen in eigendom, in bezit, in bewaring of onder hun berusting hebben of die in geld uitgedrukte of op geld waardeerbare verplichtingen jegens hen hebben.

4. Tot het doen van aangifte zijn mede verplicht alle zich binnen het bevrijde gebied van het Koninkrijk of in de overzeesche gebiedsdeelen bevindende personen en alle zich in het buitenland bevindende Nederlanders en Nederlandsche onderdanen, die inlichtingen met betrekking tot het vermogen van de in het eerste lid bedoelde personen kunnen verschaffen.

Artikel 8.

1. Het Beheersinstituut kan, binnen de door dit Instituut vast te stellen termijnen en op de door dit Instituut te bepalen wijze, aangifte vorderen van vermogen van rechtspersonen, indien van die rechtspersonen

- a) 25 % of meer van het geplaatste kapitaal het eigendom is of op één of meer door het Beheersinstituut aan te geven tijdstippen het eigendom is geweest, hetzij afzonderlijk, hetzij gezamenlijk, van een vijandelijken staat, een vijandelijken onderdaan of een in artikel 6, lid 1, of 7, lid 1, bedoeld persoon, dan wel dezelve door middel van of met strcomannen of tusschengeschoven personen eigendomsrechten op 25 % of meer van het geplaatste kapitaal kunnen of konden doen gelden,
- b) een vijandelijke onderdaan of een in artikel 6, lid 1, of 7, lid 1, bedoeld persoon deel uitmaakt of op één of meer door het Beheersinstituut vast te stellen tijdstippen deel heeft uitgemaakt van de directie of van den raad van commissarissen dan wel van soortgelijke besturende of controleerende organen der rechtspersoon, of

c) een vijandelijke staat, een vijandelijke onderdaan of een in artikel 6, lid 1, of 7, lid 1, bedoeld persoon, hetzij zelf, hetzij door middel van of met stroomannen of tusschengeschoven personen, zoo door of tengevolge van credietverleening, affiliaties, kartel- of trustvorming, afnamecontracten of licentieovereenkomsten, de beschikking over prioriteits- of preferente aandeelen of soortgelijke belangen, als anderszins, aanmerkelijken invloed uitoefenen of uitgeoefend hebben op de benoeming van de besturende of controleerende organen of op den gang van zaken van de rechtspersoon.

2. Deze aangifte kan gevorderd worden van alle tot deze categorieën behorende rechtspersonen, van bepaalde groepen daarvan of van met name genoemde rechtspersonen.

3. Bij de beoordeeling van het in het eerste lid onder a) bedoelde percentage zal er geen rekening mede worden gehouden, dat de aldaar bedoelde belangen in onderpand zijn gegeven of op andere wijze zijn belast ten behoeve van een persoon, die noch vijandelijk onderdaan, noch een persoon is als bedoeld in artikel 6, lid 1, of 7, lid 1.

4. Aandeelen in en vorderingen op rechtspersonen, toebehoorende aan een persoon, die noch vijandelijk onderdaan, noch een persoon is als bedoeld in artikel 6, lid 1, of 7, lid 1, en welke in onderpand zijn gegeven of op andere wijze zijn belast ten behoeve van een vijandelijken staat, een vijandelijken onderdaan of een persoon als bedoeld in artikel 6, lid 1, of 7, lid 1, of waarop aan dezulken een optie is gegeven of waarop door of voor hen retentierecht wordt uitgeoefend, worden voor de toepassing van dit artikel beschouwd als aan den vijandelijken staat, vijandelijken onderdaan of persoon als bedoeld in artikel 6, lid 1, of 7, lid 1, toe te behooren.

5. De bepalingen van artikel 7, derde en vierde lid, vinden overeenkomstige toepassing.

Artikel 9.

1. De termijnen waarbinnen en de wijze waarop de in dit Hoofdstuk bedoelde aangiften moeten worden gedaan, worden bekend gemaakt in de *Nederlandsche Staatscourant*.

2. Insgelijks worden in de *Nederlandsche Staatscourant* bekend gemaakt de organisaties en instellingen, die overeenkomstig het bepaalde in artikel 6, eerste lid, onder a), voor de

toepassing van dit besluit met de Nationaal Socialistische Beweging worden gelijkgesteld, en de groepen van personen en de met name te noemen personen, van wier vermogen in gevolge het bepaalde in de artikelen 7 en 8 aangifte wordt gevorderd.

HOOFDSTUK III.

Van onderbeheerstelling van vermogen en van het einde van het beheer.

Artikel 10.

1. Vermogen van een vijandelijken Staat of van een vijandelijken onderdaan, hetwelk ingevolge het bepaalde bij artikel 3 aan den Staat in eigendom is overgegaan, wordt ten behoeve van den Staat beheerd door het Beheersinstituut.
2. Vermogen van een persoon bedoeld in artikel 6, lid 1, staat van rechtswege onder beheer van het Beheersinstituut, zonder dat nochtans het Beheersinstituut verplicht zal zijn tot daden van beheer over te gaan, tenzij het Tribunaal, in overeenstemming met de desbetreffende bepalingen van het Tribunaalbesluit, aan het Beheersinstituut over zoodanig vermogen het bewind opdraagt.
3. Het beheer van het vermogen van de personen, bedoeld in artikel 6, eerste lid, omvat mede het vermogen, onderscheidenlijk de nalatenschap, als omschreven in artikel 7 van het Tribunaalbesluit, voor zoover niet het Tribunaal overeenkomstig artikel 39 van het Tribunaalbesluit anders bepaalt.
4. Zoolang het Beheersinstituut zich niet in het bezit heeft gesteld van het in de vorige leden bedoelde vermogen, treft het Beheersinstituut geenerlei aansprakelijkheid en zullen degenen, die zoodanig vermogen of bestanddeelen daarvan in eigendom, in bezit, in bewaring of onder hun berusting hebben, als bewaarders uit noodzaak daarvan worden aangemerkt. Zij zijn verplicht daarvoor als een goed huisvader te zorgen.
5. Buiten het beheer vallen de goederen, na'er omschreven in de artikelen 447, onder 2°, 4° en 5°, en 448, eerste lid, onder 1°, 2° en 3° van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, en vermogen of vermogensbestanddeelen, nader door het Beheersinstituut te bepalen.
6. Het Beheersinstituut stelt nadere regelen vast, krachtens welke aan personen, wier vermogen onder beheer is gesteld, de bevoegdheid wordt verleend tijdelijk te beschikken over midelen ter voorziening in hun noodzakelijk levensonderhoud en

dat van hun gezin, alsmede ter bestrijding van de gewone en dagelijksche uitgaven van hun beroep of bedrijf.

Artikel 11.

Het beheer, bedoeld in het vorige artikel, omvat de bevoegdheid van het Beheersinstituut tot

- a) het in bezit nemen, bewaren en beheeren van het onder beheer gestelde vermogen, het beheeren van handelszaken en bedrijven daaronder begrepen,
- b) het uitoefenen van alle rechten, voortvloeiende uit zoodanig vermogen,
- c) het vervreemden of bezwaren van zoodanig vermogen, daaronder begrepen iedere daad van vereffening, het geheel of gedeeltelijk stilleggen en sluiten van handelszaken of bedrijven, zoomede het aangaan van regelingen en het sluiten van dadingen.

Artikel 12.

1. Wanneer het Beheersinstituut, gebruikmakende van de aan hetzelfde in artikel 37 verleende bevoegdheid, ten aanzien van een of meer personen of groepen van personen, wier vermogen onder beheer is gesteld, verklaart, dat de bepalingen van dit besluit te hunnen aanzien niet of niet langer toepasselijk zijn, eindigt het beheer over het vermogen van zoodanige personen van rechtswege en zal dit vermogen, of hetgeen daarvoor in de plaats is gekomen, naar hen terugkeeren.

2. Ten aanzien van personen, als bedoeld onder 4 en 5 van artikel 2, doet het Beheersinstituut de in het vorige lid bedoelde verklaring niet dan na toestemming van of vanwege den Minister van Justitie.

3. Ten aanzien van personen, als bedoeld in artikel 6, eerste lid, zal het beheer eveneens een einde nemen, indien en voorzover zulks door het Tribunaal, overeenkomstig de bepalingen van het Tribunaalbesluit, wordt bepaald.

HOOFDSTUK IV.

Van de beperkingen van het rechtsverkeer en van de rechten en verplichtingen van of jegens vijandelijke staten, vijandelijke onderdanen en andere personen, wier vermogen onder beheer wordt gesteld.

Artikel 13.

Het is aan een ieder, die zich in het bevrijde gebied van het Koninkrijk of in de overzeesche gebiedsdeelen bevindt, en aan

iedereen Nederlander en Nederlandsch onderdaan, die zich in het buitenland bevindt, anders dan krachtens een door of vanwege het Beheersinstituut verleende algemeene of bijzondere toestemming, verboden:

- a) eenige rechtshandeling te verrichten met, ten behoeve van, of krachtens opdracht van een vijandelijken staat, een vijandelijken onderdaan of een persoon als bedoeld in artikel 6, lid 1;
- b) eenige rechtshandeling te verrichten, direct of indirect betrekking hebbende op vermogen van een vijandelijken staat, een vijandelijken onderdaan of een persoon, als bedoeld in artikel 6, lid 1;
- c) eenige daad te verrichten, waardoor schade aan dit vermogen kan worden berokkend.

Artikel 14.

1. Van rechtswege nietig is elke rechtshandeling, als bedoeld in artikel 13, welke is verricht hetzij zonder de vereischte toestemming door of vanwege het Beheersinstituut, hetzij zonder inachtneming der voorwaarden bij de verleening van zoodanige toestemming gesteld.

2. Het Beheersinstituut kan op grond van uitzonderlijke omstandigheden de nietigheid opheffen door de rechtshandeling alsnog te bekrachtigen.

3. De in dit artikel bedreigde nietigheid wordt door den rechter ambtshalve uitgesproken.

4. Binnen het Koninkrijk zal geen rechtsgevolg worden toegekend aan rechtshandelingen, in het eerste lid van dit artikel bedoeld en verricht in het buitenland, tenzij voorafgaande toestemming door of vanwege het Beheersinstituut is verleend of op grond van uitzonderlijke omstandigheden door het Beheersinstituut bekrachtiging heeft plaats gehad.

5. Geen toestemming is vereischt voor het aangaan van rechtshandelingen, waartoe de personen, wier vermogen onder beheer is gesteld, krachtens het bepaalde in het zesde van artikel 10 bevoegd zijn.

Artikel 15.

1. Rechtshandelingen als bedoeld in artikel 13 kunnen, indien dezelve zijn aangegaan vóór het in werking treden van dit besluit, door het Beheersinstituut nietig worden verklaard, wanneer summier aan het Beheersinstituut is gebleken, dat de

partijen tot de rechtshandeling het oogmerk hadden om maatregelen in den geest als bedoeld in dit besluit te verijdelen of te bemoeilijken, of dat één der partijen tot de rechtshandeling zoodanig oogmerk had en dit oogmerk aan de wederpartij bekend was of redelijkerwijs bekend had behooren te zijn.

2. De nietigverklaring kan alleen geschieden binnen een maand nadat het Beheersinstituut kennis heeft gekregen van de in het eerste lid bedoelde rechtshandelingen.

3. De nietigverklaring wordt bekend gemaakt in de *Nederlandsche Staatscourant* en daarvan wordt kennis gegeven aan de bij het Beheersinstituut bekende belanghebbenden door middel van een aangeteekenden brief, gericht aan hun laatst bekende woon- of verblijfplaats.

4. Het bepaalde in dit artikel laat onverlet het bepaalde in artikel 7 van het Tribunaalbesluit.

Artikel 16.

1. Voor zoover door eenige daad of rechtshandeling, verricht of aangegaan na het in werking treden van dit besluit, de toepassing van bij of krachtens dit besluit gestelde voorschriften kan worden verijld, kan het Beheersinstituut besluiten, dat daarmede bij die toepassing geen rekening zal worden gehouden. Het besluit is met redenen omkleed en wordt aan de belanghebbenden per aangeteekenden brief, gericht aan hun laatst bekende woon- of verblijfplaats, medegedeeld.

2. Onze Ministers kunnen bij beschikking, bekend te maken in de *Nederlandsche Staatscourant*, algemeene bepalingen van gelijke strekking vaststellen voor daden en rechtshandelingen, welke na die bekendmaking worden verricht of aangegaan.

3. In geval van onzekerheid in hoeverre met een bepaalde voorgenomen daad of rechtshandeling bij de toepassing van voorschriften, bij of krachtens dit besluit gegeven, rekening zal worden gehouden, kan de belanghebbende aan het Beheersinstituut een uitspraak vragen.

4. Het Beheersinstituut kan een uitspraak, dat met een bepaalde daad of rechtshandeling rekening zal worden gehouden, vernietigen, indien aan het Beheersinstituut blijkt, dat een onjuiste of onvolledige voorstelling van zaken is gegeven.

Artikel 17.

Rechtsgedingen met betrekking tot, vermogen, van een vijandelijken staat, van een vijandelijken onderdaan of van een persoon als bedoeld in artikel 6, lid 1, worden hetzij ambtshalve, hetzij op verzoek van een der partijen of van het Beheersinstituut geschorst, zoodra de bepalingen, bij of krachtens dit besluit gesteld, daarop van toepassing zijn geworden. Het Beheersinstituut kan het geding hervatten binnen zes maanden nadat het van hetzelfde heeft kennis gekregen.

Artikel 18.

Derden kunnen ten aanzien van vermogen van vijandelijke staten, vijandelijke onderdanen en personen als bedoeld in artikel 6, lid 1, geenerlei rechten verkrijgen of uitoefenen zonder toestemming van het Beheersinstituut. Het Beheersinstituut kan aan zijn toestemming nadere voorwaarden verbinden.

Artikel 19.

1. Revindicatoire, conservatoire en executoriale beslagen op het in het vorige artikel bedoelde vermogen kunnen niet worden gelegd, tenzij met voorafgaande toestemming van het Beheersinstituut en onder voorwaarden nader door dit Instituut te bepalen. Evenmin kan het faillissement van een vijandelijk onderdaan of van een persoon als bedoeld in artikel 6, lid 1, worden aangevraagd, tenzij met voorafgaande toestemming van het Beheersinstituut en onder nader door het Beheersinstituut te bepalen voorwaarden. Hetzelfde geldt voor surséance van betaling en voor het bepaalde in de artikelen 40 en volgende van de Wet tot regeling van het Levensverzekeringbedrijf van 22 December 1922 (*Staatsblad* No. 716) en van de Wet van 31 Mei 1934 (*Staatsblad* No. 279) op de vergadering van houders van schuldbrieven aan toonder.

2. Tenzij het Beheersinstituut anders beslist, wordt de werking van beslagen, ten tijde van het in werking treden van dit besluit liggende op vermogen van een vijandelijken staat, een vijandelijken onderdaan of een persoon als bedoeld in artikel 6, lid 1, zoomede van faillissementsbeslag, geschorst en moeten de door de beslagen getroffen goederen en rechten door de bewaarders, respectievelijk den faillissementscurator, onverwijld aan het Beheersinstituut overgedragen worden.

Artikel 20.

1. Een ieder, die opeischbare gelden verschuldigd is of zal worden aan een vijandeliĳken staat, een vijandeliĳken onderdaan, of een persoon als bedoeld in artikel 6, lid 1, is verplicht deze verbintenis te voldoen door de verschuldigde gelden binnen een door het Beheersinstituut in de *Nederlandsche Staatscourant* bekend te maken termijn te storten ter plaatse door het Beheersinstituut in zijn bekendmaking aan te geven, zonder dat eenige verdere aanmaning daartoe noodig zal zijn.

2. Indien verplichtingen zijn uitgedrukt in een ander betaalmiddel dan den Nederlandschen gulden, kan het Beheersinstituut bepalen, dat zij zullen worden omgerekend tegen de door het Beheersinstituut vastgestelde en in de *Nederlandsche Staatscourant* openbaar gemaakte koersen.

Artikel 21.

Een ieder, die geldswaardige papieren, bewijzen van eigendom, authentieke of onderhandsche akten, bewijsstukken, documenten, boeken of bescheiden, van een vijandeliĳken staat, een vijandeliĳken onderdaan of een persoon als bedoeld in artikel 6, lid 1, of op hun vermogen betrekking hebbende, in eigendom, in bezit, in bewaring of onder zijn berusting heeft, is verplicht deze af te leveren binnen een door het Beheersinstituut in de *Nederlandsche Staatscourant* bekend te maken termijn en op de wijze en ter plaatse door het Beheersinstituut voor te schrijven.

Artikel 22.

1. Een ieder, die vermogen van een vijandeliĳken staat, een vijandeliĳken onderdaan of een persoon als bedoeld in artikel 6, lid 1, anders dan dat bedoeld in de beide voorgaande artikelen, in eigendom, in bezit, in bewaring of onder zijn berusting heeft, is verplicht dit op eerste aanmaning op door het Beheersinstituut te bepalen wijze aan het Beheersinstituut over te dragen.

2. Aan bederf onderhevige goederen kunnen met toestemming van het Beheersinstituut of deszelfs plaatseliĳken vertegenwoordiger of, in geval van onverwijlden spoed, met verlof van den kantonrechter worden verkocht; de opbrengst zal onmiddellijk worden gestort bij het Beheersinstituut.

Artikel 23.

Hij, die vermogen van een vijandeliĳken staat, een vijandeliĳken onderdaan of een persoon als bedoeld in artikel 6,

lid 1, in eigendom, in bezit, in bewaring of onder zijn berusting heeft, is niet gerechtigd afgifte daarvan aan het Beheersinstituut te weigeren op grond, dat hij zekere rechten als pandrecht, retentierecht, voorrechten, schuldvergelijking of anderszins daarop wenscht geldend te maken, of dat hem eenig beheersrecht of soortgelijk recht op bedoeld vermogen toekomt, een en ander behoudens het bepaalde in de artikelen 25 tot en met 28, en zonder dat nochtans deze rechten geacht zullen worden te zijn verloren gegaan, indien het beheer over dit vermogen eindigt ingevolge het bepaalde in artikel 12.

Artikel 24.

1. Voor nalatigheid in de storting van gelden en in de aflevering van geldswaardige papieren, documenten en goederen kan het Beheersinstituut een rentevergoeding van 6% over de hoofdsom of over de door het Beheersinstituut geschatte waarde dier geldswaardige papieren, documenten en goederen vorderen, te rekenen van den dag, dat de schuldenaar in de nakoming van zijn verplichting jegens het Beheersinstituut nalatig is geweest. Voorts kan het Beheersinstituut den nalatigen schuldenaar een boete opleggen, welke echter 25% van de hoofdsom of van de geschatte waarde als vorenbedoeld niet mag overschrijden.

2. Storting van gelden bij en aflevering van geldswaardige papieren, documenten en goederen aan het Beheersinstituut bevrijdt den schuldenaar in dezelfde mate als storting bij of aflevering aan den oorspronkelijken schuldeischer zou hebben gedaan.

Artikel 25.

Een ieder, die beweert jegens een vijandelijken onderdaan of een persoon als bedoeld in artikel 6, lid 1, of op hun vermogen rechten of aanspraken te kunnen doen gelden, is gerechtigd binnen drie maanden, nadat hij kennis heeft gekregen of redelijkerwijs heeft behoren te krijgen van het bestaan zijner rechten en aanspraken, bij het Beheersinstituut een met redenen omkleed en met bewijsstukken gestaafd verzoekschrift in te dienen tot erkenning daarvan.

Artikel 26.

Een derde, die beweert eigenaar te zijn van vermogen, dat beweerdelijk ten onrechte als vermogen van een vijandelijken staat, een vijandelijken onderdaan of een persoon, als bedoeld in artikel 6, lid 1, is behandeld, is gerechtigd binnen drie

maanden nadat hij kennis heeft gekregen of redelijkerwijs heeft behoren te krijgen van het bestaan zijner rechten, bij het Beheersinstituut een met redenen omkleed en met bewijsstukken gestaafd verzoekschrift in te dienen tot vaststelling, dat op dit vermogen de bepalingen van dit besluit niet toepasselijk zijn.

Artikel 27.

Het Beheersinstituut is bevoegd op grond van uitzonderlijke omstandigheden de in de artikelen 25 en 26 bedoelde termijnen te verlengen.

Artikel 28.

Het Beheersinstituut geeft binnen een redelijken termijn zijn gemotiveerde beslissing omtrent de erkenning of betwisting der ingediende vorderingen, doch niet dan nadat het belanghebbenden door middel van een aankondiging in de *Nederlandsche Staatscourant* en door middel van aangeteekende brieven aan bij het Beheersinstituut bekende belanghebbenden heeft opgeroepen om in een zitting van het Beheersinstituut aanwezig te zijn en aldaar hun belangen voor te dragen.

Artikel 29.

Pand- en hypotheekhouders en andere bevoorrechte schuldeischers, wier rechten of aanspraken door het Beheersinstituut erkend zijn, zijn gerechtigd tot het bedrag waarvoor zij batig gerangschikt kunnen worden op de netto-opbrengst der goederen, waarop zij bevoorrecht of die aan hen verbonden waren. Zoo dit minder is dan het geheele bedrag hunner vorderingen, worden van het ontbrekende gelijke percenten als voor de concurrente schuldeischers van den vijandelijken onderdaan of den persoon, als bedoeld in artikel 6, lid 1, uitgetrokken.

Artikel 30.

Indien een wederkeerige overeenkomst ten tijde van de onderbeheerstelling van vermogen zoowel door den vijandelijken staat, den vijandelijken onderdaan of den persoon als bedoeld in artikel 6, lid 1, als door deszelfs wederpartij in het geheel niet of slechts gedeeltelijk is nagekomen, is deze laatste bevoegd het Beheersinstituut bij aangeteekenden brief te sommeeren binnen een maand te verklaren of het de overeenkomst gestand wil doen. Indien het Beheersinstituut zich daartoe binnen dien tijd niet bereid verklaart en indien het binnen dien tijd ook geen

toestemming verleent voor de nakoming der overeenkomst met den vijandelijken staat, den vijandelijken onderdaan of den persoon als bedoeld in artikel 6, lid 1, is de overeenkomst ontbonden; de wederpartij zal alsdan niet voor schadevergoeding kunnen opkomen, doch indien hij tengevolge van deze ontbinding ongerechtvaardigd verrijkt is, zal hij aan het Beheersinstituut de door dit Instituut te bepalen waarde zijner verrijking moeten afdragen.

Artikel 31.

Bij aanvaarding door het Beheersinstituut van erfenissen, aan een vijandelijken staat, een vijandelijken onderdaan of een persoon als bedoeld in artikel 6, lid 1, opkomend, geldt van rechtswege het voorrecht van boedelbeschrijving.

Artikel 32.

Degene, die zich tegenover het Beheersinstituut op een rechtshandeling beroept, welke zou zijn verricht voordat de bepalingen bij of krachtens dit besluit gesteld in werking zijn getreden, heeft het tijdstip dier rechtshandeling tegenover dit Instituut als tegenover een derde te bewijzen.

HOOFDSTUK V.

Van het Beheersinstituut.

Artikel 33.

1. Het Nederlandsche Beheersinstituut, overeenkomstig artikel 151 van het Besluit herstel rechtsverkeer, deel uitmakende van de Afdeeling beheer van den Raad voor het Rechtsherstel, is rechtspersoon en is gevestigd te 's-Gravenhage. Het stelt bijkantoren in in Nederlandsch-Indië, Suriname en Curaçao. Deze bijkantoren oefenen in deze gebiedsdeelen de bevoegdheden van het Beheersinstituut uit, onder toezicht van het Beheersinstituut en overeenkomstig de aanwijzingen door dit Instituut te stellen. Aan de bijkantoren kan mede worden opgedragen de uitoefening van bedoelde bevoegdheden buiten de gebiedsdeelen waar zij zijn gevestigd.

2. De voorzitter van de Afdeeling beheer vertegenwoordigt het Beheersinstituut in en buiten rechten, behoudens het bepaalde in het volgende lid.

3. De dagelijksche leiding der zaken is opgedragen aan een directeur, die door den voorzitter van de Afdeeling beheer gemachtigd kan worden, het Beheersinstituut in en buiten

rechte te vertegenwoordigen. De directeur wordt terzijde gestaan door een onderdirecteur, die hem bij afwezigheid, belet of ontstentenis vervangt.

4. De directeur staat onder toezicht van en is verantwoordelijk aan den Raad voor het Rechtsherstel.

5. De bevoegdheden en de werkwijze van het Beheersinstituut worden met inachtneming van de bepalingen van dit besluit en van het Besluit herstel rechtsverkeer door den Raad voor het Rechtsherstel geregeld.

6. De directeur en de onderdirecteur van het Beheersinstituut worden door Ons benoemd, geschorst en ontslagen.

7. De Raad voor het Rechtsherstel is bevoegd Raden van Advies, samengesteld uit vertegenwoordigers van de voornaamste takken van handel en bedrijf, te benoemen teneinde het Beheersinstituut van voorlichting te dienen bij de toepassing van dit besluit. De Raad is voorts bevoegd op door hem aan te wijzen plaatsen vertegenwoordigers van het Beheersinstituut te benoemen.

8. Het Beheersinstituut zal Onze Ministers inzake het vermogen van vijandelijke staten, vijandelijke onderdanen en personen, wier vermogen overeenkomstig de bepalingen van dit besluit moet worden aangegeven, van advies dienen.

Artikel 34.

1. Het Beheersinstituut is bevoegd tot:

a) de in artikel 11 bedoelde handelingen;

b) de uitvaardiging van algemeene regelingen ten aanzien van het verleen van toestemming voor het verrichten van ingevolge dit besluit verboden rechtshandelingen door, met, of ten behoeve van vijandelijke staten, vijandelijke onderdanen en personen wier vermogen ingevolge bepalingen van dit besluit onder beheer wordt gesteld, of betrekking hebbende op derzelver vermogen;

c) de uitvaardiging van algemeene regelingen ten aanzien van het vrijstellen van zekere groepen van personen van een of meer bepalingen bij of krachtens dit besluit gesteld;

d) het vrijstellen van bepaalde personen van een of meer bepalingen bij of krachtens dit besluit gesteld;

e) de afgifte van individueele toestemmingen voor de verrichting van rechtshandelingen door, met, of ten behoeve

van een vijandelijken staat, een vijandelijken onderdaan of een persoon wiens vermogen krachtens de bepalingen van dit besluit onder beheer wordt gesteld;

- f) de afgifte van verklaringen, dat bepaalde personen of groepen van personen niet of niet langer vijandelijke onderdanen zijn of personen wier vermogen moet worden aangegeven krachtens de bepalingen van dit besluit.

2. Het Beheersinstituut kan mede belast worden met het beheer over het vermogen van personen op wie de bepalingen van dit besluit niet toepasselijk zijn en in het beheer over wier vermogen uit anderen hoofde van overheidswege wordt voorzien.

Artikel 35.

1. Het Beheersinstituut kan zich in de uitoefening van zijn taak doen bijstaan door personen, die onder toezicht van het Beheersinstituut als controleurs, beheerders of vereffenaars van handelszaken en bedrijven van een vijandelijken staat, een vijandelijken onderdaan of een persoon, als bedoeld in artikel 6, lid 1, zullen optreden. De daaraan verbonden kosten en vergoedingen komen ten laste van de handelszaken en bedrijven wien het aangaat.

2. Het Beheersinstituut kan voor zijn bemoeiingen kosten in rekening brengen. De tarieven van deze kosten behoeven de goedkeuring van den Raad voor het Rechtsherstel en worden bekend gemaakt in de *Nederlandsche Staatscourant*.

Artikel 36.

Verkoop van vermogen door het Beheersinstituut geschiedt in openbare veiling op door het Beheersinstituut vast te stellen voorwaarden, tenzij de door het Beheersinstituut geschatte waarde van het ten verkoop aangeboden een bedrag van Fl. 10.000.— niet teboven gaat, in welk geval onderhandsche verkoop toegestaan is. Met toestemming van den Raad voor het Rechtsherstel kan van het hier bepaalde worden afgeweken.

Artikel 37.

1. Op een met redenen omkleed verzoekschrift kan het Beheersinstituut aan belanghebbenden toestemming verleenen tot het verrichten van een of meer bij dit besluit verboden rechtshandelingen en daden, kan het een doorlopende dan wel tijdelijke vrijstelling verleenen van een of meer der bij

of krachtens dit besluit uitgevaardigde bepalingen, kan het verklaren, dat geen toestemming noodig is of dat een persoon niet of niet langer vijandelijk onderdaan is of een persoon wiens vermogen ingevolge de bepalingen van dit besluit moet worden aangegeven.

2. In geval van onverwijlde spoed kan de plaatselijke vertegenwoordiger van het Beheersinstituut toestemming verleenen tot het verrichten van een of meer bij dit besluit verboden rechtshandelingen en daden.

3. Aan toestemmingen, vrijstellingen en verklaringen, verleend krachtens het voorgaande lid, en aan de in de leden 2 en 4 van artikel 14 bedoelde bekrachtigingen kunnen door het Beheersinstituut voorwaarden worden verbonden.

4. Hij, die handelt in strijd met of niet nakomt de voorwaarden, bedoeld in het derde lid van dit artikel, wordt geacht te hebben gehandeld zonder toestemming, vrijstelling of bekrachtiging.

5. Het Beheersinstituut kan verleende toestemmingen, vrijstellingen en verklaringen te allen tijde intrekken of de daaraan verbonden voorwaarden wijzigen.

Artikel 38.

Ieder, die registers bijhoudt, waarin overdrachten worden aangeteekend, is verplicht aan de aanwijzingen en opdrachten van het Beheersinstituut tot het verrichten of doorhalen van aantekeningen in deze registers gevolg te geven.

Artikel 39.

De artikelen 10 tot en met 13, 15 en 16 van het Besluit herstel rechtsverkeer zijn toepasselijk.

Artikel 40.

Hij, die ten onrechte met een beroep op de bepalingen bij of krachtens dit besluit gesteld, weigert eenige verplichting jegens een wederpartij na te komen, zal deswege niet voor schadevergoeding kunnen worden aangesproken, indien hij redelijkerwijs mocht aannemen, dat de bij of krachtens dit besluit gestelde bepalingen op de wederpartij van toepassing waren en indien hij zich tevens onverwijld tot het Beheersinstituut heeft gewend teneinde een daartoe strekkende uitspraak uit te lokken.

HOOFDSTUK VI.

Van Executiemaatregelen.

Artikel 41.

1. Het Beheersinstituut is bevoegd een schuldenaar, die nalatig is in het voldoen zijner in de artikelen 20 tot en met 24 van dit besluit bedoelde verplichtingen, te gelasten aan zijn verplichtingen te voldoen bij een dwangbevel, medebrengende het recht om de goederen van den schuldenaar zonder vonnis aan te tasten.

2. Indien de verplichting bestaat in het afgeven van niet in geld uitgedrukt vermogen, zal in het dwangbevel de geldswaarde dezer verplichting door het Beheersinstituut worden begroot.

3. Het dwangbevel wordt door of vanwege den voorzitter van de afdeeling Rechtspraak van den Raad voor het Rechtsherstel in Onzen naam uitgevaardigd en executoir verklaard.

4. De beteekening en tenuitvoerlegging geschieden door een ambtenaar der directe belastingen of een deurwaarder, op de bij het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering ten aanzien van vonnissen en authentieke akten voorgeschreven wijze, behoudens dat bij inbeslagneming van roerende goederen de daarmede belaste ambtenaar zich desverkiezende niet door getuigen of door slechts één getuige behoeft te doen bijstaan en bevoegd is den persoon, tegen wien het beslag is gedaan, ook zonder diens toestemming tot bewaarder aan te stellen. Een dwangbevel tot het afgeven van niet in geld uitgedrukt vermogen zal door den met de tenuitvoerlegging belasten ambtenaar, desnoodig met behulp van den sterken arm, kunnen worden tenuitvoergelegd door in beslagneming van het af te geven vermogen en door afgifte daarvan aan het Beheersinstituut.

5. De kosten van vervolging worden berekend volgens regelen, nader door het Beheersinstituut vast te stellen. Het recht tot invordering bij het dwangbevel strekt zich uit tot deze kosten.

6. De schuldenaar kan tegen de tenuitvoerlegging van het dwangbevel in verzet komen door de indiening van een met redenen omkleed verzoekschrift bij de Arrondissements-Rechtbank te 's-Gravenhage. De President dezer Rechtbank bepaalt een korten termijn waarbinnen het Beheersinstituut moet worden opgeroepen ter terechtzitting der Rechtbank te verschijnen. Deze oproeping kan geschieden door de verzet-

doende partij, hetzij bij dagvaarding, hetzij bij een aange- teekenden brief, bevattende een afschrift van het ingediende verzoekschrift. Het bepaalde in artikel 145 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering is van overeenkomstige toepassing.

7. De tenuitvoerlegging van het dwangbevel wordt alleen dan geschorst, indien de schuldenaar het bedrag, waarvoor het dwangbevel is uitgevaardigd, met de kosten aan het Beheersinstituut voldoet of indien de schorsing door de Arrondissements-Rechtbank te 's-Gravenhage wordt bevolen.

8. Het verzet kan niet gegrond zijn op de bewering, dat eenige bij of krachtens dit Besluit voorgeschreven aanmaning niet zou zijn ontvangen.

9. De rechter is vrij in de verdeeling van den bewijslast.

Artikel 42.

1. Het Beheersinstituut is bevoegd tegen personen, die vermogen van een vijandelijken staat, een vijandelijken onderdaan of een persoon als bedoeld in artikel 6, lid 1, onder zich hebben, bij een verzoekschrift, in te dienen bij de Arrondissements-Rechtbank te 's-Gravenhage, op korten termijn een rechtsgeding aanhangig te maken voor de nakoming van bij of krachtens dit besluit gestelde verplichtingen.

2. De bepalingen van de leden 6 en 9 van artikel 41 vinden daarop overeenkomstige toepassing.

3. De krachtens dit artikel gewezen vonnissen zijn uitvoerbaar bij voorraad, niettegenstaande hooger beroep of verzet; de bepalingen van den vijfden Titel van het Tweede Boek van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering vinden daarop overeenkomstige toepassing.

HOOFDSTUK VII.

Van beroep.

Artikel 43.

1. Van alle beschikkingen, handelingen, besluiten, beslissingen, uitspraken en weigeringen tot het nemen of doen daarvan van het Beheersinstituut staat aan belanghebbenden beroep open bij de Afdeeling Rechtspraak van den Raad voor het Rechtsherstel.

2. Het beroep wordt ingesteld bij een met redenen omkleed verzoekschrift in te dienen bij de Afdeeling Rechtspraak binnen een maand nadat de belanghebbende kennis heeft gekregen of redelijkerwijs heeft kunnen krijgen van de handeling van het Beheersinstituut, of binnen een maand nadat een afschrift van de beschikking, beslissing of uitspraak van het Beheersinstituut bij aangeteekend schrijven aan de postrijen is toevertrouwd, of nadat een termijn van 6 maanden is verstreken zonder dat het Beheersinstituut op een verzoek van den belanghebbende een beslissing, besluit of beschikking heeft genomen of zonder dat het een uitspraak heeft gedaan.

HOOFDSTUK VIII.

Straf- en slotbepalingen.

Artikel 44.

1. Hij, die in strijd met de voorschriften, bij of krachtens dit besluit gegeven, opzettelijk eenige daad verricht of eenige rechtshandeling aangaat met of ten behoeve van of krachtens opdracht van een vijandelijken staat, een vijandelijken onderdaan of een persoon als bedoeld in artikel 6, lid 1, of met betrekking tot vermogen van dezulken, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste vier jaren of geldboete van ten hoogste vijftigduizend gulden.

2. Hij, die in strijd met de voorschriften, bij of krachtens dit besluit gegeven, opzettelijk nalaat vermogen van een vijandelijken staat, een vijandelijken onderdaan of een persoon als bedoeld in artikel 6, lid 1, aan het Beheersinstituut aan te geven of af te dragen, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste vier jaren of geldboete van ten hoogste vijftigduizend gulden.

3. De in de voorgaande leden omschreven feiten worden beschouwd als misdrijven.

4. Opzettelijke overtreding van andere bij of krachtens dit besluit gegeven voorschriften wordt als misdrijf gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste twee jaren of geldboete van ten hoogste tienduizend gulden.

5. Niet-opzettelijke overtreding van bij of krachtens dit besluit gegeven voorschriften wordt als overtreding gestraft met hechtenis van ten hoogste één jaar of geldboete van ten hoogste vijfduizend gulden.

6. Indien de in dit artikel bedoelde feiten worden begaan door een rechtspersoon, wordt de strafvervolgning ingesteld en de straf uitgesproken tegen de leden van het bestuur. Geen straf wordt uitgesproken tegen een lid van het bestuur van wien blijkt, dat het misdrijf of de overtreding buiten zijn toedoen of medeweten is gepleegd en dat hij alles wat in zijn vermogen is heeft gedaan, teneinde het begaan van het strafbare feit te verhinderen.

7. Dit artikel, zoomede de bepalingen van de Nederlandsche strafwet, zijn mede toepasselijk op feiten buiten het Koninkrijk gepleegd. Ten aanzien van zulke feiten vindt de vervolging plaats voor de Arrondissements-Rechtbank te 's-Gravenhage.

8. In geval van veroordeeling tot gevangenisstraf kan de rechter tevens geldboete opleggen.

9. In geval van veroordeeling wegens een feit, bij dit besluit strafbaar gesteld, kunnen goederen, door middel van het strafbare feit verkregen, of waarmede of met betrekking waartoe het misdrijf is gepleegd, worden verbeurdverklaard, ongeacht of zij den veroordeelde toebehooren.

10. Ontzetting van de in artikel 28 van het Wetboek van Strafrecht bedoelde rechten kan in geva' van veroordeeling wegens misdrijf mede worden uitgesproken.

Artikel 45.

1. Met het opsporen van de feiten strafbaar gesteld in het voorgaande artikel zijn, behalve de bij of krachtens artikel 141 van het Wetboek van Strafvordering aangewezen personen belast:

- a) de directeur, de onderdirecteur en de vertegenwoordigers van het Beheersinstituut;
- b) de personen bedoeld in artikel 35 van dit besluit en in artikel 161 van het Besluit herstel rechtsverkeer;
- c) de consulaire ambtenaren.

2. Processen-verbaal, opgemaakt door een ambtenaar als bedoeld onder c) van het voorgaande lid, gelden als wettig bewijsmiddel, mits zij bevestigd worden door zijn daarin opgenomen eed of belofte.

3. Het bepaalde in artikel 161, tweede tot en met vijfde lid, van het Besluit herstel rechtsverkeer is van overeenkomstige toepassing.

Artikel 46.

1. Allen, die uit hoofde van hun ambt of beroep betrokken zijn bij de uitvoering van bij of krachtens dit besluit gegeven voorschriften, zijn verplicht tot geheimhouding van al hetgeen zij in hun hoedanigheid vernemen, voor zoover zij niet uit hoofde van dat ambt of beroep tot mededeeling daarvan zijn gehouden.

2. Deze verplichting geldt mede voor personen, die in verband met de uitvoering van dit besluit geraadpleegd of met eenige werkzaamheden belast worden.

3. Hij, die opzettelijk de verplichting tot geheimhouding schendt, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste zes maanden of geldboete van ten hoogste zeshonderd gulden.

4. Het feit, strafbaar gesteld in het derde lid van dit artikel, wordt beschouwd als een misdrijf.

5. Indien dit misdrijf tegen een bepaald persoon gepleegd is, heeft vervolging slechts plaats op diens klachte.

Artikel 47.

Dit besluit is mede verbindend voor Nederlandsch-Indië, Suriname en Curaçao, met dien verstande evenwel, dat voor deze gebiedsdeelen, met inachtneming van de beginselen van dit besluit, door de wetgevende organen van die gebiedsdeelen, nadere van dit besluit afwijkende en aanvullende regelingen kunnen worden getroffen, de toepassing en uitvoering betreffende.

Artikel 48.

1. In het in bijzonderen staat van beleg verkeerende gebied van het Rijk in Europa kunnen de bevoegdheden van het Beheersinstituut, zoolang niet door Ons anders is bepaald, worden uitgeoefend door het militair gezag, indien in zeer dringende gevallen naar het oordeel van dat gezag een voorziening geen uitstel gedooft.

2. De beslissingen, ingevolge het bepaalde in het vorige lid door het militair gezag genomen, kunnen te allen tijde door het Beheersinstituut, zodra dit zal fungeeren, hetzij op verzoek van belanghebbenden, hetzij ambtshalve worden gewijzigd of ingetrokken.

Artikel 49.

Dit besluit kan worden aangehaald als „Besluit Vijandelijk Vermogen”.

Artikel 50.

Dit besluit, ten aanzien waarvan de bevoegdheid, bedoeld in artikel 9, tweede lid, van het Besluit op den bijzonderen staat van beleg, niet kan worden uitgeoefend, treedt in werking op den dag volgende op dien zijner afkondiging, met dien verstande, dat het in Nederlandsch-Indië, Suriname en Curaçao in werking treedt op den dag volgende op dien zijner afkondiging onderscheidenlijk in het *Staatsblad van Nederlandsch-Indië*, het *Gouvernementsblad van Suriname* en het *Publicatieblad van Curaçao*.

Onze Ministers van Justitie, van Financiën, van Handel, Nijverheid en Landbouw en van Koloniën zijn belast, ieder voor zoover hem aangaat, met de uitvoering van dit besluit, dat in het *Staatsblad*, het *Staatsblad van Nederlandsch-Indië*, het *Gouvernementsblad van Suriname* en het *Publicatieblad van Curaçao* zal worden geplaatst.

Londen, den 20sten October 1944.

WILHELMINA.

*De Minister voor Algemeene Oorlogvoering
van het Koninkrijk,*

P. S. GERBRANDY.

De Minister van Algemeene Zaken,

VAN BOEIJEN.

De Minister van Buitenlandsche Zaken,

E. N. VAN KLEFFENS.

De Minister van Justitie,

G. J. VAN HEUVEN GOEDHART.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,

J. A. W. BURGER.

STAATSBLAD

¹⁶
VAN HET

KONINKRIJK DER NEDERLANDEN.

(No. A 6.) **BESLUIT** van 7 Juni 1940, houdende
*een voorziening, ten einde te verhinderen,
dat het rechtsverkeer in oorlogstijd schade
toebrengt aan de belangen van het
Koninkrijk der Nederlanden.*

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER
NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Op de voordracht van Onze Ministers van Justitie, van
Koloniën, van Handel, Nijverheid en Scheepvaart, en van
Buitenlandsche Zaken van 6 Juni 1940, no. 5;

Overwegende, dat in aansluiting op de desbetreffende, in de
overzeesche gebiedsdeelen geldende bepalingen een voorziening
noodig is ten einde te verhinderen, dat het rechtsverkeer in
oorlogstijd schade toebrengt aan de belangen van het Koninkrijk
der Nederlanden;

Hebben goedgevonden en verstaan:

Par. 1. Algemeene bepalingen.

Artikel 1.

Vast te stellen de navolgende bepalingen:

1. Onder „Koninkrijk” wordt in dit besluit verstaan: het
Rijk in Europa, Nederlandsch-Indië, Suriname en Curaçao.
2. Onder „Commissie” wordt in dit besluit verstaan: de
ingevolge artikel 46 bevoegde Commissie.
3. Onder „vijandelijk gebied” wordt in dit besluit verstaan:
vijandelijk rechtsgebied en door den vijand bezet gebied.
4. Onder „personen” worden in dit besluit mede begrepen:
rechtspersonen, instellingen, maat- en vennootschappen, fond-
sen, vereenigingen en andere lichamen, organisaties en ver-
mogens;
onder „rechtspersonen” worden in dit besluit begrepen: instel-
lingen, maat- en vennootschappen, fondsen, vereenigingen en
andere lichamen, organisaties en vermogens.

5. Onder „vijandelijke onderdanen” worden in dit besluit verstaan:

- a. onderdanen van een vijandelijken Staat;
- b. natuurlijke personen, gevestigd in vijandelijk gebied, van wie niet blijkt, dat zij Nederlandsche onderdanen of onderdanen van een niet-vijandelijken Staat zijn;
- c. rechtspersonen,
 - 1°. die gevestigd zijn of wier zaak of bedrijf gevestigd is in vijandelijk gebied, met uitzondering van het door den vijand bezette gebied van het Koninkrijk;
 - 2°. die opgericht zijn of bestaan volgens of beheerscht worden door het recht van een vijandelijken Staat; of wel,
 - 3°. waarbij overwegend belangen betrokken zijn van een vijandelijken Staat of van vijandelijke onderdanen;
- d. personen, die van Onzentwege tot vijandelijke onderdanen verklaard zijn.

6. Onder „zaken” wordt in dit besluit verstaan: alle goederen en rechten, welke het voorwerp van eigendom kunnen zijn.

7. Onder „rechten” worden in dit besluit mede begrepen: concessies en alle andere bevoegdheden.

Artikel 2.

De rechtsbevoegdheid van vijandelijke onderdanen blijft onverkort en de vijandelijke onderdanen behouden de vrije uitoefening van hun rechten overeenkomstig de wetten van het Koninkrijk, een en ander binnen de grenzen der bepalingen, bij of krachtens dit besluit gesteld.

Artikel 3.

1. De nietigheid, waarmede overeenkomsten of handelingen door de bepalingen, bij of krachtens dit besluit gesteld, worden getroffen, wordt door den rechter ambtshalve uitgesproken.

2. Het is verboden een akte, betrekking hebbende op een handeling, waaromtrent bij of krachtens dit besluit bepalingen zijn gesteld, zonder inachtneming van die bepalingen te verlijden.

Artikel 4.

De artikelen van de paragrafen 2—8 zijn toepasselijk op alle Nederlanders en Nederlandsche onderdanen, op alle ingezetenen van het Rijk in Europa, Nederlandsch-Indië, Suriname en Curaçao en op allen, die zich in een van deze gebiedsdeelen

bevinden, alsmede op derzelve rechten, verplichtingen en belangen.

Artikel 5.

De voorschriften ter voorkoming dat het rechtsverkeer in oorlogstijd schade toebrengt aan de belangen van het Koninkrijk der Nederlanden, welke door het bevoegd gezag zijn vastgesteld in Nederlandsch-Indië, Suriname en Curaçao, blijven van kracht, ook voor zoover zij van de bepalingen van dit besluit afwijken.

Par. 2. Van de beperkingen van het rechtsverkeer in het algemeen.

Artikel 6.

1. Het is verboden zonder voorafgaande toestemming van de Commissie:

a. een overeenkomst aan te gaan:

1. met den vijand, met een vijandelijken onderdaan of met een persoon, gevestigd of zich bevindende in vijandelijk gebied, of

2. bij welke de vijand of zoodanige onderdaan of persoon of diens belangen onmiddellijk of middellijk betrokken zijn;

b. den vijand, een vijandelijken onderdaan of een persoon, gevestigd of zich bevindende in vijandelijk gebied, te vertegenwoordigen of diens zaken of belangen waar te nemen of te behartigen;

c. een dienst te verrichten voor of ten behoeve van den vijand, een vijandelijken onderdaan of een persoon, gevestigd of zich bevindende in vijandelijk gebied;

d. een overeenkomst aan te gaan of handeling te verrichten, waaruit onmiddellijk of middellijk enig recht of voordeel voortvloeit voor den vijand, een vijandelijken onderdaan of een persoon, gevestigd of zich bevindende in vijandelijk gebied;

e. uitvoering te geven aan of eenige handeling te verrichten in verband met een overeenkomst of een verbintenis, waaruit op eenigerlei wijze een recht of voordeel voortvloeit voor den vijand, een vijandelijken onderdaan of een persoon, gevestigd of zich bevindende in vijandelijk gebied, of waarbij belangen van den vijand of van zoodanigen onderdaan of persoon betrokken zijn;

f. een overeenkomst aan te gaan of handeling te verrichten, welke betrekking heeft op een zaak, welke zich bevindt in vijandelijk gebied of toebehoort aan den vijand, een vijandelijken

STAATSBLAD

¹⁷
VAN HET

KONINKRIJK DER NEDERLANDEN.

(No. G 218.) **BESLUIT** van 23 Augustus 1946,
*houdende vaststelling van nadere regelen
omtrent de ontzetting van en het herstel
in rechten van politieke delinquenten.
(Regeling ontzetting rechten.)*

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER
NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Op de voordracht van Onzen Minister van Justitie van 6 Juli
1946; }

Overwegende, dat het noodzakelijk is nadere regelen vast te
stellen omtrent de ontzetting van en het herstel in rechten
van politieke delinquenten;

Gelet op de artikelen 1, 4 en 5 van het Tribunaalbesluit en
artikel 21 van het Besluit politieke delinquenten 1945;

Den Raad van State gehoord (advies van 30 Juli 1946,
no. 13);

Gezien het nader rapport van Onzen voornoemden Minister
van 9 Augustus 1946, no. 38768;

Hebben goedgevonden en verstaan:

§ 1. *Register van Ontzetting van rechten.*

Artikel 1.

Onze Minister van Justitie doet een register houden van:

- 1°. alle sententies van den Bijzonderen Raad van Cassatie
en in kracht van gewijsde gegane sententies van de
bijzondere gerechtshoven, waarbij ontzetting van rechten
is uitgesproken;
- 2°. alle uitspraken van tribunalen, waarbij ontzetting van
rechten als bijzondere maatregel is opgelegd;

- 3°. alle beslissingen tot voorwaardelijke buitenvervolginstelling door of vanwege de procureurs-fiscaal bij de bijzondere gerechtshoven op grond van het bepaalde in de artikelen 18—22 van het Besluit politieke delinquenten 1945, tenzij daarbij bepaald is, dat de buitenvervolginstelling gestelde niet van rechten wordt ontzet;
- 4°. alle beslissingen op grond van artikel 3, waarbij personen geheel of gedeeltelijk in de rechten, waarvan zij zijn ontzet, zijn hersteld.

Artikel 2.

De griffiers van den Bijzonderen Raad van Cassatie en van de bijzondere gerechtshoven, de secretarissen van de tribunalen en de procureurs-fiscaal bij de bijzondere gerechtshoven zijn verplicht, ieder voor zooveel hem aangaat, van alle sententies, uitspraken en beslissingen, als bedoeld in artikel 1, afschrift te zenden aan Onzen Minister van Justitie.

§ 2. *Herstel in rechten.*

Artikel 3.

Onze Minister van Justitie kan niet of niet langer geïnterneerde personen, aan wie door het tribunaal de bijzondere maatregel van ontzetting van rechten is opgelegd, of die door of vanwege den procureur-fiscaal bij het bijzonder gerechtshof voorwaardelijk buiten vervolging zijn gesteld en daarbij van rechtswege uit rechten zijn ontzet, op hun verzoek geheel of gedeeltelijk in deze rechten herstellen.

Artikel 4.

1. Herstel in rechten kan in het algemeen enkel plaats vinden, indien:
 - 1°. ten minste vijf jaren verstreken zijn sedert het ingaan van de ontzetting van rechten;
 - 2°. gebleken is, dat de verzoeker zich gedurende dezen termijn als een goed Nederlander gedragen heeft en de verwachting bestaat, dat hij dit ook in de toekomst zal doen;
 - 3°. de verzoeker niet tevens bij rechterlijke uitspraak van de rechten, waarin herstel verzocht wordt, is ontzet.
2. Bij de beslissing op het verzoek tot herstel in rechten zal mede worden gelet op den ernst der gedragingen, ter zake waarvan de verzoeker van rechten is ontzet.

Artikel 5.

Indien een verzoek tot herstel in rechten door Onzen Minister van Justitie is afgewezen, wordt in het algemeen een hernieuwd verzoek tot herstel in rechten slechts in behandeling genomen, indien op den datum van indiening van het hernieuwde verzoek ten minste twee jaren verstreken zijn, sedert het vorige verzoek is afgewezen.

§ 3. Slotbepalingen.

Artikel 6.

Onze Minister van Justitie kan nadere regelen ter uitvoering van dit besluit vaststellen.

Artikel 7.

1. Dit besluit treedt in werking met ingang van den tweeden dag na dien zijner afkondiging.
2. Het kan worden aangehaald als „Regeling ontzetting rechten”.

Onze Minister van Justitie is belast met de uitvoering van dit besluit, dat in het *Staatsblad* zal worden geplaatst en waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State.

Het Loo, den 23sten Augustus 1946.

WILHELMINA.

De Minister van Justitie,

J. H. VAN MAARSEVEEN.

Uitgegeven den dertigsten Augustus 1946.

De Minister van Justitie,

J. H. VAN MAARSEVEEN.

STAATSBLAD

¹⁷
VAN HET

KONINKRIJK DER NEDERLANDEN.

(No. G 218.) **BESLUIT** van 23 Augustus 1946,
houdende vaststelling van nadere regelen
omtrent de ontzetting van en het herstel
in rechten van politieke delinquenten.
(Regeling ontzetting rechten.)

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER
NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Op de voordracht van Onzen Minister van Justitie van 6 Juli
1946;

Overwegende, dat het noodzakelijk is nadere regelen vast te
stellen omtrent de ontzetting van en het herstel in rechten
van politieke delinquenten;

Gelet op de artikelen 1, 4 en 5 van het Tribunaalbesluit en
artikel 21 van het Besluit politieke delinquenten 1945;

Den Raad van State gehoord (advies van 30 Juli 1946,
no. 13);

Gezien het nader rapport van Onzen voornoemden Minister
van 9 Augustus 1946, no. 38768;

Hebben goedgevonden en verstaan:

§ 1. *Register van Ontzetting van rechten.*

Artikel 1.

Onze Minister van Justitie doet een register houden van:

- 1°. alle sententies van den Bijzonderen Raad van Cassatie
en in kracht van gewijsde gegane sententies van de
bijzondere gerechtshoven, waarbij ontzetting van rechten
is uitgesproken;
- 2°. alle uitspraken van tribunalen, waarbij ontzetting van
rechten als bijzondere maatregel is opgelegd;

- 3°. alle beslissingen tot voorwaardelijke buitenvervolginstelling door of vanwege de procureurs-fiscaal bij de bijzondere gerechtshoven op grond van het bepaalde in de artikelen 18—22 van het Besluit politieke delinquenten 1945, tenzij daarbij bepaald is, dat de buitenvervolginstelling niet van rechten wordt ontzet;
- 4°. alle beslissingen op grond van artikel 3, waarbij personen geheel of gedeeltelijk in de rechten, waarvan zij zijn ontzet, zijn hersteld.

Artikel 2.

De griffiers van den Bijzonderen Raad van Cassatie en van de bijzondere gerechtshoven, de secretarissen van de tribunalen en de procureurs-fiscaal bij de bijzondere gerechtshoven zijn verplicht, ieder voor zooveel hem aangaat, van alle sententies, uitspraken en beslissingen, als bedoeld in artikel 1, afschrift te zenden aan Onzen Minister van Justitie.

§ 2. *Herstel in rechten.*

Artikel 3.

Onze Minister van Justitie kan niet of niet langer geïnterneerde personen, aan wie door het tribunaal de bijzondere maatregel van ontzetting van rechten is opgelegd, of die door of vanwege den procureur-fiscaal bij het bijzonder gerechtshof voorwaardelijk buiten vervolging zijn gesteld en daarbij van rechtswege uit rechten zijn ontzet, op hun verzoek geheel of gedeeltelijk in deze rechten herstellen.

Artikel 4.

1. Herstel in rechten kan in het algemeen enkel plaats vinden, indien:
 - 1°. ten minste vijf jaren verstreken zijn sedert het ingaan van de ontzetting van rechten;
 - 2°. gebleken is, dat de verzoeker zich gedurende dezen termijn als een goed Nederlander gedragen heeft en de verwachting bestaat, dat hij dit ook in de toekomst zal doen;
 - 3°. de verzoeker niet tevens bij rechterlijke uitspraak van de rechten, waarin herstel verzocht wordt, is ontzet.
2. Bij de beslissing op het verzoek tot herstel in rechten zal mede worden gelet op den ernst der gedragingen, ter zake waarvan de verzoeker van rechten is ontzet.

Artikel 5.

Indien een verzoek tot herstel in rechten door Onzen Minister van Justitie is afgewezen, wordt in het algemeen een hernieuwd verzoek tot herstel in rechten slechts in behandeling genomen, indien op den datum van indiening van het hernieuwde verzoek ten minste twee jaren verstreken zijn, sedert het vorige verzoek is afgewezen.

§ 3. Slotbepalingen.

Artikel 6.

Onze Minister van Justitie kan nadere regelen ter uitvoering van dit besluit vaststellen.

Artikel 7.

1. Dit Besluit treedt in werking met ingang van den tweeden dag na dien zijner afkondiging.
2. Het kan worden aangehaald als „Regeling ontzetting rechten”.

Onze Minister van Justitie is belast met de uitvoering van dit besluit, dat in het *Staatsblad* zal worden geplaatst en waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State.

Het Loo, den 23sten Augustus 1946.

WILHELMINA.

De Minister van Justitie,

J. H. VAN MAARSEVEEN.

Uitgegeven den dertigsten Augustus 1946.

De Minister van Justitie,

J. H. VAN MAARSEVEEN.

Voorzitter: Eversdijk

Tegenwoordig zijn 139 leden, te weten:

Aarts, Alders, Van Amelsvoort, Beckers-de Bruijn, Ter Beek, De Beer, Beinema, J.T. van den Berg, H.J. van den Bergh, Biesheuvel, Blauw, De Boer, Boers-Wijnberg, Bolkestein, De Boois, Borgman, Braams, Van der Burg, Buurmeijer, Van de Camp, Castricum, De Cloe, Dales, Dijkstal, Van Dis, Doelman-Pel, Duyn, Eisma, Engwirda, Van Erp, Van Es, Esselink, Eversdijk, Franssen, Frinking, Frissen, Van Gelder, Gerritse, De Grave, Groenman, Gualthérie van Weezel, Haas-Berger, Van Heemskerck Pillis-Duvekot, Van der Heijden, Van der Hek, Hennekam, Herfkens, Hermans, Hermes, De Hoop Scheffer, Hummel, Huys, Van Iersel, Jabaaij, Joekes, Jorritsma-Lebbink, Kamp, Keja, Knol, Koetje, Kohnstamm, Kok, De Kok, Kombrink, Korthals, Kosto, Kraaijeveld-Wouters, Krajenbrink, De Kwaadsteniet, Laning-Boersema, Lankhorst, Lansink, Leerling, De Leeuw, Van Leijenhof, Lilipaly, Mateman, Melkert, Van Mierlo, Moor, Moret-de Jong, Van Muiden, Müller-van Ast, Niessen, Van Nieuwenhoven, Nijhuis, Nijland, Van Noord, Nuis, Oomen-Ruijten, Van Otterloo, Paulis, Ploeg, De Pree, Pronk, Reitsma, Rempt-Halmans de Jongh, Van Rey, Roethof, Roosen-van Pelt, Van der Sanden, Schaefer, Scharman, Scherpenhuizen, Schoo, Schutte, Smits, Soutendijk-van Appeldoorn, Spieker, Stemerdink, Stoffelen, Swildens-Rozendaal, Tazelaar, Tegelaar-Boonacker, E.G. Terpstra, G.H. Terpstra, Tommel, Van Traa, Tuinstra, Den Uyl, Ter Veld, Veldhoen, Vermeend, Verspaget, De Visser, Van der Vlies, Van Vlijmen, Voorhoeve, Vos,

Vreugdenhil, Vriens-Auerbach, K.G. de Vries, Wallage, Weisglas, Wiebenga, Wolffensperger, Wolters, Worrell en Zijlstra,

en de heren Van Dijk, minister van Binnenlandse Zaken, en De Koning, minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

De **Voorzitter**: Ik deel aan de Kamer mede, dat zijn ingekomen berichten van verhindering van de leden:

Van Rey, alleen voor het eerste deel van de vergadering;

Te Veldhuis, wegens familie-omstandigheden.

Deze berichten worden voor kennisgeving aangenomen.

Aan de orde is de behandeling van de **brieven van de minister van Binnenlandse Zaken inzake de rechtmatigheid van de pensioentoekenning aan mevrouw Rost van Tonningen op basis van het kamerlidmaatschap van haar echtgenoot (19 783)**

De beraadslaging wordt geopend.

De heer **Alders** (PvdA): Voorzitter! Wat een absurditeit lijkt en ook is, blijkt ook realiteit te kunnen zijn. NSB-kamerleden en hun weduwen en wezen ontvangen een pensioen, alsof er geen verleden is. Dat is toch ongerijmd? Wat niet voor mogelijk werd en wordt gehouden, blijkt zo te zijn.

Ongeloof, ja ongeloof is hetgeen

deze zaak vanaf het bekend worden begeleidt. Het gevoel: het moet toch een vergissing zijn; er moeten fouten gemaakt zijn en als die opgespoord zijn, dan komt ook daaraan weer een eind. Ongeloof en verbijstering, wanneer blijkt dat er geen fouten zijn gemaakt, althans in technische zin. Er is sprake van rechten. Maar die vertegenwoordigers van de NSB zijn toch medeverantwoordelijk voor die afschuwelijke bezettingstijd; die tijd van extreme rechteloosheid, van willekeur, van wrede daden, van misdaden tegen de mensheid? Zij hadden een keuze gemaakt om eerst als wegbereider en daarna als uitvoerder op te treden voor die verfoeilijke denkrichting. Zij zijn daarvoor dan ook ten volle verantwoordelijk. Wat dat systeem betekende, is treffend verwoord door Etty Hillesum in haar dagboek *Het verstoorte leven*. Beter kan ik het niet zeggen, dus citeer ik.

Goed, deze nieuwe zekerheid dat men onze totale vernietiging wil, aanvaard ik. Ik weet het nu. Ik zal anderen niet met mijn angsten lastig vallen, ik zal niet verbitterd zijn wanneer anderen niet begrijpen waar het bij ons joden om gaat. De ene zekerheid zal door de andere niet aangevreten of ontkracht worden. Ik werk en leef door met dezelfde overtuiging en vind het leven zinrijk, toch zinrijk, al darf ik dat nauwelijks meer in gezelschap te zeggen. Het leven en het sterven, het lijden en de vreugde, de blaren van de kapot gelopen voeten en jasmijn achter het huis, de vervolgingen, de ontelbare wrede daden, alles en alles is in me als een krachtig geheel en ik aanvaard alles als een geheel en begin steeds beter te begrijpen zomaar voor mezelf, zonder dat ik het nog aan iemand uit zou kunnen leggen, hoe het alles in elkaar zit. Ik

zou lang willen leven om het later toch nog eens te kunnen uitleggen en als me dat niet gegund is, welnu, dan zal een ander het doen en dan zal een ander mijn leven verder leven, daar waar het mijne is afgebroken en daarom moet ik het zo goed en zo overtuigd mogelijk leven tot de laatste ademtocht, zodat diegene die na mij komt niet helemaal opnieuw hoeft te beginnen en het dus niet meer zo moeilijk heeft.

Zij waren medeverantwoordelijk voor de daden van dat systeem, dat vele slachtoffers, waaronder Etty Hillesum, heeft gemaakt en velen zodanig heeft bezeerd dat het ook vandaag hun leven beheerst. Het was daarom ook dat deze NSB-kamerleden niet werden toegelaten tot het tijdelijke parlement. Zij werden bedoeld met die bepalingen. Hen die van ontrouw aan de zaak van ons koninkrijk of aan ons hebben doen blijken. Hen die door gedragingen of uittalingen blij hebben gegeven van een nationaal-socialistische geestgesteldheid. Hen die voor of tijdens de bezetting een houding hebben aangenomen die gegronde reden geeft voor de verwachting dat zij niet de getrouwe medewerking aan het herstel van het vaderland zullen verlenen. Hen die op enigerlei andere wijze in ernstige mate te kort zijn geschoten in het betrachten van de juiste houding in verband met de bezetting. Voor hen was geen plaats meer. Voor zover zij ambtelijke of andere functies vanwege de bezetter hadden vervuld, was hen elk uitzicht op pensioen voor zichzelf en hun nagelaten betrekkingen ontnomen.

Voor kamerleden gold dat niet. Verbazing en ongeloof en het gevoel "dat kan niet waar zijn" overheersen. Wie kijkt naar de pensioenaanvragen, kan dit zelf echter vaststellen. Woudenberg vraagt het eerst aan in 1956. De Marchant et d'Ansembourg in 1957 en Dieters valt pas van zijn geloof in 1970. Het kan niet waar zijn. Die verbazing geldt voor de hele PvdA-fractie. En dus op zoek naar fouten in het verleden die tot correctie kunnen leiden, op zoek naar mogelijkheden om aan deze ook door ons ervaren misstand een einde te maken.

De pensioenaanvraag van de weduwe Rost van Tonningen heeft geleid tot een uitgebreid onderzoek naar de vraag of dat pensioen verleend moest worden. Uit dat dossier geef ik twee citaten.

"Is dit niet tegen te gaan? Ik vind

het nogal merkwaardig dat wij deze pensioenen moeten betalen", aldus de secretaris-generaal aan de betreffende afdeling. Het antwoord luidde: "Ik zie dan ook geen mogelijkheid de toekenning van het pensioen aan de weduwe van de heer Rost van Tonningen tegen te gaan". De secretaris-generaal vroeg de minister daarop: "Wenst u een wetswijziging te zien voorbereid?" Het antwoord op die vraag was ten slotte ontkennend. In het betrokken ambtelijk advies staat dat grondig is nagegaan of er een bepaling is op grond waarvan rechten op pensioen vervallen verklaard kunnen worden. Men heeft echter contre coeur moeten vaststellen dat dat niet zo was. Natuurlijk kan er twijfel zijn over de vraag of hier sprake is van de juiste toepassing van regels. Twijfels ja, maar er is beschikt.

De wijziging van de pensioenregeling en de invoering van de diensttijd-doortelling hebben opnieuw een wegingsvraag opgeleverd. Uit de notulen van de staatscommissie-Van Poelje blijkt, dat men het geheel uitvoerig heeft gewogen en uiteindelijk aansluiting heeft gezocht bij het eerdere besluit. Derhalve is indertijd bepaald, dat de periode september 1941 tot 1945 buiten beschouwing dient te blijven. Na korte aandacht in het kabinet heeft dit later geleid tot een dienovereenkomstig wetsvoorstel. Opnieuw is een keuze gemaakt. Twijfels zijn natuurlijk mogelijk, maar er is beschikt.

Vastgesteld moet worden dat sprake is van een regelmatig genomen besluit, waardoor verwachtingen zijn gewekt die in ons rechtsbestel nagekomen moeten worden. De rechtszekerheid is in het geding. Dan blijkt dat wat een absurditeit lijkt, realiteit is. Het moment van afweging is dan daar. In de brief van het kabinet is sprake van die afweging. Aan de ene kant is er onbegrip voor het niet-ingrijpen, omdat niet vergeten en vergeven kan worden. Aan de andere kant is er toch het belang van het handhaven van de regels van de rechtsstaat. De rechtszekerheid als doorslaggevend argument.

Voor die afweging heeft ook de PvdA-fractie gestaan. Vandaag staat de Kamer ervoor. Het kabinet heeft een keuze gemaakt. In de afweging kan het kabinet rekenen op begrip, wat niet behoeft te betekenen dat die keuze ook gevolgd moet worden. De minister heeft zijn opvattingen

getoetst in de commissie voor Binnenlandse Zaken. Daar kon door de woordvoerders niet gesproken worden namens hun fracties. Ik heb daar zelf gesproken en gezegd dat ik het voorrang geven aan het element van de rechtszekerheid kon volgen. Dat laat onverlet de discussie die volgde.

Dat de beslissing om niet in te grijpen als bijzonder pijnlijk zou worden ervaren bij grote delen van de Nederlandse samenleving en vooral bij verzetsdeelnemers en dat zij bij oorlogsslachtoffers hard zou aankomen, is juist ingeschat. Voor wie daaraan had mogen twifelen, heeft de hoorzitting klaarheid gebracht. Daar kreeg alles wat wij wisten een gezicht. Die hoorzitting was een mogelijkheid om uiting te geven aan hoe pijnlijk het allemaal is. Velen hebben duidelijk gemaakt dat het wrang en schrijnend is als er een tegenstelling wordt gezien tussen het gevecht om het recht van de slachtoffers en dit reeds lang bestaande pensioen. Het is echter ook duidelijk dat de sprekers op de hoorzitting het onderhavige pensioen niet wensden te zien als een breekijzer om verbetering aan te brengen in de regelingen voor de slachtoffers. Zij vragen niet om gunsten, zij vragen wel om solidair te zijn. Zij hebben gewezen op het gevecht dat velen vandaag moeten leveren om recht te krijgen.

In de afgelopen jaren hebben wij ons in deze Kamer ingezet om vanuit die solidariteitsgedachte ruimhartiger om te gaan met mogelijkheden om de positie van oorlogsgetroffenen te verbeteren. Wij menen dat er voldoende wettelijke mogelijkheden bestaan om een ruimhartiger beleid te kunnen realiseren. Gedacht kan worden aan een ruimere toepassing van de hardheidsclausule. Gedacht moet ook worden aan mogelijkheden om de lange behandelingsduur van de aanvragen te verkorten. De fractie van de Partij van de Arbeid zal daarvoor opnieuw aandacht vragen, niet vanwege deze discussie, maar in lijn met hetgeen eerder is verwoord.

In de als wrang en schrijnend aan te duiden tegenstelling tussen het gevecht om het recht van slachtoffers en dit reeds lang bestaande pensioen kan niet het argument voor de beoordeling gevonden worden. Voor een zuivere discussie moet dit erbuiten gehouden worden. Dat geldt evenzeer voor de gedragingen en uitingen van de weduwe van Rost

van Tonningen, waaruit blijkt dat zij er niets van geleerd heeft. Die opvattingen vervullen ons met afkeer. Die gedragingen en opvattingen zijn afkeurenswaardig. Niet nagelaten kan worden om daartegen te ageren. Het openbaar ministerie kan niet nalaten om daartegen op te treden. Maar in deze afweging moet dit buiten beschouwing worden gelaten. Daarmee wordt die afweging niet eenvoudiger.

Er zijn twijfels, maar er moet gesproken worden van een regelmatig genomen besluit, waaraan verwachtingen zijn ontleend van een situatie die al zeer lang gehandhaafd is. En dus is de rechtszekerheid in het geding. De rechtszekerheid is één van de grondslagen van onze rechtsstaat. De rechtszekerheid bestaat daarin dat het recht kenbaar en bestendig is. Kenbaar op het moment dat voor het recht relevante gebeurtenissen plaatsvinden en bestendig in die zin dat geen willekeurige wijzigingen kunnen plaatsvinden. Dit rechtszekerheidsbeginsel is onder andere verankerd in de Wet algemene bepalingen der wetgeving van het Koninkrijk. De wet bindt alleen voor het toekomstige en heeft geen terugwerkende kracht. Op dit beginsel is slechts een algemeen aanvaarde uitzondering mogelijk, namelijk dat terugwerkende kracht wel mogelijk is als dat gunstig uitwerkt voor degene op wie die regeling van toepassing is. Naar het verleden toe moet het dan ook duidelijk zijn dat het pensioen niet teruggedraaid kan worden.

Kan dit dan wel voor de toekomst? Natuurlijk is het niet zo dat de rechtszekerheid die de eis van bestendigheid van regelgeving inhoudt, zover gaat dat geen wetswijziging mogelijk is. Wetswijzigingen zijn zeker mogelijk, maar zij moeten aan eisen voldoen, eisen van behoorlijke wetgeving. Van die eisen van behoorlijke wetgeving is het beginsel dat gerechtvaardigde verwachtingen gehonoreerd moeten worden, er één. De Raad van State heeft over dit beginsel van gerechtvaardigde verwachtingen het volgende gezegd. Het ging toen over een voorstel inzake afschaffing van de bijzondere functionele leeftijds-grens voor hoogleraren. Het gaat echter over het element.

De Raad erkent dat formeel gesproken de wetgever tot het ongewijzigd vaststellen van de onderhavige wetsontwerpen bevoegd

is, maar de wetgever heeft begin-selen van behoorlijke wetgeving in acht te nemen, in casu met name het honoreren van gewekte verwachtingen.

Is in het onderhavige geval sprake van gerechtvaardigde verwachtingen? Die vraag kan vanuit die lijn niet anders dan bevestigend beantwoord worden. Voor een recht dat al enkele decennia bestaat, is de verwachting bij dit type recht, het pensioen, dat het blijft voortbestaan, gerechtvaardigd. Anders lag dit vlak na de oorlog, toen de verklaringscommissie bepaalde wie zitting zou hebben in de tijdelijke Staten-Generaal. NSB-kamerleden waren daar uiteraard van uitgesloten. Toen was de verwachting gerechtvaardigd dat de pensioenrechten zouden vervallen. Toen ook was de rechtszekerheid niet aangetast geweest, als een wet tot stand was gebracht die dat bewerkstelligd had. Dat is echter niet gebeurd. Misschien is daar in die tumultueuze tijd vlak na de oorlog gewoon niet aan gedacht.

Vasistaat echter wel dat later wel uitdrukkelijk de mogelijkheid aan de orde is geweest en dat deze toen willens en wetens is verworpen, bij herhaling zelfs. Ook de Kamer heeft dat gedaan. Weliswaar is er nooit met zoveel woorden over Rost van Tonningen gesproken, maar de pensioenwet van 1956 geeft in de artikelen duidelijkheid dat ook de weduwen van degenen die niet toegelaten werden tot de tijdelijke Staten-Generaal pensioenrechten waren en werden verleend. Er zijn ook in de Wet APPA artikelen opgenomen waarin voor ministers en staatssecretarissen en hun nagelaten betrekkingen een andere regeling is getroffen dan voor de kamerleden. Voor het eerste kan wel het recht op uitzicht op pensioen geheel of gedeeltelijk vervallen verklaard worden, indien er sprake is van uit Nederlands nationaal oogpunt onwaardig gedrag. De Kamer heeft met het aannemen van de Wet APPA ook beseft dat kamerleden zelf op die gronden dus niet hun pensioenrechten kunnen verliezen. Dat is ook met zoveel woorden aan de orde geweest. De toenmalige minister van Binnenlandse Zaken Verdam merkte bij de behandeling op, dat deze passage was opgenomen met een herinnering aan het verleden. Er zijn ook eerder publicaties geweest, ook op de momenten, waarop de discussie over de APPA in volle

omvang gevoerd werd. In nagenoeg alles wat nu bekend is en waarover wij nu spreken, is dit beschreven. Actie daarop heeft niet plaatsgevonden. Nu zo uitdrukkelijk en bij herhaling is vastgesteld dat het ontnemen van pensioenrechten in het algemeen op bepaalde gronden en in het specifieke geval van de weduwen van NSB-kamerleden misschien niet wenselijk is, is het in strijd met de rechtszekerheid, deze verkregen rechten alsnog, na 30 à 40 jaar, aan te tasten. De wet APPA kent een bepaling, waarin staat dat herziening van een beslissing, genomen met toepassing van vroegere wetten, niet meer mogelijk is nadat vijf jaren zijn verstrekken sinds het tijdstip van inwerkingtreding van deze wet.

Bij de vraag, of aangekoerst moet worden op een wettelijke regeling, dient bedacht te worden dat deze welhaast onvermijdelijk het karakter draagt van een individuele beschikking. Wetten moeten een algemeen verbindende regeling zijn, die een werking hebben voor een samenleving of delen daarvan, zonder aanzien des persoons. Als dit allemaal gezegd is en door alle leden van de fractie van de Partij van de Arbeid is onderschreven, dan is nog steeds niet het laatste woord gezegd. Dat bestaat niet. Bij al die leden blijft bestaan: het is allemaal juist, maar toch. Voor het eerst merken wij dan dat die afweging ons ook kan verdelen. Die afweging, soms op de vierkante millimeter, leidt tot conclusies die in het eindresultaat mijlenver uiteenliggen.

Voor een aantal leden van de fractie geldt dat deze regelmatig genomen beslissing, die al zo lang van kracht is, gelet op de rechtszekerheid niet in het geding kan zijn. Die regels van de rechtsstaat koesteren wij om te voorkomen dat willekeur kan bestaan. Het gaat niet alleen om simpel en rechtlijnig toepassen van de regels, maar ook om de erkenning dat die regels een groot goed zijn, ja, het tegendeel van die systemen die leiden tot extreme rechteloosheid. Iemand zei het zo tijdens de hoorzitting: wij waren vogelvrij in een land van rechteloosheid. Daar hebben wij met z'n allen verzet tegen aangetekend — velen hebben zich daadwerkelijk verzet — en dat zal opnieuw moeten gebeuren.

Dat is niet alleen een kwestie van rede, maar ook van emotie. Je mag

niet iets doen dat in onze rechtsstaat een vreemd en verwerpelijk element zou zijn. Wie dit zegt, loopt het gevaar, door velen niet begrepen te worden. Hebben wij dan vergeten en vergeven? Nee, maar wij proberen te voorkomen, dat wij ons laten verleiden tot willekeur. Wie dat gezegd heeft, blijft zitten met de verzuchting: maar toch. Onverlet laat dit alles immers dat die rechten voortvloeien uit activiteiten van hen, waarvoor in de Staten-Generaal geen plaats meer was. Zij vloeien voort uit de rechten, verbonden aan personen die hun posities hebben gebruikt om een situatie van rechteloosheid, willekeur en wreedheden voor te bereiden en in stand te houden. Dat kan toch niet de bedoeling van de wetgever geweest zijn? Kan er niet op teruggekomen worden? De wetgever is toch bij uitstek de autoriteit, die het belang van de rechtszekerheid mag afwegen tegen andere, hogere belangen? Zij zoeken en vinden steun voor die opvatting bij professor Belinfante. Hij merkt op dat eerder is afgeweken van de normale regels om voorrang te geven aan de belangen van oorlogsslachtoffers. Hij vindt dat je in de regel niet aan pensioenen moet komen, maar er zijn uitzonderingsgevallen. Dan moet je de moed opbrengen om van die rechtszekerheid af te wijken. De vraag is dan, of je zodanige redenen hebt dat je kunt en mag zeggen dat je de door jezelf geëerbiedigde regels in dit geval niet toe zult passen. Zeker, gezocht moet worden naar een algemene bindende bepaling. Landverraad en in vreemde krijgs- of overheidssdienst treden kunnen daarbij criteria zijn, maar het is ook dan nodig om vanuit die algemene bepaling om te zien en te oordelen. Immers, die algemene bepalingen hebben werking voor de toekomst en zij hebben dus geen toepassing op reeds ingegane rechten.

Er is dan dus een tweede weging nodig. Ben je bereid, die algemene bepaling op een aantal reeds ingegane rechten alsnog van toepassing te verklaren en het dossier dus niet te sluiten? Het gaat om argumenten die gelegen zijn in het feit, dat deze rechten ontleend worden aan het kamerlidmaatschap voor diegenen, die niet waardig werden geacht, daarin langer zitting te hebben en die volop verantwoordelijk zijn geweest voor die willekeur en die wreedheden. De wetgever die verantwoordelijk was voor het eerste

besluit, waardoor alle latere beslissingen van belang zijn, dus degene die bepaalde dat het parlement ook in de oorlogsjaren was blijven bestaan, kan dit dus niet bedoeld hebben. Ook de betrokkene zelf kan dat niet bedoeld hebben. Zij hebben zich immers geschikt en welbevonden in het besluit van de bezetter waarbij het parlement buiten werking werd geplaatst. Zij hebben andere functies vervuld en daardoor bijgedragen aan een systeem waarin voor het parlement geen plaats meer was. Rost van Tonningen ging bij dit alles voor. Hij werd op 3 mei 1940 gearresteerd. Landverraad was in het geding. Hij speelde een hoofdrol bij de radicalisering van de NSB, in het bijzonder ook waar het de Joden betreft. Alleen die uitzonderlijke situatie, waarin geen verkiezingen konden plaatsvinden en dus achteraf werd bepaald dat het parlement was blijven bestaan, die uitzonderlijke situatie heeft geleid tot het feit dat over Rost van Tonningen geen oordeel kon worden uitgesproken. Die uitzonderlijke omstandigheden. Uitzonderlijk, dat is dan de juiste term. Die uitzonderlijke omstandigheid heeft ook geleid tot rechtsongelijkheid. Het Zuiveringsbesluit van ambtenaren was hard in het oordeel, zeker waar het de zware gevallen betreft. Het is toch uitzonderlijk, dat daar een verschil is gemaakt. Hier is sprake van een uitzonderingsgeval, dus mag het dossier niet worden gesloten en moet het verzuim worden goedge maakt. Het ambtelijk rapport schetst een aantal mogelijkheden, maar ook kan worden gewezen op de mogelijkheid van een algemene bepaling, waarin criteria als landverraad, het treden in vreemde krijgssdienst en overheidsdienst zijn opgenomen. Het zal de Kamer zelf zijn die daarin bepalend moet zijn. Als alles is gezegd, overheerst de gedachte: "Maar toch".

Voor de meerderheid van de fractie van de PvdA geldt dat het dossier niet gesloten kan worden, dat er wettelijke bevoegdheden moeten komen, bij voorkeur op algemene grondslag die herziening van deze pensioenen ook tot de mogelijkheid maken. Er moet sprake zijn van reparatie. Rechtsongelijkheid. Is er hier sprake van rechtvaardigheid? Een uitzondering en dus, omdat niet vergeten en vergeven kan worden, kan niet alleen worden afgeweken in formele zin, maar mag het naar hun

mening ook. In dit geval verwijs ik nog één keer naar Joop Voogd die ongeveer het volgende zei in een eerder debat: "Handhaving van deze pensioenen zou de slachtoffers vooral aantasten in hun gevoel van rechtvaardigheid, zou hen aantasten in hun vraag om toch in dit land begrepen te mogen worden, om niet vereenzaamd te staan in een samenleving die niet begrijpt wat hen bezielt".

Alle leden van de PvdA-fractie hebben die geschetste weg afgelegd. Zij hebben verschillend geoordeeld. De minderheid ziet voor zichzelf niet de mogelijkheid om die uitzondering te maken. De meerderheid, bij voorkeur op algemene gronden, wel. Die meerderheid nodigt het kabinet dan ook uit om alsnog zorg te dragen voor wetgeving die die mogelijkheid aan de Kamer biedt. Dat staat centraal vandaag. De modaliteiten waaronder dat zou moeten kunnen, behoeven vandaag niet allemaal te worden uitgesproken. Dat kan ook in overleg tussen de regering en het parlement. Als mensen zolang met elkaar een weg gaan, dan weten zij ook dat ieder voor zichzelf een goed besluit heeft genomen, maar er blijven twijfels. Als meerderheid en minderheid dat laten weten via één woordvoerder, dan resteert bij ieder aan het eind de gedachte: "En toch".

De heer **Kohnstamm** (D66): Mijnheer de Voorzitter! Bij het besluit over het voorliggende dilemma staat er voor mijn fractie één ding bijna vast: hoe de uiteindelijke stemming ook zal uitvallen, dit debat riskeert alleen verliezers te kennen. Het gevolg van een eventuele beslissing om de pensioenwetgeving niet te veranderen, is in strijd met het beginsel van de rechtsgelijkheid of, zoals prof. Elzinga het noemt, "wrang en bijna onverteerbaar". Maar het gevolg van een eventuele beslissing om de pensioenwetgeving wel te veranderen, is evenzo in strijd met één van de rechtsbeginselen, namelijk die van de rechtszekerheid en is daarom ook bijna onverteerbaar.

Mijn fractie heeft weinig behoefte om in deze zaak met het kabinet te redetwisten, te debatteren in de gebruikelijke zin van het woord. Waar het nu om gaat, is verslag te doen van een gewetensvolle afweging van

De heer Kohnstamm (D66)

alle denkbare argumenten die zich in mijn fractie heeft voltrokken. Voor die aanpak is ten minste één goede reden aan te voeren. Omdat de uiteindelijke beslissing, wel of geen verandering van de bestaande wetgeving, in feite uitwerkt als een beschikking ten nadele of ten gunste van één of twee personen, heeft de te maken keuze meer weg van een rechterlijk oordeel, en rechtsvinding verhoudt zich nu eenmaal slecht met de gangbare politieke discussiestijl.

Mijnheer de Voorzitter! Alvorens verslag van die afweging te doen, nog één inleidende opmerking. Mijn fractie wil zich heel nadrukkelijk distantiëren van de in dit verband in de afgelopen dagen en weken door sommigen geschetste tegenstelling tussen ratio en emotie. Los van het feit dat het uiteenrafelen van die twee soms gepaard gaat met een mogelijk onbedoelde onderschikking van emoties aan de ratio, is er als de rechtsstaat in het geding is, zeker reden om daarover emotioneel te zijn. Nu die rechtsstaat in de periode '40-'45 in het geding was en bij het voorliggende probleem de afweging van twee of meer rechtsbeginselen in het geding is, gaat het niet aan een groot verschil te maken tussen ratio en emotie.

Mijnheer de Voorzitter! Met de handhaving van de bestaande wetgeving kan de regering niets doen aan pensioenen van weduwen van

oud-NSB-kamerleden. Dat is zeker. Op dit punt is het ambtelijk rapport helder en overtuigend. Ik wil niet verhelen dat ik, zoals velen in en buiten de Kamer, het uiterste heb gedaan om aan die onafwendbare conclusie te ontkomen. Helaas, zonder succes. Dus staan wij voor de vraag of, en zo ja, hoe gelegenheids-wetgeving of reparatiewetgeving moet worden overwogen. Natuurlijk speelt daarbij de geschiedenis, in het bijzonder de parlementaire geschiedenis bij de totstandkoming van de opeenvolgende betrokken wetten een grote rol. Mijn fractie is verbaasd, om niet te zeggen verbijsterd over die parlementaire geschiedenis, zeker als daarnaar gekeken wordt met kennis en inzicht van mensen die, zoals Jan Blokker het uitdrukte, Vrij Nederland van '40-'45 niet hebben meegemaakt. Op meerdere momenten in de afgelopen 41 jaar is hetzij door de regering, hetzij door de regering en de Tweede Kamer overwogen om in de bestaande wetgeving een clausele in te bouwen die het mogelijk maakte om pensioenbeschikkingen van gewezen NSB-kamerleden en hun echtgenoten ongedaan te maken of te herzien. Telkens is besloten om uiteenlopende en soms niet meer te achterhalen redenen, daarvan expliciet of impliciet af te zien. Dus is onherroepelijk de volgende vraag aan de orde, namelijk of er sprake is van zodanige gewijzigde inzichten en

omstandigheden die het alsnog opnemen in de wet van een dergelijke bepaling zouden kunnen rechtvaardigen. Mijn fractie is van oordeel dat dit wel het geval is.

De belangrijkste en misschien wel enige verandering is de kennis en het inzicht van de wijze waarop de slachtoffers van de oorlog zouden kunnen genezen van hun littekens en wonden. De wederopbouw van Nederland en het verstrijken van de tijd hebben voor velen onder hen niet gebracht wat zij ervan gehoopt hadden. Integendeel, juist het verstrijken van de jaren heeft de weerstand tegen de meest gruwelijke herinneringen doen afnemen. Het gevolg is dat zij, meer nog dan in de periode direct na de oorlog, met dat verleden haast dagelijks moeten worstelen. De vraag is dus gerechtvaardigd of de wetgever toen met de kennis van nu anders zou hebben geoordeeld. En, hoe arbitrair misschien ook, die vraag beantwoordt mijn fractie, zoals gezegd, in bevestigende zin.

Nu doet zich de situatie voor dat een eventuele wetswijziging uiteraard in algemene termen verwoord, zich in de praktijk ontpopt als één die haast het karakter heeft van een beschikking. Mijn fractie stelt zich uiteraard op het standpunt dat het niet aan de wetgever is om beschikkingen te nemen, behoudens in zeer uitzonderlijke gevallen, zoals bij naturalisatiewetten. Is er in dit geval wel sprake van een beschikking? Zou in het geval de wetgever direct na de oorlog de pensioenwetgeving zou hebben aangepast voor de categorie foute kamerleden, sprake zijn geweest van een beschikking? Ik meen van niet, net zoals dat thans niet het geval behoeft te zijn. Onze wetenschap dat een bepaalde wetsverandering slechts betrekking heeft op één categorie, op een beperkt aantal mensen — deze wetenschap is vandaag zeer overheersend aanwezig — levert geen eenduidig en dwingend juridisch beletsel op tegen wetswijziging op dit punt. Overigens heeft professor Elzinga dit ook opgemerkt.

Nu eventuele wetgeving naar ons oordeel gebaseerd kan zijn op nieuwe inzichten en omstandigheden en nu de uitwerking van die eventuele formele wet de facto weliswaar beschikkingen oplevert, maar daarom haar bedoelde algemene karakter nog niet verliest, heeft mijn fractie zich over de uiteindelijke vraag

gebogen, hoe rechtszekerheid en rechtsgelijkheid in dit concrete geval tegen elkaar dienen te worden afgewogen. De rechtsongelijkheid is flagrant. Terwijl met name ambtenaren en ministers, maar ook oorlogsslachtoffers hun aanspraak op een uitkering konden verliezen of daadwerkelijk hebben verloren, bleven en blijven de aanspraken van NSB-kamerleden en hun echtgenoten in tact. Deze schrijnende gevallen zijn naar voren gebracht tijdens de hoorzitting van maandag jongstleden en in de interviews die de laatste dagen zijn verschenen: de chauffeur van de gemeente Rotterdam, het meisje geboren in een concentratiekamp, de verzetsman die ten slotte een leidinggevende positie in moest nemen eenmaal naar een kamp getransporteerd, de verzetsman of vrouw die er 41 jaar na dato niet meer in slaagt te bewijzen dat zijn of haar invaliditeit een direct gevolg is van de oorlog. Dit alles heeft in de afgelopen decennia geleid tot ontoelaatbaar verdriet, tot een gevoel van misdeeldheid en tot een gevoel van onrechtvaardigheid en rechtsongelijkheid. Daaraan te doen wat rechtens en mogelijk is, is niet minder dan onze historische plicht.

Voorzitter! Op dit punt aangeland, heeft mijn fractie geworsteld met de vraag of het ontnemen van het pensioen van een of meer weduwen van gewezen NSB-kamerleden, aan het bestrijden van dat gevoel in voldoende mate tegemoet komt. Zou het werkelijk zo zijn, dat het effect van de te toepassing van de rechtsgelijkheid, in die zin dat ook aan die weduwen het pensioen wordt ontnomen, behalve een kort moment van intense opluchting ook structureel bijdraagt aan de bestrijding van dat gevoel van onmacht en misdeeldheid. Licht het niet veel meer voor de hand om daadwerkelijk en met spoed alles te doen wat mogelijk is om verbetering aan te brengen in de uitkeringssituatie van oorlogsslachtoffers? Is het niet veel effectiever en juist om dat gevoel van rechtsongelijkheid te bestrijden, niet door te besluiten iets te doen tegen die weduwe, maar te besluiten iets te doen voor de oorlogsslachtoffers? Alle diep tragische verhalen over moeizame procedures die uiteindelijk al dan niet leiden tot toekenning van een oorlogspensioen hebben de afgelopen weken de revue gepasseerd. Voor een deel betreft het uitvoeringsproblemen. Het gaat om

de wijze van bejegening en om een hemeltergend lange duur van de behandeling van de pensioenaanvragen. Voor een ander deel dient de bestaande wetgeving ook ruimhartiger te worden geformuleerd. Is de regering met mijn fractie van oordeel dat deze punten met spoed moeten worden aangepakt? Ziet de regering bij voorbeeld mogelijkheden om, zoals tijdens de hoorzitting is bepleit, de omkering van de bewijslast toe te passen op de vraag naar het causale verband tussen de invaliditeit en het oorlogsverleden? Gaarne verneem ik hierop een reactie van de regering.

Over de strafrechtelijke kant van de zaak, wil ik in dit stadium van het debat slechts een enkel woord zeggen. Het is niet aan mij om te oordelen over de op mevrouw Rost van Tonningen toegepaste strafmaat. Wel meen ik dat een verder toespitsing van het vervolgingsbeleid tot de mogelijkheden behoort en ik neem aan dat de minister van Justitie daartoe zo nodig de noodzakelijke maatregelen zal treffen. Over een eventueel te leggen relatie tussen een te plegen strafbaar feit, onwaardig gedrag en de aanspraken op pensioenrechten voor gewezen kamerleden, heeft mijn fractie nog geen definitief standpunt.

Ik kom terug op de vraag die wij ons uiteindelijk meenden te moeten stellen, namelijk: waartoe leidt de afweging tussen rechtsgelijkheid en rechtszekerheid in deze zaak? Terwijl wij unaniem waren ten aanzien van de tot hier toe weergegeven standpunten is uiteindelijk voor een minderheid van mijn fractie de balans naar de andere kant doorgeslagen dan voor een meerderheid. Twee leden van mijn fractie menen dat wijziging van de pensioenwetgeving voor gewezen kamerleden of hun echtgenoten moet worden overwogen. Foute beslissingen, door deze Kamer, door de wetgever genomen, moeten kunnen worden hersteld. Daarbij speelt een rol dat onder erkenning van een principieel verschil dat bestaat tussen bij voorbeeld ambtenaren en kamerleden de verwerpelijke gedachten en daaruit voortvloeiende gedragingen van de heer Rost van Tonningen niet althans niet direct verband hielden met zijn kamerlidmaatschap als zodanig. Daarom is er wel degelijk sprake van ongelijkheid, in die zin dat ook Rost van Tonningen behoorde tot de categorie oorlogsmisdadigers die tot meer dan tien jaar gevangenisstraf

zou zijn veroordeeld en dat hij dus evenals zijn gelijken in de ambtelijke dienst geen aanspraak had kunnen maken op pensioenrechten. De gemaakte uitzondering op de overigens wel toegepaste regel is zo schrijnend en is dat in de loop van de jaren steeds meer geworden dat alsnog moet worden besloten, de wetgeving ter zake aan te passen.

De overige leden van mijn fractie menen eveneens dat die rechtsongelijkheid schrijnend is, maar indien en voor zover het Openbaar Ministerie stelselmatig tot vervolging zal overgaan als mevrouw Rost van Tonningen daartoe aanleiding geeft en als daadwerkelijk en op korte termijn beter en ruimhartiger wordt voorzien in de noden van vervolgingsslachtoffers dan bestaan er bij die meerderheid overwegende bezwaren tegen reparatiewetgeving. Hoe verbijsterend de gang van zaken tot nu toe ook geweest is, onberekenbaarheid, willekeur en rechtsonzekerheid passen niet in onze rechtsstaat. Het nu — 36 jaar later — alsnog besluiten het pensioen aan mevrouw Rost van Tonningen te ontnemen, gaat verder dan de meerderheid van mijn fractie in eer en geweten meent te kunnen gaan. Het dossier is daarmee nog niet dicht. Maar bij het zoeken naar mogelijke wegen, die de rechtszekerheid waarborgen en tegelijkertijd nog meer dan door ons bepleit de rechtvaardigheid dienen, hebben wij nog geen houdbare oplossing gevonden. Wij hopen dat die oplossing in het overleg tussen de kamerleden onderling en tussen de Kamer en de minister in de komende periode wel wordt gevonden.

De heer **Lankhorst** (PPR): Mijnheer de Voorzitter! De PPR-fractie had de stille hoop, dat na de hoorzitting van afgelopen maandag het kabinet met een nieuw standpunt zou komen. Minister Brinkman zei zaterdag voor de radio dat hij de hoorzitting wilde afwachten, voordat hij verder commentaar wilde geven. Dat duidde op twijfel. Heeft het kabinet na de hoorzitting overwogen, het dossier-Rost van Tonningen niet te sluiten?

In het ambtelijke rapport staat dat de minister van Binnenlandse Zaken er verstandig aan doet, geen definitieve beleidsconclusies te trekken dan in goed overleg met de Kamers. De minister heeft dat advies

opgevolgd en heeft besloten overleg gepleegd. Reeds nu, aan het begin van dit debat, kan gesteld worden dat de minister in dat overleg door de meeste woordvoerders op het verkeerde been is gezet. Formeel is het kabinet geheel verantwoordelijk voor het besluit om geen einde te maken aan de pensioenuitkeringen aan de weduwen van voormalige NSB-kamerleden, maar — ik zeg dit vrijmoedig — de minister heeft toen geen andere inschatting kunnen maken dan dat hij voor dat voorstel zeer brede steun zou krijgen in deze Kamer.

Als voorstander van een wettelijke regeling ben ik er verheugd over dat na het bekend worden van het regeringsstandpunt en na de publikatie van het ambtelijke rapport het allemaal anders is gelopen en dat zich nu een geheel andere meerderheid aan het aftekenen is. Van een goed overleg, zoals de ambtenaren adviseerden, kan nu alleen nog sprake zijn, als de minister zich in dit debat open stelt. De PPR-fractie nodigt hem daartoe uitdrukkelijk uit. Zij rekent erop dat de minister geen uitspraken doet die een wettelijke regeling en een beëindiging van in het geding zijnde pensioenen verder wegbrengen.

De minister-president heeft volgens persberichten maandagavond gezegd, dat de weduwe van de NSB-er Rost van Tonningen eigenlijk in de gevangenis thuishoort. Een emotionele en hoogst opmerkelijke uitspraak, gezien het feit dat er nog een gerechtelijke procedure loopt. Een minister-president die kritiek levert op de rechters die mevrouw Rost van Tonningen slechts voorwaardelijk gevangenisstraf gegeven hebben, is geen alledaags verschijnsel. Hoewel de heer Lubbers deze uitspraken deed op een verkiezingsbijeenkomst van het CDA, neem ik aan dat zij gedeeld worden door de minister van Justitie. Betekent dit dat het openbaar ministerie nu ook forsere eisen gaat stellen? En heeft de minister van Justitie hiermee het standpunt verlaten, dat hij in individuele zaken geen opdrachten aan het openbaar ministerie moet geven?

Er zijn de afgelopen dagen nogal wat juridische spitsvondigheden bedacht om zonder wetswijziging de pensioenrechten van de weduwe ongedaan te maken. Ik denk aan de argumentatie van Peter Ingelse in De Volkskrant in verband met het in

vreemde krijgsdienst treden van Rost van Tonningen in de zomer van 1944 en aan de argumentatie van mr. Stibru in Trouw en De Waarheid in verband met het feit dat Rost van Tonningen niet als kamerlid is overleden. Ik hoor graag een reactie van de minister op deze argumentaties. Zelf denk ik overigens dat een wetswijziging minder kans maakt, bij een eventueel rechterlijke procedure onderuit gehaald te worden dan een beëindiging nu zonder wetswijziging. Deelt de minister die opvatting? Kan de minister tevens het verhaal ontzenuwen dat de weduwe ook een pensioen uit Duitsland zou krijgen?

Hoewel mevrouw Beckers en ik na lezing van het ambtelijk rapport tot de gezamenlijke conclusie kwamen, dat er mogelijkheden bestaan om de Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers te wijzigen en wij dat standpunt de afgelopen weken ook met volle overtuiging hebben uitgedragen, kunnen wij de staatsrechtelijke bezwaren van anderen wel begrijpen. Maar wij delen ze niet.

Het is ons ook duidelijk geworden dat emotionele overwegingen niet alleen gelden voor degenen die een einde aan de pensioenuitkeringen willen maken, net zo min als tegenstanders daarvan een exclusief recht op rationaliteit mogen opeisen. De hoorzitting was een mengeling van emotionaliteit en rationaliteit en mede daardoor indrukwekkend en aangrijpend.

In het politieke besluitvormingsproces gaat het ook om een combinatie van emotie en verstand. Om beleid te laten slagen, moet de spanning tussen rede en hart overbrugd worden, zo schreef de minister-president in het voorwoord van het boek van Pieter Winsemius. De ambtelijke adviserus zijn het in hun verdeeldheid over één ding eens: "De wetgever is bij uitstek de autoriteit die het belang van de rechtszekerheid mag afwegen tegen andere hogere belangen, zoals in het onderhavige geval: de rechtvaardigheid".

Van belang in deze discussie is dat professor Simons stelt dat een wijziging bij wet van bestaande rechten niet in strijd is met de Grondwet noch met andere wetgeving. En professor Elzinga merkt op dat er strikt formeel gezien geen eenduidig en dwingend juridisch beletsel is voor een wetswijziging. Hij en professor Simons zijn niet voor een wetswijziging, in tegenstelling tot bij

voorbeeld professor Belinfante; maar ook zij maken duidelijk dat het met een tweederde meerderheid wel kan.

De PPR-fractie is de mening toegedaan dat het een groot verzuim is dat na de oorlog voormalige NSB-kamerleden hun pensioenrechten behielden. Wij vinden dat onaanvaardbaar, onaanvaardbaar gezien de ernst van de gevolgen van de nationaal-socialistische politiek. Wij hebben niets toe te voegen aan de woorden van de vertegenwoordigers van het Nederlands Auschwitz-komitê, het Komitê Vrouwen van Ravensbrück, de Vriendenkring Neuengamme, de Vereniging van oud-Buchenwalders, de Dachau-groep, de Stichting Vriendenkring Mauthausen en de Stichting voormalig kamp Westerbork. Er is maandag gesproken over een historisch verzuim dat in een historisch perspectief moet worden hersteld. Deze opvatting delen wij.

De Kamer kan gehoor geven aan de smeekbede van zoveel slachtoffers, vervolgd, verzetsdeelnemers en anderen. De Kamer heeft in het verleden fouten gemaakt. Het is ook de Kamer dit dit herstellen kan. Aangezien het om pensioenen gaat, die voortvloeien uit het kamerlidmaatschap, is het bij uitstek de Kamer, meer nog dan het kabinet, die moet handelen. Wij kunnen de pijn van de slachtoffers niet wegnemen. Het verleden valt niet uit te wissen, maar wij moeten niet voor nieuwe bitterheid zorgen. Wij moeten de gemaakte fouten onder ogen zien en maatregelen treffen. Die mogelijkheid is ons geboden. Wij moeten die niet ongebruikt laten. Minister Beernink sloot op 29 april 1969 niet uit, dat een aparte wet voor het individuele geval tot stand kon worden gebracht. Dat vragen wij niet. Wij vragen om een wettelijke regeling, die voormalige NSB-kamerleden en hun nabestaanden geen recht geeft op pensioenuitkeringen.

Nieuwe feiten zijn er ook, Voorzitter. Het wetsvoorstel Verboden rechtspersonen is door deze Kamer met overgrote meerderheid aangenomen. Dat is niet voor niets gebeurd. Bovenal is er het onloochenbare feit dat wij nu weten, dat zoveel jaren na de oorlog de pijn niet minder wordt. De angst blijft en de herinnering ook. Daar zal elke instantie die bij deze zaak betrokken is, zich rekenschap van moeten geven; Kamer, kabinet en rechterlijke instanties.

Rede en hart. Rationaliteit en

emotionaliteit. Een principiële keuze. Een praktische oplossing. Een kleine daad. Een wetswijziging om onrecht niet langer te laten voortbestaan.

Mevrouw Beckers en ik kiezen voor variant 1a, verval door wet kracht van het recht op pensioen in zijn geheel. Wij willen graag bijdragen aan de totstandkoming van een zo eensgezind mogelijke, maar duidelijke kameruitspraak vandaag.

□

De heer **Wiebenga** (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Wij staan hier als volksvertegenwoordigers voor een afschuwelijke afweging, voor een beslissing, die betrekking heeft op een absurd geval, een uitwas. Ook anderen hebben dat gezegd. De mogelijkheid om hieraan een einde te maken lijkt gering; de wenselijkheid daarentegen is groot. Twijfel en pijn verscheurt ons hart. Twijfel en pijn, omdat het geval zo schrijnend is.

Aan de ene kant de landverrader en zijn vrouw, aan de andere kant de vertrapten en zij die zich metterdaad, met opoffering van alles wat er ongeveer op te offeren valt, verzet hebben tegen het onrecht dat ons is aangedaan. De landverrader die zich ook in de Tweede Kamer al niet aan de regels hield. Hem is in deze zaal meermalen het woord ontnomen. Eenmaal is hij op de vuist gegaan met een ander kamerlid. Het is onze geestverwant, prof. Benjamin Telders, de toenmalige voorzitter van de Liberale Staatspartij, die in januari 1940 voor de rechter moest komen, omdat hij in een artikel in *De Gids* had gezinspeeld op het te verwachten verraad van Rost van Tonningen. Zijn woorden werden bewaarheid. Telders overleed op 6 april 1945 in Bergen-Belsen.

Rost van Tonningen, wat een mens. Met zijn weerzinwekkende denkbeelden, met zijn desastreuze activiteiten in de oorlogsjaren, uitlopend op het in dienst treden bij de vijand, bij de Waffen SS. Zelfs binnen de NSB werd hij door velen gewantrouwd. En zijn vrouw, van wier gedrag in de oorlog zelf niet zoveel beschreven is, maar die meeheulde, die tot op heden voluit neo-nazi is — gisteren is dat opnieuw gebleken — met internationale contacten, die de holocaust tracht goed te praten door het verspreiden van giftige lectuur. En aan de andere kant zij die zich verzet hebben en de overlevende slachtoffers.

Mijnheer de Voorzitter! Nooit, nooit zullen wij kunnen en mogen vergeten wat hen — en daarmee ons allemaal — is aangedaan. Wij begrijpen dat er in de ogen van vooral de slachtoffers voor vergeving jegens de oorlogsmisdadigers geen ruimte is. De wonden zullen misschien nooit geheel worden. Dat wij daarbij als overheid mogelijk nog steeds niet goed omgaan met de bejegening van de oorlogsslachtoffers, van hier en uit Indië, moet ons tot zelfonderzoek nopen. Mijn fractie spreekt de hoop uit dat dit debat daaraan mag bijdragen.

Voorzitter! Alle leden van mijn fractie zijn zich bewust dat wij hier niet praten over een abstractie, over een theoretisch geval. De diepe betekenis van dit debat zit daarin, dat wij vandaag opnieuw moeten omgaan met onze geschiedenis, met de gevolgen daarvan voor het heden en ook met het gehalte van onze samenleving van nu naar de toekomst. Wij staan in deze discussie op de grens van recht en onrecht, op de grens van wat een regering en de wetgever mogen doen dan wel juist moeten doen in een democratische staat waar het recht voor allen geldt, en wel voor allen gelijkelijk.

Mijnheer de Voorzitter! Mede door de formulering van het ambtelijk rapport en de brief van de minister van Binnenlandse Zaken zijn twee begrippen een belangrijke rol gaan spelen in de openbare discussie: de rechtszekerheid en de rechtvaardigheid. Dat roept de vraag op, of wij bij onze beslissing van vandaag de doorslag moeten geven aan ofwel de rechtszekerheid, ofwel de rechtvaardigheid, het rechtsgevoel. Er lijkt een kloof te zijn tussen de wet aan de ene kant en het hart aan de andere kant: een kloof tussen het kille recht en de ethiek. Mijn fractie heeft zich afgevraagd of die tegenstelling tussen rechtszekerheid en rechtvaardigheid wel zo groot is en of die niet gekunsteld is. Mijnheer de Voorzitter! Is de rechtsstaat immoreel? Mijn fractie antwoordt daarop — en met overtuiging —: neen, driewerf neen. De ethische en morele grondslag van de rechtsstaat is, dat daarin willekeur en détournement de pouvoir, ofwel misbruik van overheidsmacht, verboden zijn en inderdaad dat daarin ook rechtszekerheid geldt. Het is het herstel van de democratie en van de rechtsstaat waarnaar onze bevolking in de oorlog heeft gesnakt en waarvoor verzetssensen hebben

gestreden. Iedereen die de rechtszekerheid afdoet als van minder gehalte dan de rechtvaardigheid, ieder die de rechtsstaat betitelt als een papieren constructie, moet oppassen. Hij weet waar hij begint, hij weet niet waar hij eindigt. Er zijn zoveel landen waar het recht immoreel is, waar geen rechtszekerheid heerst. Natuurlijk, ook in rechtsstaten, en in ons land, komen slechte mensen voor; vast een heleboel. Zij moeten bestreden worden, zo nodig hard, maar altijd binnen de grenzen van wat in die rechtsstaat toelaatbaar is. Dat is de betekenis van de rechtsbeginselen die wij in dit debat moeten beoordelen. Het is niet de vraag of wij maar van de rechtszekerheid moeten afstappen om wat rechtvaardigheid te scheppen. Wij moeten beoordelen of wij binnen de grenzen die onze rechtsbeginselen aangeven en met behoud van die rechtsbeginselen iets kunnen doen aan het staatspensioen van mevrouw Rost van Tonningen. Dat is in een democratie, waar het recht van de sterkste en het recht van de straat niet heersen, ook de taak van de volksvertegenwoordiging. Zorgvuldige toetsing aan rechtsbeginselen is daarenboven vereist, omdat als wij de regering vragen om een wetsvoorstel in te dienen om de pensioenen te beëindigen, de Raad van State, en later ook de Eerste Kamer dat zeker ook zullen doen. Als wij de regering vragen om een wetsvoorstel in te dienen of als wij het zelf zouden voorbereiden, dan zijn wij daarmee niet aan het einde van de discussie maar juist aan het begin. De hele procedure moet dan doorlopen worden. Wij zijn ons daarvan bewust.

Mijnheer de Voorzitter! Wij zijn bij dit alles de vertegenwoordigers van ons volk. De gevoelens die zijn gebleken bij de hoorzitting en in de publieke opinie moeten natuurlijk een rol spelen bij de beslissing die wij gaan nemen. Die gevoelens zijn heel intens, zij hebben ook op de leden van mijn fractie grote indruk gemaakt. Ieder van ons heeft ouders, familie en vrienden die de oorlog hebben meegemaakt. Een aantal van ons heeft de oorlog zelf ervaren. Wij alleen hebben onze afweging deze week gemaakt in dit licht. Bij die afweging hebben wij ons ook de vraag moeten stellen in hoeverre de publieke opinie — nogmaals waarvan wij de gevoelens begrijpen — ook beslissend kan zijn. Welke variant

geniet de voorkeur? Is dat het totaal beëindigen van het staatspensioen van de beide nog betrokken weduwen, zoals vele sprekers op de hoorzitting hebben bepleit, of is dat de variant van het beëindigen van de diensttijdtoetsing, zoals het Samenwerkend Verzet heeft gevraagd?

Mijnheer de Voorzitter! Niemand in ons land mag buiten de rechtsorde worden geplaatst, ook misdadigers niet. Dat heb ik zojuist gezegd. Die rechtsorde is geen abstract iets. Die berust op een paar beginselen, beginselen van behoorlijk bestuur en van behoorlijke wetgeving, waarop een moreel verantwoord regime zijn handelen baseert. Op grond van die beginselen mag er geen sprake zijn van strijd met hogere wetgeving — zoals Grondwet en verdragen —, van machtsmisbruik en van willekeur. Er moet daarentegen wel een garantie zijn voor onder meer zorgvuldigheid, zuiverheid van oogmerk, rechtszekerheid en deugdelijke motivering. Moeten deze beginselen ook worden toegepast op mensen die ze zelf vertrappt hebben? Mijn fractie zegt daar — hoe moeilijk het ook is — volmondig "ja" op.

In dit verband wil ik enkele vragen en opmerkingen naar voren brengen. Ten eerste kan mijn fractie niet anders dan erkennen dat het pensioen van beide weduwen binnen de bestaande wetgeving niet

aantastbaar is. Het is ons opgevallen dat nog in 1976 minister De Gaay Fortman moest concluderen dat de douairière De Marchant et d'Ansembourg een weduwenpensioen toekwam.

Ten tweede hebben wij er goede nota van genomen dat niet alleen voor ambtenaren, maar ook voor ministers er tegenwoordig een wettelijke bepaling bestaat op grond waarvan het pensioen vervallen kan worden verklaard indien er sprake is van een veroordeling die samenhangt met onwaardig gedrag of het treden in vreemde krijgsmacht bij de vijand. Ook voor kamerleden is zo'n bepaling voorgesteld en wel in het wetsvoorstel dat eind jaren zestig heeft geleid tot de huidige Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers. Die bepaling is uitvoerig in dit huis in discussie geweest en door vrijwel de hele Kamer verworpen. Met name de toenmalige fractie van de CPN heeft daarbij het voortouw genomen. De Kamer wenste principieel niet dat er een regeringsbevoegdheid was om het pensioen van oud-kamerleden en hun weduwen en wezen te laten vervallen in verband met onwaardig gedrag. Dit zou in strijd zijn met de onafhankelijkheid van het parlement. De regering heeft toen het wetsartikel ingetrokken.

Mijn fractie heeft overwogen of de Kamer, mede in het licht van dit geval, van haar principiële toenmalige

ge standpunt moet afstappen. Het probleem daarbij lijkt mij dat, als wij nu een algemene bepaling van deze strekking in de wet opnemen, deze niet zal gelden voor gevallen van vroeger. Zo'n bepaling helpt dus niet in het geval Rost van Tonningen. Is dat juist? Het enig denkbare alternatief — waarop de ambtelijke werkgroep ook komt — is om een bepaling in de wet op te nemen waarin een koppeling wordt gelegd met bepalingen op grond waarvan de NSB-landverraders de toegang werd ontzegd tot de tijdelijke Staten-Generaal. Zo'n wetsbepaling heeft geen gevolgen meer voor de betrokken landverraders zelf, maar wel voor de twee weduwen. Een lex-Rost van Tonningen ex post, mag dat? Deze vraag speelde bij de discussie in mijn fractie een rol. Wetgeving op één of twee mensen gericht is slecht, ook al is het technisch niet onmogelijk. Is het echter ook verboden? Als zo'n gelegenheidswetgeving in het algemeen onwenselijk is, is zij het dan ook in dit geval?

Voorzitter. Wij kunnen het proberen en de zaak vervolgens door de rechter laten toetsen, maar wij hebben als volksvertegenwoordigers ook zelf de plicht om die toetsing te verrichten. Een probleem daarbij is dat die toetsing is verricht en zelfs meermalen. Het geval Rost van Tonningen was ook destijds bekend, bij de regering in 1946, in 1950 en in 1956 en bij de staatscommissie-Van Poelje die de regering over deze problematiek adviseerde in 1953. Juist ten tijde van de behandeling van de huidige APPA had in de Haagse Post van 17 juni 1967 een artikel gestaan over mevrouw Rost van Tonningen met daarin ook de vermelding van haar pensioen. Hebben de regering en de Staten-Generaal fouten gemaakt? Het komt ons voor dat dat nu zo gezien wordt, maar door de toenmalige ambtsdragers niet. Dat is een wrange conclusie.

Ten derde wil ik het al even wrange punt constateren dat bij de berekening van de pensioenjaren voor het weduwenpensioen van mevrouw Rost van Tonningen de jaren 1941-1945 al vanaf het begin niet zijn meegenomen. Terecht! Dat moet echter tot de slotsom leiden dat er al een partiële sanctie heeft plaatsgevonden. Wij mogen toch verder aannemen — ik ben hier eigenlijk zeker van, maar ik wil het graag bevestigd hebben — dat er geen

De publieke tribune

sprake is van een pensioenuitkering op basis van Rost van Tonningens ambtelijke dienstjaren in dienst van de bezetter? Maar hoe staat het met zijn eventuele pensioenaanspraken als voormalig medewerker van de Volkenbond?

Voorzitter! Een volgende afschuwelijke afweging moeten wij maken naar aanleiding van de vraag waardoor de pijn en het leed in de samenleving over dit pensioen worden opgeroepen. Is dat door het gedrag dat de weduwe ten toon spreidt, waarover ik al eerder heb gesproken? Dat gedrag is abject, het is meer dan schandalig. Het dient aangepakt te worden. Alleen kan dat wangedrag op zich zelf — daarover is mijn fractie het eens — geen aanleiding zijn om de pensioenwet te wijzigen. Dat gedrag zelf moet worden aangepakt en wel via strafvervolg.

Mijn fractie is van oordeel, dat het Openbaar Ministerie daar wellicht meer alert op kan zijn. Misschien is ook niet alles gedaan wat mogelijk was. Ik mag in dit verband herinneren aan kamervragen, die mijn fractiegenoot Voorhoeve en ik zelf hebben gesteld op 28 juni 1983 naar aanleiding van de nazistische activiteiten van de weduwe. Er werd toen geantwoord, dat vooralsnog niet — dat zei men in 1983; inmiddels is dat gecorrigeerd — tot strafvervolg kon worden overgegaan. Dat moet — ik vraag het nogmaals nadrukkelijk aan de regering — in het vervolg op een intensieve wijze gebeuren. Het moet aan de weduwe duidelijk worden gemaakt, dat haar fascistoïde activiteiten in strijd zijn met alles waarvoor deze samenleving staat. Waarom moest zij kort geleden op een Duits kerkhof in Venray lopen? Waarom kan zij neo-nazistische lectuur laten verspreiden?

Voorzitter! Een laatste dilemma dat mijn fractie heeft moeten bespreken is het volgende. Als er een wetswijziging komt, dan kan men kiezen uit twee varianten en wel tussen een waarbij het gehele pensioenrecht vervalt en een waarbij alleen de diensttijddoortelling vervalt. Als het hier gaat om verval van pensioenrechten van landsverraderlijke kamerleden, waarom zou dan alleen de diensttijddoortelling moeten vervallen? Als immers alleen de diensttijddoortelling vervalt, dan blijft het geval De Marchant et d'Ansembourg buiten de discussie. Was de

graaf d'Ansembourg niet ook een vooraanstaand NSB-leider?

Ik wijs erop, dat ook bij ambtenaren in de zwaarste gevallen het gehele pensioenrecht vervallen is verklaard. Inderdaad is er op het gedrag van de douairière d'Ansembourg nu niets aan te merken, maar beide toenmalige kamerleden — eigenlijk moet ik zeggen: alle vier de kamerleden — waren zeer "fout", allemaal! Het komt ons voor, dat de variant van de diensttijddoortelling daarmee onvoldoende rekening houdt.

Voorzitter! Ik sprak meermalen over de afschuwelijke afweging waar wij voor staan. Deze afweging is voor mijn fractie als volgt verlopen. Een meerderheid van mijn fractie wenst onder geen enkel beding medeverantwoordelijk te zijn voor de voortzetting van de huidige pensioenpositie van de weduwen van de toenmalige landsverraderlijke kamerleden. Die meerderheid zal derhalve tegen het regeringsstandpunt stemmen. Deze meerderheid acht het een noodzaak, dat de diepgaande gevoelens die er in onze samenleving hierover bestaan, worden vertaald in een wettelijke maatregel die de betrokken pensioenrechten geheel beëindigt. Ook bij zeer "foute" ambtenaren is in een aantal gevallen tot een dergelijke maatregel overgegaan. Bij de huidige wetgeving betreffende verzetsdeelnemers en vervolgd worden zelfs een veel lichtere toetsing verricht. De gevolgen van de destijds genomen beslissingen moeten op grond van de afweging van alle in het geding zijnde belangen vervallen worden verklaard.

Daarenboven vindt de meerderheid, dat er een algemene regeling zou moeten komen in de vorm van een wijziging van de Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers, waardoor ook in de toekomst kamerleden en gewezen kamerleden die landverraad plegen of in vreemde krijgsmacht treden geen aanspraak meer kunnen maken op pensioenrechten. De meerderheid van mijn fractie wil voorkomen, dat oorlogsslachtoffers en verzetsdeelnemers, maar niet alleen zij, in een positie komen te verkeren waarin zij moeten zeggen: "Uw rechtsstaat is de onze niet meer".

De minderheid van mijn fractie zou niets liever willen dan ingrijpen, maar ziet daartoe geen vrijheid. De wet moet algemeen van karakter zijn, sancties mogen pas worden gehanteerd als daartoe vooraf een

bevoegdheid is geschapen. Het huidige wangedrag van de weduwe Rost van Tonningen, haar weerzinwekkende denkbepelden en activiteiten, mogen geen reden vormen om het pensioen te beëindigen, hoe triest het ook is. Overigens deelt op dit punt de meerderheid van mijn fractie dit standpunt.

In het beginsel van de rechtszekerheid zit de rechtvaardigheid besloten. De keerzijde van rechtszekerheid is onberekenbaarheid en willekeur. Wie rechtvaardig wil handelen, moet in ieder geval binnen de grenzen van de rechtszekerheid blijven. De voorziene uitzonderingswetgeving is naar de mening van de minderheid van mijn fractie wezensvreemd aan ons rechtsbestel. De minderheid kan de gedachte niet verdragen, dat Rost van Tonningen tweemaal de rechtsstaat zou aantasten: in de oorlog en nu.

Ten slotte, Voorzitter, — dit staat los van de uitkomst van de stemmingen van vanavond — : laat dit debat een schreeuw van de samenleving zijn naar de weduwe Rost van Tonningen! Stop met uw vergiftigende activiteiten. Stop ermee!

Mevrouw Van Es (PSP): Voorzitter! Om tot een afgewogen oordeel te kunnen komen over het al dan niet ingrijpen in het pensioen van de weduwe Rost van Tonningen en van De Marchant et d'Ansembourg, is het noodzakelijk om ook te kijken hoe in het verleden deze kwestie is behandeld.

In 1945 en 1946 werden tal van maatregelen genomen om, om in de terminologie te blijven, af te rekenen met mensen die in de Tweede Wereldoorlog op de een of andere manier "fout" waren geweest. Naast strafrechtelijke vervolging leidde dat bij voorbeeld ook tot het verlies van pensioenrechten door "foute" ambtenaren. Zo raakte ook het ex-NSB-kamerlid Rost van Tonningen als gevolg van de zuiveringsbesluiten in 1944 en 1945 zijn als hoge ambtenaar onder de Duitse bezetting opgebouwde pensioenrechten kwijt.

Het merkwaardige is dat van al deze maatregelen geen deel uitmaakte een wetswijziging die bepaalde dat ook ex-NSB-kamerleden hun pensioenrechten kwijt zouden raken. Volgens sommigen een niet publiek beledigen, maar wel impliciete bevestiging van het

verschil tussen kamerleden en ambtenaren op dit punt; een verschil dat de regering toen zelfs in verband met felle collaborateurs niet wilde opheffen. Volgens anderen een slordigheid in de toenmalige rechtspleging. Volgens hen nam iedereen voetstoots aan dat ook "foute" ex-kamerleden hun pensioenrechten hadden verspeeld en dat wetswijziging op dit punt niet nodig was of stilziggend werd meegenomen.

De gevolgen van het achterwege blijven, bewust of onbewust, van wetgeving werden duidelijk in 1950, toen beslist moest worden over een aanvraag tot weduwenpensioen van de weduwe Rost van Tonningen. Ambtenaren op het ministerie ontdekten tot hun verbazing dat toewijzing niet geweigerd kon worden, omdat een daarvoor benodigd wetsartikel ontbrak. De daarover geïnformeerde KVP-minister Teulings vond het niet nodig dit gat in de wetgeving op te vullen. Hij besloot deze onaangename herinnering aan het recente verleden weg te moffelen, zonder daarover de regering, laat staan het parlement, te raadplegen. De weduwe Rost van Tonningen werd genormaliseerd en was vanaf dat moment een van de velen, die dan ook in 1956 recht kreeg op dienstijddoortelling.

De reden waarom ik wat langer stil sta bij het verleden is duidelijk te maken dat wat mij betreft dit pensioen nooit toegekend had mogen worden. Als gevolg van grove nalatigheid is dit wel gebeurd. Het op zichzelf terechte verschil in pensioenwetgeving tussen kamerleden en ambtenaren leidde er in dit geval volkomen ten onrechte toe dat de weduwe van een NSB-kamerlid, een fanatiek anti-semiet en overtuigd nazi, niet alleen in woord maar ook in daad, aanspraak kon maken op een staatspensioen. Wij staan nu voor de keus. Willen wij deze fout uit het verleden herstellen of niet?

Mijn antwoord daarop is ja. Ik kies voor de in het ambtelijk rapport beargumenteerde en onderbouwde mogelijkheid om in te grijpen in de pensioenen van de weduwe Rost van Tonningen en De Marchant et d'Ansembourg en deze pensioenen te doen vervallen. Dit betekent een wijziging aanbrengen in een situatie die al meer dan 30 jaar bestaat. Dat doe je niet zomaar. Zowel Simons als Elzinga heeft aangegeven dat zo'n ingreep volgens hen niet de voorkeur

verdiend. Zij hebben er echter ook op gewezen dat het wel mogelijk en toelaatbaar is om zo iets te doen. Vandaag staat de vraag centraal: vindt de Kamer dat er redenen kunnen zijn om pensioenrechten van Tweede-Kamerleden of nabestaanden van hen aan te tasten? Die politieke verantwoordelijkheid kan niet meer ontlopen worden. Ook op die vraag is mijn antwoord: ja, dat kan; zelfs als die rechten al meer dan 30 jaar tot een uitkering hebben geleid.

Voordat ik op die redenen iets uitgebreider inga, wil ik nog even stil staan bij het verschil in behandeling tussen kamerleden enerzijds en ambtenaren en politieke ambtsdragers anderzijds. Voor een deel is zo'n verschil in behandeling en wetgeving terecht. Het is niet terecht als het gaat om de hoogte van pensioenuitkeringen. Het is wel terecht als het erom gaat Tweede-Kamerleden de mogelijkheid te geven onbelemmerd hun politieke opvattingen uit te dragen, zonder dat zij bang behoeven te zijn, in de toekomst hun pensioenrechten te zullen verliezen. Dat betekent nog niet dat Tweede-Kamerleden een vrijbrief hebben om te doen en laten wat zij willen. Als zij meewerken aan massamoord, dan moet dat een reden zijn om ook door de wet beschermde rechten aan te tasten. Dat zelfde geldt voor nabestaanden van die kamerleden.

Dat wil niet zeggen, dat ik er voorstander van ben om aan de APPA wetsartikelen toe te voegen waarin in het algemeen geformuleerd wordt wanneer kamerleden of hun nabestaanden hun pensioenrechten verliezen. Dat kan slechts leiden tot vage of dubieuze formuleringen als: "in nationale zin onwaardig" of "onvaderlandslievend". Dat zijn ook begrippen die heel duidelijk gericht zijn op het verleden. Het is beter, dit soort valkuilen te vermijden en inderdaad per geval te bekijken of en, zo ja, hoe ingegrepen moet worden. Die mogelijkheid werd indertijd nadrukkelijk opengelaten door de toenmalige minister van Binnenlandse Zaken bij de behandeling van de huidige APPA. Hij noemde het tot stand brengen van een aparte wet voor het individuele geval uitdrukkelijk als mogelijkheid. Laten wij wel wezen! Er is toch geen algemene regel te bedenken voor de wreedheden die begaan zijn in de jaren 1933-1945? Dan doet het er toch

niet toe of dat in vreemde of eigen krijgsdienst zou zijn gebeurd?

De afgelopen weken is veel gesproken over de tegenstellingen tussen rechtvaardigheid en rechtszekerheid, rechtsgevoel en rechtmatigheid, emoties en besluitvorming. Ik vind dat valse tegenstellingen. Natuurlijk moet de ontwikkeling van de rechtsstaat beschouwd worden als een voortdurend versterken van de rechtspositie van burgers ten opzichte van de overheid, het versterken van de rechtszekerheid, het terugdringen van willekeur en machtsmisbruik, zoals in andere bewoordingen ook Elzinga aan de Tweede Kamer schrijft. De democratische rechtsstaat is echter niet in geding als zich momenten voordoen waarop tussen alle verschillende elementen een afweging moet worden gemaakt. Als het goed is, ligt in rechtszekerheid ook rechtvaardigheid besloten en in rechtmatigheid de gedachte dat recht gedaan wordt. Als daarin iets wringt en je kan er wat aan doen, dan moet je dat ook doen. Een vastklampen aan de gedachte dat rechtszekerheid een onaantastbaar iets is, is zo mogelijk emotioneler, in elk geval irrationeler, dan een erkenning dat zich situaties kunnen voordoen waarin vereist wordt dat je een zorgvuldige, uiterst rationele afweging moet maken.

Rost van Tonningen was een nazi-aanhanger en een antisemiet. Hij heeft zijn ideeën ook in de praktijk gebracht door medeplichtig te zijn aan een nazi-regime van massamordenaars. Toen in eerste instantie de besluitvorming over het pensioen van zijn weduwe aan de orde was, was ik geen kamerlid. Ik was toen niet eens geboren. Nu ben ik echter wel kamerlid en ik wil niet de verantwoordelijkheid nemen voor voortzetting van pensioenuitkeringen die voortvloeien uit een kamerlidmaatschap van nazi-aanhangers. Het is niet toevallig en ook niet om emotionele redenen dat de pensioenkwestie nu in 1986 weer aan de orde is. Het heeft ook niet eens zozeer te maken met de opvattingen en activiteiten van de weduwe Rost van Tonningen in het heden. Elzinga zegt in dit verband dat de overheid nauwelijks recht heeft om in te grijpen in de pensioenen, omdat in die kwestie het oneigenlijke argument een rol is gaan spelen van de huidige activiteiten van de weduwe. Het omgekeerde moet ook niet. Dat de weduwe zo provocerend is in haar fascistische opvattingen

gen kan toch niet betekenen, dat daarom niet aan haar pensioen gekomen mag worden?

Het heden en de toekomst hebben op heel andere wijze met deze zaak te maken. Bij grote groepen jongeren, die de oorlog niet hebben meegemaakt, is een scherper anti-fascistisch bewustzijn ontwikkeld, een bewustzijn dat heel rationeel van karakter is en waardoor niet meer geaccepteerd wordt dat feiten verdoezeld worden of collaboratie goedgepraat, waardoor de jaren 1933-1945 niet iets zijn van oude mensen en de dingen die voorbij gaan, zoals Joop Wolff afgelopen maandag alzei. Zij zijn een historische gegevenheid die wij bij ons dragen om in het politieke heden en in de toekomst nieuwe vormen van fascisme en racisme te bestrijden.

In 1983 heb ik samen met anderen een week doorgebracht in de Handelingenkamer om te lezen wat Rost van Tonningen, De Marchant et d'Ansembourg, Dieters en Woudenberg hier in de Kamer hebben gezegd, om tegelijkertijd te zien hoe Louis de Visser toen de enige was die hard tegen hen inging en om te zien hoe NSB-ers de ruimte kregen voor hun anti-semitische teksten, ook al omdat tegelijkertijd met een beroep op de bescherming van onze volksaard in 1938 joodse vluchtelingen teruggestuurd werden naar nazi-Duitsland.

Voor ons geldt nu toch de vraag: hoe zorgen wij ervoor dat er meer mensen dan alleen Louis de Visser wakzaam zijn? Ook in dat verband moet nu een rationele beslissing genomen worden over het pensioen van NSB-weduwen. Daarbij zijn er geen emotionele ontspanningen mogelijk, zoals een strenger strafrechtelijk aanpakken van de weduwe Rost van Tonningen — dat had al lang los van deze zaak moeten gebeuren — of het verbeteren van de positie van degenen die een uitkering aanvragen op grond van de Wet uitkering vervolgingslachtoffers of de Wet uitkering burgerslachtoffers. Ook dat had al lang moeten gebeuren. De suggestie van één van de mensen op de hoorzitting afgelopen maandag was om na afloop van deze pensioenzaak opnieuw een hoorzitting te beleggen over de uitkeringen aan oorlogsslachtoffers. Ik ben van mening dat de Kamer dat inderdaad moet doen. Dat mag echter niet als alibi functioneren om een beslissing in deze zaak uit de weg te gaan.

Voorzitter! In het verleden is een fout gemaakt ten aanzien van de pensioenen van NSB-kamerleden. Om het ten slotte in de woorden van het ambtelijk rapport te zeggen: deze fout kan niet meer voor het verleden, maar nog wel voor de toekomst worden hersteld. Ik vind dat dat moet gebeuren.

De heer **Van der Burg** (CDA): Voorzitter! Tijdens de hoorzitting maandag jongstleden is een indrukwekkend getuigenis aan de Tweede Kamer gegeven van de gevoelens die bij het voormalig verzet en de oorlogs- en burgerslachtoffers leven ten aanzien van het pensioen dat de weduwe Rost van Tonningen geniet op grond van het gewezen lidmaatschap van haar echtgenoot van de Tweede Kamer. Haar pensioen heeft weezin gewekt. De CDA-fractie deelt de afschuw over het feit dat de weduwe er steeds opnieuw in slaagt oude wonden bij vele Nederlanders, in bijzonder het verzet en de oorlogs- en burgerslachtoffers, weer onnodig open te rijden door haar gedrag en haar openlijke sympathie, nog steeds, voor de verfoeilijke ideeën van de NSB en de Duitse nazi's. Het openbaar ministerie dient alert op te treden tegen alle mogelijke racistische en discriminatoire uitingen. Dit is al jaren het klemmende verzoek van de CDA-fractie.

Voorzitter! Er is naar het oordeel van de CDA-fractie een pijnlijk conflict tussen de rechtszekerheid en het rechtsgevoel van vele Nederlanders anno 1986. Dit pijnlijke conflict heeft bij velen van ons in het voorjaar van dit jaar bij het opnieuw gedrukt worden op het feit van het weduwenpensioen voor Rost van Tonningen geleid tot de vraag hoe dit mogelijk is. Hoe heeft dit ooit kunnen gebeuren? Is deze vrouw geen staatspensioen onwaardig? Ontzetting bij dit conflict is velen ten deel geworden. Wat had dit feit in de ogen van velen nog met rechtvaardigheid te maken?

Het demonstratieve gedrag van de weduwe Rost van Tonningen heeft onbegrip gewekt voor de vele jaren geleden genomen beslissingen. De vraag is gerezen of het pensioen wel rechtmatig toegekend was. Vele vragen zijn de afgelopen maanden gesteld. Terwijl de gemoederen van tal van Nederlanders sterk bewogen waren door deze vragen, ging de

weduwe door met een fel provocerend gedrag te vertonen. Zij daagde en zij daagt in feite nog steeds de rechtsstaat Nederland uit. Afkeuring, ja zeer scherpe afkeuring verdienen de racistische en discriminerende gedragingen van de weduwe Rost van Tonningen. In een rechtsstaat als Nederland waarvoor vele Nederlanders en de geallieerden in de jaren '40-'45 hun leven, hun beste jaren en krachten gegeven hebben, is echter het laatste woord over de vraag of strafbare feiten zijn begaan, aan de rechter. De rechter toetst het gedrag van de weduwe Rost van Tonningen. Ja, haar gedrag is op dit moment ter toetsing onder de strafrechter.

Voorzitter! Bij de hoorzitting is naast de emotionele verontwaardiging ook naar voren gekomen dat de deelnemers aan het verzet, als ook de vervolgingslachtoffers en de burger- en oorlogsslachtoffers zich ook in hun rechtsgevoel, hun rechtvaardigheidsgevoel gegriefd voelen op grond van hun eigen ervaring met dezelfde overheid die zij hebben aangeklaagd voor de ruimhartigheid die zij menen te zien ten opzichte van mevrouw Rost van Tonningen. Veertig jaar hebben een aantal solidariteitswetten opgeleverd die, gaande door de tijd, in materiële zin hebben getracht te vergoeden, wat in '40-'45 en daarna is geleden. De kern van die wetten is dat zo goed mogelijk getracht wordt, aan velen tegemoet te komen op een aantal criteria, die voor hen allen zoveel mogelijk rechtsgelijkheid meebrengen.

Op dit punt, zo moeten wij vandaag erkennen, blijkt hoe moeilijk het principe van de rechtsgelijkheid te verenigen is met de maandag jongstleden vaak geciteerde begrippen van rechtszekerheid en rechtvaardigheid. Toepassing van deze wetten is behalve op de reeds behandelde punten van rechtszekerheid, rechtvaardigheid en — ik zeg dat met nadruk — onwaardigheid, blijkens de hoorzitting van maandag ook onder druk gekomen op het vlak van de uitvoering, die veel frustraties heeft losgemaakt, waaraan meer aandacht zal moeten worden geschenkt. Is het niet zaak — ik vraag dat de minister met nadruk — de uitvoering van de betrokken wetten opnieuw te bezien op doelmatigheid, met als belangrijke elementen snellere behandeling, geobjectiveerder beoordeling en meer respect voor mensen en hun

omstandigheden, die tot aanvragen komen? Luisterend naar de vele stemmen die maandag opgingen, is mijn fractie gebleken dat er één emotionele lijn liep, geuit over de kwestie, hoe de behandeling en afhandeling gebeurt in een op zichzelf goed opgebouwd en inmiddels afgerond wetsstelsel. Daar zullen wij, wat de uitvoering betreft, moeten verbeteren wat maar verbeterd kan worden, waarvoor wij ons ook in samenwerking met de regering zullen inzetten.

De rijksoverheid heeft zich verschillende malen over de onderhavige zaak gebogen. Ik verwijs naar de wet van 1946, het besluit van 1950 en de wet van 1956. De staatscommissie van Poelje van 1953 was zich van het probleem bewust. In 1969 is bij de algemene wet politieke ambtsdragers — ik wijs op artikel 129 van die wet, waarin staat dat een herziening van genomen beslissingen uitgesloten wordt — via een interventie, begonnen vanuit de CPN, de mogelijkheid tot vervallenverklaring van het pensioen op grond van onwaardigheid uit de wet verwijderd. Tevoren in 1967 schonk de Haagse Post — mijn collega Wiebenga sprak daar ook over — reeds aandacht aan het pensioen van de weduwe. Ik moet achteraf constateren dat het toen stil bleef. In 1970 kwam Vrij Nederland met een uitvoerig verhaal. Geen kamerlid reageerde. Hoe is dit alles mogelijk geweest? De heer Wiebenga heeft nog melding gemaakt van een gebeurtenis die zich in 1976 heeft afgespeeld.

Aan het advies van prof. mr. D. Simons, staatsrechtgeleerde van naam, oud-regeringscommissaris bij de grondwetsherziening van 1983, hecht de CDA-fractie grote waarde. Wanneer hij de vraag onder ogen ziet, of herziening of vervallenverklaring voor de toekomst van het pensioen van Rost van Tonningen toelaatbaar of wenselijk is, zegt hij: "Formeel is zoals ik reeds zei een hiertoe strekkende wet toelaatbaar. Bij mij bestaat echter grote twijfel aan de vraag, of zij verenigbaar is te achten met het stelsel van onze rechtsstaat." Even verder zegt hij dat hij grote twijfel heeft, of een produkt van wetgeving zoals hierboven geschetst, voldoet aan de eisen van behoorlijke wetgeving. Het betoog van prof. Elzinga van 24 november jongstleden sluit daarop aan. In dit verband stel ik aan de minister van

Binnenlandse Zaken twee vragen. Zijn de berichten in het Algemeen Dagblad van 24 november jongstleden juist, dat de Raad van State informeel heeft laten weten, dat bij een ad hoc-wet om het pensioen van de weduwe af te nemen, een negatief advies zal komen en dat het Hof voor de rechten van de mens de weduwe bij het tot stand komen van een zodanige wet en pensioenstopzetting in het gelijk zal stellen?

Voorzitter! In een zeker voor een aantal Nederlanders moeilijk te aanvaarden afweging, koos het kabinet voor het ongemoeid laten van het pensioen na een maandenlang zeer zorgvuldig uitgevoerd onderzoek, ondanks het feit dat twijfel aan de rechtvaardigheid ervan zou kunnen rijzen. De CDA-fractie vraagt zich af, of het wel mogelijk is in onze rechtsstaat, een begunstigde beschikking na 30, respectievelijk 36 jaar, door een ad-hoc-wetgeving te ontnemen, zonder dat er sprake is van nieuwe feiten en terwijl de rechtmatigheid vaststaat. Ook op dit punt vraag ik de minister om een nadere verduidelijking. Binnen de CDA-fractie heerst er grote twijfel, of een ad-hoc-wet voldoet aan de eisen van die behoorlijke wetgeving. Een afschuwelijke zaak! En is, zo vraag ik mij af, af-hoc-wetgeving niet een te gemakkelijke weg, een alibi voor een aanpak die in ons eigen vlees snijdt? De eerlijkheid gebiedt te zeggen, dat er in de CDA-fractie leden zijn die ad-hoc-wetgeving onder alle omstandigheden afwijzen, maar er zijn er ook die, alles afwegende, deze wetgeving uiteindelijk niet willen uitsluiten.

De fractie heeft zich verenigd op de volgende inzet. Om een oplossing te vinden, zou de CDA-fractie de koninklijke weg willen bewandelen. Dus geen gelegenheidswetgeving, geen wetgeving voor één geval. Daarom doet het CDA het voorstel aan de Kamer, met name aan de PvdA, de VVD en D66, om via een initiatiefwet de interventie van de CPN uit 1969 terug te draaien en de Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers op dit punt te wijzigen. Concreet stelt het CDA voor, de mogelijkheid te openen om gewezen kamerleden, alsmede weduwen en weduwnaars van gewezen kamerleden die wegens enig strafbaar feit zijn veroordeeld en zich uit Nederlands nationaal oogpunt onwaardig hebben gedragen, geheel of gedeeltelijk van hun pensioenrechten

vervallen te verklaren. Een wet die algemene werking heeft en dus ook het gedrag van de "zwarte weduwe" kan toetsen. Een wet die het mogelijk maakt om het pensioen van de weduwe Rost van Tonningen in te trekken. In dit verband vraagt de CDA-fractie aan de minister heel indringend, wat de mogelijkheden zijn om, nadat een onwaardigheidsclausule in de Wet APPA is opgenomen, als referentietermijn ten aanzien van de gedragingen een periode in aanmerking te nemen, voorafgaande aan de inwerkingtreding van de wet zelf, ten einde te komen tot verval van het pensioen voor de toekomst.

Anders dan de regering in 1967 voornemens was, zou het oordeel over het vervallen verklaren van pensioenrechten in handen van het Presidium van de Tweede Kamer moeten worden gelegd. Het Presidium doet dan een voorstel, waarna de Kamer beslist in een tweede meerderheid, de Raad van State gehoord. Ons voorstel is dat, indien een gewezen kamerlid, zijn weduwe of weduwnaar wegens enig strafbaar feit door de rechter wordt veroordeeld, de Tweede Kamer beoordeelt of betrokkene zich uit Nederlands nationaal oogpunt onwaardig heeft gedragen. Komt de Kamer inderdaad tot die conclusie, dan gaat een voordracht naar de minister van Binnenlandse Zaken om het pensioen geheel of gedeeltelijk in te trekken. Natuurlijk staat het de minister vrij om te beslissen wat hij wil, maar in de praktijk zal hij, denken wij, steeds het oordeel van de Tweede Kamer volgen.

Het sluitstuk van ons voorstel is, dat het gewezen kamerlid, zijn weduwe of weduwnaar tegen de beslissing van de minister in beroep kan gaan bij de Raad van State of bij de Centrale raad van beroep, waar nu het beroep op de Wet APPA berust. Een onafhankelijke rechter spreekt dus altijd in ons voorstel het eindoordeel, indien betrokkene in beroep gaat. De CDA-fractie roept de overige fracties in deze Kamer op, dit voorstel te steunen.

De heer **Van den Berg** (SGP): Mijnheer de Voorzitter! De laatste dagen is nogal eens de vergelijking gemaakt van de huidige situatie rond het pensioen van mevrouw Rost van Tonningen met de gebeurtenissen

Minister Van Dijk van Binnenlandse Zaken

rond de "Drie van Breda" in 1972. Hoewel er in formeel opzicht een duidelijk verschil bestaat tussen beide situaties, is er in tenminste één opzicht een heel duidelijke parallel. Ook toen is er een hoorzitting gehouden. Onze toenmalige fractiegenoot ds. Abma typeerde deze hoorzitting tijdens het debat in 1972 in de Kamer aldus: "Er klonk de roep, de schreeuw om recht en gerechtigheid". Mijnheer de Voorzitter! Deze roep heeft wederom geklonken. Is het overigens niet triest dat kennelijk affaires als nu rond de weduwe Rost van Tonningen moeten plaatsvinden om deze "schreeuw om gerechtigheid" wederom onder de aandacht te brengen van het Nederlandse volk? Wij dreigen zo snel te vergeten. Met name onze jongere generatie loopt het gevaar om niet te beseffen wat nog zo kort geleden plaatsvond. Immers, ook in de bevrijding van het gehate Duitse juk moeten Gods grote daden in onze geschiedenis worden erkend. Dat doorgeven aan onze kinderen is bijbelse opdracht. Licht hier niet een gezamenlijke schuld?

Mijnheer de Voorzitter! Een van de sprekers tijdens de hoorzitting haalde de tekst aan "gerechtigheid verhoogt een volk, maar de zonde is een schandvlek der natie". Inderdaad, er moet gerechtigheid worden geoefend, en wel naar alle betrokkenen! Overigens moeten wij wel

oppassen het begrip "gerechtigheid" niet menselijk in te vullen; dient alle aardse gerechtigheid niet een afschaduwing te zijn van een hogere, Goddelijke gerechtigheid? Het niet bedrijven van deze gerechtigheid leidt tot een schandvlek, luidt de waarschuwing ook aan ons.

Als wij op ons laten inwerken wat tijdens de hoorzitting van vele zijden naar voren is gebracht, wordt de huidige situatie door velen als in flagrante strijd met de gerechtigheid gevoeld. Het rechtsgevoel van zeer velen spreekt duidelijk. Men mag geen tegenstelling creëren tussen recht en gevoel. Recht zonder gevoel dreigt te verworden tot een kille formaliteit. Dat is echter een karikatuur van het recht. Twee zaken zijn er die volkomen begrijpelijk in deze zaak het rechtsgevoel bijzonder kwetsen. Ik wijs ten eerste op de terecht als schrijnend gevoelde tegenstelling in de behandeling tussen enerzijds een weduwe van een landverrader die, tot nu althans, zonder probleem van staatswege sedert jaren pensioen ontvangt en anderzijds zovelen die ten nauwste betrokken zijn geweest bij de ellende van de oorlog en die vaak pas in een laat stadium en/of zeer moeizaam een tegemoetkoming ontvingen. Ook wat hen betreft moet gerechtigheid worden betracht.

Onze vraag is of wel steeds met voldoende oog voor de vaak trieste

omstandigheden van verleden en heden op aanvragen om uitkeringen wordt gereageerd. Is bij gerechtvaardigde aanspraken niet een ruimhartig beleid geboden? Onze fractie is geschrokken van het bericht dat in meer dan 75% van de gevallen op aanvragen in het kader van de Wet uitkeringen burgeroorlogsslachtoffers afwijzend werd beslist. Kan de regering dit hoge percentage verklaren en toelichten? Wordt ook in de procedures voldoende zorgvuldigheid aan de dag gelegd ten opzichte van hen die nog dagelijks met de gevolgen van de oorlog worden geconfronteerd? Is dat alles niet de consequentie van de ereschuld die wij aan onze verzetsmensen en oorlogsslachtoffers hebben? Het mag wat dat betreft toch niet alleen bij woorden blijven!

Een onmiskenbaar verzwarende factor wat betreft het gekwetste rechtsgevoel van zeer velen is de wijze waarop mevrouw Rost van Tonningen zich tot op de dag van vandaag openbaart in gevoelens en gedragingen. Dit verdient aller afschuw. Wij moeten evenwel oppassen ons oordeel over deze situatie niet te vermengen met onze visie op de pensioenkwestie, hoe moeilijk dat ook is. Het kan de taak van het parlement niet zijn op de stoel van de rechter te gaan zitten, om de weduwe Rost van Tonningen voor haar optreden te straffen. Het is de taak van de rechter om een uitspraak te doen over de strafbaarheid van haar handelen en daar de nodige consequenties aan te verbinden. Wel rijst de vraag of het vervolgingsbeleid ten aanzien van haar neo-nazistische activiteiten niet dient te worden aangescherpt. Hier ligt een duidelijke taak voor het Openbaar Ministerie.

Mijnheer de Voorzitter! Ik kom nu te spreken over de kwestie van het omstreken pensioen. Wij hebben waardering voor het heldere rapport van de ambtelijke werkgroep. Dat betekent echter niet dat wij geen vragen meer hebben. Mijn fractie wil vooropstellen dat in deze moeilijke kwestie volgens de lijnen van de rechtsstaat moet worden gehandeld. Niet zelden worden in de discussies onjuiste tegenstellingen gecreëerd, zoals die tussen recht en gevoel — ik wees daar al op — en die tussen rechtvaardigheid en rechtszekerheid. Daarmee moeten wij erg oppassen. De rechtszekerheid is zelf één van de grote waarden van de rechtsstaat en

mag dan ook niet worden afgedaan als produkt van een kil formeel denken. Mijn fractie acht een en ander zeer goed verwoord in het advies van professor Elzinga. Voor beide uitgebrachte adviezen heeft mijn fractie overigens veel waardering, waarmee ik nog niets zeg over ons uiteindelijk oordeel in deze kwestie. Maar in beide adviezen wordt in feite ernstig gewaarschuwd tegen het bij wet aantasten van rechtmatig getroffen beschikkingen louter op grond van een veranderend rechtsgevoel. Dat schept gelegenheidswetgeving — misschien moet ik zeggen: verlegenheidswetgeving — waarmee, zoals de adviseurs terecht stellen, één van de pijlers van de rechtsstaat wordt ondergraven. Beide adviseurs gaan echter wel uit van een aantal vooronderstellingen, zulks in het verlengde van het ambtelijk rapport en de daarop gebaseerde brief van de regering. Op pagina 3 van deze brief schrijft de regering, dat "hoezeer ook de pensioenbeschikkingen ten aanzien van mevrouw Rost van Tonningen op zich regelmatig zijn, twijfel kan ontstaan over de rechtvaardigheid van deze pensioenbeschikkingen". Er is dus twijfel aan de intrinsieke rechtvaardigheid, maar niet aan de rechtmatigheid.

Voorzitter! Mijn fractie meent echter vooralsnog, dat er ook over de rechtmatigheid van de pensioentoe- kenning twijfels mogelijk zijn. De zorgvuldigheid die bij deze materie past, brengt naar ons oordeel met zich dat deze twijfels eerst uit de weg moeten worden geruimd, alvorens verdere stappen kunnen worden overwogen. Het ambtelijk rapport geeft zeer helder de verschillende feiten, argumenten en overwegingen weer. Daarbij moet echter wel worden bedacht, dat er op verschillende punten sprake is van interpretaties dan wel van juridische ficties. Voorts kan niet geheel uit het oog worden verloren, dat althans voor een deel van deze periode er in feite sprake is van staatsnoodrecht, hetgeen specifieke problemen met de interpretatie met zich brengt. Mijn fractie vraagt zich af of de werkgroep de feiten en situaties niet te veel door de bril van nu heeft gezien. Bij een oordeel over de rechtmatigheid van deze pensioenbeschikking gaat het echter over het recht en de feiten van toen.

Mijnheer de Voorzitter! Onze twijfels richten zich met name op de

volgende punten. Op welk moment moet het lidmaatschap van de Tweede Kamer van Rost van Tonningen eigenlijk als beëindigd worden beschouwd? Hierover is nog geen volstrekte duidelijkheid. Uit het rapport kan de mening worden gedestilleerd dat het mandaat van de Tweede Kamer na 15 september 1941 geacht werd te zijn gecontinueerd. Dit lijkt mij op zichzelf juist. Maar moet dit dan ook gelden voor de vier kamerleden van de NSB? Een oplossing daarvoor kan mijns inziens niet worden gevonden in de wet van 11 mei 1946. Die had een beperktere strekking. Zij had namelijk alleen betrekking op de rechtspositie. Artikel 11, lid 1, van deze wet gold bovendien niet voor deze kamerleden, zodat daaruit naar onze indruk bezwaarlijk consequenties voor het mandaat van deze leden kunnen worden getrokken. Er moet onderscheid worden gemaakt tussen mandaat als kamerlid en de pensioenjaren. Wat Rost van Tonningen betreft, zou het einde van zijn kamerlidmaatschap dan in 1944 liggen, in verband met zijn verlies van het Nederlanderschap door het treden in vreemde krijgsdienst, aldus het rapport. Waarom echter deze constructie? Licht het niet veel meer voor de hand aan te knopen bij feiten dan bij ficties? Wat de feiten betreft, kan gedacht worden aan zijn aanvaarding van de ambtelijke functies in het voorjaar van 1941. Het rapport stelt dat men op juridisch goede gronden kan aannemen dat dit het verlies van het kamerlidmaatschap tot gevolg had. In het geval van Rost van Tonningen is dit feitelijk de situatie geweest. Waarom dan een andere, op ficties gebaseerde redenering gevolgd? De benadering die ik weergaf heeft ingrijpende gevolgen voor de pensioenberekening, inclusief de doortelling. Deze vragen zullen dan ook naar ons oordeel vooraf moeten worden beantwoord.

Kan wat het mandaat betreft echter niet met nog meer recht worden geredeneerd dat deze leden op 10 mei 1940 geacht werden hun mandaat te hebben verloren? Deze conclusie ligt wellicht in de totale context meer voor de hand. Bovendien sluit dit beter aan bij de systematiek van van het Besluit Tijdelijke Staten-Generaal. Dit besluit lijkt ons in verband met dit onderwerp meer relevant dan de wet van 11 mei 1946.

Ook wat de pensioenberekening voor Rost van Tonningen betreft, kunnen soortgelijke vragen worden gesteld. Kan aan de wet van 11 mei 1946 wel terecht de conclusie worden verbonden dat pensioen- doortelling tot september 1941 geboden is? Deze wet geeft op één punt aan, welke periode in ieder geval niet in aanmerking mag worden genomen. Maar daarmee is onzes inziens nog geen algemene uitspraak gedaan over de vraag welke periode van het kamerlidmaatschap van de NSB-ers dan wel meetelt. Is het niet een veel logischer benadering om ook hier te kiezen voor de datum van 10 mei 1940? Dat zou consequent zijn, gezien de behandeling van de gezuiverde ambtenaren, die na 10 mei 1940 ook geen pensioen meer konden opbouwen. Het ligt zeer voor de hand om aan te nemen dat men ook direct na de Tweede Wereld- oorlog van deze constructie is uitgegaan. Het lijkt mij in ieder geval te ver gaan om zonder meer te stellen dat de wetgever met de wet van 1946 een duidelijk uitspraak heeft gedaan ten aanzien van het geheel van de pensioenrechten van de hier bedoelde kamerleden. Wanneer van de datum van 10 mei 1940 wordt uitgegaan, heeft dit ook zeer ingrijpende consequenties voor de pensioenopbouw. Naar ons oordeel blijft in ieder geval de diensttijddoortelling zonder meer buiten beschouwing.

Een andere punt van twijfel dat bij ons is gerezen, betreft de consequenties van de zuivering van Rost van Tonningen in 1944. Hij viel immers als ambtenaar onder het zuiveringsbesluit van dat jaar. Dit besluit bevat onder artikel 4, sub 5, onder andere de bepaling dat zouden vervallen "alle rechten op pensioen en alle andere rechten welke de nagelaten betrekkingen van de ontslagenen, krachtens wettelijk voorschrift of arbeidsovereenkomst zouden kunnen doen gelden".

Deze tekst is zodanig ruim, dat hij meer kan omvatten dan alleen de als ambtenaar opgebouwde rechten, dus ook die als kamerlid. Deze berusten immers ook op wettelijk voorschrift. Op grond van welke argumenten meent de regering dat een andere interpretatie geboden zou zijn? Is het ongerijmd om te veronderstellen dat men met dit stukje staatsnoodrecht beoogde alle pensioenrechten, welke dan ook, te laten vervallen?

Vervolgens heeft mijn fractie nog

vragen over de toekenning van het weduwenpensioen, in het bijzonder op basis van de wet van 1924. Veelal wordt artikel 4 van deze wet geciteerd. Artikel 2 is echter bepalend voor de omvang van het recht op pensioen. Recht op weduwenpensioen heeft volgens dit artikel de weduwe van hem, die als kamerlid overlijdt dan wel de weduwe van hem, die als kamerlid is afgetreden.

Volgens het ambtelijke rapport kan Rost van Tonningen echter niet worden beschouwd als kamerlid overleden te zijn. Hij is ook nimmer afgetreden. Hij heeft zijn lidmaatschap niet op een reguliere wijze verloren. Deze situatie is wellicht in 1924 niet voorzien. Waarom wordt dan in dit geval kennelijk het aftreden gefingeerd? Juist in dit geval hebben wij niet zoveel behoefte aan een extensieve interpretatie. Het is ook de vraag of de wet daartoe noopt. Gaarne vernemen wij een reactie hierop van regeringszijde.

Mijnheer de Voorzitter! Wij zijn van mening dat de dienstjudoortelling een uiterst merkwaardig en ongewenst gevolg is van het feit dat Rost van Tonningen zich aan zijn berechting heeft onttrokken. De wettelijke bepalingen ter zake zijn op zichzelf duidelijk. De vraag rijst voor ons of de Kamer rond 1956 van deze consequentie op de hoogte is geweest. Deze problematiek is uitdrukkelijk door het toenmalige kabinet onder ogen gezien, maar niet ondenkbaar is dat de Kamer, ware zij er toen van op de hoogte geweest, een andere conclusie had getrokken en wel een speciale clause had ingebouwd.

De regering spreekt over veranderend rechtsgevoel op dit punt. De vraag is echter hoe breed het rechtsgevoel van destijds gedragen werd, gezien de kennelijk zeer beperkte kring van ingewijden. Dat lijkt ons niet zo bevredigend. In algemene zin leeft bij ons de vraag hoe te verklaren is dat in de pensioenregeling voor kamerleden in tegenstelling tot alle andere pensioenregelingen de "onwaardigheids-clausule" heeft ontbroken. Is het opnemen daarvan bewust nagelaten of dient dit als een omissie van de wetgever te worden beschouwd? Is op zo'n punt dan reparatiewetgeving denkbaar?

De laatste kwestie betreft de interpretatie van de Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers.

In het rapport wordt terecht vermeld dat artikel 129 APPA herziening van oude pensioenbesluiten na een bepaalde periode niet toestaat. Twee vragen zijn op dit punt bij ons gerezen. In de APPA staan naast de term "herziening" in hetzelfde verband ook de termen "wijziging" en "herstel". Wat betekent met name de term "wijziging" in dit verband? Wat is de consequentie als mocht blijken dat voor een toegekend pensioen in het geheel geen grondslag heeft bestaan? Is er dan sprake van een non-existente beschikking? Komt toepassing van artikel 129 dan nog wel aan de orde?

Mijnheer de Voorzitter! Mijn fractie wil gaarne antwoord op deze vragen, teneinde iedere onduidelijkheid over de rechtmatigheid van de beschikking uit te sluiten. Ook dat is een eis van rechtvaardigheid. Ik voeg eraan toe, dat zowel uit staatsrechtelijk oogpunt — ik denk aan wetgeving — als uit administratiefrechtelijk oogpunt — ik denk aan de mogelijkheden tot intrekking of herziening van beschikkingen — het een groot verschil uitmaakt of men te maken heeft met een regelmatige dan wel met een onregelmatige beschikking. Ook het vraagstuk van de rechtszekerheid komt dan in een geheel ander licht te staan. In hoeverre was er sprake van verkregen rechten? Een onrechtmatige beschikking wordt door tijdsverloop op zichzelf nog geen rechtmatige beschikking. Uiteraard heeft de bevestiging in de loop der jaren wel consequenties, maar het is toch een geheel andere situatie. Daarover willen wij graag opheldering. Afhankelijk van de beantwoording van onze vragen zullen wij onze uiteindelijke opstelling bepalen.

De heer **Schutte** (GPV): Mijnheer de Voorzitter! De donkere schaduwen van de Tweede Wereldoorlog reiken verder in de tijd dan men in de eerste naoorlogse jaren zal hebben gedacht. Nu, meer dan veertig jaar na de bevrijding, moeten wij ons buigen over de vraag naar de rechtmatigheid van de toekenning van een pensioen aan de weduwe van een vroeger NSB-kamerlid. Veertig jaar is voor een jongere generatie een lange tijd, maar voor veel ouderen in onze samenleving is de herinnering aan de afschuwelijke oorlogsjaren een leed dat nog elke dag moet worden

gedragen. Niet alle wonden zijn geheeld en niet alle kwade beelden uit het verleden zijn verwerkt. De hoorzitting van jongstleden maandag heeft ons daarin weer gesterkt.

Als typering van een debat heeft mijn voorganger de heer Jongeling eens een regel geciteerd uit een gedicht van Marnix Gijsen, dat ook voor de hoorzitting en dit debat van toepassing van is, namelijk: "Er was een leed dat ik niet zeggen kan. Er hingen gedachten als vlaggen in de regen."

De woorden, gesproken tijdens de hoorzitting en de verontwaardiging en het verdriet die spreken uit veel brieven die wij deze week mochten ontvangen, kunnen niemand onberoerd laten. Middenin en tegenover die beroering moeten wij als volksvertegenwoordiging ons oordeel geven over het kabinetsbesluit om het dossier-Rost van Tonningen te sluiten.

De minister-president heeft deze week gezegd dat het kabinet zich zal voegen naar het uiteindelijke oordeel van de Kamer. In deze zaak is zulk een kabinetshouding te billijken, al maakt dat de verantwoordelijkheid van de Kamer er niet lichter op. Tot die verantwoordelijkheid behoort evenwel allereerst dat wij ons goed rekenschap geven van de afweging waartoe het kabinet blijkens de brief van de minister van Binnenlandse Zaken is gekomen. Het is bekend dat in het kabinet uitvoerig is gesproken over het pensioen van de weduwe Rost van Tonningen. Het kabinetsbesluit is niet lichtvaardig genomen. Ik wil er dan ook mijn waardering voor uitspreken dat de minister er alles aan gedaan heeft om te komen tot een zo goed mogelijk beargumenteerde en gefundeerde beslissing. Niemand kan betwisten dat het kabinetsbesluit wordt gedragen door het historisch feitenmateriaal, dat in het ambtelijk rapport is neergelegd. Het is daarbij te waarderen, dat het kabinetsbesluit ons niet als dwingend wordt voorgehouden, maar dat de minister in alle openheid ons inzage geeft in het afwegingsproces van het genomen besluit tegenover andere mogelijke beslissingen.

De minister kan zich gesterkt weten door de adviezen van de hoogleraren Simons en Elzinga, die op verzoek van de Kamer zijn ingewonnen. Ook zij komen tot de conclusie dat de pensioentoekenning aan de weduwe Rost van Tonningen rechtmatig was en is. Ook die

gevraagde adviezen moeten wij serieus nemen. Wie de conclusies niet kan delen, is verplicht, met goede argumenten te komen. Wat mijn fractie betreft, merk ik op dat ik die argumenten niet heb kunnen vinden.

Het is bitter om te lezen dat mevrouw Rost van Tonningen voor de pensioentoekenning in 1950 werd aangemerkt als weduwe van een in actieve dienst overleden kamerlid. Soms gaat er wel een erg diepe kloof tussen de taal van wet en regel en de woorden van het gevoel. En het schrijnt eens te meer, als wij letten op de actieve staat van dienst van deze vrouw op dit moment. Maar met de regering en beide staatsrechtadviseurs ben ik van mening dat dit feit niet kan worden betrokken bij de afweging van de vraag over al dan niet voortzetting van het pensioen. Wel mag mevrouw Rost van Tonningen weten dat haar bizarre verlangen naar het nationaal-socialisme van weleer in dit Huis en daarbuiten slechts afschuw oproept. En het zij tot haar beschaming opgemerkt dat onze rechtsorde zelfs ruimte biedt voor haar verwerpelijke politieke sympathieën, maar ook dat wij na de Tweede Wereldoorlog een rechtsorde hebben herkrege die haar zal verhinderen, daarmee haat en tweedracht te zaaien. Wij vertrouwen erop dat het openbaar ministerie alert is.

Tot de feiten uit het verleden die wij nu kunnen betreuren, zou men ook kunnen rekenen de verwerping van een voorstel in het eind van de jaren '60 inzake de pensioenen voor kamerleden en andere politieke amtsdragers. De geschiedenis daarvan, dus dat onderdeel, ontbreekt in het ambtelijk rapport, maar in diverse kranten is niet ten onrechte daarvoor aandacht gevraagd. Het toenmalige kabinet heeft voorgesteld, een bepaling in de wet op te nemen om het recht op pensioen geheel of gedeeltelijk te laten vervallen, onder meer als zou blijken dat een kamerlid zich uit Nederlands nationaal oogpunt beschouwd, onwaardig heeft gedragen. Het opnemen van die bepaling in de wet zou er destijds waarschijnlijk al toe hebben geleid dat het pensioen van mevrouw Rost van Tonningen zou zijn ingetrokken. Want ook toen al was men zowel in het kabinet en de Kamer als in het land op de hoogte van het bestaan van dat pensioen. Op initiatief en op

aandringen van het kamerlid Marcus Bakker heeft minister Verdam, hoewel zelf niet geheel overtuigd, die bepaling toen teruggenomen. De argumentatie van de heer Bakker was overigens honorabel. Hij wees er onder meer op dat kamerleden geen salaris, maar een schadeloosstelling ontvangen, zodat tot uitdrukking wordt gebracht dat kamerleden in alle opzichten en voornamelijk in politiek opzicht onafhankelijk staan van de regering en zich op geen enkele manier behoeven te schikken naar de normen die de regering stelt. Terecht ook wees hij de ter zake gemaakte vergelijking met ambtenaren af. Dit stukje wetsgeschiedenis is nu wel een bouwsteen voor het door het kabinet genomen besluit inzake het pensioen van mevrouw Rost van Tonningen.

Het is mijn overtuiging dat wij inderdaad het dossier-Rost van Tonningen moeten sluiten. De argumenten tegen een incidentele wetswijziging, welke duidelijk dient om bewust toegekende wettelijke rechten in te trekken zonder dat er sprake is van nieuwe feiten of omstandigheden, zijn mijns inziens overtuigend. In het ambtelijk rapport wordt het gevaar gesignaleerd van het voltrekken van een vonnis van een quasi-rechter. Zeker moeten wij niet overgaan tot het laten vervallen van de diensttijddoortelling van 1956, al was het alleen maar omdat er dan nog altijd een pensioen resteert. In een zaak als deze passen geen halve maatregelen. Prof. Elzinga heeft er terecht op gewezen, dat een wijziging van de formele wet, uitsluitend bedoeld voor één persoon, feitelijk het karakter draagt van een individuele beschikking. Hij wijst erop, dat wij die wetsfiguur eigenlijk alleen maar kennen in de naturalisatiewetgeving. Maar daar gaat het dan ook om een begunstige beschikking, gegeven op iemands eigen verzoek. Ik betwijfel of het mogelijk zal zijn, in dit geval een wetswijziging naar individuele karakter te ontnemen door een formulering te kiezen die ook geldt voor onverhoopt toekomstige gevallen. Daarvoor lijkt mij de motivering van zo'n wijziging te zeer te zijn gedateerd. Als men dat echter toch wil, is het tegenover het kabinet en minister Van Dijk een eis van zuiverheid dat leden van dit huis zelf het initiatief nemen en met een eigen wetsvoorstel komen.

Velen hebben het de minister

dezer dagen kwalijk genomen, dat hij zijn standpunt onder andere heeft beargumenteerd met een verwijzing naar de rechtszekerheid. Er zou dan onvoldoende rekening worden gehouden met de legitieme gevoelens van velen onder ons volk. Toch meen ik, dat de minister dit argument terecht heeft gekozen. Rechtstoepassing en emoties kunnen met elkaar botsen, maar het is niet zuiver om beide per definitie tegenover elkaar te stellen. Ons parlementair stelsel, onze rechtsorde en rechtspraak zijn er nu juist om de zo begrijpelijke emoties en ook het rechtsgevoel in goede banen te leiden; tegen willekeur, tegen gevoelens van wraak en ook tegen het spontane rechtsgevoel. Gevoelens mogen er nooit toe leiden dat wij het bestaande recht, met welk nobel motief ook, opzij zetten. Het verplicht ons wel tot extra zorgvuldigheid. Het kan het rechtsgevoel zelfs bevredigen als wij weigeren over te gaan tot stopzetting van een pensioentoekenning, omdat wij daarmee de grote waarde van onze vrije rechtsorde demonstreren tegenover iemand met een politieke visie, waarin rechtsongelijkheid en machtswillekeur de harde kern vormen. Onze rechtsstatelijke adeldom verplicht.

Met een dergelijke beslissing staan wij dan niet tegenover al degenen die maandag hier hun afschuw uitspreken over de voortzetting van het pensioen. Integendeel: zij horen erbij. Juist tegenover hen zijn wij verplicht, in alle zuiverheid om te gaan met onze rechtsstaat, hoe moeilijk de consequenties soms ook zijn. Het spreekt vanzelf, dat wij tegenover hen ook na veertig jaar verplicht zijn om hen die aanspraak kunnen maken op een uitkering wegens hun rol in het verzet, royaal tegemoet te treden. Het moet een signaal zijn als in brede kring de klacht weerklinkt over bureaucratie, maar laten wij dit alsblijft buiten de affaire van vandaag houden.

Veertig jaar na de Tweede Wereldoorlog emotioneert een onderwerp als het onderhavige ons nog steeds. Hoe komt dit toch? In een indrukwekkende reden voor de Duitse Bondsdag op 8 mei van het vorige jaar heeft de president van de Duitse Bondsrepubliek, de heer Von Weizsäcker, veertig jaar na het einde van de Tweede Wereldoorlog in Europa, geprobeerd om een antwoord te geven. Hij merkte op, het niet eenvoudig te vinden om zulke

vragen te beantwoorden. Hij memoreerde dat veertig jaren in het tijdsbestek van mensenlevens en bestemmingen van volkeren een grote rol spelen. Veertig jaar moest Israël in de woestijn blijven. Alvorens het het beloofde land mocht intrekken. Ook wees hij erop, dat in het oudtestamentische bijbelboek Richteren wordt verhaald, dat vaak de herinnering aan ondervonden hulp en redding slechts veertig jaar duurt. Als de herinnering afbrak, was het met de rust gedaan.

De mensen uit het verzet mogen ons herinneren aan onze verantwoordelijkheid om niet te vergeten waarom het destijd ging; voor de klassieke vrijheden van godsdienst, van meningsuiting, van vereniging en vergadering en politieke organisatie en zoveel meer. Voor een vrije volksvertegenwoordiging en vrije rechtsstaat. Dat is onze naoorlogse verantwoordelijkheid. Als wij die goed in acht nemen, kunnen wij de overlevenden recht in de ogen kijken en hen die vielen waardig gedenken.

De heer **Leerling** (RPF): Mijnheer de Voorzitter! Ik maakte deel uit van de parlementaire delegatie die vorige week dinsdag in Jeruzalem de indrukwekkende gedenkplaats Yad Vashem bezocht. Er werd namens het Nederlandse parlement en dus namens het Nederlandse volk een krans gelegd. Hoewel er al zo vaak is gesproken over de verschrikkingen van de holocaust, deden de vele aangrijpende beelden uit de nazi-tijd ons opnieuw huiveren. Hoe was dit ooit mogelijk in een, naar mocht worden aangenomen, beschaafde Westerse cultuur. Dit was barbarij van de meest brute en meest brutale soort. De nazi's moeten wel door de duivel bezeten zijn geweest om niet alleen hun plannen uit te voeren, maar ook nog uit te voeren. De poorten van de hel gingen open.

Zij die daarvoor verantwoordelijkheid droegen of medeplichtig waren, ontlieden in meerderheid hun straf niet. Anderen onttrokken zich aan het oordeel van de aardse rechter onder wie de beruchte NSB-leider mr. Rost van Tonningen, die enige jaren kamerlid is geweest en zich kort na de bevrijding van het leven beroofde. Hoe verwerpelijk zijn rol als landverrader ook is geweest, zijn optreden zou ruim veertig jaar later nimmer aanleiding hebben gegeven tot een

met grote belangstelling gevolgd kamerdebat, als zijn weduwe geen staatspensioen zou hebben ontvangen. En zelfs dat feit zou nog publiek onbesproken zijn gebleven als de weduwe een stil en teruggetrokken bestaan zou hebben geleid. Het tegendeel is echter het geval. Schaamteloos en niet zelden provocerend optreden is aan de orde van de dag. De publiciteit rondom dit optreden, is uiteindelijk mede aanleiding tot het debat dat wij nu voeren.

Mijnheer de Voorzitter! Moet en kan het staatspensioen aan de weduwe Rost van Tonningen geheel of gedeeltelijk worden stopgezet? Dat is de vraag. Nog nooit in de periode dat ik kamerlid ben, heb ik het zo moeilijk gevonden om tot een gewetensvolle standpuntbepaling te komen. En ook nu ben ik er nog niet helemaal uit. Er zijn immers zoveel fundamentele aspecten in het geding en adviezen uit zowel de eigen kring als daar buiten zijn volstrekt tegenstrijdig aan elkaar. Mijn rechtvaardigheidsgevoel zegt, dat de pensioenbetaling moet worden stopgezet, maar ik hecht ook in hoge mate aan bescherming van de rechtspositie die onze rechtsstaat aan elk individu geeft. Maar geldt dit tot het uiterste daar waar we te maken hebben met een landverrader? We hebben immers te maken met een zeer aparte, abnormale situatie. Konden we de klok nog maar terugzetten naar de vijftiger jaren. Ik ben er vrij zeker van, dat we het dan anders zouden doen dan toen is geschied.

Mijnheer de Voorzitter! Inmiddels laten de bij oorlogsslachtoffers en hun nabestaanden hoog opgelaaide emoties zich om meer dan een reden zeer wel verstaan. De betogen van de verschillende woordvoerders tijdens de hoorzitting van maandag jl. hebben mij diep getroffen. Met alle respect echter voor de waarachtigheid van deze emotionaliteit moet met kracht worden gesteld, dat noch de emotie, noch de volksoepinionie basis kunnen vormen voor wetgeving. De volkssoevereiniteit wijzen wij, zoals deze minister weet, af. Ik hoop dat ook het kabinet daaraan niet alleen nu maar in alle voorkomende gevallen wil vasthouden. We dienen te beseffen dat de volkswil gelijk staat aan de waan van de dag en die kan van het ene op het andere moment omslaan van "Hosanna" in "Kruisig Hem". Dat wil intussen niet zeggen, dat de wetgever wars moet

zijn van elke emotionele betrokkenheid bij, of bepaalde ethische implicaties van een onderwerp. Wetgeving dient echter voor alles gebaseerd te zijn op bezinning, afgewogen oordelen en inhoudelijke rechtsgronden. Tegelijkertijd constateer ik, dat er binnen de juridische benadering verschillende afwegingen mogelijk zijn. Treffend is dit onder meer verwoord door prof. Elzinga in zijn aan de Kamer uitgebracht advies van 22 november. Hij motiveert, dat een rechtmatigheidsgevoel meer behoort te zijn dan een wetmatigheidsgevoel. Die stelling deel ik met hem. Voorts onderscheidt hij binnen de rechtmatigheidstoets ten minste twee motieven die een rol spelen, namelijk het gerechtvaardigheidsmotief en het rechtszekerheidsmotief. Vervolgens komt Elzinga tot een afweging en maakt hij een keuze voor het rechtszekerheidsmotief, hoewel een andere keuze evenzeer legitiem te noemen is. Dit blijkt bij voorbeeld duidelijk het betoog dat een andere jurist, mr. Coumou, tijdens de hoorzitting van maandag hield. Coumou kent aan het gerechtvaardigheidsmotief de hoogste waarde toe. Hij merkte op: "Recht en wet zijn..... niet identiek. De bewering, dat al hetgeen volgens de wet geschiedt, daardoor automatisch ook rechtvaardig is, is onjuist. Rechtmatig is niet hetzelfde als wetmatig".

Toegespijst op deze zaak komt Coumou tot de conclusie, dat "wanneer het grootste onrecht en de grootste rechtsongelijkheid worden verdedigd met het motief van rechtszekerheid en rechtsstaat, men juist de rechtsstaat en de rechtszekerheid ondermijnt". Mr. Coumou vraagt zich dan af of het rechtvaardig is om enerzijds een pensioen met een enorme vermeerdering van het pensioen toe te kennen aan landverraders en weduwen van landverraders, terwijl men anderzijds in wetgeving voor oorlogsgetroffen op grond van onwaardigheid in alle wetten wordt uitgesloten van pensioen of uitkeringsrechten. Mag men wel allerlei verkregen sociale rechten op grond van financieel-economische overwegingen terugschroeven en zou men niet een onrechtvaardig verkregen pensioen door een wet mogen corrigeren of vervallen verklaren? Ik verneem graag de reactie van de minister hierop.

Voorzitter! Het regeringsstandpunt is eveneens gebaseerd op een

afweging. De kern daarvan luidt dat, hoewel twijfel kan bestaan over de rechtvaardigheid van deze pensioenbeschikkingen, het kabinet op grond van de rechtszekerheid kiest voor handhaving van de huidige situatie, te meer omdat zich geen nieuwe feiten hebben voorgedaan. In hoeverre is de keus echter ook ingegeven door opportunistische overwegingen dat een eventuele intrekking van het pensioen door de rechter ongedaan zal worden gemaakt? Is dat niet een zaak die wij aan de rechter moeten overlaten? Hebben wij als wetgever niet onze eigen taak en onze eigen verantwoordelijkheid? Het gaat om het vinden van een goede, juridische basis voor de beslissing die wij met elkaar willen nemen.

De fractie van de RFF kan op voorhand de keuze van het kabinet om het dossier Rost van Tonningen te sluiten niet overnemen. Het volledig ongedaan maken van de gehele pensioenbetaling zou vanuit het gerechtigheidsmotief sterk te verdedigen zijn. Dat geldt te meer voor de derde optie, namelijk het wegnemen van het effect van de op zichzelf uiterst merkwaardige beslissing van 1956 om te komen tot een diensttijddoortelling. Heeft het kabinet destijds niet een te formeel juridische weg gevolgd door de neveneffecten van een regeling toegesneden op een ernstig ziek kamerlid zonder meer ook toe te passen op onder andere het weduwenspensioen van mevrouw Rost van Tonningen? Dat destijds op dit punt — men kende immers de gevolgen — geen uitzondering op de regel is gemaakt, valt te betreuren. Of tillen wij nu zwaarder aan deze kwestie dan destijds? Kan dit feit alsnog gecorrigeerd worden? Dat is heel concreet de vraag die mijn fractie voorlegt. Reparatiwetgeving is in dit huis toch immers aan de orde van de dag? Beter ten halve gekeerd dan ten hele gedwaald!

Daarbij dient in overweging te worden genomen dat de in 1956 genomen beslissing mede mogelijk is geworden dank zij het klimaat van vergevingsgezindheid in die jaren vijftig, waarbij het verrichten van een daad van barmhartigheid centraal stond. Maar, mijnheer de Voorzitter, die barmhartigheid is achteraf onbarmhartig uitgewerkt voor de oorlogsslachtoffers. Nu mag er geen enkel misverstand bestaan over het feit dat ook mijn fractie de mening is

toegedaan dat elk mens — hoe moeilijk het in de gegeven omstandigheden mag zijn — geroepen is om zijn naasten, zelfs zijn vijanden, lief te hebben als zichzelf en hen dus ook te vergeven. Maar is op hetzelfde moment niet vergeten dat de overheid naar Bijbels gebod een toornend wreekster is van het kwaad? Is de overheid in die dagen daarin niet te kort geschoten? Of is zij er te veel van uitgegaan dat alles dat aan de oorlog herinnert van lieverlee wel in de vergetelheid zou raken?

Een volgend punt dat ik met nadruk aan de orde wil stellen, is de rechtsongelijkheid die is opgetreden tussen de rechten van verschillende politieke ambtsdragers. Onder meer commissarissen van de Koningin en burgemeesters zijn pensioenrechten ontnomen op grond van onwaardig gedrag in de Tweede Wereldoorlog. Zelfs na de verzachtende maatregelen van 1947, 1952 en 1956 bleven de zogeheten zware gevallen volgens het ambtelijk rapport dat de minister ons deed toekomen — waarvoor dank — van hun pensioenrechten vervreemd. Dat geldt echter niet voor kamerleden. Echter, er is al op gewezen dat in 1967 de Tweede Kamer heeft besloten om in de Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers een bepaling op te nemen. Het ging daarbij om artikel 74, waarin werd gesteld dat degenen die zich in vreemde krijgsdienst of in vreemde overheidsdienst hebben begeven — dat zou ook van toepassing kunnen zijn op kamerleden — hun pensioenrechten zouden kunnen worden ontnomen. Het wetsvoorstel werd echter in de senaat niet aanvaard, zij het dat dit besluit niet van doen had met de eerder genoemde bepaling.

Wanneer dat voorstel van wet wel het Staatsblad zou hebben gehaald, was er dan grond geweest om de pensioenbetaling aan onder meer mevrouw Rost van Tonningen stop te zetten? Zo ja, wat let ons dan om een dergelijke bepaling alsnog in de APPA op te nemen? Nu dienen wij echter heel alert te zijn op precedentwerking, want het rechtszekerheidsmotief staat nog lijnrecht overeind. Een zeer algemeen geformuleerde bepaling als bij voorbeeld maandag door de vertegenwoordiger van de stichting Voormalig kamp Westerbork werd voorgesteld, kan niet te voorziene consequenties hebben voor de toekomst. Het gaat er nu

speciaal om dat rechtsongelijkheid tussen verschillende politieke ambtsdragers ter zake van landverraad wordt tegengegaan. Is de regering het daarmee eens?

Gesteld dat dit laatste het geval is en dat de regering maatregelen neemt om de rechtsongelijkheid weg te nemen, kan dat dan nog gevolgen hebben voor de betaling van het pensioen aan mevrouw Rost van Tonningen? Professor Simons heeft in zijn helder en hoogstaand advies aan de Kamer gewezen op het element rechtsverkrigende verjaring door bijna dertig jaar lang het staatspensioen ongehinderd uit te betalen. Meent het kabinet, dat in het geval van mevrouw Rost van Tonningen daarvan sprake is? Met andere woorden: is het recht verwerkt om een onbedoeld voordeel alsnog te beëindigen?

Gesteld dat dit niet het geval is, is het kabinet dan bereid zijn besluit om het dossier Rost van Tonningen te sluiten, in heroverweging te nemen op grond van het gerechtigheidsmotief en om in elk geval te kiezen voor variant 1-B van bijlage A1 van het ambtelijk rapport van 13 juni 1986: verval van dienstdoortelling door wetskracht? Ik twijfel er in ieder geval aan of er sprake is geweest van een rechtmatige toebedeling.

Mijnheer de Voorzitter! Ik rond mijn betoog af en stel dat bij een hernieuwde beschouwing van het verlenen van een staatspensioen aan nabestaanden van landverraders, de vraag gewettigd is of herziening van wetgeving gewenst en mogelijk is. Zo de regering daartoe niet wil overgaan, moet het initiatief van de Kamer komen, waarbij ik aanneem dat de fractie van het CDA ook de kleine fracties in het reeds aangekondigde initiatief wil betrekken.

Alles tegen elkaar afwegend, heb ik nu niet de vrijmoedigheid het regeringsvoorstel te volgen. Ik hoop dat de regering haar aanvankelijk standpunt serieus in heroverweging wil nemen op grond van het gerechtigheidsmotief. De Spreukendichter leert ons al: gerechtigheid verhoogt een volk.

De beraadslaging wordt geschorst.

De Voorzitter: De regering zal na de lunchpauze antwoorden.

De vergadering wordt van 12.22 uur tot 14.00 uur geschorst.

De Voorzitter: De ingekomen stukken staan op een lijst, die op de tafel van de griffier ter inzage ligt. Op die lijst heb ik ook voorstellen gedaan over de wijze van behandeling. Als aan het einde van de vergadering daartegen geen bezwaren zijn ingekomen, neem ik aan, dat de Kamer zich met de voorstellen heeft verenigd.

(De lijst is opgenomen aan het eind van deze weekeditie.)⁵

Regeling van werkzaamheden

De Voorzitter: Op verzoek van de fractie van het CDA benoem ik:

- in de vaste commissie voor Landbouw mevrouw Janmaat-Abbe tot plv. lid in plaats van de heer Van Muiden;
- in de vaste commissie voor de Visserij de heer Smits tot lid in plaats van mevrouw Laning-Boersema, mevrouw Laning-Boersema tot plv. lid in plaats van de heer Smits;
- in de vaste commissie voor de Verzoekschriften mevrouw Doelman-Pel in de bestaande vacature.

Ik stel voor, het voortgangsrapport 1986 over het beleidsplan Samenleving en criminaliteit (18 995, nrs. 13 en 14) — behandeld in de UCV van 10 november 1986 — voor kennisgeving aan te nemen.

Ik stel voor, de behandeling van wetsvoorstel 17 646 (Diergeneeskunde) tot nader order van de agenda af te voeren.

Ik stel voor, aan de orde te stellen en toe te voegen aan de agenda van volgende week de artikelsgewijze behandeling van de WVC-begroting.

Ik stel voor, aan de orde te stellen en te behandelen in de vergaderingen van 9, 10 en 11 december:

1. de stemming over de op 3 september 1985 van de agenda afgevoerde motie-Aarts c.s. over het bij vooruitbetaling overmaken van betalingsbalanssteun (18 918, nr. 18);

2. de stemmingen over de moties, ingediend in de UCV van 10 november 1986 over de brief van de minister voor Ontwikkelingssamen-

werking inzake een inventarisatie van het kasverplichtingenbestand (18 600-V, nr. 80), de brief van de minister voor Ontwikkelingssamenwerking inzake de afspraken in het kabinet over een oplossing voor de stuwmeerproblematiek (18 600-V, nr. 119), de verslagen van de Algemene Rekenkamer over 1984 en 1985 voor wat betreft de stuwmeerproblematiek (rapport 1984: par. 3.1; rapport 1985: par. 2.5.5), de vragen en antwoorden met betrekking tot de stuwmeerproblematiek (18 918, nrs. 39 en 40) en de passages uit de memorie van toelichting van hoofdstuk V van de rijksbegroting voor 1987 betrekking hebbend op de stuwmeerproblematiek — indien voldoende ondersteund —, te weten:

- de motie-Aarts over betalingsbalanssteun (19 700-V, nr. 15);
- de motie-Aarts over wijzigingen van de kasplafonds (19 700-V, nr. 16);
- de motie-Pronk/Herfkens over het binnenslijns ramen van voldoende gelden om de 1,5%-doelstelling te kunnen bereiken (19 700-V, nr. 17);
- de motie-Pronk/Tommel over suppletore begrotingen voor onbestede en niet in het kader van het bandbreedtesysteem aan het hulpplafond toegevoegde bedragen (19 700-V, nr. 18);
- de motie-Pronk/Herfkens over leningen op de kapitaalmarkt (19 700-V, nr. 19);

3. de stemmingen over de tijdens de UCV van 3 november 1986 over het comptabele bestel, de administratie en de financiële informatievoorziening in de rijksdienst (19 395) voorgestelde moties — indien voldoende ondersteund —, te weten:

- de motie-Melkert c.s. over de voornemens van de regering de gebreken in de administratieve organisatie van de ministeries te doen opheffen (19 395, nr. 4);
- de motie-Melkert c.s. over de stand van de accountantscontrole bij de ministeries (19 395, nr. 5);
- de motie-Melkert c.s. over de jaarlijkse controlerapporten van de departementale accountantsdiensten (19 395, nr. 6);
- de motie-Engwirda c.s. over de huidige situatie van gebrekkige accountantscontrole (19 395, nr. 7);

4. hoofdstuk V (Buitenlandse Zaken) van de begroting voor 1987 (met uitzondering van de delen NAVO en

Ontwikkelingssamenwerking) (19 700-V);

5. de gezamenlijke behandeling van de delen NAVO van de hoofdstukken V (Buitenlandse Zaken) en X (Defensie) van de begroting voor 1987 (19 700-V en X);

6. de gezamenlijke behandeling van:

- hoofdstuk X (Defensie) van de begroting voor 1987 (met uitzondering van het deel NAVO) (19 700-X);
- het wetsvoorstel Wijziging van hoofdstuk X (Defensie) van de begroting van uitgaven van het Rijk voor het jaar 1984 (wijziging naar aanleiding van de Voorjaarsnota 1984; eerste wijzigingsvoorstel) (19 059);
- het wetsvoorstel Wijziging van hoofdstuk X (Defensie) van de begroting van uitgaven van het Rijk voor het jaar 1985 (wijziging naar aanleiding van de Voorjaarsnota; eerste wijzigingsvoorstel) (19 446);
- het wetsvoorstel Wijziging van hoofdstuk X (Defensie) van de begroting van uitgaven van het Rijk voor het jaar 1984 (Slotwet; tweede wijzigingsvoorstel) (19 758);
- het wetsvoorstel Wijziging van hoofdstuk X (Defensie) van de begroting van ontvangsten voor het jaar 1984 (19 759) (indien de voorbereiding zal zijn voltooid).

De heer **De Boer** (CDA): Voorzitter! Voor die verschillende onderwerpen, met name voor de behandeling van de begroting van Buitenlandse Zaken, zijn natuurlijk indertijd spreektijden afgesproken. Door de Partij van de Arbeid is hier een voornemen op tafel gelegd, waarover onder andere op voorstel van het CDA niet meteen beslist is. Ik wil daarop nu namens de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken terugkomen, in zoverre dat de door de PvdA bij die gelegenheid voor volgende week gevraagde extra behandeling van het onderwerp van de Moskoureis zal worden vervangen door extra spreektijd in de daaropvolgende week bij de behandeling van de begroting van Buitenlandse Zaken of van het NAVO-deel van de defensiebegroting. Dat moeten de fracties zelf dan maar invullen.

De Voorzitter: Ik zal daarover aanstaande dinsdag bij de regeling van werkzaamheden een voorstel doen.

Voorzitter

Ik stel voor, verder aan de orde te stellen en te behandelen in de vergaderingen van 9, 10 en 11 december:

7. het wetsvoorstel Voorlopige voorziening inzake geschillen waarvan de beslissing aan de Kroon is opgedragen (Tijdelijke Wet Kroongeschillen) (19 497);

8. het wetsvoorstel Wijziging van de Algemene Ouderdomswet, de Algemene Weduwen- en Wezenwet, de Algemene Kinderbijslagwet, de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten en de Algemene Arbeidsongeschiktheidswet (beëindiging van het ten laste komen van het Rijk van premies in geval van niet-schuldige nalatigheid) (19 751) (indien de voorbereiding zal zijn voltooid);

9. het wetsvoorstel Het achterwege laten van de herziening van het wettelijk minimumloon, van de uitkeringen krachtens een aantal sociale verzekeringswetten en van een aantal uitkeringen en pensioenen krachtens enige andere wetten per 1 januari 1987 en per 1 juli 1987 (19 762) (indien de voorbereiding zal zijn voltooid);

10. het wetsvoorstel Wijziging van de Wet op de loonbelasting 1964 (afschaffing halve dag als kleinste loontijdvak) (19 777) (indien de voorbereiding zal zijn voltooid);

11. het wetsvoorstel Goedkeuring van de regeling van de staatssecretaris van Financiën van 27 maart 1986, nr. 086-529 (Stcrt. 61) tot wijziging van de Beschikking wijziging investeringsbijdragen (19 547) (indien de voorbereiding zal zijn voltooid);

12. het wetsvoorstel Wijziging van de tariefstructuur en de tarieven van de accijns van tabaksfabrikaten (19 737) (indien de voorbereiding zal zijn voltooid);

13. de stukken betreffende het structuurbeleid van bank- en verzekeringswezen (19 700-IX B, nrs. 13 en 14), met spreektijden van 5 minuten per fractie.

Overeenkomstig de voorstellen van de Voorzitter wordt besloten.

De **Voorzitter**: Ik bepaal, dat

uitgebreide commissievergaderingen zullen worden gehouden op:

maandag 15 december:

I. van 11.15 tot uiterlijk 23.00 uur van de vaste commissie voor Financiën over hoofdstuk IXA (Nationale Schuld), van de begroting voor 1987 (19 700-IXA), hoofdstuk IXB (Financiën) van de begroting voor 1987 (19 700-IXB) en de begroting van het Staatsmuntbedrijf voor het jaar 1987 (19 700-H);

II. van 11.15 tot uiterlijk 18.00 uur van de vaste commissie voor Ambtenarenzaken over het deel Overheidspersoneelsbeleid van hoofdstuk VII (Binnenlandse Zaken) van de begroting voor 1987 (19 700-VII) en de begroting van het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds voor 1987 (19 700-A);

III. van 19.30 tot uiterlijk 23.00 uur van de bijzondere commissie PNL over het voortgangsrapport (13 969).

Ik bepaal nader, dat de UCV van 8 december over het gevangeniswezen niet doorgaat.

Ten aanzien van de agenda van heden wil ik de Kamer mededelen dat inmiddels alle overige geagendeerde onderwerpen van de agenda zijn afgevoerd, behalve de voltooiing van de behandeling van de begroting van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Indien wij deze heden nog kunnen afronden, zullen wij dat doen.

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van de **brieven van de minister van Binnenlandse Zaken inzake de rechtmatigheid van de pensioentoekenning aan mevrouw Rost van Tonningen op basis van het kamerlidmaatschap van haar echtgenoot (19 783)**.

De beraadslaging wordt hervat.

Minister Van Dijk: Voorzitter! Wie het dossier-Rost van Tonningen opent, het miserabele dossier van een oude vrouw die blijkens haar gedrag niets van de oorlog heeft geleerd, rijt wonden open bij duizenden die het onverwerkt verdriet uit de jaren '40-'45 nog dagelijks meedragen en voor wie alleen al de herinnering aan de naam

Rost van Tonningen een geestelijke kwelling moet zijn en de aan die naam verbonden pensioenrechten een bijna tastbaar symbool van onrecht. Hij tracht het leed dat hij aanricht met het openen van een dergelijk dossier zo niet te voorkomen, dan toch te beperken, maar vindt nauwelijks wegen. Het past in onze democratie een zaak als deze — wij zouden niet anders willen — met alle feiten op tafel publiekelijk te behandelen, en niet alleen te behandelen, maar ook af te wegen tegen andere belangen die ons lief en dierbaar zijn, met name tegen de beginselen van onze rechtsorde. Die afweging op zichzelf is niet alleen al moeilijk, maar schept ook het gevaar niet te worden begrepen of te worden uitgelegd als een gebrek aan medegevoel en aan respect voor de gevoelens en emoties van anderen.

Toch is die afweging de taak waarvoor wij hier onontkoombaar staan. Deze kunnen en mogen wij niet ontlopen. De gevoelens en emoties waarmee de Kamer deze week zo indringend is geconfronteerd en die ook de regering bereiken en natuurlijk niet onbewogen laten, zijn ons niet vreemd. Zij zijn niet beperkt tot hen die het meest onder de oorlog te lijden hebben gehad en nog lijden. Want delen wij niet allen, zoals wij hier bijeen zijn, Kamer en regering, in die gevoelens? Gevoelens van afkeer en ontzetting over wat in de jaren '40-'45 mede door het handelen van mensen als Rost van Tonningen is aangericht; de afgrond van gruwelen en onmenselijkheid, die openging; de rouw om hen die het slachtoffer werden en om hen die tot vandaag de litten in lichaam en geest meedragen; de roep om recht en gerechtigheid en bovenal de vraag om een rechtsorde waarin binnen de grenzen van het menselijk mogelijke een herhaling van deze gruwelen wordt voorkomen. Ik weet dat de Kamer die gevoelens deelt. Ik verzeker de Kamer dat de regering deze deelt.

Alleen in een pijnlijk afwegingsproces met forse tegenzin en in het besef dat geen oplossing te vinden is die aan alle overwegingen volledig recht doet, is gekomen tot de beslissing die ik de Kamer vorige week heb meegedeeld. Het is mijns inziens dan ook onjuist te spreken van een soort scheiding of splitsing tussen een groep van kille legalisten en technocraten enerzijds — wet is wet; veel hersens maar weinig hart

— en anderzijds mensen die voelen wat er leeft en die van daaruit streven naar gerechtigheid. Daarvoor worden de gevoelens waarover ik sprak, namelijk te algemeen gedeeld, ook door hen die twifelen aan de juistheid van ingrijpen in deze zaak. Juist ook de bittere ervaring met de rechteloosheid in de jaren '40-'45 dwingt ons tot grote zorgvuldigheid bij de beantwoording van de vraag of ons handelen in individuele gevallen, zoals dit, mogelijk op gespannen voet zou kunnen staan met de uitgangspunten en beginselen van onze rechtsorde. Dit is een rechtsorde die willekeur wil uitsluiten in de bejegening van de staat jegens het individu, die de rechten en aanspraken van mensen zoveel mogelijk vastlegt in voor ieder kenbare wetten en regels, die houvast bieden en die zonder onderscheid des persoons gelden; een rechtsorde die deze bescherming ook biedt aan leden van onze samenleving die zich onwelgevallige of aanstootgevende opvattingen en gedragingen permitteren, tenzij — ik haast mij dat eraan toe te voegen — die gedragingen in de wet een basis vormen voor een afwijkende behandeling; een rechtsorde die zorgvuldig en zonder onderscheid des persoons omspringt met lang gevestigde rechten, die in de wet zijn verankerd en door de wetgever bewust zijn gewild; een rechtsorde ten slotte die zichzelf beperkingen oplegt met betrekking tot verandering in de wettelijk geregelde status van personen, vooral als er geen verandering is opgetreden in de voor die wet relevante feiten.

Het aandacht schenken aan deze en andere elementen van onze rechtsorde is toch geen zaak van kille juristerij of technocratische boekhoudkunde, maar raakt toch het hart van wat wij met zijn allen als duur verworven rechtsgoed willen verdedigen, juist ook omdat wij het in de oorlogsjaren zo bitter hebben gemist? Het zijn deze overwegingen die de afweging in deze zaak zo moeilijk maken. Mijn brief aan de Kamer gaf daar blijk van. Rechtvaardigheid, rechtmatigheid en rechtszekerheid zijn waarden die wij hoog trachten te houden, maar die in deze zaak zo moeilijk in harmonie met elkaar zijn te brengen. Wat op grond van democratisch tot stand gebrachte wetten rechtmatig moet worden geacht, is niet altijd rechtvaardig conform de rechtsgevoelens van onze tijd. Het is echter wel gebaseerd

op onze wetten. Wat op grond van de huidige rechtsgevoelens wenselijk wordt geacht, is niet altijd te rijmen met het grote goed van de rechtszekerheid.

Tot welke beslissing deze afweging ook leidt, zij zal er nimmer aanspraak op kunnen maken, het gelijk helemaal aan haar zijde te hebben, ook het regeringsstandpunt niet. In die afweging dient wel, wat het zwaarste is het zwaarst te wegen. Hierbij mogen de mogelijke consequenties van een individuele, op zichzelf kleine, ingreep, voor ons hele rechtsstelsel niet uit het oog worden verloren. Het zou kunnen zijn dat wij in het ene geval onrecht ongedaan hebben gemaakt, maar tevens een precedent hebben geschapen dat lang zou kunnen doorwerken in toekomstige wetgeving en jurisprudentie, want een eenmaal ingeslagen weg is soms moeilijk te verlaten.

Die zorg omtrent onze rechtsorde dwingt ons, allereerst de vraag te beantwoorden naar de rechtmatigheid van het aan de weduwe Rost van Tonningen toegekende pensioen. Is haar pensioen correct toegekend, op grond van toen en nu geldende wettelijke bepalingen? Voor wie golden die bepalingen? Was er sprake van gelijke behandeling van hen, die in de oorlog fout waren geweest of is juist sprake geweest van rechtsongelijkheid?

Het is goed, er hier op te wijzen dat het ons vandaag gaat om de pensioenrechten van kamerleden en hun nabestaanden en om niets anders, en tevens dat de rechtspositie van kamerleden op een aantal wezenlijke punten afweek en nog afwijkt van andere categorieën, zoals ambtenaren, burgemeesters en dergelijke. Die afwijkingen zijn bewust door de wetgever aangebracht. Als ambtenaar werd Rost van Tonningen behandeld als alle andere ambtenaren die, op grond van hun oorlogsverleden, gezuiverd waren, dat wil zeggen verlies van alle pensioenrechten krachtens het Zuiveringsbesluit 1944. Als kamerlid werd hij behandeld als alle andere kamerleden die fout waren geweest, maar de behandeling van de ambtenaar was en is in bepaalde opzichten nog steeds niet dezelfde als die van een kamerlid. Er heeft na de oorlog geen eigenlijke zuivering van kamerleden plaatsgevonden, zoals wel het overheidsapparaat is gezuiverd. Voor foute kamerleden was er evenmin sprake van een

verval van pensioenrechten, die zij uit hoofde van hun kamerlidmaatschap hadden opgebouwd. Bij de zuivering van het overheidsapparaat was wel sprake van verval van pensioenrechten. Wel is bij wet van 11 mei 1946 door regering en parlement — het parlement was hier terdege bij betrokken — in gezamenlijk overleg bepaald, dat de diensttijd van foute kamerleden vanaf 15 september 1941 niet mocht meetellen voor het pensioen. Maar dat hield tevens in, dat de diensttijd vanaf de laatst gehouden verkiezingen van 1937 tot 15 september 1941 onaangetaast zou blijven. Met andere woorden, de wet van 1946 waarbij het parlement betrokken was, heeft willens en wetens een jaar na het einde van de oorlog, toen men precies wist welke kamerleden fout waren geweest, de diensttijd 1937-1941 als voor pensioen geldige diensttijd laten voortbestaan, ook voor foute kamerleden, hoezeer ons dat ook heden ten dage tegen de borst moge stuiten. Toen mevrouw Rost van Tonningen in 1949 pensioen aanvraagde, had zij daar recht op, krachtens in deze Kamer genomen besluiten. Evenmin zijn de wijzigingen in de pensioenregelingen, zoals die in de jaren vijftig tot stand kwamen en tot diensttijddoortelling leidden, tot stand gekomen, zonder dat betrokkenen zich bewust waren van de consequenties ervan voor de pensioenaanspraken van mevrouw Rost van Tonningen. De zaak is daarvoor te nadrukkelijk aan de orde geweest in de staatscommissie-Van Poelje, op het departement en in de ministerraad. Voorts is bij de parlementaire behandeling van het wetsvoorstel dat tot de APPA heeft geleid, aan de Tweede Kamer op haar verzoek vertrouwelijk een lijst met namen van pensioengerechtigden gegeven. Ik neem aan — ik heb die lijst nog niet in de departementale dossiers terug kunnen vinden — dat op die lijst ook de naam van mevrouw Rost van Tonningen prijkte.

Het pensioen-Rost van Tonningen is evenmin voor het grotere publiek verborgen gebleven. De Haagse Post vermeldde in 1967 in een uitvoerig artikel, gewijd aan de betrokkene, dat zij pensioen genoot uit hoofde van het kamerlidmaatschap van haar man. Vrij Nederland publiceerde in 1970 een artikel waarin de pensioenpositie van alle vier NSB-kamerleden of hun weduwen ter sprake kwam, met inbegrip van de daarbij behoren-

de bedragen. Het diepgaand onderzoek dat naar deze zaak is ingesteld, kan tot geen andere conclusie leiden dan dat de toekenning van het huidige pensioen rechtmatig is verleend, op grond van wettelijke regelingen die in deze Kamer zijn aangenomen, dat bij de vaststelling van die regelen bekend was welke gevolgen die zouden hebben voor de aanspraken van foute kamerleden en dat deze zaak in de afgelopen jaren ook in de publiciteit aandacht heeft gekregen, maar desondanks 36 jaar heeft voortbestaan.

Bij de beantwoording van de vraag, of hier sprake is van een historische vergissing uit de jaren veertig en vijftig die wij in het licht waarin wij nu wandelen, zouden moeten corrigeren, dient nog iets anders te worden meegewogen en wel dit: de bijzondere positie van kamerleden ten opzichte van andere categorieën in de publieke sector duurt tot op de huidige dag voort en, blijkens de behandeling van de APPA, is ook zo gewild door de Kamer zelf. Terwijl andere pensioenwetten, die voor ambtenaren, ministers, staatssecretarissen, de buitengewone pensioenen, bepalingen bevatten over het verval, respectievelijk niet bestaan van pensioenrecht wegens uit Nederlands nationaal oogpunt onwaardig gedrag, zijn in de Pensioenwet voor kamerleden dergelijke bepalingen niet te vinden. Daar ligt wel een redenering onder. De onafhankelijkheid van een volksvertegenwoordiger dient gewaarborgd te zijn. Ik citeer nu uit de motivering van die tijd: "Noch de regering, noch een meerderheid van de Kamer komt het recht toe om te bepalen of de opvattingen of gedragingen goed of fout zijn of zijn geweest en daaraan de pensioenrechten op te hangen". Indien de pensioenrechten-Rost van Tonningen op grond van een dergelijk oordeel nu wel zouden worden herroepen, zou dan in vergelijkbare gevallen niet overeenkomstig moeten worden gehandeld en de pensioenregelingen voor kamerleden op dit punt moeten worden herschreven? Ik leg u die vraag voor. De Kamer heeft in het verleden deze weg beslist niet willen opgaan. Op grond waarvan zou zij dit in een individueel geval wel doen, zonder voor vergelijkbare gevallen een algemene regel te maken? Ik raad u dat niet aan, maar ik wijs u er

wel op dat het een met het ander samenhangt.

Ik kom nu tot een aantal andere aspecten van deze zaak, die raakvlakken hebben met wat wij onder onze rechtsstaat verstaan. Laat ik beginnen met een vraag. Wie willen wij treffen en waarom? De discussie over deze zaak wordt in niet geringe mate vertroebeld door de rol die het gedrag van de nabestaande is gaan spelen bij het oordeel over de voortzetting van het door de overleden echtgenoot opgebouwde pensioen. Maar als nu zonder nieuwe relevante feiten een ingreep zou worden gepleegd in het pensioen van de weduwe, dan zou dat toch allereerst moeten op grond van de overweging dat wij het niet eens zijn met het feit dat haar indertijd een weduwenpensioen is toegekend, en niet omdat wij haar huidige opvattingen onsympathiek vinden; het afnemen van haar pensioen is in dat licht op grond van de huidige wetten een oneigenlijk middel. Wij hebben voor het tegengaan of bestraffen van haar strevingen in onze rechtsstaat de strafwet en de strafrechter. Kabinet en parlement moeten niet als strafrechter optreden ten aanzien van het huidige gedrag van de weduwe. Dat is hun taak niet. Ik geef toe: de weduwe maakt het ons niet gemakkelijk dit standpunt te handhaven.

Als ik het goed heb begrepen, legt ook de heer Van der Burg de verantwoordelijkheid bij de strafrechter, maar heeft hij een voorstel uitgewerkt om via wijziging van de APPA een rechterlijke veroordeling basis te doen zijn voor een verval van pensioenrechten. Ik kom op zijn voorstel later in mijn antwoord nog terug.

Zoals gezegd, het gedrag van de weduwe vormt nu geen nieuw feit dat relevant is voor de toepassing van de huidige pensioenwet. De zinsnede uit het kabinetsstandpunt, namelijk dat er zich op zich sinds 1950 en 1956 geen nieuwe feiten hebben voorgedaan, heeft tot misverstanden geleid, die ik wil wegnemen. Er zijn mensen die gezegd hebben, dat er wel nieuwe feiten zijn geweest, namelijk feiten gelegen in de huidige gedragingen en opvattingen van de weduwe. Zoals ik zoëven al zei, zijn mijns inziens de huidige gedragingen en opvattingen van de weduwe een zaak voor de strafwet en de strafrechter. Ze behoren geen punt van overweging te zijn bij de beslissing die thans aan

de orde is, tenzij wij die weg via wijziging in de wet — ik wijs nogmaals in de richting van de voorstellen die de heer Van der Burg heeft ontwikkeld — zouden willen inslaan. Onze opvatting dat er zich geen nieuwe feiten hebben voorgedaan, slaat op de objectieve pensioenomstandigheden van de weduwe. In die objectieve pensioenomstandigheden is sinds 1956 geen verandering gekomen. Als wij op dit moment te dien aanzien iets anders zouden weten, dan men in 1956 had kunnen weten, zou er misschien grond zijn om tot een wettelijke ingreep te besluiten. Maar ik zie niet in dat er van zulke nieuwe omstandigheden sprake zou zijn.

De heer Lankhorst heeft in eerste termijn nog de vraag gesteld of het wetsvoorstel verboden rechtspersonen niet als een nieuw feit dient te worden aangemerkt. Ik denk dat het antwoord ontkennend is. Nieuwe feiten betekenen nieuwe objectieve omstandigheden ten aanzien van het pensioen van betrokkene. Het wetsvoorstel verboden rechtspersonen kan weliswaar in voorkomend geval leiden tot verbod van een politieke partij, maar niet tot ontzetting uit het kamerlidmaatschap van degenen die daartoe behoren.

Door een aantal mensen, ook in deze Kamer, is gevraagd naar de toepassing van het beginsel rechtszekerheid, ook in het kader van wijzigingen die in allerlei wetten, ook op het gebied van de sociale zekerheid, in ons land worden gepleegd. Er wordt gezegd: dat is niet te rijmen met uw uitgangspunt van rechtszekerheid. Mijnheer de Voorzitter! Ik ben ervan overtuigd dat hier twee onvergelijkbare grootheden met elkaar worden vergeleken. De herziening van bij voorbeeld het stelsel van sociale zekerheid is geen gelegenheidswetgeving voor één of enkele personen, maar een structurele voor allen geldende wijziging. Bij de overgang naar het nieuwe stelsel van sociale zekerheid wordt ernaar gestreefd bestaande rechten, in het bijzonder als het gaat om de duur en de hoogte van de uitkering, in het algemeen te handhaven. De daarbij gekozen uitgangspunten en de wijze waarop de hoofdlijnen van het overgangsrecht in de voorgestelde invoeringswetgeving zijn uitgewerkt, beogen uitkeringsgerechtigden die op het moment van de invoering reeds een uitkering hebben, juist een maximale bescherming te bieden,

zodat hun uitkeringsrechten ten minste behouden blijven. Aldus wordt in de stelselherziening juist beoogd de rechtszekerheid voor hen die op grond van de bestaande wetgeving reeds een uitkering hebben, zoveel mogelijk te waarborgen. Maar in het onderhavige geval zou een wettelijke maatregel niet in de eerste plaats ten doel hebben verandering van de wet voor de toekomst met zoveel mogelijk behoud van bestaande rechten, maar juist beëindiging van bestaande rechten voor — bovendien — één individueel geval.

Mijnheer de Voorzitter! Het kabinetsstandpunt dat vandaag ter discussie staat, is het resultaat van een moeilijke afweging tussen overwegingen van rechtvaardigheid, van rechtmatigheid en van rechtszekerheid. Het zijn alle drie waarden die wij in een rechtsstaat hoog willen houden. Uiteindelijk heeft voor ons een aantal aspecten de doorslag gegeven. Ik heb er al enkele genoemd, maar ik wil ze nogmaals in uw midden brengen.

De wet van 11 mei 1946 liet bewust de diensttijd voor kamerleden van 1937 tot 1941 intact. De beslissing over de pensioenbeschikking van 1950 is bewust genomen door een daarvoor verantwoordelijk bewindspersoon. Het effect van de diensttijdtoetsing op het weduwenpensioen van mevrouw Rost van Tonningen is door het toenmalige kabinet bewust geaccepteerd. De herberekingen van het weduwenpensioen in 1956 geschiedde op basis van een wet, waarvan de portee in de daaraan voorafgaande jaren, verschillende bewindspersonen duidelijk was.

Als een bepaald pensioenrecht al zolang is gehandhaafd, terwijl ook in latere jaren de toestand publiekelijk kenbaar was, dan handelt het kabinet naar zijn diepste overtuiging in strijd met de rechtszekerheid indien het tot wijziging van die toestand zou besluiten. Rechtszekerheid is een algemene norm. Zij geldt zonder onderscheid des persoons, dus ook voor personen van wie de huidige opvattingen en gedragingen ons niet sympathiek zijn. Die huidige opvattingen en gedragingen van betrokkene zijn een zaak voor de strafwet en voor de strafrechter. Kabinet en parlement moeten in dat opzicht niet op de stoel van de rechter gaan zitten. Vanaf 1950 en vanaf 1956 hebben zich geen nieuwe feiten, in

de zin van nieuwe objectieve omstandigheden ten aanzien van het pensioen van betrokkene voorgedaan, die tot wijziging van een zolang gehandhaafde toestand zouden nopen.

Gerechtigheid ten aanzien van mevrouw Rost van Tonningen moet op dit ondermaanse bereikt worden via de strafrechter, niet door het bij gelegenhedswet wegnemen van sinds lang bestaande pensioenrechten, want dan komt men in strijd met één van de wezenlijke beginselen van ons rechtstelsel, de rechtzekerheid. De rechtszekerheid is geen kille, juridische notie, maar behoort tot het gedachtengoed van de rechtsstaat die Nederland wil zijn.

Met het geheel of gedeeltelijk wegnemen van een zolang bestaand en gehandhaafd pensioenrecht, zetten wij een eerste stap op weg naar een gelegenhedswetgeving. Dat wil zeggen: wetgeving die door opportunistische overwegingen van vandaag wordt ingegeven. Bovendien gaat het om wetgeving die ten nadele is van betrokkene en dan nog ten nadele van één aanwijsbaar individu of mogelijk van twee individuen.

Moeten wij voor één of twee mensen de rechtsstaat op zijn kop zetten? Als dat de Kamer dat zou willen, moet zij heel goed begrijpen wat zij doet. Het is een risicovolle weg die dan ingeslagen zou worden. Heden is het het pensioen van mevrouw Rost van Tonningen. Morgen zou het het pensioen van een andere kamerlid of van diens nabestaande kunnen zijn, van wie de opvattingen en gedragingen, hetzij die van nu, hetzij die uit het verleden, op de overige kamerleden als verwerpelijke overkomen. De Kamer zou dan zelf de bijl aan de wortel leggen van haar eigen onafhankelijkheid. Die onafhankelijkheid brengt met zich dat de beoordeling over goed of fout van kamerleden — ik herhaal nog eens het standpunt van de Kamer uit de jaren zestig bij de behandeling van de APPA — niet aan de regering of aan een kamermeerderheid toekomt, maar aan de kiezer.

Voorzitter! Ik kom nu tot de beantwoording van een aantal vragen. De heer Lankhorst heeft gevraagd of het kabinet heeft overwogen om na de hoorzitting met een nieuw standpunt te komen. Het antwoord is: neen. De regering heeft aandachtig geluisterd naar hetgeen in de hoorzitting te berde is gebracht,

maar heeft op basis daarvan niet tot een nieuw standpunt besloten.

Met betrekking tot de vragen over het standpunt van de Raad van State moet ik zeggen, dat de regering de Raad van State zeker zou hebben geraadpleegd, indien zij het voornemen had gehad om aan te sturen op een wettelijke maatregel. Nu dat niet het geval is, heb ik de Raad van State niet gevraagd te adviseren.

In de Volkskrant van afgelopen maandag — een vraag ter zake heeft doorgeklonken in de inbreng van een of meer leden vanmorgen — wordt een andere vraag aan de orde gesteld, namelijk of Rost van Tonningen door in vreemde krijgsdienst te treden en daarmee zijn Nederlanderschap te verliezen wel binnen de termen viel van de Pensioenwet van 1924, waarop de pensioenbeschikking van 1950 is gebaseerd. De schrijver van dat Volkskrant-artikel stelt dat artikel 2 van de wet van 1924 slechts twee pensioencategorieën kent, namelijk de weduwe van hem die als kamerlid overlijdt en de weduwe van hem die als kamerlid is afgetreden. Hij stelt vervolgens dat Rost van Tonningen niet onder een van deze categorieën viel en dat deze op een andere manier dan via overlijden of aftreden ophield kamerlid te zijn, namelijk door verlies van het Nederlanderschap. De reactie op dit betoog kan vrij simpel zijn en is in overeenstemming met de praktijk. Een kamerlid behoeft niet altijd af te treden door een formeel ontslagbriefje te schrijven om aangemerkt te worden als afgetreden kamerlid. Als hij bij voorbeeld commissaris van de Koningin wordt en vergeet zo'n ontslagbriefje te schrijven dan schrijft de Voorzitter van de Tweede Kamer aan het Centraal Stembureau dat betrokkene door het ambt van commissaris van de Koningin te aanvaarden opgehouden is kamerlid te zijn, hetgeen gelijk staat met aftreden. Wie, zoals Rost van Tonningen, het zichzelf onmogelijk maakt nog langer kamerlid te zijn, namelijk door het verlies van het Nederlanderschap, moet geacht worden te zijn afgetreden als kamerlid.

In antwoord op vragen van de geachte afgevaardigden de heren Lankhorst en Wiebenga — geniet de weduwe pensioenen uit Duitsland, respectievelijk uit hoofde van haar mans vroegere functie bij de Volkenbond — moet mijn antwoord

zijn: ik weet het niet. Hoe die zaken ook liggen, van invloed op de pensioenrechten krachtens het kamerlidmaatschap zijn zij niet.

Voorzitter! Vanochtend zijn een aantal vragen gesteld die liggen op het terrein van mijn ambtgenoten van WVC en van Justitie. Ik heb hen uiteraard in dezen geconsulteerd en ik heb van de minister van Justitie de vrijheid gekregen, namens hem het volgende aan de Kamer te zeggen.

Op 15 oktober 1985 werd mevrouw Rost van Tonningen door de arrondissementsrechtbank te Arnhem ter zake van het misdrijf van artikel 137e van het Wetboek van Strafrecht veroordeeld tot vier weken voorwaardelijke gevangenisstraf met een proeftijd van twee jaar en een onvoorwaardelijke geldboete van drieduizend gulden. De geïncrimineerde geschriften werden verbeurd verklaard. Op 16 oktober jl. heeft het Hof te Arnhem in hoger beroep uitspraak gedaan. Daaraan voorafgaand had de procureur-generaal een eis gedaan, strekkende tot veroordeling tot een voorwaardelijke gevangenisstraf van vier weken, drieduizend gulden boete en ontrekking aan het verkeer van de in beslag genomen geschriften. Het Hof veroordeelde mevrouw Rost van Tonningen tot vier weken voorwaardelijke gevangenisstraf met een proeftijd van twee jaar en verklaarde de geïncrimineerde geschriften verbeurd. Er werd geen geldboete opgelegd. Op 28 oktober jl. stelde mevrouw Rost van Tonningen beroep in cassatie in. Die zaak is dus nog onder de rechter. In cassatie wordt niet naar de feiten en de straf gekeken, maar vindt slechts een formele beoordeling van het arrest van het Hof plaats.

Dat betrof het recente verleden. Nu kom ik tot het heden. Laatstelijk medio 1986 heeft het Openbaar Ministerie weer een klacht tegen mevrouw Rost van Tonningen ontvangen inzake vermeende discriminatie. De officier van Justitie te Arnhem geeft aanleiding van deze klacht de politie opdracht ter zake een strafrechtelijk onderzoek in te stellen. Dat is nog niet afgerond. Informatie bij het Openbaar Ministerie te Arnhem leert dat het bij voortduring, voor zover het mogelijk is, alert is ten aanzien van het mogelijk plegen van strafbare handelingen door mevrouw Rost van Tonningen. Indien er sprake is van enig vermoeden van een strafbaar

feit zal weer, zoals hiervoor al bleek, een onderzoek in gang worden gezet. De minister van Justitie heeft er zich in recent overleg met de procureur-generaal bij het gerechtshof te Arnhem van vergewist dat het openbaar ministerie nauwlettend op de gedragingen van mevrouw Rost van Tonningen acht slaat en zal blijven slaan en zo nodig adequaat zal reageren.

Mijn collega van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur verzocht mij, in antwoord op vanochtend gestelde vragen u het volgende mee te delen. Versnelling van procedure ten aanzien van aanvragen en de mogelijkheid van omkering van de bewijslast zijn thans in studie bij de Commissie voor de vereenvoudiging en coördinatie van de wetten voor oorlogsgetroffenen, de commissie-Van Dijke. Deze commissie zal begin volgend jaar, plus minus april 1987, eindrapport uitbrengen. Deze commissie zal dit soort kwesties, alsmede allerlei andere kwesties in haar eindrapport behandelen.

De geachte afgevaardigde de heer Van den Berg acht de strekking van het Zuiveringsbesluit 1944 zodanig dat daaronder ook leden van de Tweede Kamer vallen. Ik deel die mening niet. Ik wijs de heer Van den Berg op de limitatieve opsomming van personen die in artikel 1 van het Zuiveringsbesluit 1944 worden aangewezen. In de opsomming zijn kamerleden niet opgenomen, want de opsomming betreft alleen degenen die in enigerlei vorm onder een *ambtelijke* pensioenregeling vallen. Op grond van dit besluit zijn aan Rost van Tonningen alle *ambtelijke* pensioen ontnomen; echter, zijn als kamerlid opgebouwde pensioen was met gebruikmaking van het Zuiveringsbesluit 1944 niet te ontnemen.

De heer Van den Berg heeft erop gewezen dat artikel 122 APFA naast de term "herziening" ook de termen "wijziging" en "herstel" gebruikt. Hij vraagt wat de term "wijziging" in dit verband betekent. Het eerste lid van artikel 122 schrijft herziening van een beslissing voor, als ten eerste aan die beslissing een feitelijke onjuistheid ten grondslag ligt en ten tweede na die beslissing blijkt dat aan die beslissing andere feiten ten grondslag dienen te worden gelegd. Het tweede lid bepaalt iets over wijziging, namelijk dat een beslissing moet worden gewijzigd, indien de feiten waarmee in die beslissing rekening is

gehouden, na die beslissing zodanig zijn gewijzigd dat die beslissing anders zou luiden dan wanneer zij nog genomen zou moeten worden.

Voorts stelde de heer Van den Berg de vraag wat de consequentie is, als mocht blijken dat voor een toegekend pensioen in het geheel geen grondslag heeft bestaan. Is er dan geen sprake van een non-existente beschikking en komt toepassing van artikel 129 dan nog wel aan de orde? Mijn antwoord daarop luidt dat, wanneer een pensioen is toegekend, de omstandigheid dat dit ten onrechte is omdat er geen grondslag voor het recht op pensioen zou hebben bestaan, niet wegneemt dat er een beslissing tot toekenning genomen is. Van een non-existente beschikking kan dus geen sprake zijn. De toepassing van artikel 129 (geen herziening mogelijk van heel oude beschikkingen) blijft daarbij aan de orde.

De vraag is thans: hoe nu verder? De regering heeft reeds verleden week haar standpunt bepaald. Vandaag spreekt de Kamer en ik hoop dat de Kamer vandaag ook duidelijkheid verschaft, ook indien zij het standpunt van de regering niet deelt, en dat zij in dat geval begaanbare wegen naar een oplossing aanwijst. Die duidelijkheid ontstaat niet door de uitspraak, dat de pensioenrechten zonder meer dienen te vervallen. Een dergelijke uitspraak laat namelijk geheel in het duister voor welke specifieke ingreep ten minste 2/3 van de Kamer te vinden zou zijn. Een meerderheid of zelfs een tweederde meerderheid die voor ingrijpen is, maar die intern is verdeeld over de wijze waarop, biedt evenmin een oplossing. Een aldus tot stand gekomen meerderheid zou de duidelijkheid waaraan het Nederlandse volk in deze zaak behoefte heeft, niet bevorderen. Evenzeer dient de kamermeerderheid, als die er is, te overwegen welk systeem zij wil volgen voor een wettelijke ingreep. Ik kom straks nog terug op een aantal vanochtend ter sprake gebrachte varianten. Ik stel nu even in het algemeen een aantal vragen.

Als gesproken wordt over een wettelijke ingreep, specifiek gericht op dit geval, wil de eventuele kamermeerderheid dan een speciale wet, waarin betrokkene met naam en toenaam wordt genoemd en waarin wordt aangegeven welk gedeelte van haar pensioenrecht wordt weggenomen? Of wil de kamermeerderheid

één van de varianten die in bijlage A1 van het ambtelijk rapport zijn opgenomen? Dit is niet van geringe betekenis voor de uitvoering en de uitvoeringsproblemen die daaruit zouden voortvloeien. Of wil de Kamer in meerderheid een wettelijke regeling, ongeveer in de trant van artikel 29 van de APPA of van artikel 1,2, van de ABP-wet, waarin het uitzicht of het recht op pensioen geheel of gedeeltelijk vervallen kan worden verklaard, indien degene die dat uitzicht of recht heeft, zich uit Nederlands nationaal oogpunt beschouwd, onwaardig heeft gedragen? Dat onwaardig gedrag zou moeten blijken uit het treden in vreemde krijgs- of overheidsdienst dan wel uit een veroordeling wegens een strafbaar feit. Zo ja, wie moet dan tot vervallenverklaring overgaan? De regering of één van beide Kamers, bij gewone meerderheid of bij een grotere meerderheid?

Elk van de denkbare mogelijkheden heeft consequenties. Ik vraag de Kamer goed te bedenken waar zij op afsteven. Bij de ene optie is de kans op precedentwerking groter dan bij de twee eerst genoemde. Bij elk van de genoemde opties moet echter rekening worden gehouden met de beroepsmogelijkheden van mevrouw Rost van Tonningen. Ik dien dit te vermelden. Ik zou echter een slecht advocaat voor de overheid zijn, indien ik thans in het openbaar uitgebreid zou ingaan op de kans op succes die zij zou hebben, als zij ging procederen tegen een eventuele wettelijke maatregel ten aanzien van haar pensioenrecht. Ik zou ook een slecht advocaat van de overheid zijn, als ik publiekelijk zou aangeven op welke rechtsgronden zij zich zou kunnen beroepen. Laat ik echter volstaan met te verwijzen naar paragraaf 8.3.4. van het ambtelijk rapport en met de vermelding, dat ik het niet uitgesloten acht dat zij toegang krijgt tot de Nederlandse rechter en tot bij voorbeeld de Europese Commissie voor de rechten van de mensen, daargelaten de vraag of deze toegang haar uiteindelijk succes zal opleveren. Het klinkt wrang dat mevrouw Rost van Tonningen mogelijk toegang zal krijgen bij een mensenrechtencommissie, maar de mensenrechten gelden ook voor onsympathieke mensen.

Wat haar kansen op succes hierbij ook mogen zijn, er volgen jaren van processen, waarin steeds weer de

kwestie van het pensioen van mevrouw Rost van Tonningen in de actualiteit staat. Ik heb uit de hoorzitting begrepen, dat verzets-deelnemers en oorlogsslachtoffers zeggen dat zij zo'n lange nasleep best kunnen verdragen. Laat ik dan op dit punt erkennen dat ik niet wijzer wil zijn dan zij en dat het kabinet het risico van zo'n lange nasleep voor de gevoelens van die mensen verkeerd heeft beoordeeld. Wat zou echter gebeuren als mevrouw Rost van Tonningen uiteindelijk, of van de nationale rechter of van een internationale rechter, onverhoopt gelijk krijgt? Dan moet de wettelijke maatregel weer worden teruggedraaid door middel van een wet. Men kan dit alles niet voorkomen door in de betrokken wettelijke regeling alle beroepsmogelijkheden uit te sluiten. Dan heeft betrokkene mogelijkerwijs meteen een beroepsmogelijkheid bij de Europese Commissie voor de rechten van de mens. In artikel 6 van het Europese verdrag inzake de mensenrechten staat immers, dat voor iedere beslissing die bepalend is voor iemands burgerlijke rechten, beroep mogelijk moet zijn op een onafhankelijk en onpartijdig tribunaal. Hoe men het ook wendt of keert, een wettelijke maatregel zoals hier aan de orde is, blijft gelegenheidswetgeving.

Er is op gewezen, dat mijn toenmalige ambtsvoorganger, minister Beernink, in een wetsvoorstel dat tot de APPA heeft geleid, op 29 april 1969 de mogelijkheid van een ad hoc wetgeving voor een individueel geval, zoals thans in bespreking is, niet heeft uitgesloten. Dat is juist, maar laat ik er op wijzen dat in de kamercommissie waarmee minister Beernink sprak ook stemmen opgingen om niet door het middel van gelegenheidswetgeving in te grijpen. Enkele leden gaven immers verre de voorkeur aan het opnemen in het Wetboek van Strafrecht van de bijkomende straf in zo'n geval van een boete ter hoogte van de uitkering of het pensioen. Opvallend is ook wel dat in dat jaar — dat was ook het jaar waarin de leden van de Tweede Kamer vertrouwelijke inzage kregen in de totale lijst van uitstaande pensioenrechten en waarop zij, naar valt aan te nemen, ook de naam van mevrouw Rost van Tonningen hebben aangedrongen — de leden van de Tweede Kamer noch hebben aangedrongen op ad hoc wetgeving in deze zaak, noch hebben aangedrongen op een

wijziging in het Wetboek van Strafrecht zoals hier is bedoeld.

Mijnheer de Voorzitter! In het debat van hedenochtend zijn van verschillende zijden varianten naar voren gebracht als alternatief voor het standpunt van de regering dat het dossier nu het beste zou kunnen worden gesloten. Ik heb de volgende vijf tegenvoorstellen genoteerd.

1. Een zeer algemene niet nader gespecificeerde stellingname van de zijde van de Partij van de Arbeid, namelijk een uitnodiging aan het kabinet om een wettelijke maatregel voor te stellen.

2. Het pensioen zou rechtstreeks door de wetgever ontnomen moeten worden. Dit werd onder andere voorgesteld door de PPR en een minderheid van D66. Dat voorstel is gelijk aan variant 1a van het ambtelijk rapport.

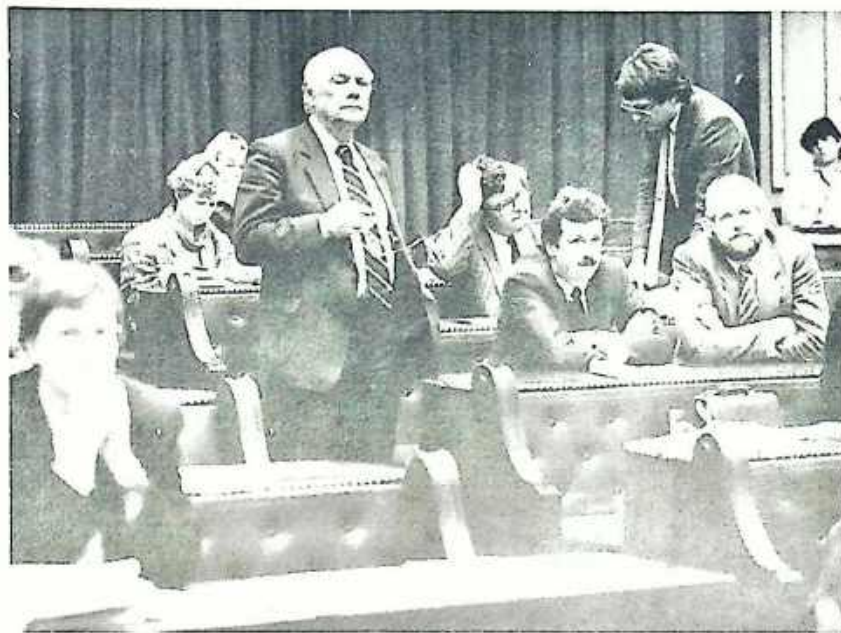
3. Alleen de diensttijddoortelling dient ongedaan gemaakt te worden. Dat is variant 1b van het rapport en deze werd bepleit door de heer Leerling.

4. Deze variant, de stellingname van de meerderheid van de fractie van de VVD, is gecompliceerder en meervoudig. Ontneming van het pensioen aan de weduwe — zonder dat er, voor zover ik mij kan herinneren, een duidelijke weg wordt aangegeven waarlangs dit zou kunnen gebeuren — met daarnaast een algemene bepaling in de APPA die het mogelijk maakt, ook in toekomstige gevallen pensioenen van kamerleden te doen vervallen.

5. De stellingname van de fractie van het CDA, die, als ik het goed heb begrepen, geen rechtstreekse ontneming van het pensioen door de wetgever inhoudt maar alleen een algemene wettelijke regeling die het mogelijk maakt, pensioenen van kamerleden en hun nabestaanden te doen vervallen op basis van of gekoppeld aan een strafrechtelijke veroordeling en die ook in het onderhavige geval zou kunnen worden toegepast.

Ik wil graag bij elk van deze varianten enkele kanttekeningen plaatsen omdat ik graag duidelijkheid zou willen krijgen over de wensen van de Kamer.

Voorzitter! Ik kan met variant 1, de variant van de PvdA, zo weinig beginnen omdat niet aangegeven wordt hoe de gevraagde wettelijke voorziening eruit moet zien. Dat zou nu juist in deze discussie duidelijk moeten worden. Ik zou de heer

Leden van de fractie van de Partij van de Arbeid

Alders alsnog willen uitnodigen, zich hierover nader uit te spreken.

De varianten 2, de rechtstreekse ontneming van het gehele pensioen door de wetgever, en 3, het ongedaan maken van de diensttijddoortelling, die beide in het ambtelijke rapport zijn genoemd, hebben het voordeel van de duidelijkheid, want ze zijn direct gericht op het ontnemen van het pensioen van de weduwe. Maar daarin ligt ook het bezwaar van de mogelijkheden. Het is geen generale wetgeving maar het treffen van een maatregel bij wet in een individueel geval. De Kamer begrijpt, dat ik in dit stadium niet meer inga op de argumenten tegen een dergelijke ingreep; die behoef ik in dit stadium niet meer te herhalen. Nogmaals, de regering acht dit geen goede zaak.

4. Het voorstel van de fractie van de VVD. Als ik het goed heb begrepen, is dit een combinatie van een individuele en een algemene wettelijke voorziening. Wat de individuele maatregel betreft, geldt uiteraard hetzelfde als wat ik zojuist heb gezegd. Het tweede element in het VVD-voorstel komt, dunkt mij, goeddeels overeen met het door de heer Van der Burg gedane voorstel. Dat voorstel geeft mij aanleiding de volgende vragen en kanttekeningen naar voren te brengen.

In dit verband wil ik tevens aansluiten bij een aantal vragen van

de heer Wiebenga. Het gaat dan onder andere om de vraag: zou een wettelijke regeling tot verval van pensioenrechten wegens uit Nederlands nationaal oogpunt onwaardig gedrag alleen bij toekomstig wangedrag tot verval leiden? Los van prealabele bezwaren, zoals mogelijke precedentwerking, hangt het er natuurlijk maar van af hoe bedoelde wettelijke regeling wordt geformuleerd. Als zo'n regeling conform artikel 29 van de APPA spreekt van verval van uitzicht of *recht* op pensioen, zal ook het bestaand pensioenrecht kunnen worden aangepast. Het is de vraag of zo'n bepaling, die inderdaad naar de geest ook op het verleden betrekking heeft, ook betrekking kan hebben op de weduwe en haar gedrag. Het is Rost van Tonningen die in vreemde krijgsdienst trad en daardoor zou kunnen worden aangemerkt als zich onwaardig te hebben gedragen. De weduwe zelf treft men niet met zo'n bepaling, tenzij men de regeling zo formuleert dat een toekomstige veroordeling van de weduwe wegens een strafbaar feit waaruit uit Nederlands nationaal oogpunt onwaardig gedrag zou blijken, haar het pensioenrecht zou doen verliezen. Ook de formulering die de heer Van der Burg aandroeg, kan slechts slaan op toekomstige veroordeling wegens een strafbaar feit. Maar die toekomstige veroordeling kan wel

betrekking hebben op een strafbaar feit van voor de inwerkingtreding van de wettelijke regeling.

Dan kom ik bij variant 5, waarover ik de volgende vragen wil stellen. Realiseert men zich dat in deze variant een tweederde meerderheid kan beslissen over onwaardigheid van één van hun collega's of van diens nabestaanden? Als men dat aanvaardt, vind ik het — los van de prealabele bezwaren tegen enige wettelijke ingreep — een denkbare optie. Mijn vraag is wel of de minister in een dergelijke variant nog wel enige marge heeft om anders te oordelen dan de Tweede Kamer.

Voorzitter! Ik rond mijn betoog af. Het zal duidelijk geworden zijn dat de regering, na afweging van alle factoren, geen begaanbare wegen ziet voor een ingreep in de pensioenrechten, pensioenaanspraken, van de weduwe Rost van Tonningen. Dit laat onverlet de mogelijkheid tot wijziging van de wet, met name de APPA, die een toekomstige werking zou hebben conform de voorstellen-Van der Burg. De regering baseert haar oordeel op zwaarwegende beginselen van onze rechtsorde, met name op de ongewenstheid om door gelegenheidswetgeving inbreuk te plegen op het beginsel van de rechtszekerheid. Tevens weegt zij mee de niet-onaanzienlijke, langdurige en juridische complicaties die uit een dergelijke inbreuk zouden kunnen voortvloeien en waarvoor zij niet graag de verantwoordelijkheid zou dragen. Maar vandaag spreekt de Kamer. De regering zal zich uiteraard naar het oordeel van de Kamer schikken. Het komt mij echter voor dat in de gegeven omstandigheden — gelet op de complicaties — onduidelijkheid bestaat over de weg die een meerderheid van de Kamer zou willen volgen en de gevolgen die daaraan zijn te verbinden indien de Kamer zelf het initiatief zou nemen, indien zij zou besluiten het standpunt van de regering niet over te nemen en in dat geval zelf zou vaststellen welke specifieke ingreep de steun van een tweederde meerderheid van de Kamer zou kunnen verwerven.

De beraadslaging wordt geschorst.

De Voorzitter: Mij is gebleken, dat er tijd nodig is voor intern beraad. Ik schors de vergadering daarom tot vijf uur.

De vergadering wordt van 15.00 uur tot 17.00 uur geschorst.

De Voorzitter: Enkele fracties hebben mij gevraagd om een langere schorsing. Ik stel voor, aan dit verzoek te voldoen en de vergadering te schorsen tot half zes.

Daartoe wordt besloten.

De Voorzitter: Ik stel voor, om half zes, bij herhaling van de vergadering, te stemmen over beide moties-Van Traa van begin deze week.

Daartoe wordt besloten.

De vergadering wordt van 17.01 uur tot 17.30 uur geschorst.

De Voorzitter: Ik deel aan de Kamer mede, dat hedenavond om 20.00 uur de herdenkingsdienst voor de heer Betico Croes namens de Kamer zal worden bijgewoond door de heer De Kwaadsteniet en mevrouw Jabaaij.

Aan de orde zijn de **stemmingen over twee moties**, ingediend bij de **interpellatie-Van Traa over de mogelijke uitwijzing van twee lerer**, te weten:

- de motie-Van Traa/Kosto over het vragen van garanties aan de regering van het Verenigd Koninkrijk (19 796, nr. 1);
- de motie-Van Traa/Kosto over mogelijke schending van artikel 3 van het Europees verdrag tot bescherming van de rechten van de mens (19 796, nr. 2).

(Zie vergadering van 26 november 1986.)

In stemming komt de motie-Van Traa/Kosto (19 796, nr. 1).

De Voorzitter: Ik constateer, dat de aanwezige leden van de fracties van de PvdA, de PPR, de PSP en D66 voor deze motie hebben gestemd en die van de overige fracties ertegen, zodat zij is verworpen.

In stemming komt de motie-Van Traa/Kosto (19 796, nr. 2).

De Voorzitter: Ik constateer, dat de aanwezige leden van de fracties van de PvdA, de PPR en de PSP voor deze motie hebben gestemd en die

van de overige fracties ertegen, zodat zij is verworpen.

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van de **brieven van de minister van Binnenlandse Zaken inzake de rechtmatigheid van de pensioentoeckenning aan mevrouw Rost van Tonningen op basis van het kamerlidmaatschap van haar echtgenoot (19 783)**.

De Voorzitter: Ik geef het woord aan de heer Voorhoeve, die het heeft gevraagd, over de orde.

De heer Voorhoeve (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Ik vraag om een schorsing voordat wij dit debat hervatten.

De Voorzitter: Dan stel ik voor, de schorsing gelijk te laten vallen met de avondpauze. Tegelijk stel ik voor, de begroting van Sociale Zaken en Werkgelegenheid definitief van de agenda af te voeren. Ook stel ik voor — dan heb ik het maar gelijk gehad — de spreektijden in tweede termijn te doen zijn de helft van de spreektijden in eerste termijn.

Overeenkomstig de voorstellen van de Voorzitter wordt besloten.

De vergadering wordt van 17.33 uur tot 19.00 uur geschorst.

De Voorzitter: Ik deel aan de Kamer mede, dat bij enkele fracties meer dan één spreker het woord zal voeren. Uiteraard gebeurt dat in de spreektijd die voor een fractie was gereserveerd, namelijk de helft van de spreektijd in eerste termijn. Ik neem aan, dat daartegen geen bezwaar bestaat.

De heer Alders (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Deze tweede termijn kan kort zijn. Feitelijk gaat het straks om één vraag: vindt de Kamer dat er op enigerlei wijze wijzigingen aangebracht kunnen worden in die pensioensituatie of niet? Die vraag, die vertwijfeling, dat kiezen tussen die twee richtingen, staat centraal in dit debat. De minister heeft geantwoord en heeft aangegeven, dat hij kennis heeft genomen van al die gevoelens die geopenbaard zijn. Hij

heeft die gevoelens ook en ook het kabinet heeft die. Ik waardeer dat.

Maar er ontbreekt volgens mij toch een factor in het antwoord van de minister. Kijk, je kunt veel van mening zijn. Je kunt zeggen: diegenen die zeggen "recht is recht"; dat is te eenvoudig. Ook die mensen hebben hun eigen emotie. Die rechtstaat is niet alleen maar die regels. Dat heeft ook betekenis. Dat is waar. Maar als je dat gezegd hebt en er is in het hele verdere antwoord geen spoor van twijfel, geen spoor van de overtuiging, dat ook diegenen die uiteindelijk een andere conclusie trekken het niet serieus zouden nemen met die rechtstaat... Dan is de minister omgekeerd bezig. Dan zegt hij: diegenen die kiezen voor de rechtstaat, moeten geen emoties ontzegd worden. Maar als je dat gezegd hebt, dan mag diegenen die mogelijk zeggen "in deze uitzonderlijke situatie maak ik een andere keuze", niet verweten worden dat zij geen oog hebben voor de rechtstaat. Ik meen dit te moeten zeggen omdat er, nadat die opening was gekomen, toch een zekere kilheid ontstond in de beantwoording. Alsof er in deze situatie niet op zijn minst sprake kan zijn van twijfel. Zelfs degene die het met de minister eens is, zegt, zoals ik dat zelf geformuleerd heb: omdat die twijfel aan het einde blijft overheersen. Ik zou het op prijs stellen, als de minister er blijk van geeft dat die twijfel er bij hem en bij het kabinet is, ondanks het feit dat hij dan toch uiteindelijk een keuze moet maken. Dat was mijn eerste opmerking.

Voorzitter! Mijn tweede opmerking is de volgende. De minister heeft gezegd: ik wens duidelijkheid in dit debat. Ja, dat ben ik met hem eens. De PvdA-fractie heeft in meerderheid gezegd: wij vinden dat er een situatie moet ontstaan waarin dat pensioen kan worden beëindigd. In die situaties dus. Maar wij zouden het op prijs stellen of er de voorkeur aan geven, dat daaraan mede een algemeen criterium aan ten grondslag gelegd kan worden: landverraad, het treden in vreemde krijgsmacht, het treden in vreemde overheidsdienst. Maak die verbinding tussen een algemeen criterium en de vraag, dat ook deze hele specifieke categorie — diegenen die niet toegelaten werden tot die tijdelijke Staten-Generaal — mede begrepen kan worden onder datgene wat wij voor de toekomst regelen. Dat is de

meerderheidsvraag. Wat wij niet tegen elkaar moeten zeggen in deze discussie — de minister niet tegen de Kamer en omgekeerd niet — is dat wij vandaag tot in de finesse kunnen aangeven hoe dat moet. Nee, het gaat om die ene simpele vraag in een discussie die wij in zo'n korte tijd voeren. Maar de minister heeft in één ding gelijk: het is in dit geval beter dat de Kamer het initiatief neemt.

Voorzitter! Mijn derde opmerking heeft betrekking op de uitnodiging van de woordvoerder van het CDA. Die uitnodiging is gekoppeld aan een beoordeling van een situatie in het verleden. Ik moet heel eerlijk zeggen dat die situatiebeschrijving uit het verleden, namelijk dat standpunt van de CPN, op sommige momenten en door sommige woordvoerders — ik moet helaas zeggen: ook door de woordvoerder van het CDA — op een manier gebeurd is die suggestief is, althans de indruk wekt suggestief te zijn. Er is gesuggereerd alsof de CPN in die situatie dat standpunt had ingenomen ten aanzien van de twee artikelen die uiteenvielen. Het eerste deel betreft degene die in vreemde krijgsdienst of in vreemde overheidsdienst is getreden. Op dat punt kan een situatie van onwaardigheid bestaan. Als dat zo is, kunnen pensioenrechten ontvallen. Daar ging de discussie in de Kamer echter niet over. Die ging over het tweede deel, waarin gezegd werd dat een strafbaar feit zou kunnen leiden tot het ontnemen van pensioenrechten. De discussie ging over de vraag of dit zo maar kon en of de regering dat kon doen. Het ging dus niet over het eerste artikel dat in de situatie waar wij het nu over hebben, een kapstok zou kunnen zijn, waarop wij elkaar zouden kunnen vinden. Die suggestie moet dus uit deze discussie. Daardoor wordt namelijk ten onrechte iets neergelegd bij een partij die zich hier niet kan verdedigen door te zeggen dat die discussie anders is verlopen. Die partij heeft overigens het recht hier genoemd te worden. Die discussie is anders verlopen, omdat alle partijen, ook het CDA, de VVD en de PvdA, uiteindelijk gezegd hebben dat een dergelijke bepaling niet in de wet thuishoorde. Wij hebben dat allemaal voor onze verantwoordelijkheid genomen.

Dan moet je terug. De formule die de heer Van der Burg presenteert, is namelijk een heel brede. Dat kan toch niet zo zijn. Stel dat iemand in de jaren '60 was meegelopen in een

Vietnamdemonstratie die verboden was, en dat hij, terwijl hij lid was van de Kamer, had geroepen dat Johnson een moordenaar was en dat hij veroordeeld was, omdat dat een belediging was van een bevriend staatshoofd. Onder die omstandigheden zou het denkbaar zijn geweest dat hij van onwaardig gedrag was beschuldigd. Het kan toch niet zo zijn dat wij in een situatie zouden willen geraken, waarin wij elkaar op die manier zouden aanspreken, alsof die verschillen er niet zouden kunnen zijn. Ik zeg de heer Van der Burg en het CDA dat deze bepaling te breed is. Daardoor wordt de Kamer ooit in een situatie geplaatst, waarin de leden van de Kamer nooit ten opzichte van elkaar mogen worden geplaatst. Als de formulering kan zijn "degene die zich schuldig maakt aan landverraad en degene die zich schuldig maakt aan het treden in vreemde krijgsdienst of vreemde overheidsdienst" en als diegene zich daaraan gekoppeld, al dan niet door de rechter veroordeeld, onwaardig gedraagt, dan hebben wij een algemeen criterium. Dan kunnen wij elkaar vinden. Door die andere formule wordt iets heel gevaarlijks op tafel gelegd. Dat is het niet waard om in een paar dagen op een dergelijke manier met elkaar te bediscussiëren.

Mijn vraag is dus wat het CDA bedoelt. Bedoelt het dat eerste artikel inzake landverraad, vreemde krijgsdienst en vreemde overheidsdienst of bedoelt het die brede formulering? Laten wij wel zijn, die brede formulering kan geen antwoord zijn op de principiële vraag die voorligt. Die principiële vraag gaat weer terug naar de beginsituatie. Vind je dat er zulke uitzonderlijke omstandigheden zijn dat je met waardering voor alles wat de rechtsstaat kenmerkt, toch anders zou mogen oordelen, omdat die twijfel er is? Die benadering, die uitnodiging aan de andere partij geeft daar geen antwoord op. Het CDA regelt iets voor het toekomstige. Het regelt iets voor een situatie waarin de betrokken weduwe mogelijkerwijze een strafbaar feit zou kunnen plegen. Dit zou tot een veroordeling leiden. Daardoor zou de Kamer in de situatie gebracht worden, waarin zij dit als onwaardig zou moeten kwalificeren. Dit is een formule die vandaag in de discussie, hoe je daar ook over denkt, niet helemaal aan de orde kan zijn.

Voorzitter! Er was twijfel of je de ene of de andere kant moet uitvallen. Ik vind dat die twijfel er nog steeds is. Die twijfel heeft mijn mening in een bepaalde richting doen doorslaan. Daarom zal mijn fractievoorzitter een meerderheidsopvatting verkondigen.

De heer Kok (PvdA): Voorzitter! Ik heb aan de manier waarop mijn fractiegenoot Alders in eerste en tweede termijn het woord heeft gevoerd namens de gehele fractie van de Partij van de Arbeid, met inachtneming van de verschillende afwegingen waartoe ook wij zijn gekomen, niets toe of af te doen. De meerderheid van de PvdA-fractie heeft echter besloten tot het indienen van een motie. Aangezien ik van die meerderheid deel uitmaak, voer ik thans kort het woord.

Waarom dienen wij die motie in? Naar de mening van de meerderheid van mijn fractie mag het dossier-Rost van Tonningen niet worden gesloten, in tegenstelling tot wat minister Van Dijk namens het kabinet aan de Tweede Kamer heeft voorgesteld. Wij kunnen en willen niet de verantwoordelijkheid dragen voor de continuering van een situatie die voor zovelen in ons land niet te dulden, niet te begrijpen en niet te aanvaarden is. De Kamer kan, als zij dat wil, nu uitspreken dat er aanleiding is om met spoed wetgeving voor te bereiden die aan die ongewenste situatie een einde maakt, daarin wijziging brengt. Het antwoord van de minister heeft ons tot de overtuiging gebracht, dat niet de regering, maar de Kamer zelf, tot de voorbereiding van zulke wetgeving moet komen, via een initiatief-wetsontwerp, voor te bereiden vanuit de Kamer. Het gaat om een wetsvoorstel dat repareert wat gerepareerd moet en kan worden. Geen gelegenhedswetgeving om één persoon te straffen op basis van willekeur. Wel wetgeving die er alsnog voor zorgt, dat de nabestaanden van hen die fout waren, geen staatspensioen ontvangen, ook als zij kamerlid waren. Geen wetgeving die alleen fouten in het verleden ongedaan maakt. Wel wetgeving die op basis van objectieve, algemene bepalingen en criteria waar mogelijk de grondslag legt voor het voorkomen van een herhaling van dergelijke fouten in de toekomst.

sommigen, laatstelijk door de heer Alders, gevraagde duidelijkheid op vandaag. Maar erger nog dan dat is het niet verder bestuderen van die mogelijkheden, het laten liggen van een kans om alsnog die oplossing wel naar volle tevredenheid te bedenken.

De heer **Lankhorst** (PPR): Voorzitter! Ik dank de minister voor de beantwoording. De PPR-fractie is het met hem eens, dat er vandaag een zo duidelijk mogelijke uitspraak van de Kamer moet komen. Ik heb in mijn bijdrage in eerste termijn ook zo duidelijk mogelijk geprobeerd aan te geven waar mijn fractie staat. Dat zal de minister niet onbekend zijn voorgekomen, want in het besloten mondeling overleg heb ik hetzelfde gezegd.

Om dat standpunt kracht bij te zetten, wil ik mede namens mevrouw Beckers-de Bruijn en mevrouw Van Es een motie indienen.

Motie

Door de leden Lankhorst, Beckers-de Bruijn en Van Es wordt de volgende motie voorgesteld:

De Kamer,

gehoord de beraadslaging;

kennis genomen hebbende van het regeringsstandpunt;

spreekt uit, dat zij een initiatief-voorstel van wet wenst voor te bereiden, gericht op het rechtstreeks beëindigen van pensioenuitkeringen, overeenkomstig variant 1a van het rapport van de ambtelijke werkgroep,

en gaat over tot de orde van de dag.

De Voorzitter: Naar mij blijkt, wordt deze motie voldoende ondersteund. Zij krijgt nr. 6 (19 783).

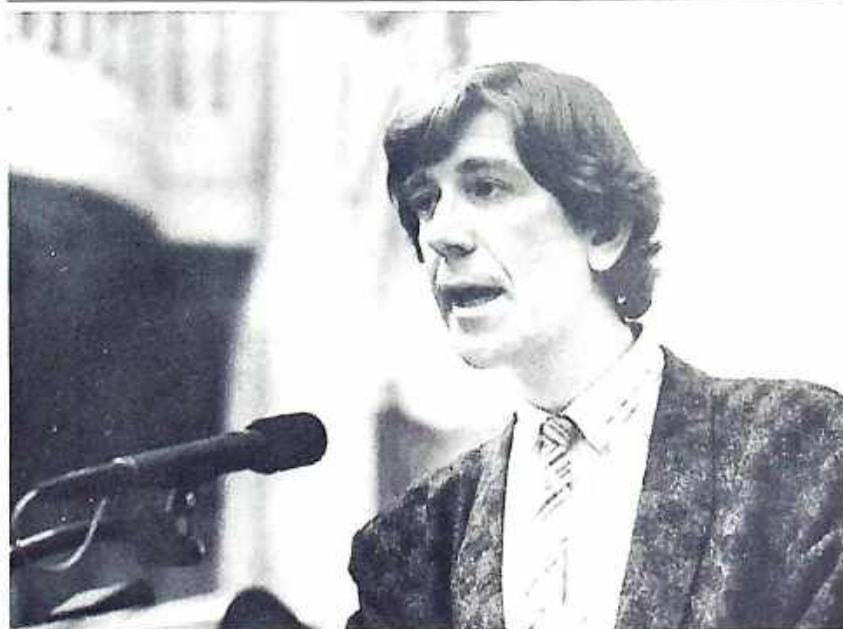
De heer **Lankhorst** (PPR): Mijnheer de Voorzitter! Het gaat hier niet — een indruk die de minister toch wil wekken — om een wet voor één persoon. Neen, het gaat om een wetswijziging gericht op vier NSB-kamerleden. Ik voeg eraan toe: gelukkig waren het er maar vier. Omdat die vier kamerleden zijn overleden, gaat het nu nog om de weduwen van twee van hen. Dat is de situatie. Niet meer, maar ook niet minder.

De minister heeft gezegd dat een initiatief vanuit de Kamer de voorkeur verdient. Uit mijn motie heeft hij kunnen begrijpen dat wij hem daarin bij nader inzien steunen, omdat het hierbij inderdaad om pensioenen van kamerleden gaat en het dan goed is

dat de Kamer zich daarover uitsprekt en zelf het initiatief neemt. Daar is des te meer reden voor, omdat er geen blanco situatie is. Hoewel in beslotenheid, is er overleg geweest met de minister. Daarbij hebben fracties standpunten ingenomen. Niet in overleg maar na dat overleg is het kabinet met een eigen standpunt gekomen. Over die gevolgde procedure valt natuurlijk veel te zeggen. Wij zullen later wel nagaan hoe de Kamer het allemaal heeft gedaan. Naar mijn mening heeft ze dat niet goed gedaan. Dat is echter niet iets wat ons vandaag in het bijzonder zal moeten bezighouden.

Ik kan mij aansluiten bij hetgeen de heer Alders heeft gezegd over een element dat de heer Van der Burg van het CDA heeft ingebracht. Dat betreft de interventie van Marcus Bakker in 1967. Toen ik de heer Van der Burg daarover hoorde, vroeg ik mij af of hij de bronnen had geraadpleegd. Is hij teruggegaan naar de verslagen, naar hetgeen daarover vastligt? Als hij dat gedaan heeft, dan zal hij toch ook gelezen hebben dat het op 21 februari 1967 ging om het schrappen van lid b van artikel 74 en over de formulering "wegens enig strafbaar feit is veroordeeld" en niet over lid a en de formulering "in vreemde krijgsmacht of in vreemde overheidsdienst". Dat is blijven staan. Pas nadat de zaak sneuvelde in de Eerste Kamer en die in de vorm van een nieuw wetsontwerp in het mondeling overleg van 29 april 1969 weer aan de orde kwam, lag de situatie anders. De wijze waarop de heer Van der Burg hierop is ingegaan, doet naar mijn mening onrecht aan de belangrijke interventie — ik kom daar nog op terug, aangezien die vandaag ook nog van belang is gezien het standpunt van het CDA — van Marcus Bakker toentertijd in deze Kamer.

Voorzitter! In het mondeling overleg van 29 april 1969 heeft minister Beernink gezegd dat een aparte wet voor een individueel geval tot stand kan worden gebracht. Ik heb hier ook in eerste termijn al op gewezen. De huidige minister heeft gezegd dat de commissieleden daar vervolgens een aantal kanttekeningen bij hebben gemaakt. Dat klopt. Maar de uitspraak van de minister is daarmee niet weggenomen. Die blijft staan. Minister Beernink zal die toch niet zonder enige reden gedaan hebben. De vraag is nu hoe deze

De heer Lankhorst (PPR)

minister over het standpunt van de toenmalige minister denkt.

Ik heb mij verbaasd over de inbreng van de CDA-fractie en over de door hen voorgestelde oplossing. Daarin wordt in feite het verleden van Rost van Tonningen met rust gelaten. Alleen het huidige gedrag van mevrouw Rost van Tonningen kan haar pensioenrechten doen vervallen. Dat is een zeer riskante weg. Naar de mening van mijn fractie komt de rechtzekerheid hierdoor pas echt in het geding. Die wil men hier juist — en terecht — hoog houden. Dan is het toch onbegrijpelijk, dat volgens de redenering van de heer Van der Burg straks het Presidium van de Kamer uitgenodigd wordt, na een veroordeling wegens strafbare feiten — welke dat ook zijn — van kamerleden met een voorstel te komen ten einde het pensioenrecht van betrokkenen ongedaan te maken. Ik denk dat wij ons dan de woorden van de heer Bakker uit 1967 moeten herinneren. Die woorden hebben nog precies dezelfde kracht als toen. De weg die de fractie van het CDA op wil, lijkt mij onbegaanbaar. Wij hebben ons erover verbaasd dat de minister, gezien zijn reactie op allerlei andere voorstellen, hier relatief positief op is ingegaan. Ik ben benieuwd of de minister dit in tweede termijn staande houdt. Ik nodig hem uit dit voorstel nog eens kritisch te bezien, met name in verband met de rechtszekerheid.

De minister is niet ingegaan op mijn opmerkingen over uitspraken van de minister-president van afgelopen maandag. Wil hij dat alsnog doen? Heeft de minister-president toen namens de minister van Justitie gesproken en zal het Openbaar Ministerie vanaf nu dus forsere straffen eisen? Waarom is dat dan niet eerder gebeurd? De kritiek van de minister-president op de rechter leek mij niet zozeer op zijn plaats. De uitspraak van de rechter verschilde niet veel van hetgeen het Openbaar Ministerie gevraagd had. Ik verneem graag alsnog een antwoord op deze vragen.

□

De heer **Wiebenga** (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Ik dank de minister voor zijn antwoord in eerste termijn.

De minister heeft op niet mis te verstane wijze de Kamer een spiegel voorgehouden. Hij heeft gezegd dat nu de Kamer moet spreken. Mijn

fractie kan zich daarin vinden. De Kamer is nu aan zet. De Kamer zal nu een uitspraak moeten doen — misschien zelfs meer uitspraken — over deze problematiek. Maar namens mijn fractie vraag ik wel aan de regering er blijk van te geven dat zij in hoge mate betrokken blijft bij hetgeen de Kamer straks zal doen. Uiteindelijk zal er een wet moeten komen, in welke variant dan ook. Regering en Staten-Generaal zijn beide medewetgever. De regering zal dus niet geheel buiten spel blijven. Ik vraag de minister hierop straks in positieve zin in te gaan. Het is gewenst dat hij niet alleen geeft van een formele betrokkenheid — wij hopen dat er op niet al te lange termijn een contraseign nodig is — maar ook van een morele betrokkenheid bij dit probleem. Ik neem aan dat de minister hierop in zal willen gaan.

Ik heb nog enkele concrete vragen naar aanleiding van het antwoord van de minister in eerste termijn. De minister heeft gezegd dat de Raad van State geen vooradvies heeft gegeven. In een van de ochtendbladen heeft de afgelopen week gestaan, dat er een soort mondeling contact is geweest met de vice-president van de Raad van State. Om misverstanden te voorkomen — straks gaat het misschien te veel zoemen — wil ik de minister vragen daarover volledige duidelijkheid te geven. Ik denk dat het goed is dat, indien telefonisch of mondeling contact heeft plaatsgevonden, de Kamer op de hoogte wordt gesteld van de inhoud ervan.

De minister heeft naar aanleiding van mijn vraag over het pensioen dat de weduwe Rost van Tonningen wellicht geniet vanuit de vroegere Volkenbond gezegd dat de regering daarvan niets weet. Dit leidt mij tot een volgende vraag. De Volkenbond is, misschien met wat tussenstappen die wij nu niet behoeven te bespreken, opgegaan in de Verenigde Naties. Nederland is lid van de Verenigde Naties. Geeft mijn vraag de regering nog aanleiding tot een demarche, bij voorbeeld bij het hoofdkwartier van de Verenigde Naties, om daarover althans duidelijkheid te verschaffen. Mijn vraag is niet voor niets gerezend. Dat antwoord hoeft uiteraard niet in tweede instantie te worden gegeven.

De minister heeft gesproken over de activiteiten van het Openbaar Ministerie in Arnhem. Deze Kamer

mag zich natuurlijk niet uitlaten over de strafmaat in de processen, waarin de weduwe Rost van Tonningen tot ons grote verdriet verward is. Wij laten ons dus niet over de strafmaat uit. Ik wil in elk geval uitspreken dat het Openbaar Ministerie zich in zijn activiteiten gesteund weet door onze fractie en naar ik aanneem door de gehele Kamer. Laat het alert zijn en blijven.

Ik wil een enkel opmerking maken over de suggestie van de heer Van der Burg van de CDA-fractie. Ik ga er niet en detail op in, omdat andere sprekers dat al uitvoerig hebben gedaan. Ik sluit mij aan bij hun vragen en opmerkingen. Ook mijn fractie vindt de suggestie van de CDA-fractie, althans van de heer Van der Burg, te ruim. Mijn fractie is dit debat ingegaan en hoopt ook dat het zo zal eindigen met de oprechte wens om duidelijkheid te verschaffen, duidelijkheid omtrent datgene wat wel en niet zal gebeuren, ook met betrekking tot de pensioenpositie van beide weduwen, naar aanleiding waarvan dit debat hier gevoerd wordt. Wij menen dat de CDA-suggestie niet tot voldoende duidelijkheid leidt.

Voorzitter! Ik wil nu kort ingaan op de motie, die zojuist is ingediend door de heer Kok en die mede is ondertekend door mijn fractievoorzitter de heer Voorhoeve. Zoals uit mijn bijdrage in eerste termijn is gebleken, zal duidelijk zijn dat een meerderheid van mijn fractie zich kan vinden in deze motie. De Kamer krijgt bij aanneming van deze motie een inspanningsverplichting. Wij kunnen zeggen dat, als deze motie wordt aanvaard — dit is het standpunt van een meerderheid van mijn fractie — dit in concreto betekent dat het dossier-Rost van Tonningen niet gesloten wordt. Het betekent ook dat het dossier-De Marchant et d'Ansembourg geopend wordt. Een meerderheid van mijn fractie is van mening dat dit nodig is. Ik heb de motieven daarvoor al aangegeven. Ik zou het ook anders kunnen zeggen. Een meerderheid van mijn fractie kan niet medeverantwoordelijk zijn en wenst ook niet medeverantwoordelijk te zijn voor een voortzetting van deze pensioenen en zal daarom deze motie steunen. Een minderheid van mijn fractie kan dit standpunt niet delen, zij het met verscheurd hart, hoe graag deze minderheid ook iets tegen de weduwe Rost van Tonningen zou willen ondernemen en vooral

iets zou willen doen aan deze schrijnende situatie.

Vervolgens wil ik opmerken dat in onze fractie uitvoerig is gesproken over de kwestie van het eventueel kunnen vervallen van pensioenrechten van de huidige en toekomstige kamerleden. Een aanzienlijk aantal leden van mijn fractie vindt het van belang dat in de Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers een bepaling wordt opgenomen, die gericht is op de vervallingsverklaring van pensioenrechten van kamerleden en hun nagelaten betrekkingen. De gronden zouden beperkt moeten zijn. Ik denk aan landverraad en het gaan in vreemde krijgsdienst, om het grof aan te duiden. Dit deel van mijn fractie is van mening dat ook in dit geval de Kamer zelf het voortouw moet nemen, gegeven ook de voorgeschiedenis op dit punt, waarbij ik vooral denk aan de gang van zaken rond dit artikel bij de behandeling van de APPA in de jaren zestig. Mijn fractiegenoot De Grave zal straks daarover een motie indienen en die toelichten.

De andere helft van mijn fractie heeft tegen die motie bezwaar. Deze andere helft van mijn fractie meent dat de gevolgen van het aanvaarden van zo'n motie, waarbij de wens wordt uitgesproken om zo'n generieke bepaling in de Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers op te nemen, niet te overzien zijn, met name op het punt van de onafhankelijkheid van kamerleden. De andere helft van mijn fractie is van mening dat het beter is om eerst alle voors en tegens van ook dit belangrijke, principiële probleem eens op een rij te krijgen. Wij, althans de andere helft van mijn fractie, vinden dit vooralsnog niet het moment om te stemmen over een dergelijke motie en zullen, wanneer die motie in stemming komt, om die reden daaraan hun stem moeten onthouden.

Ik heb al eerder gezegd, dat mijn fractie hoopt dat dit debat een glasheldere, een zo helder mogelijke uitkomst geeft over het wel of niet ingrijpen in de pensioenen van de twee weduwen. De ogen van de bevolking zijn vandaag op ons, op dit Huis gericht. Laten wij de gevraagde duidelijkheid geven!

De heer **De Grave** (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Mijn collega Wiebenga

heeft op uitstekende wijze de gevoelens die binnen de fractie van de VVD leven, weergegeven. Daar hij wat het onderwerp betreft waarover hij het laatst heeft gesproken, tot degenen behoort die zich niet achter de tekst van de motie kunnen scharen die een ander deel van de fractie voornemens is, in te dienen, heeft dat deel van de fractie mij gevraagd, namens hen die motie in te dienen.

De discussie die heden in dit Huis wordt gevoerd, toont aan dat er gereede argumenten aanwezig zijn, voor de toekomst de situatie te vermijden dat voor een eventuele aantasting van het pensioen van leden van de Kamer, gewezen leden en nagelaten betrekkingen geen bestaande, wettelijke basis is. Derhalve heb ik de eer, mede namens de collega's Van den Burg, Kohnstamm en Kombrink een motie in te dienen.

Motie

Door de leden De Grave, Van der Burg, Kohnstamm en Kombrink wordt de volgende motie voorgesteld:

De Kamer,

gehoord de beraadslaging;

sprekt als haar mening uit, dat zij een initiatief-voorstel van wet wenst voor te bereiden, dat kans maakt op steun van tweederde van haar leden, waarin de gronden worden bepaald waarop de Kamer het pensioen van haar leden, gewezen leden en nagelaten betrekkingen geheel of gedeeltelijk vervallen kan verklaren,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **Voorzitter**: Naar mij blijkt, wordt deze motie voldoende ondersteund. Zij krijgt nr. 7 (19 783).

Mevrouw **Van Es** (PSP): Voorzitter! De minister van Binnenlandse Zaken zei vanmiddag in zijn beantwoording onder andere: moeten wij voor één of twee mensen onze rechtsstaat op zijn kop zetten? Hij voegde daaraan de verwachting toe: heden Rost van Tonningen, morgen een ander kamerlid van wie de opvattingen ons niet sympathiek zijn. Ik vraag hem

dan: is dat de vraagstelling, is dat werkelijk de afweging? Ik heb in eerste termijn gezegd: er is toch geen algemene regel te bedenken voor de wreedheden die in de jaren '33 - '45 zijn begaan? Dat zou toch eigenlijk ook niet moeten kunnen? Dat is toch ook van een totaal andere orde dan opvattingen die wie dan ook niet sympathiek zijn? Mijn vraag is: wordt de rechtsstaat niet veel meer op zijn kop gezet als nu naar aanleiding van deze pensioenkwestie van een weduwe van een NSB-kamerlid wel algemene regels voor kamerleden voor de toekomst worden ontworpen ten aanzien van hun pensioenen en de NSB-pensioenen niet worden beëindigd? Regels die, hoe dan ook, nooit zullen kunnen dekken wat in de jaren 1933-1945 is gebeurd, die misschien wel meer in de richting gaan van regelingen met betrekking tot opvattingen die ook minder sympathiek zijn. Is dat niet pas echt gelegenheidswetgeving, als naar aanleiding van deze zaak die algemene regelgeving tot stand komt en geen beslissing valt ten aanzien van de NSB-pensioenen?

Tegenover de redenering dat de Kamer eventueel gelegenheidswetgeving zou maken, de rechtszekerheid zou aantasten en zelfs de rechtsstaat op zijn kop zou zetten, staat het gegeven dat het indertijd geen onwil was van de Kamer om geen beslissing te nemen over de pensioenuitkeringen van NSB-kamerleden, dat het geen onwil was om niet te beslissen dat die pensioenuitkeringen niet toegekend moesten worden en dat die pensioenrechten moesten worden ingetrokken. Er is geen beslissing genomen door het parlement. Die beslissing is niet aan het parlement voorgelegd. Mijn vraag aan de minister luidt als volgt: zou volgens hem sprake zijn geweest van gelegenheidswetgeving, als de Tweede Kamer al in 1945 had uitgesproken dat het pensioen van NSB-kamerleden moest worden ingetrokken, moest vervallen, in aansluiting op bij voorbeeld de zuiveringsbeschikking voor ambtenaren? Of is het enkel door het verloop van tijd dat dat karakter van gelegenheidswetgeving aan die wetgeving wordt gegeven?

Ik heb een motie van de heer Lankhorst en mevrouw Beckers ondertekend. De heer Lankhorst heeft die motie voldoende toegelicht. Ik ga daar nu niet nader op in. Ik wil wel zeggen dat ik hoop, dat de

Kamer vanavond, hoe dan ook, wil uitspreken waartoe zij 40 jaar geleden niet expliciet in de gelegenheid is geweest, namelijk dat voortzetting van de pensioenuitkeringen aan NSB-kamerleden of hun nabestaanden ongewenst is. Met het oog daarop zal ik ook wel mijn stem geven aan de motie van de heer Kok.

Ik wil nogmaals benadrukken dat ik het een groot verlies vindt, een puur verlies, als de Kamer geen beslissing wil nemen over de NSB-pensioenen, als de Kamer niet besluit dat die pensioenuitkeringen beëindigd moeten worden, maar als zij wel een algemene regel voor pensioenen van kamerleden voorstelt. Die afweging, in deze zaak, moet ieder hier vanavond ook maken.

□

De heer Van der Burg (CDA): Mijnheer de Voorzitter! De CDA-fractie dankt de minister voor zijn uitvoerige antwoord in eerste termijn, waarin hij principieel stelling heeft genomen en waarin hij zijn ideeën over de rechtsstaat heeft verwoord. Er is één vraag blijven hangen, die toch wel opheldering behoeft, gezien het antwoord van de minister in eerste termijn. Ik heb die vraag herhaald aan het eind van mijn speech in eerste termijn. In dit verband vraagt de CDA-fractie aan de minister wat de mogelijkheden zijn om, nadat een onwaardigheidsclausule in de APPA is opgenomen, als referentietermijn ten aanzien van gedragingen een periode in aanmerking te nemen, voorafgaande aan de inwerkingtreding van de wet zelf, ten einde te komen tot verval van het pensioen voor de toekomst. Ik krijg graag een duidelijk antwoord op deze vraag.

In het antwoord van de minister viel mij voorts op, dat in 1969 een lijst van pensioengerechtigden aan de Tweede Kamer is overgelegd; dit juist in de tijd dat de Kamer over de APPA sprak. Daaronder moet naar mijn oordeel ook de naam van de weduwe Rost van Tonningen zijn geweest. Is het de minister mogelijk, daarover nog duidelijkheid te verschaffen?

De woordvoerder van de PvdA-fractie, de heer Alders, en de woordvoerders van de D66-fractie, de PPR-fractie en de VVD-fractie hebben gereageerd op mijn suggestie, gedaan aan het eind van mijn speech in eerste termijn. Ik consta-

teer met vreugde, dat de heer De Grave mede namens mij een motie heeft ingediend. De Kamer kan die zien als een vrucht van gemeen overleg tussen verschillende fracties. Daarmee beogen wij om dit probleem, een algemene regeling voor de onwaardigheid in de APPA, voor de toekomst nu aan te pakken. De CDA-fractie schaart zich van harte achter deze motie.

De heer Lankhorst (PPR): Betekent dit ook dat u het eens bent met de toelichting die de heer De Grave daarbij gaf? Hij had het toch over een heel beperkte omvang? Ik heb uit uw eerste betoog opgemaakt, dat u aan iets heel anders denkt. Ik zou graag van u willen weten of u de toelichting die de heer De Grave gaf, deelt.

De heer Van der Burg (CDA): De toelichting op de motie van de heer De Grave behoort integraal bij de motie. Dat is voor onze fractie een startpunt om de discussie in te gaan rondom de gronden waarop een regeling in algemene zin ten aanzien van onwaardigheid zou kunnen worden ingevoerd in de wet APPA, mits vast komt te staan dat hiervoor een tweederde meerderheid aanwezig zal zijn.

De heer Alders (PvdA): Voorzitter! In eerste instantie heeft de heer Van der Burg gesproken over de bepalingen die destijds in artikel 74 sub b stonden. Nu is hij opgeschoven naar datgene wat in het eerste sub a vermeld stond en dat laatste ziet hij niet meer als de toelichting op de motie.

De heer Van der Burg (CDA): Ik ben in die zin niet opgeschoven, dat ik heb moeten constateren dat op het ogenblik in de Kamer een insteek op datgene wat u zojuist hebt verwoord, het maximaal haalbare is. Daar heb ik mij, als vertegenwoordiger van een minderheid in de Kamer, bij neer te leggen. Dat is gewoon een concrete poging om er gezamenlijk uit te komen. Ik zie dit ook als resultaat van het gemene overleg.

De heer Alders (PvdA): Ik waardeer dat, maar wij moeten dus vaststellen dat wij die algemene criteria zodanig verbijzonderd hebben dat wij nooit meer in de algemene discussie terecht komen.

De heer Van der Burg (CDA): Die

algemene discussie zou best eens gevoerd kunnen worden tussen leden van fracties die zich buigen over die gronden. Dat is heel wel mogelijk. Ik acht het evenwel, gezien de toelichting op de motie, niet wel mogelijk dat de leden die deze discussie opnieuw zouden aanzwengelen, resultaat zouden hebben. Dat lijkt mij duidelijk.

□

De heer Van den Berg (SGP): Mijnheer de Voorzitter! Wij willen de minister dankzeggen voor zijn beantwoording. Ik wil daarbij graag uitdrukkelijk uitspreken dat wij waardering hebben voor de wijze waarop hij dat heeft gedaan. Vooral in het begin van zijn betoog heeft hij op heldere en indringende wijze de problematiek aangaande het dilemma waarvoor wij nu staan, verwoord.

De minister heeft ook de nadruk gelegd op de uitermate grote consequenties die een beslissing die wij vandaag nemen, zal kunnen hebben. Mijnheer de Voorzitter! Er is hier inderdaad sprake van een dilemma voor onze samenleving als geheel.

Mijn fractie wil daarbij graag beklemtonen, dat de afweging, hoe moeilijk ook, die wij vanavond allemaal moeten maken, moet worden geplaatst binnen de lijnen van onze rechtsstaat. Een zeer grote zorgvuldigheid in verband met alle belangen is daarbij geboden. Juist daarom heeft mijn fractie in eerste aanleg zo'n sterke aandacht besteed aan de vraag of er sprake was van een rechtmatige beschikking. De minister heeft er in zijn antwoord nog eens de nadruk op gelegd dat die rechtmatigheid er zijns inziens is. Wij betreuren het, dat hij daarbij geen nieuwe argumenten tegenover de opmerkingen die ik geplaatst heb, heeft aangevoerd.

Ik wil niet verhehlen dat de minister een sterk argument heeft als hij zegt, dat een aantal bewindslieden voor hem dezelfde lijn bewandeld hebben die hij hier vanmiddag heeft uiteengezet. Maar ik heb in mijn eerste termijn angetoond, dat die argumentatie toch berust op een aantal ficties en dat ook andere constructies denkbaar zijn.

Mijnheer de Voorzitter! Deze tweede termijn lijkt mij niet het geschikte moment om weer in te gaan op de verschillende voorbeel-

De heer Van den Berg (SGP)

den die ik heb genoemd. Wij betreuren het echter dat dit probleem niet verder is uitgediept en dat de vragen over de rechtmatigheid zijn blijven liggen. Naar ons oordeel had het dossier Rost van Tonningen niet gesloten mogen worden voordat op die rechtmatigheidsvragen een duidelijk antwoord was gekomen.

Mijnheer de Voorzitter! Als wij aannemen dat er een rechtmatige beschikking is en als wij aannemen dat er geen andere weg is dan ingrijpen door middel van wetgeving, dan wil ik geen onduidelijkheid laten bestaan over het standpunt en de opstelling van mijn fractie. Wij vinden, op gronden die ik in eerste aanleg al heb aangegeven, dat niet moet worden overgegaan tot gelegenheidswetgeving. Wij vinden het fundamenteel onjuist om rechtmatige situaties uit het verleden door middel van ad hoc-wetgeving later weer ongedaan te maken. Het gaat hier om één van de pijlers van onze rechtsstaat. Ik wijs nog eens op de heel duidelijke adviezen van de rechtsgeleerden professor Simons en professor Elzinga.

Wat nu verder, heeft de minister gevraagd. Wij zijn het geheel met hem eens dat hij er recht op heeft dat de Kamer vanavond duidelijkheid verschaft. Dat moet gebeuren. Wij moeten niet een situatie krijgen dat vanavond hoe dan ook een motie wordt aangenomen. Zo'n motie wekt

verwachtingen en bij de uitwerking ervan kan blijken dat er geen tweederde meerderheid voor een bepaald voorstel te vinden is. Dat is slecht voor de politiek, maar het is ook slecht voor de zaak waarover wij vanavond spreken. Het gaat om recht en gerechtigheid voor alle betrokkenen. In het licht van de gewenste duidelijkheid zal mijn fractie de verschillende moties die zijn ingediend beoordelen.

Ik kom allereerst te spreken over de motie die is ingediend door de heer Kok. Deze motie roept nogal wat vragen op. Wordt hiermee nu inderdaad de gevraagde duidelijkheid geschapen? De minister heeft, onzes inziens terecht, gezegd dat duidelijk moet zijn wat de Kamer wil en hoe zij dat wil. Welke wegen kiest deze motie? Wij vragen ons af of er in deze motie geen sprake is van het hinken op twee gedachten. Eigenlijk wil men een algemeen kader scheppen, maar men beoogt ermee de uitwerking te richten op één of twee personen. Dat noemt men dan een categorie, maar dat is natuurlijk een woordenspel. Daarmee is het geen algemene wetgeving. Men probeert het onverzoenlijke te verzoenen.

De motie van de heer Lankhorst is op dat punt veel duidelijker. Daarin wordt zonder omwegen gekozen voor gelegenheidswetgeving. Wij zijn daar niet voor, maar de motie is wel

duidelijk. De motie die door de heer Kok is ingediend, hinkt op twee gedachten. Onder andere in deze motie kwam ook eende uitspraak aan de orde over een algemeen kader voor de toekomst. Wij vinden dat dit vandaag in feite niet aan de orde is. Wij moeten ons in dit debat niet laten verleiden tot uitspraken voor de toekomst. Als men met wetgeving beoogt om alleen de situatie rond mevrouw Rost van Tonningen aan te pakken, is men toch bezig met gelegenheidswetgeving, hoe men het ook formuleert! Roept juist een motie als deze, door haar tweeslachtige karakter, niet verwachtingen op die niet waargemaakt kunnen worden? Ik heb al eerder gezegd dat dit grote risico's heeft voor het aanzien van de politiek en voor de kwestie waarover wij vandaag spreken. Wat deze motie betreft, vragen wij ons overigens af of er geen andere wegen waren dan die van wetgeving om een einde te maken aan de eventuele onrechtmatige beschikking.

Na wat er zojuist is gezegd, meen ik niet meer in te hoeven gaan op de vraag die de heer Van der Burg in eerste instantie heeft gesteld. Zijn vraag was niet aan ons gericht, maar aan de grote fracties. Dat had mij overigens niet verlet om onuitgenodigd daarop in te gaan. Echter, de zaak is nu mijns inziens in een ander kader gekomen door hetgeen de heer Van der Burg zojuist zelf heeft opgemerkt over de motie die door de heer De Grave is ingediend en die mede is ondertekend door de heer Van der Burg. Ook ten aanzien van de gedachten die de heer Van der Burg in eerste instantie naar voren bracht, rijzen vragen inzake een zeker tweeslachtig karakter. Ik denk dan aan de terugwerkende kracht. Dat draagt toch een stempel van gelegenheidswetgeving. Mijnheer de Voorzitter! Het zal duidelijk zijn dat wij aan de motie van de heer Lankhorst in ieder geval geen enkele behoefte hebben. Ik vind dat wij dit offer aan de rechtsstaat de weduwe Rost van Tonningen niet moeten gunnen.

□

De heer **Schutte** (GPV): Mijnheer de Voorzitter! Ik ben de minister erkentelijk voor zijn antwoord dat duidelijk blijk gaf van zijn betrokkenheid bij deze zaak. Hij heeft geen enkele twijfel laten bestaan over zijn afschuw van alles wat herinnert aan

het nationaal-socialisme. Tegelijkertijd stond hij op de bres voor het behoud van onze rechtsstaat.

Ik heb in mijn eerste termijn al laten blijken, dat dit ook mijn inzet is. Juist in de strijd tegen het nationaal-socialisme ging het om het behoud en het herstel van de rechtsstaat. Daarop moeten wij geen inbreuk maken, zelfs niet als een onverbeterlijke nazi anno 1986 ons daartoe bijna lijkt te pressen.

De minister heeft niet alleen gewezen op de grote waarden die op het spel kunnen staan; hij heeft ook de problemen aangegeven die zich voordoen als men wil komen tot een aanvaardbare oplossing en wij de NSB-weduwen alsnog in hun pensioen willen treffen, zonder daarbij wezenlijke elementen van onze rechtsstaat in geding te brengen en zonder gevolgen te veroorzaken die niemand begeert.

Niemand is geholpen met een uitspraak van de Kamer die de invulling van een alternatief "open" laat. Daarvoor zijn de ongewissheden en de risico's te groot. Die ongewissheden blijven ook bestaan, als een eventuele kameruitspraak niet kan steunen op een tweederde meerderheid. In dat geval hoop ik, dat de meerderheid van de Kamer zich op korte termijn zal vergewissen van de mogelijkheid om de vereiste meerderheid te verwerven voor een concreet ingevuld voorstel.

De Kamer kan naar mijn mening dan ook niet volstaan met een uitspraak die alleen aangeeft dat een ingreep in de pensioenen gewenst wordt en niet zegt hoe dat moet gebeuren. Alternatieven die in feite neerkomen op een individuele beschikking daarentegen, hebben alle bezwaren waarop met name de hoogleraren Simons en Elzinga hebben gewezen.

Wat dat betreft proef ik in de poging van de heer Van der Burg in eerste termijn om een alternatief aan te wijzen, begrip voor de bezwaren tegen vage algemeenheid enerzijds en gelegenheidswetgeving anderzijds. Dit neemt echter niet weg, dat ik niet kan inzien, dat zijn alternatief werkelijk een oplossing zou zijn. Immers, zo'n bepaling zal algemeen geformuleerd zijn, maar begrijpelijkerwijs toch geïnspireerd door en toegesneden op de zaak van de twee NSB-weduwen. Er wordt een relatie gelegd met mogelijke toekomstige veroordelingen van onder meer deze vrouwen, maar de aanleiding tot de

bepaling is niet gelegen in het huidige of toekomstige handelen van deze mensen, maar in hun verleden en in dat van hun vroegere echtgenoten. Dit zal, naar ik aanneem, betekenen dat als zo'n bepaling eenmaal in de wet is opgenomen, de hanteerbaarheid ervan in de praktijk voor de gevallen waarover wij nu discussiëren vrijwel nihil zal zijn. Er zal immers sprake moeten zijn van een veroordeling wegens recent begane delicten. Wij weten uit de mededeling van de minister van Justitie welk gewicht deze delicten bij de rechter hebben. Als op basis van zo'n veroordeling, zeg: tot vier weken gevangenisstraf, Kamer en minister een beslissing zouden moeten nemen over het doen vervallen van een weduwnepensioen en als vervolgens de rechter in beroep daarover moet oordelen, dan zal toch de vraag onder ogen gezien moeten worden of de administratieve maatregel van het vervallen verklaren van pensioenaanspraken opweegt tegen de ernst van het delict waarvoor betrokkene is veroordeeld.

Mijns inziens zal zo'n procedure in de praktijk vrijwel niet tot resultaat kunnen leiden, omdat de Kamer, de minister en de rechter alleen een relatie zullen mogen leggen met het nieuwe delict en niet met de veel ernstigere vergrijpen uit de oorlogsjaren. Zo'n bepaling zal dan ook alleen kunnen dienen voor andere personen die alsnog tot ernstige vergrijpen als landverraad zouden komen. Of dat moet worden geregeld, wil ik graag beoordelen los van de discussie van vandaag, mede om elke ongefundeerde verwachting te voorkomen.

Mijn conclusie blijft dan ook, dat als wij werkelijk wat willen doen aan de pensioenen van beide NSB-weduwen, wij deze rechtstreeks moeten aanpakken. Ik begrijp en waardeer het, dat de fractie van het CDA ook vindt dat de geschetste weg in een rechtsstaat niet begaanbaar is. Ik geloof dan ook, dat wij er goed aan doen de regering te volgen in haar weloverwogen conclusie; een conclusie die gisteren in Het Parool nog eens werd onderschreven door de heer Samkalden. Terecht wees hij een betere weg, namelijk het bestraffen van de nazistische activiteiten van een NSB-weduwe door de strafrechter die daarvoor aangewezen is en het honoreren van de rechten van verzetsgepensioneerden en oorlogsslachtoffers die

daarvoor in aanmerking komen. Het is een weg die voor het moment niemand echt zal bevredigen, maar ik ben ervan overtuigd, dat het een weg is die voor de Nederlandse samenleving als geheel een goede is.

De heer **Leerling (RPF)**: Mijnheer de Voorzitter! Ik dank de minister van Binnenlandse Zaken voor zijn beheerste en waardige reactie, ook al heeft hij niet alle gestelde vragen beantwoord. Daar komt bij dat naar mijn gevoel het onderhavige voorstel van de regering enigszins geforceerd wordt behandeld, alsof alles voor 1 december in kannen en kruiken moet zijn. Gelet op de fundamentele zaken die in het geding zijn, vraag ik mij af waarom niet wat meer tijd en ruimte is geschapen voor overleg in en buiten de Kamer. Natuurlijk moet er op korte termijn helderheid komen, maar het zit ook weer niet vast op een dag of een week. Iedereen weet trouwens dat, mocht de Kamer vandaag besluiten dat er iets aan het pensioenrecht van mevrouw Rost van Tonningen zou worden gedaan, het nog heel lang zal duren alvorens die wens in daden zal zijn omgezet.

In mijn eerste termijn heb ik duidelijk een afweging gemaakt tussen het rechtszekerheidsmotief en het gerechtigheidsmotief, waarbij het laatste uiteindelijk voor mij prevaleert. Rechtsbescherming is natuurlijk een zeer groot goed. Dat geldt voor elk mens: vanaf de conceptie, dus ver voor zijn geboorte, tot aan zijn sterven. Moet die rechtsbescherming zich echter uitstrekken tot het veilig stellen van pensioenrechten van zelfs landverraders? Wij moeten ervoor waken dat rechtsbescherming iets verkrampst krijgt, waarbij onrecht zou kunnen opbloeien uit wetshandhaving zonder meer.

Gelet op de beperkte tijd die mij nog rest, bepaal ik mij tot een enkele vraag en opmerking. Zeer essentieel is mijn niet beantwoorde vraag, of het aanvaarden van het rechtsvoorstel inzake de APPA in 1967 de mogelijkheid had geschapen ook de uitbetaling van de pensioenen aan mevrouw Rost van Tonningen te staken. Wil de minister daar alsnog duidelijk op antwoorden? Mocht het antwoord positief zijn, dan zou een dergelijke wetswijziging alsnog in overweging kunnen worden genomen. Mocht dit echter niet het geval zijn, dan moet worden geconstateerd

dat aanvaarding van de motie-De Grave en anderen geen consequenties zal hebben voor de pensioenrechten van de zwarte weduwe. Ik sta erop dat iedereen in en buiten dit huis er duidelijkheid over heeft.

Over mogelijke uitsluitingsgronden voor de toekomst wil mijn fractie zich uiteraard best beraden, maar daarvoor is meer tijd en studie nodig.

De minister heeft duidelijk gemaakt dat in 1946 in overleg met het parlement is besloten over de pensioenrechten die NSB-kamerleden uit de periode 1937-1941 hadden opgebouwd. Die beslissing op zichzelf acht ik weinig gelukkig. Die kan voor correctie in aanmerking komen en wel, zoals in de overweging staat van de motie van de heer Kok, die ook door mij is ondertekend, voor de categorie kamerleden die in 1945 uitgesloten waren van het lidmaatschap van de tijdelijke Staten-Generaal op grond van artikel 3, eerste lid onder b t/m e van het Besluit tijdelijke Staten-Generaal.

Kamerleden mogen parlementair onschendbaar zijn, zij staan daarmee niet boven de wet. Artikel 63 van de Grondwet bepaalt dat leden, gewezen leden en hun nabestaanden recht hebben op bij wet geregelde geldelijke voorzieningen. Bij wet geregeld dus. In die wet kunnen dan ook bepalingen worden opgenomen voor categorieën parlementariërs die zich schuldig hebben gemaakt aan landverraad of het gaan in vreemde krijgsdienst c.q. overheidsdienst. Vandaar mijn overtuigde steun aan de motie-Kok. Dat is geen gelegenheidswetgeving. Het is ook geen woordenspel, zoals zoëven is gesuggereerd. Het is een categorie, namelijk landverraders. Zij hebben helaas in ons midden vertoefd. Voor die categorie moeten gemaakte fouten uit het verleden worden gerepareerd. De nadrukkelijke beperking in de overweging van de motie-Kok is nodig, omdat een bredere strekking bij een gewijzigde politieke constellatie ingrijpende consequenties zou kunnen hebben voor parlementsleden die voor een meerderheid van de Kamer niet welgevallige opvattingen hebben. Dat riekt naar willekeur. Een opening in die richting moet in elk geval worden vermeden.

Een zeer zwaarwichtige overweging in het standpunt van het kabinet en in het betoog van de minister vanmiddag vormen de waarschuwen de woorden over de mogelijke

jarenlange nasleep van een aantasting van de pensioenrechten als gevolg van rechterlijke procedures. De mogelijkheid van beroepsprocedures moet zeker niet uitgesloten worden geacht, maar is het de rechter of is het de wetgever die de wetten vaststelt? In deze tijd zien wij helaas meer en meer het verschijnsel van vrije rechtsvinding door de rechter, soms bij gebrek aan wetgeving, soms uitsluitend op basis van ontwikkelingen in de samenleving met feitelijke buitenwerkingstelling van wetbepalingen. Het voorbeeld van strafbepalingen inzake euthanasie kan in dit verband naar onze mening van betekenis worden genoemd. Wanneer nu het parlement, Eerste en Tweede Kamer, alsnog zou bepalen dat pensioenrechten van kamerleden die in de Tweede Wereldoorlog zich schuldig hebben gemaakt aan landverraad, vervallen zijn, dan is dat een feit waarmee een rechter rekening dient te houden, zich bewust zijnde van zijn positie. Wij moeten ons wel bedenken dat een voor de hand liggende beroepsgrond, zoals rechtverkrijgende verjaring, wetswijziging niet bij voorbaat inhoudsloos moet maken. De minister heeft in zijn betoog duidelijk gemaakt, niet de eventuele beroepsgronden afzonderlijk te willen bespreken. Desalniettemin vraag ik hem alsnog in te gaan op mijn vraag, of in dit geval sprake is van rechtverkrijgende verjaring. In dat geval zou wetgeving slechts voor nieuwe gevallen kunnen gelden.

Een volgende overweging die ik naar voren wil brengen, betreft het gekwalificeerde-meerderheidsvereiste voor wetgeving. In feite zou de afloop van dit debat al duidelijk moeten maken, in hoeverre die meerderheid aanwezig is. Dat zou pas echt de duidelijkheid scheppen waar iedereen op zit te wachten.

Ik concludeer en stel na zeer ernstige en gewetensvolle afweging, dat het dossier Rost van Tonningen niet zonder meer kan en mag worden gesloten. Ik koos vanmorgen voor de weg van het gerechtigheidsprincipe. Met het betrachten van gerechtigheid acht ik de rechtsbescherming van onze rechtstaat het best gewaarborgd.

De Voorzitter: Mij is gebleken dat de regering enige tijd nodig heeft voor beraad.

De vergadering wordt van 20.09 uur tot 20.30 uur geschorst.

Minister Van Dijk: Voorzitter! De heer Alders heeft mij in tweede termijn een heel pertinente vraag gesteld. Hij heeft gezegd dat uit mijn verhaal eigenlijk zo weinig erkenning blijkt van degenen die toch na een even moeilijke afweging als ik kennelijk heb moeten maken, tot een ander standpunt zijn gekomen. Hij vroeg of er in mijn boezem toch ook enige twijfel geheerst heeft, toen ik dat proces doormaakte. Het antwoord op die laatste vraag is zeer bewust en zeer overtuigd ja. Ik heb wellicht in mijn inbreng in eerste termijn de woorden "twijfel" en "moeilijkheden" niet te prominent genoemd, maar ik heb toch iets doen uitkomen van de spanning die ook wij hebben ervaren bij de afweging van de verschillende belangen en elementen die bij een zo moeilijke beslissing in het geding zijn. Ook voor ons lag de zaak niet zwart-wit. Ik heb op een gegeven ogenblik ook gezegd — daar kan de heer Alders het een en ander uit afleiden — dat, tot welke beslissing deze afweging ook leidt, zij er nimmer aanspraak op zal kunnen maken het gelijk helemaal aan haar zijde te hebben. Daar blijkt toch ook uit dat wij lange tijd hebben moeten afwegen en in een vrij moeilijke worsteling — dit woord klinkt wat dramatisch, maar het ligt er heel dicht tegenaan — tot een standpunt zijn gekomen. Alles afwegende, komt dit standpunt ons in dit geval als het meest juiste voor. Het kan echter geen aanspraak op het meeste gelijk maken. Daarom klonk in onze inbreng in de Kamer ook niet de ondertoon door dat wij de steen der wijzen hebben uitgevonden. Wij zeggen niet dat het dit moet zijn. Daar is geen twijfel over mogelijk. Ik erken ook de argumenten van degenen die zeggen dat ik andere elementen in dat proces iets zwaarder mee moet laten wegen. Niettemin moet voor ons na die afweging — ik heb dit ook in eerste termijn gezegd — wat het zwaarste is het zwaarste wegen. Ik vind dan dat juist iets wat de beginselen van ons rechtstelsel en met name van de rechtszekerheid betreft en de doorwerking van individuele beslissingen naar de toekomst iets zwaarder wegen dan corrigeren op een enkel geval. Ik moet echter

zeggen dat die beslissing is genomen in vrees en beven. De beslissing die de regering uiteindelijk genomen heeft, is naar onze mening in dit geval de beste, maar wij suggereren daarmee niet dat zij alle overwegingen in alle opzichten in gelijke mate recht zal kunnen doen.

Mijnheer de Voorzitter! Ik loop de andere vragen wat sneller door. De heer Kohnstamm heeft zich, als ik het zo mag zeggen, wat gestoten aan een paar woorden die ik heb gebruikt. Dat was in de eerste plaats het woord "ad hoc wetgeving". Ik heb dat woord "ad hoc wetgeving" gebruikt bij het schetsen van de discussie-Beernink in 1969, toen er sprake was — ik geloof dat ik hem nu helemaal correct citeer — van aparte wetten voor het individuele geval. Het woord "apart" is naar mijn mening vrijwel identiek aan het woord "ad hoc". Het woord "ad hoc wetgeving" beoogt ook juist de wetgeving weer te geven die zich van tijd tot tijd op het individuele zich voordoende geval richt.

Het woord "opportunisme" heb ik naar mijn mening niet genoemd, maar wel het woord "opportuniteitsoverwegingen". Ik heb daarmee te kennen willen geven dat in tegenstelling tot wetgeving die zich in generale zin in het bijzonder ook op de toekomst richt, wij hier te maken hebben met wetgeving, gericht op een bepaald zich voordoend geval, die in deze situatie een oplossing belooft te geven.

De heer Kohnstamm vraagt mij vervolgens, of ik juist geantwoord heb op zijn vraag, of pensioenwetten vervallen zouden kunnen worden verklaard indien de APPA in die zin gewijzigd werd voor feiten, die voor die wetwijziging zijn gepleegd. Ik moet u eerlijk zeggen dat mijn antwoord zo niet incorrect, dan toch in ieder geval onvolledig is geweest. Ik moet hier een correctie aanbrenge op het antwoord dat ik heb gegeven. Ik heb in dat opzicht geen absolute zekerheid, maar ik denk dat de kans bijzonder groot is dat de rechter — ook de internationale rechter — dat vervallen van pensioenrechten niet als een soort administratieve maatregel, maar als een straf zal beschouwen. Is dat het geval, dan zou inderdaad het vervallen van pensioenrechten, geduid in deze zin — dus als een straf — in strijd zijn met artikel 16 van de Grondwet, waarin staat dat geen straf kan worden opgelegd

zonder een aan het bestrafte feit voorafgaande strafbepaling.

Daarmee geef ik tevens antwoord op de vraag van de heer Van der Burg, die mij heeft gevraagd naar de mogelijkheid om bij een dergelijke constructie een referentietermijn te scheppen, die zich uitstrekt tot gedragingen die plaats hebben gevonden voor de totstandkoming van de wet. Ik denk dat wij hiermee op gespannen voet zouden staan — de heer Van der Burg is een beter jurist dan ik ben en hij heeft waarschijnlijk aan twee woorden genoeg — met de regel dat geen straf kan worden opgelegd zonder een voorafgaande strafbepaling.

De heer Lankhorst heeft mij gevraagd of ik nu kan toezeggen dat de minister van Justitie in het geval Rost van Tonningen forsere straffen zal gaan eisen. Ik kan hem dit niet toezeggen. Ik zal mij in deze discussie beperken tot wat ik vanmiddag op grond van informatie van het departement van Justitie, namens de minister van Justitie, heb mogen zeggen. Ik kan vanavond niet ingaan op de strafmaat, en daar ging het de heer Lankhorst toch in het bijzonder om.

De heer **Lankhorst** (PPR): Ik heb dat niet gevraagd. Ik heb gevraagd of de minister van Justitie het eens was met de uitspraak van de minister-president van afgelopen maandag. Hij heeft gezegd dat er strenger gestraft zou moeten worden, dat de rechters in Nederland iets anders zouden moeten doen. Dan lijkt het mij op de weg van het kabinet te liggen om dit niet tegen de rechter te zeggen, maar tegen het Openbaar Ministerie.

Minister **Van Dijk**: Het spijt mij, maar ik kan op deze vraag geen antwoord geven.

De heer **Lankhorst** (PPR): Dan hoop ik dat er alsnog een derde termijn komt, waarin u nog een antwoord op mijn vraag kunt geven, want het is niet zonder reden dat ik daar in twee termijnen om heb gevraagd.

Minister **Van Dijk**: U heeft uit de teneur van het antwoord van de minister van Justitie dat ik vanmiddag heb mogen voorlezen, de intentie van de inzet met betrekking tot de vervolging van de weduwe Rost van Tonningen heel duidelijk kunnen afleiden.

De heer Wiebenga heeft erop gewezen dat, hoewel het zeer gewenst is dat deze wettelijke maatregelen als een initiatief van de Tweede Kamer worden aangevat, de regering daarbij toch betrokken zal moeten blijven. De regering zal niet buitenspel mogen blijven, terwijl straks het moment van het contraseign aanbreekt. Ik ben het met hem eens. De verantwoordelijkheid van de Kamer voor deze initiatiefwetgeving onverlet latend, zal de regering natuurlijk op verschillende manieren betrokken blijven bij de totstandkoming van deze wetgeving. Om te beginnen zal dat al plaatsvinden — ik zeg u dat toe, hoewel die toezegging misschien nauwelijks nodig is — door het verlenen van ambtelijke ondersteuning. Verder zullen wij ons natuurlijk zeer nauwkeurig op de hoogte houden van de ontwikkelingen in die wetgeving, al was het alleen maar omdat wij straks gesteld worden voor de vraag van het contraseign.

Er is nogmaals een vraag gesteld naar de adviezen van de Raad van State. Ik kan de heer Wiebenga zeggen dat ik noch mondeling, noch telefonisch, over deze zaak contact heb gehad met de vice-president van de Raad van State.

Dan de vraag over het volkenbondspensioen, namelijk of ik bereid ben een demarche bij het hoofdkwartier van de VN te doen om uit te vinden of de weduwe misschien nog een pensioen van de Volkenbond geniet. Ik zie op dit ogenblik niet de directe relevantie van het antwoord op deze vraag voor de onderhavige zaak. Indien de heer Wiebenga bijzonder graag een antwoord op deze vraag heeft, ben ik zeker bereid te bekijken of wij die informatie alsnog kunnen verkrijgen.

De heer **Wiebenga** (VVD): Misschien via de minister van Buitenlandse Zaken?

Minister **Van Dijk**: Ik denk inderdaad dat het langs die band zal lopen. Wanneer u insisteert op een antwoord op deze vraag, wil ik het met genoegen doen.

Mevrouw van Es heeft een vraag gesteld met betrekking tot de wetgeving in 1945. De vraag luidt: wanneer de Kamer in 1945 wel zou hebben besloten tot het laten vervallen van het pensioen over de periode 1937/1941, zou dat ook gelegenheidswetgeving zijn geweest?

Nee, natuurlijk niet, want de wetgeving in deze periode zou juist op het meest geëigende moment hebben plaatsgevonden, namelijk op het moment van de zuivering en op het moment dat ten principale werd beslist in generieke zin, in algemene zin, niet persoonlijk gericht, over de consequenties van het fout zijn, het landverraderlijk gedrag in de oorlogsperiode. Het zou dus een beslissing zijn geweest die vooraf zou zijn gegaan aan een aanvraag voor een pensioen van de weduwe Rost van Tonningen en het besluit daarover. Het gaat nu om een situatie waarin de Kamer anders heeft beslist. Het besluit over de pensioenverlening is genomen en de weduwe heeft een pensioen gekregen. Het pensioen heeft 36 jaar bestaan. Deze situatie is natuurlijk geheel anders dan die in 1946.

Ik zou graag willen dat ik op de vraag van de heer Van der Burg naar de lijst van pensioenen in 1969 op dit moment een antwoord zou kunnen geven. De waarheid is echter dat de lijst noch bij de Kamer hier, noch op het departement is te traceren op dit moment. Ik wil niet zeggen dat wij die lijst uiteindelijk niet zullen vinden, maar het schijnt wat moeilijk te zijn. Ik kan de vraag van de heer Van der Burg helaas dus niet beantwoorden.

Dan het antwoord op een drietal vragen van de heer Leerling. Zouden, als de bepalingen omtrent het vervallen van pensioenrecht van kamerleden toch in de APPA waren terechtgekomen aan het eind van de jaren zestig de betalingen aan mevrouw Rost van Tonningen op grond van die bepalingen zijn gestopt? Zoals die bepalingen toen luiden, moet het antwoord zijn: Dat is de vraag. Was mevrouw Rost van Tonningen in vreemde krijgsdienst of overheidsdienst getreden? Het antwoord is "neen". Was ze veroordeeld op dat moment wegens enig strafbaar feit waaruit "onwaardigheid" bleek? Het antwoord daarop is ook "neen". Met andere woorden, het antwoord op de totale eerste vraag is "neen".

De tweede vraag van de heer Leerling had betrekking op mijn schets van de juridische procedures en juridische verwickelingen. Hij vraagt zich af: Wie heerst eigenlijk, wetgever of rechter? Het antwoord is natuurlijk: De wet. De rechter oordeelt over daaruit voortvloeiende beschikkingen en zal zich in dat oordeel, in die toetsing, een beeld

vormen van de rechtmatigheid van de beschikking en rekening houden met de overwegingen die ik in eerste termijn al heb aangevoerd.

Dan de laatste vraag, namelijk of er in dit geval sprake is van rechtsverkrijgende verjaring. Conform het burgerlijk wetboek wordt recht verkregen door bezit van 30 jaar. Ik denk dat hij daarop doelde. Ik denk dat dit een duidelijke aanwijzing is. Die zou ook door de rechter kunnen worden aangegrepen, hoewel niet letterlijk toepasselijk in dit geval als een duidelijke aanwijzing dat inderdaad na zo'n lange periode dit pensioen niet vervallen kan worden verklaard.

De heer Leerling (RPF): Betekent dit heel concreet dat er gewoon geen mogelijkheden aanwezig zijn om het staatspensioen van de weduwe Rost van Tonningen te staken?

Minister Van Dijk: Ik heb dat niet zo categorisch gezegd. Ik heb u gezegd dat de rechter daarin een aanwijzing zou kunnen zien. Ik heb u gezegd welke de bezwaren zijn tegen de regeling. Ik heb u niet gezegd dat het niet kan.

De heer Leerling (RPF): Nee, maar u spreekt over de verjaring; wij hebben nu eenmaal te maken met het feit dat het al zoveel jaren geleden is. Als dat een vast juridisch gegeven is, dan zou je je kunnen afvragen of het nog wel zin heeft er überhaupt over te praten.

Minister Van Dijk: Ik heb u gezegd dat daarin een aanwijzing zou kunnen worden afgelezen die ook op dit geval van toepassing zou kunnen worden verklaard. Verder dan dat kan ik niet gaan. Ik kan geen woorden als "absoluut onmogelijk" hier gebruiken. Dat zou de indruk wekken van een zekerheid die ik zou hebben over de uitkomst van juridische procedures, die ik in het geheel niet heb.

Voorzitter! Een enkel woord nog over de drie ingediende moties. Na wat ik in eerste termijn vanmiddag heb gezegd omtrent deze materie, gegeven ook het standpunt van de regering meegedeeld in de brief, denk ik dat het nu duidelijk moet zijn dat er een duidelijke spanning zit tussen het standpunt dat is verwoord in de motie van de heer Kok en de zijnen en het standpunt van de regering. Dat geldt in nog wat sterkere mate voor de motie op stuk

nr. 6, waarin duidelijk wordt gekozen voor de meest vergaande variant, namelijk het volledig doen vervallen van de pensioenrechten, variant 1a van het ambtelijk rapport. In dit stadium vind ik het uitzonderlijk moeilijk een oordeel uit te spreken over de motie op stuk nr. 7, omdat deze in feite nog zeer veel onzeker laat, zeer veel zaken nog niet uitwerkt. In de loop van mijn inbreng in eerste termijn vanmiddag heb ik een aantal vragen naar voren gebracht met betrekking tot een naar de toekomst werkende bepaling in de APPA, die het voortbestaan van pensioenrechten zou kunnen koppelen aan het gedrag van kamerleden en hun nabestaanden. Die vragen behoeft ik nu niet te herhalen. Ik meen te hebben beluisterd dat er al of niet sprake zou kunnen zijn — dat maakt de motie ook niet duidelijk — van een koppeling tussen een rechterlijke uitspraak, een rechterlijk vonnis en het doen vervallen van pensioenrechten. Het is evenmin erg duidelijk of de voorwaarde waaronder het pensioen vervallen zou kunnen worden verklaard al dan niet restrictief kan worden geformuleerd. Met andere woorden: er zijn nogal wat zaken die niet duidelijk zijn. De motie laat vele mogelijkheden naar vele kanten open. Ik laat het oordeel over deze motie geheel aan de Kamer over.

De heer Kok (PvdA): Geldt dat niet voor de motie die ik heb ingediend? Dat is een motie die zich richt tot de Kamer en niet tot de regering.

Minister Van Dijk: Ik heb mijn oordeel over de motie dan ook niet verder doen gaan dan een constatering dat er een heel duidelijke spanning is tussen het standpunt van de regering, dus het standpunt dat ik vanmiddag heb mogen verdedigen en het standpunt dat in de motie is neergelegd. Ik moet mij dan daarna verder onthouden van wat deze Kamer zelf bepaalt, zeker omtrent een zaak die zij zelf in handen wil nemen.

De beraadslaging wordt gesloten.

De Voorzitter: Ik stel voor, aanstonds te stemmen over de drie moties. Verder stel ik voor, eerst de motie op stuk nr. 6 in stemming te brengen, vervolgens de motie op stuk nr. 5 en ten slotte de motie op stuk nr. 7.

Daartoe wordt besloten.

De Voorzitter: Er is mij gebleken, dat er nog enige behoefte is aan intern beraad. Ik schors de vergadering daarom voor 20 minuten.

De vergadering wordt van 20.55 uur tot 21.15 uur geschorst.

De Voorzitter: Ik geef gelegenheid tot het afleggen van stemverklaringen vooraf.

□

De heer Alders (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Het spreekt vanzelf dat de meerderheid van mijn fractie, die in de worsteling zoals vandaag beschreven, de keuze heeft gemaakt voor een mogelijkheid om te kunnen ingrijpen in de pensioenen van nabestaanden van NSB-kamerleden, haar stem aan motie op stuk nr. 5 zal geven. Een minderheid van mijn fractie doet dat niet. Ook die leden vinden eigenlijk dat het pensioen van de weduwe van Rost van Tonningen moet worden beëindigd, maar de middelen die nodig zijn om dat te bereiken, zijn naar de mening van die leden te rigoreus.

Mijnheer de Voorzitter! In motie op stuk nr. 6 wordt precies datgene tot uitdrukking gebracht wat de meerderheid in de fractie van de PvdA verenigt. Er moet een weg zijn om een einde te maken aan deze pensioenen, pensioenen die zijn ontleend aan het kamerlidmaatschap van NSB-ers. Maar wat ons in deze motie scheidt, is dat gekozen wordt voor een beoordeling die niet primair bij de Kamer zelf ligt. Als het dan gaat over de beoordeling van medeleden, ook al gaat het om gewezen medeleden, dan hoort dat uitsluitend bij de Kamer thuis. Niemand anders kan dat oordeel geven. Dat brengt met zich dat, omdat het doel gelijk is, toch slechts een enkel lid zich achter deze motie kan scharen.

Mijnheer de Voorzitter! Voor een groot deel van de fractie van de PvdA is een stem voor motie op stuk nr. 7 volstrekt afhankelijk van de uitslag van de stemming over motie op stuk nr. 5. Indien de motie op stuk nr. 5 verworpen wordt, is er slechts voor een kleine groep de mogelijkheid om haar stem aan de motie op stuk nr. 7 te geven. Die verbinding is ook in het debat tot uitdrukking gebracht. Er is alle reden om een verbinding aan te

brengen tussen algemene aspecten die in de toekomst gelden, maar die ook op de onderhavige groep kunnen terugslaan, zoals landverraad en de andere aspecten die vandaag genoemd zijn.

Het is op zichzelf juist dat deze relatie gelegd wordt. Maar er moet worden voorkomen dat dit op zichzelf komt te staan en dit debat daardoor eindigt zonder dat er een keuze in de hoofdvraag wordt gemaakt. Die hoofdvraag is overigens duidelijk. Wordt er gezocht naar een weg om een einde te maken aan het uitkeren van deze pensioenen of niet? Als de motie op stuk nr. 7 alleen aangenomen wordt, dan luidt het antwoord dat er niet naar deze weg wordt gezocht. Dan kan voor de overgrote meerderheid dit debat geen aanleiding zijn om een ruime regeling te formuleren, terwijl dit geen betrekking heeft op de vraag waar het nu om gaat.

□

De heer Kohnstamm (D66): Mijnheer de Voorzitter! De motie op stuk nr. 5 zal door twee leden van mijn fractie gesteund worden. Alles afwegende, menen zij dat in de uiteindelijk beslissing voor hen doorslaggevend moet zijn, dat het niet in overeenstemming kan zijn met het rechtsgevoel dat een weduwpensioen wordt gehandhaafd dat voortkomt uit het kamerlidmaatschap van de heer Rost van Tonningen. De heer Rost van Tonningen was ten slotte in de oorlog zo mis als maar zijn kan.

De rest van mijn fractie zal tegen deze motie stemmen. Ik heb dit al eerder gezegd. Bij de uiteindelijke afweging op dit punt, is de meerderheid van mijn fractie van mening dat hoe fout de heer Rost van Tonningen ook geweest moge zijn, het na zoveel jaar niet aangaat om de afgeleide pensioenaanspraken van mevrouw Rost van Tonningen nu te doorkruisen. Dit zou in strijd zijn met de rechtszekerheid.

De motie op stuk nr. 7 zal door mijn gehele fractie worden gesteund. Mijn fractie heeft, zoals ik in een eerdere termijn al naar voren heb gebracht, daarbij nadrukkelijk overwogen dat het dilemma waarvoor wij staan niet, althans niet volledig, is weggenomen als wij iets doen aan de uitkeringen van de oorlogsslachtoffers en als wij iets doen aan de vervolging van mevrouw

Rost van Tonningen in de sfeer het Openbaar Ministerie. Daarnaast moet worden bekeken of een relatie kan worden gelegd met toekomstige daden, ook van mevrouw Rost van Tonningen en het haar ontnemen van haar pensioen. Dat is de uitdrukkelijke unanieme mening van mijn fractie. Wij zien in de motie op stuk nr. 7 een mogelijkheid om die relatie te leggen.

□

De heer Lankhorst (PPR): Mijnheer de Voorzitter! De minister heeft over de motie op stuk nr. 7 gezegd dat deze niet duidelijk is. Een ding is wel duidelijk, namelijk dat die motie gaat over de toekomst en niet over de inzet van dit debat: het pensioen van de weduwe Rost van Tonningen. De PPR-fractie zal daarom tegen deze motie stemmen.

Wij kunnen niet weg uit dit debat zonder een uitspraak te doen over dat pensioen. Hoewel onze voorkeur uitgaat naar het volgen van een directe weg en naar minder discussie — vandaar onze eigen motie — zullen wij om die zwaarwegende reden voor de motie van de heer Kok en de zijnen stemmen. Wij hebben die motie niet willen meedertekenen, omdat de uiteindelijke uitkomst op geen enkele wijze vaststaat en ons ergens kan brengen waar wij absoluut niet heen willen. Ik denk aan de inbreng van de CDA-fractie in eerste termijn.

Als zowel de motie op stuk nr. 5 als de motie op stuk nr. 7 wordt aangenomen dan is naar onze mening dat risico nog groter.

□

Mevrouw Van Es (PSP): Voorzitter! Een- en andermaal heb ik duidelijk gemaakt dat ik principiële bezwaren heb tegen een algemene regeling aan de hand waarvan pensioenen van kamerleden vervallen verklaard kunnen worden. Dat, gekoppeld aan het feit dat de motie op stuk nr. 7 volgens de indiener uitsluitend op de toekomst is gericht en dat de pensioenen van de weduwen van NSB-kamerleden er niet in genoemd en ook niet in bedoeld zijn, is voor mij reden om tegen de motie op stuk nr. 7 te stemmen.

Ook de motie op stuk nr. 5 draagt de mogelijkheid van een algemenere regeling in zich. Toch zal ik daaraan mijn stem wel geven, in de verwach-

Van Es

ting dat de te ontwerpen wettelijke regeling zo nauwkeurig mogelijk toegespitst zal zijn op de weduwpensioenen als bedoeld in de overweging van de motie.

De Voorzitter: Wij zijn nu toe aan de stemmingen. Ik stel voor, over alle drie de moties hoofdelijk te stemmen.

Daartoe wordt besloten.

In stemming komt de motie-Lankhorst c.s. over variant 1a van het rapport van de ambtelijke werkgroep (19 783, nr. 6).

Voor stemmen de leden: Van Traa, De Visser, Voorhoeve, Weisglas, Worrell, Beckers-de Bruijn, Ter Beek, De Beer, H.J. van den Bergh, Blauw, Buurmeijer, Van Erp, Van Es, Van Heemskerck Pillis-Duvekot, Huys, Kamp, Keja, Knol, Lankhorst, Van Nieuwenhoven, Nijhuis, Ploeg, Van Rey, Schoo en E.G. Terpstra.

Tegen stemmen de leden: Tuinstra, Den Uyl, Ter Veld, Veldhoen, Vermeend, Verspaget, Van der Vlies, Van Vlijmen, Vos, Vreugdenhil, Vriens-Auerbach, K.G. de Vries, Wallage, Wiebenga, Wolffensperger, Wolters, Zijlstra, Aarts, Alders, Van Amelsvoort, Beinema, J.T. van den Berg, Biesheuvel, De Boer, Boers-Wijnberg, Bolkestein, De Boois, Borgman, Braams, Van der Burg, Van de Camp, Castricum, De Cloe, Dales, Dijkstal, Van Dis, Doelman-Pel, Duyn, Eisma, Engwirda, Esselink, Eversdijk, Franssen, Frinking, Frissen, Van Gelder, Gerritse, De Grave, Groenman, Gualthérie van Weezel, Haas-Berger, Van der Heijden, Van der Hek, Hennekam, Herfkens, Hermans, Hermes, De Hoop Scheffer, Hummel, Van Iersel, Jabaaij, Joekes, Jorritsma-Lebbink, Koetje, Kohnstamm, Kok, De Kok, Kombrink, Korthals, Kosto, Kraaijeveld-Wouters, Krajenbrink, Laning-Boersema, Lansink, Leerling, De Leeuw, Van Leijenhorst, Lilipaly, Mateman, Melkert, Van Mierlo, Moor, Moret-de Jong, Van Muiden, Müller-van Ast, Niessen, Nijland, Van Noord, Nuis, Oomen-Ruijten, Van Otterloo, Paulis, De Pree, Pronk, Reitsma, Rempt-Halmmans de Jongh, Roethof, Roosen-van Pelt, Van der Sanden, Schaefer, Schartman, Scherpenhuizen, Schutte, Smits, Soutendijk-van

Appeldoorn, Spieker, Stemerding, Stoffelen, Swildens-Rozendaal, Tazelaar, Tegelaar-Boonacker, G.H. Terpstra en Tommel.

De Voorzitter: Ik constateer, dat deze motie met 113 tegen 25 stemmen is verworpen.

In stemming komt de motie-Kok c.s. over beëindiging van enkele bestaande pensioenen van weduwen van gewezen kamerleden (19 783, nr. 5).

Voor stemmen de leden: Roosen-van Pelt, Schaefer, Schoo, Spieker, Stemerding, Stoffelen, Swildens-Rozendaal, Tazelaar, Tegelaar-Boonacker, E.G. Terpstra, Van Traa, Den Uyl, Veldhoen, Vermeend, Verspaget, De Visser, Van Vlijmen, Voorhoeve, Vos, Weisglas, Worrell, Zijlstra, Beckers-de Bruijn, Ter Beek, De Beer, Beinema, H.J. van den Bergh, Blauw, De Boer, Boers-Wijnberg, De Boois, Borgman, Buurmeijer, Castricum, De Cloe, Dales, Doelman-Pel, Van Erp, Van Es, Frinking, De Grave, Groenman, Haas-Berger, Van Heemskerck Pillis-Duvekot, Van der Hek, Herfkens, Hermans, Hummel, Huys, Jabaaij, Kamp, Keja, Knol, Koetje, Kok, De Kok, Kombrink, Kraaijeveld-Wouters, Laning-Boersema, Lankhorst, Leerling, De Leeuw, Van Leijenhorst, Lilipaly, Mateman, Moor, Moret-de Jong, Müller-van Ast, Niessen, Van Nieuwenhoven, Nijhuis, Nuis, Van Otterloo, Ploeg, De Pree, Pronk, Reitsma en Van Rey.

Tegen stemmen de leden: Roethof, Van der Sanden, Schartman, Scherpenhuizen, Schutte, Smits, Soutendijk-van Appeldoorn, G.H. Terpstra, Tommel, Tuinstra, Ter Veld, Van der Vlies, Vreugdenhil, Vriens-Auerbach, K.G. de Vries, Wallage, Wiebenga, Wolffensperger, Wolters, Aarts, Alders, Van Amelsvoort, J.T. van den Berg, Biesheuvel, Bolkestein, Braams, Van der Burg, Van de Camp, Dijkstal, Van Dis, Duyn, Eisma, Engwirda, Esselink, Eversdijk, Franssen, Frissen, Van Gelder, Gerritse, Gualthérie van Weezel, Van der Heijden, Hennekam, Hermes, De Hoop Scheffer, Van Iersel, Joekes, Jorritsma-Lebbink, Kohnstamm, Korthals, Kosto, Krajenbrink, Lansink, Melkert, Van Mierlo, Van Muiden, Nijland, Van Noord, Oomen-Ruijten, Paulis en Rempt-Halmmans de Jongh.

De Voorzitter: Ik constateer, dat deze motie met 78 tegen 60 stemmen is aangenomen.

In stemming komt de motie-De Grave c.s. over geheel of gedeeltelijk vervallen verklaren van pensioen (19 783, nr. 7).

Voor stemmen de leden: Worrell, Zijlstra, Aarts, Van Amelsvoort, De Beer, Beinema, H.J. van den Bergh, Biesheuvel, Blauw, De Boer, Boers-Wijnberg, Borgman, Van der Burg, Buurmeijer, Van de Camp, Castricum, De Cloe, Dales, Doelman-Pel, Duyn, Eisma, Engwirda, Van Erp, Esselink, Eversdijk, Frinking, Frissen, Gerritse, De Grave, Groenman, Gualthérie van Weezel, Haas-Berger, Van der Heijden, Hennekam, Hermans, Hermes, De Hoop Scheffer, Hummel, Huys, Van Iersel, Jabaaij, Keja, Koetje, Kohnstamm, Kok, De Kok, Kombrink, Kraaijeveld-Wouters, Krajenbrink, Laning-Boersema, Lansink, De Leeuw, Van Leijenhorst, Lilipaly, Mateman, Van Mierlo, Moret-de Jong, Van Muiden, Niessen, Nijhuis, Nijland, Van Noord, Nuis, Oomen-Ruijten, Paulis, Ploeg, De Pree, Pronk, Reitsma, Van Rey, Roosen-van Pelt, Van der Sanden, Schaefer, Schartman, Schoo, Smits, Soutendijk-van Appeldoorn, Stemerding, Stoffelen, Swildens-Rozendaal, Tazelaar, Tegelaar-Boonacker, E.G. Terpstra, G.H. Terpstra, Tommel, Tuinstra, Den Uyl, Vermeend, Van Vlijmen, Voorhoeve, Vos, Vreugdenhil, Vriens-Auerbach, Wallage, Weisglas, Wolffensperger en Wolters.

Tegen stemmen de leden: Alders, Beckers-de Bruijn, Ter Beek, J.T. van den Berg, Bolkestein, De Boois, Braams, Dijkstal, Van Dis, Van Es, Franssen, Van Gelder, Heemskerck Pillis-Duvekot, Van der Hek, Herfkens, Joekes, Jorritsma-Lebbink, Kamp, Knol, Korthals, Kosto, Lankhorst, Leerling, Melkert, Moor, Müller-van Ast, Van Nieuwenhoven, Van Otterloo, Rempt-Halmmans de Jongh, Roethof, Scherpenhuizen, Schutte, Spieker, Van Traa, Ter Veld, Veldhoen, Verspaget, De Visser, Van der Vlies, K.G. de Vries en Wiebenga.

De Voorzitter: Ik constateer, dat deze motie met 97 tegen 41 stemmen is aangenomen.

Sluiting 21.52 uur.

Noot 1 (zie blz. 1469)

Lijst van ingekomen stukken, met de ter zake door de Voorzitter gedane voorstellen:

1. vier Koninklijke boodschappen, ten geleide van de volgende voorstellen van wet:

– Het treffen van een inkomensvoorziening voor oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen van wie het inkomen duurzaam minder bedraagt dan het sociaal minimum en die als gevolg daarvan het bedrijf of beroep hebben beëindigd (Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen) (19 778);

– Wijziging van hoofdstuk XII (Ministerie van Verkeer en Waterstaat) van de begroting van uitgaven en van de begroting van ontvangsten van het Rijk voor het jaar 1986 (wijziging naar aanleiding van de Voorjaarsnota; eerste wijzigingsvoorstel) (19 780);

– Wijziging van de begroting van uitgaven en ontvangsten van het Rijkswegensfonds voor het jaar 1985 (slotwet; eerste wijzigingsvoorstel) (19 781);

– Wijziging van de Handelsregisterwet (19 782).

Deze Koninklijke boodschappen, met de erbij behorende stukken, zijn al gedrukt en rondgedeeld;

2. afschriften van Koninklijke besluiten, houdende benoeming en ontslag van E. Heerma en Y. van Rooy als staatssecretaris.

Deze Koninklijke besluiten liggen op de griffie ter inzage;

3. drie brieven van de Eerste Kamer der Staten-Generaal met de mededeling dat zij in haar vergadering van 18 november 1986 de haar door de Tweede Kamer toegezonden voorstellen van (rijks) wet, gedrukt onder de nrs. 11 932, 17 360 (R 1202) en 19 584, heeft aangenomen.

De Voorzitter stelt voor, deze brieven voor kennisgeving aan te nemen;

4. de volgende brieven:
een, van de staatssecretaris van Buitenlandse Zaken, over de begrotingsraad van 26 en 27 november 1986 (19 700-V, nr. 22);

een, van de minister voor Ontwikkelingssamenwerking, over het feitenonderzoek (19 700-V, nr. 21);

vier, van de minister van Binnenlandse Zaken, te weten:

een, over voetbalvandalisme (18 943, nr. 5);

een, over het actieprogramma Minderhedenbeleid (19 705, nr. 16);

twee, over het pensioen van de weduwe Rost van Tonningen (19 783, nrs. 1 en 2);

twee, van de minister van Onderwijs en Wetenschappen, te weten:

een, over T.V.C. (17 649, nr. 72);

een, over wetsvoorstel 18 840 (18 480, nr. 12);

een, van de staatssecretaris van Financiën, over motivering van

kwietschelding (19 249, nr. 389);

een, van de minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, over milieugevaarlijke stoffen (19 700-XI, nr. 19);

een, van de staatssecretaris van Volkshuisvesting, Ruimtelijke

Ordening en Milieubeheer, over het MPS 1987-1991 (19 702, nr. 6);

twee, van de minister van Verkeer en Waterstaat, te weten:

een, ten geleide van het waterkwaleitsplan Noordzee (17 408, nr. 22);

een, over de maatschappelijke kosten van ongevallen op overwegen

(19 700B, nr. 4);

twee, van de minister van Economische Zaken, te weten:

een, over het energiebeleid

(19 700-XIII, nr. 43);

een, over de departementale accountantsdienst (19 700-XIII, nr. 50);

een, van de minister van Landbouw en Visserij, over mestregelgeving

(19 730, nr. 2);

twee, van de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, te weten:

een, over het Jeugdwerkgarantieplan (19 700-XV, nr. 18);

een, over de stand van zaken emancipatiebeleid (19 700-XV, nr. 23);

twee, van de staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, te weten:

een, over remigratie (18 939, nr. 25);

een, over onderzoek beeldschermwerk (19 700-XV, nr. 21);

twee, van de minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur, te weten:

een, over investeringssubsidies

gebiedsruimten (16 102, nr. 144);

een, over de WIV (18 831, nr. 32);

een, van de leden Kosto en

Schaefer, ten geleide van de notitie

'Bestrijding van de winkelcriminaliteit'

(18 995, nr. 17);

een, van de leden De Grave en Van

Iersel, ten geleide van hun voorstel

van wet (19 779);

een, van de commissie Nationale

ombudsman, over het verslag van de

Nationale ombudsman over 1985

(19 525, nr. 2).

Deze brieven zijn al gedrukt en rondgedeeld;

5. de volgende brieven:

een, van de minister van Buitenlandse Zaken, ten geleide van een

wijziging van het Verdrag van Londen;

een, van de minister voor Ontwikkelingssamenwerking, ten geleide

van het Nederlands DAC-memorandum verslagjaar 1985;

een, van de minister van Onderwijs en Wetenschappen, ten geleide van

de circulaire Leidraad rechtspositieregeling basiseducatie;

een, van de staatssecretaris van Financiën, over een onderzoek vier

grote steden;

een, van de minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en

Milieubeheer, over de EG-milieuraad van 24 november 1986.

De Voorzitter stelt voor, deze brieven niet te drukken en voor kennisgeving

aan te nemen. Voor zoveel nodig is kopie gezonden aan de betrokken

commissies;

6. de volgende adressen:

een, van A. Beugelink te Amsterdam, met betrekking tot belastingen;

een, van J.D. Niemeyer e.a. te Leeuwarden, met betrekking tot

kwietschelding van belastingen;

een, van L.M.F. Keesmekers te Elsloo, met betrekking tot zijn

belastingen;

een, van mevrouw P.J. Mathijssen-Bijnen te Schijndel, met betrekking

tot kwietschelding van onroerend goed;

een, van mevrouw M.M. Baarmans te Puttershoek, met betrekking tot

studiefinanciering;

een, van mevrouw W.P. Verbeek te Den Haag, met betrekking tot